

ΠΑΡΘΕΝΩΝ

ΕΤΟΣ Α΄.

Νοέμβριος

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Θ΄.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

ΝΕΡΑΪΔΕΣ

Αἱ Νεραΐδες, ὡς καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν δεικνύει, ἐκ τῆς λέξεως νερόν παραγόμενον¹, εἰσι θεότητες τοῦ ὑγροῦ στοι-

¹ Ἡ λέξις αὕτη ἀπαντᾷται παρὰ Σοφοκλεῖ ἐν ἀποσπάσματι, διασωθέντι ἐν τῷ μεγάλῳ Ἑτυμολογικῷ :

Πρὸς ναρὰ δὲ κρηναῖα χωροῦμεν ποτά.

τὸ μέγα ἐτυμολογικόν (σ. 597, 43) ἔχει· «Ναρὸν τὸ ὑγρόν... καὶ ἴσως ἡ συνήθεια τρέψασα τὸ α εἰς ε, λέγει νερόν.» ἦν δὲ ἐν χρήσει ἡ λέξις αὕτη παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς. — (Du Cange, glossarium ad script. med. et infim. Graecitat. s. v. νερόν. — Περὶ τῆς λέξεως ταύτης βλ. Du Fresne du Cange, l. e. καὶ Glossarium ad scriptores med. et inf. Latinitatis s. v. Nero. — Memoires de l'Académie des Inscri-

χειου εἰς ἄλση καὶ ρυάκια ἢ ἐν γένει εἰς ὑγρά μέρη διαιτώμεναι², ὅπως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις αἱ Νύμφαι ἐνομίζοντο ὅτι ἐνέμοντο τὰ ἄλση καὶ τὰς κρήνας καὶ

ptions et des belles lettres (ancienne série.) t. XXXVIII Histoire p. 63. — Κοραΐ, Ἄτακτα t. IV. σ. 349. — Lobeck, Phrynichus; p. 42. — Lüdemann, Neugriechisches Grammatik. Leipzig. σ. XVI. — Kind, Neugriechisches Volkslieder ἐν Iken, Eunomia. τ. III. σ. 443—444. — Iken, Beiträge zur besseren Kenntniss des heutigen Griechenlands: σ. XIII. — Ὅμοιος ἡ ἀρχαία λέξις Νύμφη φαίνεται οὔσα τῆς αὐτῆς ῥίζης μετὰ τὰς λέξεις νίπτω, νιφάς, νέφος, νεφέλη, nubes, nebula, nix, nivis. (Mauray, Histoire des religions de la Grèce antique. t. I p. 456.)

² Πρὸς. Pouqueville, Voyage en Grèce. livr. IV ch V. «Les Tures, ainsi que les Grecs, ont un respect particulier pour les fontaines; et ils ne chantent plus les nymphes, filles des sources, et protectrices des fleuves; ils ne révèrent encore comme des dons spontanés des génies bienfaisants, — βλ. καὶ αὐτ.

τὰς πηγὰς τῶν ποταμῶν¹. Κατοικοῦσι δὲ εἰς ὑγρὰ σπήλαια, Νεραϊδὸσπηλα ἐκ τούτου ἀποκαλούμενα². Ἡ δοξασία αὐτῆ, ἐκ τῆς ἀρχαιότητος διατηρηθεῖσα³, δεικνύει ὅτι ἡ τῶν Νυμφῶν λατρεία ἀνήκει εἰς τὰς πρώτας περιόδους τῆς ἑλληνικῆς θρησκείας, διότι παρ' ἅπασιν τοῖς ἔθνεσι κατ' ἀρχὰς οἱ θεοὶ λατρεύονται εἰς σπήλαια⁴, ἡ εἰς ὑψηλά

t. VI. p. 151. La nature s'offre également aux Grècs d'innombrables illusions. Si les Graces et Venus, couronnées d'anémones, ne se jouent plus au bord des fontaines, elles y sont remplacées par d'autres qu'on nomme Negerides (sic) ou Aneraides.»

¹ Ἰλιάδ. γ, 7. — Ὀδύσσεια. P. 240. — Servius, ad Vergil. Ecl. VII. 21. — Heyne, Variarum lectionum et observat. in Homer. t. VIII. p. 7. — Vossius, de Origine et progressu Idololatriæ. p. 262. — Lomejerus, de Lustrat. vet. Cent. p. 474νε (ed. Ultraj. 1681) — Muncker, καὶ Verheyk, ad Anton. Liberal. κ. 34. σ. 265. ed. Koch. — Hermann, Opuscula. vol. III. p. 291.

² Χουρμουζ. Κρητικ. σ. 99. — Wachsmuth, Das alte Griechenland im neuen. σ. 30. — Baird, Modern Greece. σ. 289 (Κηφισιά, παρὰ τὰς Ἀθήνας). — Σημειώτερον ὅτι πολλὰ θεοεἶδη συχναζόμενα (hantées) ὑπὸ Νεραϊδῶν, κατὰ τὰς προλήψεις τοῦ λαοῦ, λαμβάνουσιν ἐξ αὐτῶν τὰς ὀνομασίας των· ὡς Νεραϊδολίμνη, Νεραϊδολάγκραδο κλπ. — Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐν Γαλλίᾳ, πολλὰ δὲ τοιαύτας θεοεἶδεις ἀπαριθμεῖ ὁ Maury (ἐν Revue archéologique 1848 p. 364) ὡς ἐπὶ παραδείγματι chateau des fées, le pont des fées, la Breuchettes des fées, les hautes fées (ἐκτεταμένα λειβάδια μεταξὺ Ἀλσατίας καὶ Λορραίνης), la Haye aux fées, fontaine aux fées· le caveau des fées. κλπ. Βλ. ὡσαύτως Maury, Les fées au moyen âge p. 46—47. — Magasin pittoresque. 1839 p. 373.

³ Ἄντρα νυμφῶν ὑπὸ πολλῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀναφέρονται. (βλ. πρὸ πάντων Πορφυρ., π. ἄντρ. νυμφῶν. κ. 8)

⁴ Cicero, de haruspic. respons. § 43. — Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀναφέρονται πολλὰ σπήλαια, ἐν οἷς ἐλατρεύοντο διάφοροι θεότητες· ὡς ἄντρον Διὸς ἐν Κρήτῃ (Πορφυρ., ἄντρ. νυμφ. 20. — Πλάτων, Νόμοι. Α. 1. τ. II. σ. 625β. St.) Διονύσου ἐν Νάξῳ (Πορφυρ., αὐτ.), Δήμητρος ἐν Ἀρκαδίᾳ. (Παυσαν., VIII μβ. 4). Πέας ἐπὶ τοῦ θαυμασίου ὄρους (Παυσαν., VIII. λς'. 2). Πανὸς καὶ Νυμφῶν ἐν Πάρνασσῳ (Παυσαν., X. λβ. 5) κλπ. — Παρὰ πολλοῖς δὲ ἀγρίοις λαοῖς ἔτι καὶ νῦν νομίζεται ὅτι οἱ θεοὶ κατοικοῦσιν εἰς σπήλαια (Fitzroy,

μέρη. Ὁ Pashley ὑποθέτει ὅτι τὴν εἰς τὰ σπήλαια λατρείαν τῶν Νυμφῶν ἀντικατέστησεν ἡ Παναγία ἡ Σπηλιώτισσα¹. εἶναι δὲ τοῦτο ἐν μέρει πιθανόν, καθ' ὅτι σπήλαια εἰς παρεκκλήσια διεσκευασμένα ἀπαντῶσιν ὅπου καὶ πηγαὶ λαματικῶν ὑδάτων. Καὶ τοῦτο διότι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, ὡς ἀλλαχοῦ ἐκτενέστερον θὰ διαλάβωμεν, προσπαθοῦσα νὰ ἐκριζώσῃ καὶ τὸ ἔσχατον τῆς πολυθείας λείψανον, ἀντικαθίστα τὰ ἀναπολύντα τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν ἀντικείμενα διὰ χριστιανικῶν.

² Ἐκτὸς τούτου κατοικίαι τῶν Νεραϊδῶν νομίζονται τὰ ὄρη, οἱ ἔρημοι τόποι², αἱ ἀπρόσιτοι φάραγγες³, καὶ ἐν γένει

Narrative of the surveying voyage of Adventure and Beagle. τ. II. σ. 461.) — Περὶ δὲ τῆς ἀρχαιότητος τῆς λατρείας τῶν Νυμφῶν, ἡ τις βαθμηδὸν ἐξέλειψεν ἐν Ἑλλάδι, παραθέτομεν τὴν γνῶμην ἐπιφανοῦς μυθολόγου τοῦ Alfred Maury (Histoire des religions de la Grèce antique. t. I. p. 158.—159.) «De même que, dans l'Inde, le culte des eaux alla en s'affaiblissant et fut graduellement effacé par celui d'autres divinités, en Grèce les nymphes perdirent peu à peu la place importante qu'elles avaient dans le Panthéon. Elles furent réduites à être des divinités locales, présidant surtout aux eaux minérales, objets de la dévotion de quelques laboureurs, adorées par les populations simples de l'Épire et de l'Arcadie. En certains lieux cependant leur culte demeura associé à celui des grands dieux... aux temps homériques, ces déités des fleuves et des humides prairies étaient déjà descendues au rang secondaire des génies topiques.» Περὶ τῶν σπηλαιῶν ἱερῶν ταῖς νόμφαις ἢ ἐτέραις θεότησι βλ. Krause, Deinkrates. 1863 σ. 36 κ.

¹ Πρβλ. Pashley, Travels in Crete vol. I. p. 89. — Χουρμουζ. Κρητικ. σ. 67. «Μεταξὺ τοῦ ἁγίου Βασιλείου εἰς Χοῦδατσι (ἐν Κρήτῃ) ἐντὸς φαραγγίδους διόδου ὑπάρχει σπήλαιον, ἐνθα εἶναι ὁ ναὸς τῆς Θεοτόκου, Σπηλιώτισσας λεγομένη.»

² Pashley, Travels in Crete. vol. II. p. 214. — Περὶ τῶν ἐρήμων τόπων, νομιζομένων κατὰ τὸν μεταίωνα ὡς κατοικίας τῶν δαιμόνων βλ. Maury, Essai sur les legendes pieuses du moyen âge p. 53. 54.

³ Πρβλ. Πανδωρ. t. IV. σ. 417. «Ἐν Μήλῳ ὑπὸ τὸν Τράχηλον πρὸς ἀνατολὰς κεῖται ὁ Φορδοπόταμος χαράδρα ἐπίφοδος εἰς τὰς προλήψεις τοῦ λαοῦ, ὡς οὕσα τὸ καταφύγιον τῶν

πᾶς τόπος παρουσιάζων ἑκτακτόν τι φαινομένον¹. «Ὁ Νεραϊδόςπηλος, διηγείται ὁ Χουρμούζης², εἶναι σπήλαιον κάτωθεν τῶν Κάτω Ἀστραχιῶν (χωρίου Κρήτης), ὅθεν ἐξέρχεται ὕδωρ ἄρκετόν, καθαρὸν καὶ ψυχρὸν. Μυθολογοῦν οἱ χωρικοὶ ὅτι εἰς αὐτὸ κατοικοῦν Νεραΐδες, καὶ ὅτι ὅταν τὰ ὕδατά του ἐξέρχονται θοὰ (τὸ ὁποῖον συμβαίνει ὅτε γίνεται βροχὴ ῥαγδαία), τότε λούονται αἱ Νεραΐδες· κάθε δὲ 8—10 ἔτη στερεύει ὀλίγον, καὶ ἔπειτα (λέγουν) ἐξέρχονται μὲ τὸ ὕδωρ πορτογάλια μὲ πορτογαλόφυλλα.» Ὁμοίως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ῥωμαίοις ἦν ὁ *domus Albunee resonnantis*³, νῦν *grotta di Nettuno*⁴, ἢ *la Cascata*⁵, καλούμενος, ὅπου τὰ ὕδατα τοῦ Ἀνίωνος ποταμοῦ καταπίπτουτα παράδοξον ἀπετέλουν ἤχον. Οὕτω καὶ ἐν Γαλλίᾳ οἱ χωρικοὶ ἐνόμιζον ὅτι τὸ σπήλαιον *Chablais* πλησίον τῆς *Rispaille* κατοικεῖται ὑπὸ *Fées*, ἔνεκα τῶν ἐν αὐτῷ σταλακτιτῶν⁶).

Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν αἱ Νεραΐδες νομίζονται κατοικοῦσαι ἐξαιρέτως εἰς πηγὰς ἱαματικῶν ὑδάτων, ὅπου προσέρχονται οἱ θέλοντες νὰ θεραπευθῶσιν ἐν σιγῇ καὶ μετὰ φόβου, ἵνα μὴ αἱ Νεραΐδες τοὺς καταστήσωσιν ἀφώνους⁷). Εἷς τι δὲ ἄνθρωπος *Μπουρίνου* πλησίον τῆς *Κοζάνης* ἐν *Μακεδονίᾳ* οἱ ἐγχώριοι πιστεύουσιν ὅτι τὸ ἐν αὐτῷ *ζαλάζον* ὕδωρ

Καλοκράδων (φαντασμάτων) ἴσως τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις *Δρυάδων*.

1) Πανδῶρ. αὐτ.— «Ἐτι ἀνατολικώτερον κενταὶ τὰ Νύχια, οὕτω κληθέντα, ὡς ἐκ τῶν τραχιέων αὐτῶν λίθων, οἵτινες ἕμα κρουσθέντες ῥήγνυνται εἰς τεμάχια παραπλήσια μὲ ὀνύχια. Εἶναι δὲ καὶ οὗτος ἐπίφοβος εἰς τὰς προλήψεις τοῦ λαοῦ, ὡς φοιτῶμενος ἀπὸ Ἀναρχίδος.»

2) Χουρμούζης, Κρητικὰ σ. 69.

3) Horat., *Carm. I. vii. 42.* — πρὸλ. *Virgil, Aen. vii, 83.*

4) *Nibbyus, Viaggio p. 464.* — *Orellius, ad Horat. l. c.*

5) *Gessnerus, ad Horat. l. c. (1754 σ 49.)*

6) *Voltaire, Dictionnaire philosophique. art. Coquilles.* (Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἠλλεῖπει ἐκ πολλῶν ἐκδόσεων.) Περιγραφήν τοῦ σπηλαίου τοῦτου βλ. ἐν *Collin de Plancy, Dict. infernal. t. III p. 28.*

7) *Xασιώτης, ἐν Χρυσάλλ. τ. III σ. 44.*

προέρχεται ἐκ τῶν μαστῶν τῶν ἐκεῖ κατοικουσῶν *Νεραΐδων*, καὶ ὅτι τὸ ὕδωρ τοῦτο θεραπεύει πᾶσαν νόσον. Διὰ τὴν λάβην δέ τις ἐξ αὐτοῦ πρέπει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ ἄντρον κρατῶν *πρασίνην λαμπάδα*, νὰ πληρῶσῃ ἀγγεῖόν τι ἐκ τοῦ ὕδατος, καὶ ἀφοῦ ἀφήσῃ τεμάχιον τοῦ ἐνδύματός του, νὰ ἀναχωρήσῃ, χωρὶς νὰ φοβηθῇ τὰς φωνὰς καὶ τὴν ταραχὴν, ἣν θὰ ἀκούσῃ, καὶ χωρὶς νὰ στρέψῃ ὀπίσω, διότι ἄλλως καὶ αὐτὸς κατατῆ λίθος, καὶ τὸ ὕδωρ οὐδεμίαν ὠφέλειαν παρέχει. Οἱ ἀρχαῖοι ὁμοίως ἀπέδιδον εἰς τὰς *Νύμφας* τὴν ιδιότητα πολλῶν ἱαματικῶν ὑδάτων¹), καὶ ἐν Γαλλίᾳ ὁμοίως οἱ ὄρειοι τῆς *Auvergne* κάτοικοι ἀποδίδουσι τὴν ἱαματικὴν ιδιότητα τῶν μεταλλικῶν ὑδάτων τοῦ *Maratle-Quaire* εἰς τὰς *Fées*²).

Τὰς τοιαύτας πηγὰς τῶν ἱαματικῶν ὑδάτων ὁ χριστιανισμὸς, θέλων νὰ καταστρέψῃ ἴσως τὴν περὶ *Νεραΐδων* δεισιδαιμονίαν, μετέτρεψεν εἰς ἀγίασματα ἀφιερωμένα εἰς τὴν *Παναγίαν* ἢ τοὺς ἁγίους Ἀναργύρους ἀντικαταστήσας τὰς ἱαματικὰς θεότητας τῶν ἀρχαίων³). Οὕτω τὸ ὕδωρ τῆς *Κασταλλίας* θεωρεῖται ὡς ἀγίασμα⁴), ὡς ἐ-

1) Πανδῶρ. V, σ. 6. «Ἐστὶ δὲ ἐν τῇ Σαμικῇ σπήλαιον οὐκ ἄπωθεν τοῦ ποταμοῦ, καλούμενον Ἀνιγρίδων νυμφῶν ὡς δ' ἂν ἔχων ἀφὸν ἢ λεύκην ἐς αὐτὸ εἰσέληθ, πρῶτα μὲν ταῖς νύμφαις εὖξασθαι καθέστηκεν αὐτῷ, καὶ ὑποσχέσθαι θυσίαν ὁποιανδήποτε· μετὰ δὲ ἀποσμήχει τὰ νοσοῦντα τοῦ σώματος, διανηξάμενος δὲ τὸν ποταμόν, ὄνειδος μὲν ἐκεῖνο κατέλιπεν ἐν τῷ ὕδατι αὐτοῦ· ὁ δὲ ὑγιῆς τε ἀνεῖσι καὶ ὁμόχρους.» αὐτ. VI, κβ. 4. «πηγὴ δὲ ἐκδοῦσα ἐς τὸν ποταμόν, καὶ νυμφῶν ἐστὶν ἱερὸν ἐπὶ τῇ πηγῇ... λουόμενοι δὲ ἐν τῇ πηγῇ καμάτων τὲ ἐστί καὶ ἀληγμάτων παντοίων ἰάματα.»

2) *J. A. Bouillet, Tablettes historiques de l'Auvergne, t. II. p. 585.* — Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης τὰ μεταλλικὰ ὕδατα ἦσαν ἀφιερωμένα εἰς τὰς *fées* καὶ ἐνομιζοντο ἀναβρόντα ὑπὸ τὴν μαγικὴν αὐτῶν ῥάβδον (*Maurgy, Les fées au moyen âge. p. 27.*)

3) Ἐν Κύπρῳ, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Βαρνάβα, ὅπου καὶ ὁ θάφος αὐτοῦ ὑποτίθεται, εἰσι μεταλλικὰ ὕδατα, θεωρούμενα ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς ἀγίασμα· (*Ross, Reisen auf den Griechischen Inseln, 1852 t. IV. σ. 118*)

4) *Bartholdy, Bruchstücke zur nähern*

πίσης και ἡ ἐν Ἀνδρῶν θαυμασία τοῦ Διούσου πηγῆ ἧς τὰ ὕδατα μετεβάλλονται ἡμέραν τινὰ τοῦ ἔτους εἰς οἶνον¹⁾, μετετρέπη εἰς ἀγίασμα ἀφιερωμένον εἰς τὴν Παναγίαν²⁾.

Αἱ Νεράιδες ἀποτελοῦσιν ἕτερον κόσμον (πλάσι), ὡς τὸν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τούτου ἀνώτερον³⁾. νυμφεύονται καὶ λαμβάνουσι συζύγους ἄρρῆνα πνεύματα Νεραΐδους καλούμενα⁴⁾. Ἡ περὶ ὑπάρξεως ἄρρῆνων Νεραΐδων δο-

Kenntniss des Griechenlands σ. 230. — Voyage en Grèce. tr. franc. t. I. σ. 178.)

1 Πάουσαν., VI, κς' 4. — Φιλοστράτ., Εἰκον. I. 25. — Plin., II. N. 44. 403. 406. — XXXI, 43.

2 Ross, Reisen auf den Griechischen Inseln σ. 22. Γενικῶς περὶ ἀγιασμάτων βλ. Tournefort, Relation d'un voyage du Levant. t. I. p. 500. — Ricaut, Histoire de l'Eglise Grecque. p. 366 — Elssner, Neueste Beschreibung derer griechischen Christen in der, Turkey. 1737 σ. 304. — Τὰ ἀγιάσματα εὐρίσκονται εἰς μεμονωμένα καὶ ῥομαντικά μέρη, ἀφιερωμένα εἰς ἄγιον, ἀναλογοῦντα πρὸς τὰ geni loci τῶν ἀρχαίων. Οὕτως ἡ ὑπὸ Ὀμήρου περιγραφομένη πηγὴ Ἀρέθουσα ἐν Ἰθάκῃ νομίζεται νῦν ἀγίασμα (Douglas, An essay on certain points of resemblance between the ancient and modern Greeks. σ. 64—62.)

3 Πολλὰς περὶ Νεραΐδων πληροφορίας ἤκουσα παρὰ γραίας μαγίσσης, ἐν τινι χωρίῳ τῆς Μεσσηνίας, ἧτις μοι διηγεῖτο ὅτι ἐν ᾧ ὕδατοῦροι ἐγκυος εἰς ὄρος τι τὴν ἤρπασε σίφος Νεραΐδων καὶ τὴν μετέφερον εἰς τὴν οἰκίαν τῆς, ὅπου τῇ ἔδωσαν περίαπτον, δι' οὗ πολλὰς νὰ θεραπεύη νόσους. Ἡ αὐτὴ μοι περιέγραψε καὶ τὴν καλλονὴν τῶν Νεραΐδων τὴν δὲ περιγραφὴν τῆς ταύτης κατωτέρω ἀναφέρω. — Μετὴν ἱστορίαν τῆς μαγίσσης ταύτης ὁμοία εἶναι ἑτέρα μεσαιωνικὴ περὶ τῆς χωρικῆς Jeanette Abadia. Τὴν νεάνίδα ταύτην, κοιμωμένην εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ἐν Silboure τῆς Γασκωνίας, τὴν ἤρπασεν ὁ δαίμων, ἐν ᾧ οἱ γονεῖς τῆς ἦσαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὴν ἔφερον εἰς τὸ sabbat καὶ τὴν ἔκαμε μάγισσαν· ἀκολούθως τὴν ἐπανάφερε σῶαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς. (P. Delancre, Tableau dell'inconstance des démons. livr. 2. disc. 4.) — Προσέτι ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως στηρίζονται αἱ ἱστορίαι τῶν μαγισσῶν ἀπερχομένων εἰς τὸ sabbat.

4 Νεραΐδος ἐν ἀνεκδότῳ παραλλαγῇ τοῦ παρὰ Hahn ὑπ' ἀριθ. 66 παραμυθίου. — Νεραΐδὸ ποῦλα ἀναφέρονται ἐν ἑτέρῳ ἀνεκδότῳ Ἡπειρωτικῆ παραμυθίῳ (ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλολογικὸς σύλλογος τ. III.) Νεραΐδάκι ἐν Κρητικῆ (Pashley, Travels in Crete. τ. II σ. 246.)

ξασία, ἀγνωστος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, φαίνεται ὅτι προήλθεν ἐκ συγχύσεως, συνήθους ἄλλως τε εἰς τὸν λαόν, τῶν περὶ Σατύρων καὶ Νυμφῶν μυθολογημάτων· διότι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ φαίνεται σχέσις τῶν θεοτήτων τούτων¹⁾, ἧτις σαφέστερον ἐκδηλοῦται ἐν τῇ Λατινικῇ, καθ' ἣν αἱ Fatuae (νύμφαι) ἦσαν σύζυγοι τῶν Φαύνων²⁾. Εἰς τοῦτο δὲ οὐκ ὀλίγην ἐπιβρόχην πιθανῶς ἔσχεν ἡ περὶ ὑπάρξεως ἄρρῆνων καὶ θηλέων δαιμόνων πρόληψις, ἧτις ἐβραϊκῆ οὐσα διεδόθη μετέπειτα ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὸν μεσαίωνα³⁾.

Εἰς τὴν δοξασίαν ταύτην ἀναφέρεται καὶ ἡ ἐπομένῃ Κρητικῇ διήγησις δημοσιευθεῖσα καὶ μεταφρασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ περιηγητοῦ Pashley⁴⁾.

«Μία φόλα^{*}) μου ἔκαμε νάκλι^{**)} ἕνας ἄνθρωπος ὅπως ἦσασι παγομένοι δύο ἄνθρωποι ἔς τὰ ψηλότερα βουνά, ὅπου κατοικοῦσιν ἀγρίμια· καὶ ἐκεῖ ἀκούσασι τραβάλιον^{***)} πολὺ, καὶ ἐθαρρῆψασιν ὅπως νὰ ἦσαν ἄνθρωποι διὰ νὰ φορτώσωσι χιόνι, διὰ νὰ τὸ πάγουσι ἔς τὰ Χανιά. Καὶ ἀπ' ἧς ἐσιμώσασι κοντήτερα ἡγοικοῦσι βιόλαις, καὶ λύραις καὶ ῥογήσιμα παιγνίδια, καὶ δὲν εἶχαν ποτὲ ἤκουσμένα τέτοια παιγνίδια· διὰ τοῦτο, ἐγνώρισαν καὶ αὐτοὶ ὅπως δὲν ἦσαν ἄνθρωποι, ἀρρᾶ ἦσαν δαιμονικὸ συνέδριον· καὶ τοὺς θώρουσι, καὶ πέρνουσιν ἀπὸ κοντὸ διάσημα ἀπὸ ἐκεῖ ἀποῦ ἐκάθοντο, με ῥογορογῆς^{****)} φορέματα, καὶ ἄρροι με ψαρά

1 Πρὸς. ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων καὶ Preller, Griechische Mythologie. τ. I. σ. 450.

2 Βλ. Angelo Maio, Classicorum auct. e cod. mss. Vatican. τ. III. τῆς μυθολογίας. I. βιβλ. 3 κεφ. 227. «Quidam deus Fatuus, uxor Fatua, idem Faunus et eadem Fauna.» Βλ. καὶ Maury, ἐν Revue archéologique. 1848. p. 463. — Preller, Römische Mythologie. μερ. IV κεφ. 4.

3 Bartoluccio de Celeno, Bibliotheca magna rabbinica. Roma 1675. τ. I. p. 207. κε. Βλ. καὶ Ψελλ., περὶ ἐνεργ. δαιμόνων σ. 70.

4 Pashley, Travels in Crete. vol. II p. 232—234.

* Φορά ** διήγησις· λ. Τουρκικῆ. *** θόρυβον· λ. ἰταλικῆ travaglio. **** Λογιῶν λογῆς· παντοειδῆ· σημασιώτερον ὅτι ἐν Σφακίῳ τὸ λ. προφέρεται ὡς ρ.

ἄρογα, ἄρροι με ῥογήσιμα, καὶ τοὺς
ἔδειξεν ὅπως ἦσασι καὶ γυναῖκες καὶ
ἄνδρες, πεζοὶ καὶ καβαλλάροι, πλήθος
πρᾶμμα 1). καὶ οἱ ἄνδρες ἦσασιν ἄσπροι
ὡς τὰ περιστέρια, καὶ αἱ γυναῖκες πορ-
ρᾶ ὠραταίς, ὡς αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου·
εἶδασι καὶ ἐβαστοῦσαν ἕνα πρᾶμμα ὡς
καθὼς καὶ βαστοῦν τὸν ἀποθαμμένον
νεκρὸν, μεταύτως ἀποφάσισαν καὶ αὐτοὶ
νὰ τοὺς βαρέσουσι κἀμμίαν μπαρουτιά,
ἀπ' ἧς ἐμπρὸς περάσαν· εἶχαν καὶ ἕνα
τραγουδι ἀκουσμένο, καὶ ἐλέγασιν ὅπως

Νύφην πᾶ' νὰ πάρωμε, νύφην κύραν
ἀπὸ τὸ κρημισμένο, νύφη μοναχὴν.

καὶ ἀποφασίσασι καὶ τῆξ' ἐπαίξασι μιὰ
μπαρουτιά· διὰ ταύτων καὶ αὐτοὶ ἐφω-
νάξασι, οἱ προσθινοὶ μιὰ φωνὴ «τί εἶναι;»
καὶ οἱ ὀπίσθιοι ἀποκριθήκαν, «Τὸν γαμ-
βρό μας ἐσκοτώσασι, τὸν γαμβρό μας
ἐσκοτώσασι,» καὶ ἐκλαιγαν, καὶ ἐφω-
νάξασι καὶ ἐφύγασιν 2.).

Αἱ Νεράζιδες θεωροῦνται ὠραιόταται 3.)

1 Πρὸ. Bolland., Acta sanctorum 31 Jul
σ. 287 β. «et ecce, videt (sanctus Germanus)
multitudinem demonum in mensa, in for-
ma hominum et mulierum venientem.»

2 Βλ. καὶ Ἄνω νιᾶ δ., Κρητικὰ σ. 419
—420.

ὡσεὶ λύρας κι' αὐλοῦ ἄρμονίαν,
κι' ἄλλων ὀργάνων ποικίλων ἀκούω· κ' εἰς ἔπτους
[παμπόλλους,
ἔχοντας χροῦμα παντοῦ, λευκὸν ἐρυθρὸν καὶ
[χλοάζον,
βλέπω λαμπροὺς νεανίας, ὠραίους ὡς λάμψις
[ἡλίου,
οὓς ἠκολούθουν γυναῖκες λευκαὶ καθὼς πλάξ' ἐκ
[μαρμαροῦ,
ἔτσον μεγάλα τὸ σῶμα ὀπόσον τῆς λευκῆς τὸ
[μῆκος·
κλίνην δὲ μ' ἄνθη πολλὰ κοσμημένην ἐκόμιζον,
[οὕτω
λέγοντες· «Νύμφην, εἰς ὄρος κρημνωδὲς ἡμεῖς
[ἀναθάντες,
νύμφην θ' ἀγάγωμεν, ἤδη νυμφίον φαιδρὸν ὀδη-
[γούσντες.»
Τρέμων δ' ἐγὼ τότε τείνω τὴν χεῖρα, καὶ πῦρ
[μετὰ σφαίρας
βάλλω, τὴν κλίνην σκοπεύσας μὲ μέγα πιστόλιον
[οὕτω
φεύγουν οἱ δαίμονες πάντες· κραυγαὶ δ' ἀπ' ἀρχοῦ—
[σι καὶ γόοι,
ταῦτα ἀηλοῦσντες.» Φεῦ! ἔχουν ἡμῶν τὸν νυμ-
[φίον φονεύσει.»
3 P a s h l e y, Travels in Crete, vol. II p. 215.

βαθύκολλοι, με ὀφθαλμοὺς ἀμυγδαλω-
τούς· ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν κυματίζει μα-
κρὰ μελανὴ κόμη, λευκὴ δὲ ποδῆρης
ἔσθης, ἀναδεικνύει καταφανεστέραν τὴν
ὠραιότητά των, προσθέτουσα καὶ τὴν
τὸ φανταστικόν 1). Αἱ νύμφαι ἐξεικο-
νίζοντο ὠραιόταται καὶ παρὰ τοῖς ἀρ-
χαίοις, παρ' οἷς συνήθης ἡ προσφώνη-
σις Νύμφη ἂντὶ ὠραία 2). ὅπως παρὰ
τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ ἡ λέξις Νεράζιδ α
εἶναι ἐν χρήσει πρὸς ἔκφρασιν μεγάλης
ὠραιότητος 3.) Ὅμοίως ὠραιόταται ἐνο-

1 Γυναῖκες ἀσπροφόροι λέγει ὁ λαός.
Οὕτως ἡ γερμανικὴ λέξις, elbe (fées) φαίνεται
παραγομένη ἐκ τῆς λατινικῆς λ. alba (λευκὴ). —
Αἱ fées, κατὰ τὰ περὶ αὐτῶν μυθολογήματα, νο-
μίζονται ὅτι ἐπιφαίνονται λευκὰ ἐνδεδυμέναι (H.
Lepage, Le departement de la Meurthe. τ.
II. σ. 6. — M a u r y, Histoire des grands fo-
rêts de la Gaule. p. 480). Ἐν δὲ τῇ Βρετανίᾳ
πιστεύουσιν ὅτι ὑπάρχουσιν λευκαὶ κυρίαὶ La-
vandières ἢ Chanteuses de nuit
καλούμεναι, αἵτινες ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Σελήνης
πλύνουσι τὰ πανικὰ των εἰς ἀπομειμακρυσμένας
πηγάς, καταναγκάζουσαι τοὺς διαδάτας νὰ τὰς
βοηθῶσι (Collin de Plancy. Dictionnaire
infernal t. III. p. 33).

2 Θεοκριτ., γ. 49.

3 Οὕτως εἰς τὰ δημοτικὰ ἄσματα·

Ἐύπνα τοῦ ἔρωτος παιδί τῆς Ἀνεράιδας γέννα.

(Tomaseo, Canti popolari. III σ. 405. —
Passow, Carm. pop. p. 546. ἀρ. 652. 653.
— Διανοτράγουδα, ἐκδ. Τεφερίκη 1848. σ.
408. 409.)

ὄντας ντυθῆς καὶ στολισθῆς κόρη τὴν Κυρια-
[κίηνσου
ῶσάν Ἀνεράίδα φαίνεσαι.

(Tomaseo, αὐτ. — Passow
p. 549 ἀρ. 405.)

ἡ ὁμορφὴ τῶν γυναικῶν κι' ὄλων τῶν Ἀνε-
[ράιδων.
(Διανοτράγουδα. σ. 76.)

Νεράζιδα εἶσαι ῥε τὸ κορμί κι' ἀτέριασθη σ' τὰ
[κάλλη.

(Διανοτράγουδα σ. 405.)

Μιᾶς νεράιδας ἐμμορφιά
μὲ τὴν ἄσπρη φορεσιά
εἰς τὸ στενὸ μ' ἀπάντητες μ' ἀπάντησε (Ἐθνικὸν
Ἡμερολόγιον, Μ. Π. Βρεττοῦ. 1865. σ. 44)
Ἄσμα δημοτ. Κρήτης.) Ὅμοίως εἶπε καὶ ὁ ποιη-
τῆς Γεωργιλᾶς. (Τὸ θανατικὸν τῆς Ῥόδου 1498.
ἐν Κοροῦ, Ἄτακτα τ. II. σ. 257).

Κυπαρισσοβεργολιγνές ἄψεγες κόραις ἦσαν
Νεράδες ἢ ἀγγέλισες καὶ πλέον ἐξεφασίσαν.

μίξοντο αἱ νύμφαι τῆς Ἰνδικῆς μυθολογίας ¹⁾ καὶ αἱ Fées τῶν φραγκικῶν παραδόσεων ²⁾.

Εἰς πολλὰς παραδόσεις αἱ Νεράιδες παρίστανται ἀπαραμίλλου μὲν ὠραιότητος ἔχουσαι ὁμῶς πόδας αἰγὸς ³⁾ ἢ

οἱ Ἄλβανοι εἰς τὰ ἄσματά των μεταχειρίζονται ὁμοίαν ἔκφρασιν. «*jeza boukouo nga perrite*» εἶσαι ὠραιότερα ἀπὸ τὰς Νεράιδας (Hahn, Albanesische Studien τ. I. σ. 464.)

1 Βλ. Βαλαβαράταν μεταφρ. Γαλανοῦ βιβλ. I. κεφ. 3 διστ. 13. — Ἐν τῷ αὐτῷ ποιήματι (βιβλ. I. κεφ. 3 διστ. 4—6) ὁ βασιλεὺς Δουσέντας θηρῶν καὶ συναντήσας παρὰ τὰς ὄχθας ποταμοῦ τινος παρθένον ἐξαισίαις καλλονῆς ἐρωτᾷ ἐκυτὸν μὴ θεὰ τῶν δασῶν ἢ τοῦ ὕδατός ἐστιν.

2 Melle Baquet, La Normandie romanesque et merveilleuse. p. 98. — Ἡ ὠραιότης τῶν Fées εἶναι παροιμιακῆ εἰς τὰ μεσαιωνικά ποιήματα. (Mauray, Les fées au moyen âge p. 53.) — Ὅπως δὲ τὰ ἑλληνικά δημοτικὰ ἄσματα, οὕτω καὶ οἱ τρουβαδούροι Fées ἀπεκάλουν τὰς ὠραιότατας γυναῖκας (Welckenaer, Lettres sur les contes des fées 1826 § 3). — Καὶ ἐν Σερβίᾳ ὁ θέλων νὰ ἐπαινῆσῃ τὸ κάλλος νέας τινὸς παραβάλλει αὐτὴν πρὸς Νύμφην (Dorner d'Istria, Les femmes en Orient. βιβλ. Β'. ἐπιστ. 4. τ. Α'. σ. 456 μεταφρασίς Αἰμιλίας Σκουζέ.)

3 Faurel, Chants populaires de la Grèce. t. I. p. Lxxxv. «*Il n'est pas rare, parmi les superstitions modernes de la Grèce, d'en trouver qui font le rapprochement et la confusion de plusieurs êtres, de plusieurs fictions qui étaient distinctes dans l'ancienne mythologie. Par exemple, un voyageur anglois rapporte, dans les termes suivants, une croyance des Moréates qui habitent le Pente-dactylon, partie de l'ancienne chaîne du Taygète. «Trois fillés de la plus ravissante beauté, à cela près qu'elles ont des jambes et des pieds de chèvre, dansent perpétuellement en rond sur le sommet de la montagne de Scardamyla. Nul homme ne les approche impunément; si, par ignorance ou par étourderie, quelqu'un met le pied sur le sol sacré, les embrassements qu'il est forcé de rendre ne le mettent point à l'abri du sort qui l'attend; il est lancé du haut en bas des rochers et mis en pièce.» Dans les Nymphes auxquels les Mainotes donnent le nom de Néreides, l'auteur, dont j'emprunte ce passage, voit, et a, ce me semble, raison de voir une réminiscence confuse des Oréades, des Graces et des Satyres.» Βλ. καὶ H. Mathieu, La Turquie et ses différents peuples. t. II. p. 412. «Des belles jeunes filles aux pieds de chèvre*

δου¹⁾. Καὶ ἀναφέρονται μὲν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μυθολογίᾳ ὄνοσκελεῖς θεότητες ²⁾. νομίζω ὁμῶς ὅτι πιθανώτερον πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ πρόληψις αὕτη ἐπλάσθη ἐκ τῶν περὶ τοῦ διαβόλου ἰδεῶν κατὰ τὸν μεσαίωνα, ὄνοσκελῶν νομιζομένων ³⁾, ἐκ παρα-

dansent perpétuellement au sommet des montagnes. Il y a là évidemment une reminiscence des Grâces et des Satyres.»

1 Τοῦτο συνθέστερον πιστεύεται· πόδες ὄνου ἀποδίδονται καὶ εἰς τοὺς Καλικαντζάρους, ὅπως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μυθολογίᾳ πόδες τράγου εἰς τὸν Πάνα καὶ τοὺς Σατύρους. Κατὰ τὸν Θεοδώρητον (εἰς Ἡσαΐαν II'. 34) «καλεῖ ὄνοκενταύρους (ὁ προφήτης Ἡσαΐας), & οἱ παλαιοὶ μὲν ἐμπούσας, οἱ δὲ ἐν ὄνοσκελίδαις προσάγορεῦσιν.» Ἐν Πομπηίᾳ σώζεται εἰκὼν δύο γυναικῶν, μαγιστῶν Ἰσως, ἐξεικονιζομένων μὲ πόδας ἵππου. (Barré et Roux Herculanum et Pompéi. τ. III. σ. 64). — Συμφώνως πρὸς τὴν δοξασίαν ταύτην οἱ Γάλλοι ἐνόμιζον ὅτι αἱ Fées συνήθουν φρικώδεις ἐλάττωμα μὲ τὴν σπανίαν ὠραιότητά των· οὕτως ἡ Mélusine μετεμορφῶτο εἰς ὄφιν ἀπὸ τῆς ὄσφρος, ἄλλη εἶχε πόδας ἐλάφου κτλ. Mauray, Les fées au moyen âge. p. 53). — Ἐν τινι γαλλικῷ χειρογράφῳ τοῦ II' Ἰσως αἰῶνος, ὑπὸ Jehan Wauquelin συντεταγμένῳ, καὶ περιγράφοντι τὰ θαυμάσια τῶν Ἰνδιῶν, ὅσα Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν εἶδεν, ἀναφέρεται ὅτι οὗτος εἶδε γυναῖκας ὠραιότατας, ὧν τὸ σῶμα κατέληγαν εἰς πόδας ἵππου. «*Mais en passant, lèguei τὸ χειρόγραφον, parmi le forest il trouverent femmes que il appelloient en la marche Jonitres, belles à merveille: lesquels avoient leurs cheueux de couleur d'or et lons comme jusque à leur piez, les quelxpriez estoient comme piez de cheval.*» (Ἐν Berger de Xivrey, Traditions teratologiques p. 441). — Τὸ χειρόγραφον τοῦτο φαίνεται συντεταγμένον ἐπὶ τῇ βιάσει ἀρχαίων ἑλληνικῶν βιβλίων, ἀφηγομένων τὰς περὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου παραδόσεις.

2 Ὡς· αἱ Ἐμπούσαι (Σχολ. εἰς Ἄριστοφ. Ἐκκλ. 4049. — Φιλοστράτ., Ἀπολων. Τυαν. II. 445. IV. 23. — Ἄριστοφ. Βατραχ. 295.) αἵτινες προσέτι ἐνομίζοντο ἔχουσαι πόδας χαλκοῦ καὶ πύρινον πρόσωπον. (Ἄριστοφ. Βατρ. 293—294 καὶ Σχ. αὐτ.) — Ὁ Λουκιανὸς (Ἄληθούς Ἱστορίας Β. 46. τ. II. σ. 140 Reitz) ἀναφέρει «θαλαττίους γυναῖκας ὄνοσκελεῖς προσάγορευομένας, ἀνθρωποφάγους.»

3 «Ὅσοι δὲ (δαίμονες) τόποις ἐνδιατρίβουσιν ἀχμηροῖς, ὑπόξηράσι τε τὰ σώματα ἔχουσιν, οἷους τοὺς ὄνοσκελεῖς φασιν εἶναι, εἰς ἀνδρας οὕτοι σχηματίζουσιν ἑαυτούς.» (Μιχαήλου τοῦ Ψελλοῦ περὶ ἐνεργείας δαιμόνων De opera-

πλησίων ἴσως Ἑβραϊκῶν προλήψεων ¹).

Αἱ Νεραΐδες θεωροῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον δαιμόνια κακοποιὰ, καὶ τοῦτο ἐνισχύει τὴν ἀνωτέρω γνώμην μας. Αἱ «Νύμφαι εἰσὶ τὰ ἐν γυναικείῳ σχήματι ἐν τοῖς ὄρεσι φαινόμενα δαιμόνια,» λέγει ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Θεοκρίτου καὶ τοῦ Βίωνος ²). Κατὰ τὴν ΙΕ' ἑκατονταετηρίδα Ἰωάννης ὁ Καναβούτσος ἔγραψεν ἐν ἀνεκδότῳ περιγραφῇ τῆς Αἴνου, εὐρισκομένη ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης, ἰδιαίτερον κεφάλαιον «Περὶ Νυμφῶν τίνες εἰσὶν, καὶ ὅτι γένη δαιμόνων εἰσὶν κλπ.», ὅπερ νῦν πρῶτον ἐκδίδομεν ἐνταῦθα, παρασχόντος ἡμῖν ἀντίγραφον, μετὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ προθυμίας τοῦ διακεκριμένου μεσαιωνοδίφου κ. Κωνστ. Σάθα, ὅστις προσεπισημειοῖ τὰ ἐξῆς: «Τὸ συνταγμάτιον τοῦ Ἰωάννου Μαγίστρου τοῦ Καναβούτση ἀπόσπασμά ἐστίν ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γραφείσης πραγματείας «περὶ Αἴνου καὶ Σαμοθράκης καὶ τῶν Τρωϊκῶν θεῶν» ἐπιταγῇ τινος τῶν τελευταίων ἡγεμόνων τῆς Αἴνου καὶ Μιτυλήνης Κατελουζίων. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο διὰ μακρῶν ἀνέλυσεν ὁ γάλλος βαρῶνος Σαίν-Κρουά ³), καλὸν δ' ἤθελεν εἰσθαι ἐάν τις ἐπεχειρεῖ τὴν δημοσιεύσιν αὐτοῦ, οὐχὶ τοσοῦτον περισπουδάστου διὰ τὰς ἱστορικὰς εἰδήσεις, ὅσον διὰ τὸ ὕφος τῆς γλώσσης καὶ πρὸ πάντων τὰς συνεχῶς ἀπαντώσας περιεργολάτας παρεκβολὰς, μίαν τῶν ὁποίων εἶναι καὶ τὸ ἀποστελλόμενον κεφάλαιον

tione daemonum dialogus. Paris. 1615. σ. 82) — Παρὰ Τάσση πολλά πνεύματα τοῦ ἔθου ἔχουσιν ἀνθρωπίνην μορφήν καὶ πόδας ζώου. (Tasso, Gerusalemme liberata. canto IV, 4.)

Stampano alcuni il suol di ferine orme
E'n fronte umana han chione d'argui attorte
[ec. ec.

¹ Ἡ λέξις Ἀζαζήλ (Λευιτ. ις'. 8) ὅπως ὕστερον ὀνομάζοντο οἱ δαίμονες ἐν Εὐρώπῃ σημαίνει «ὁ ἔχων πόδας τράγου.»

² Σχολ. εἰς Θεοκρ. Γ. 19 εἰς Βίωνα. ις' 28.

³ Saint-Croix, Notices et extraits des manuserits de la Bibliothéque du Roi, t. I. p. 538—541. — Βλ. καὶ Σάθα, Νεοελλην. φιλολ. σ. 410.

ΝΑ'. Ὁ κώδηξ τοῦ Καναβούτση καταγράφεται ὑπὸ Kollar (Supplem. LXXVIII) καὶ Nessel (Catalog. Biblioth. Bindob. V. cod. CXVII).»

»ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥΣ

»Πρὸς τὸν ἀθένητον τῆς Αἴνου καὶ Σαμοθράκης.

»ΝΑ'.

»Περὶ νυμφῶν τίνες εἰσὶν, καὶ πόσα γένη τούτων εἰσὶν, καὶ ὅτι γένη δαιμόνων εἰσὶν, ἃ καλοῦσιν οἱ κοινοὶ βαρβαρίζοντες Νεραγίδας.

»Ἐστὶ δὲ ἡ νύμφη δαιμόνιον μεταμορφούμενον εἰς σχῆμα γυναικός· εἰσὶ δὲ κατὰ τὴν πλάνην τῶν Ἑλλήνων νύμφαι πολλαὶ καὶ διάφοροι· τὰς μὲν γὰρ λέγουσιν Ὀρεστιάδας αἵτινες κατοικοῦσιν εἰς τὰ ὄρη, διὰ τοῦτο καὶ Ὀρεστιάδες ἀπὸ τοῦ ὄρους λέγονται· ταύτας αἱ σήμερον γυναῖκες καλοῦσιν τὰς ἀπὸ ξω, ἀπὸ παραδόσεως ἑλληνικῆς· ἔτι γὰρ οἱ χριστιανοὶ ἀπόζουσι καὶ μυρίζουσιν ἑλληνικῆς ἀσχημοσύνης· διὰ τοῦτο γὰρ λέγουσι ταύτας ἀπὸ ξω, ἡγουν ὡς κατοικούσας ἔξω εἰς τὰ ὄρη καὶ τοὺς βουνούς ¹. Αἱ δὲ λέγονται Νηρηίδες ὅσαι κατοικοῦσιν εἰς τὴν θάλασσαν· μυθεύονται γὰρ οἱ Ἕλληνες, ὅτι θεὸς εἰς ἐστὶ θαλάσσιος, ὀνομαζόμενος Νηρεὺς· αἱ θυγατέρες γοῦν τούτου ὀνομάζονται νηρηίδες, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ· ἄσπερ αἱ γυναῖκες βαρβαρίζουσαι λέγουσι Νεραγίδας. Αἱ δὲ λέγονται Ἰδριάδες, ὅσαι κατοικοῦσιν εἰς τὰ φρέατα ἡγουν τὰ πηγὰδια, εἰς τὰς βρύσεις, τὰς λίμνας καὶ εἰς τοὺς ποταμούς· διὰ γὰρ τὸ κατοικεῖν εἰς τὸ ὕδωρ λέγονται Ἰδριάδες· καὶ ἄλλαι πάλιν ὀνομάζονται ἄλλοτρόπως ἀπὸ τῶν τόπων ἐν οἷς κατοικοῦσι, κοινῶ δὲ καὶ καθολικῶ ὀνόματι πᾶσαι λέγονται Νύμφαι.»

Αἱ Νεραΐδες, ὅπως καὶ παρὰ τοῖς

¹ Ἡ ἀπὸ ξω κατ' εὐφημισμὸν μέχρι τοῦ νῦν ἐν Ἑλλάδι καλοῦνται τὰ πνεύματα· ἡ λέξις εἶναι τρόπον τινὰ ἀρὰ ἐπιτάττουσα αὐτὰ νὰ φύγωσιν ἔξω· ἐκ τούτου καὶ ἡ λέξις ἐξωτικῆ, καὶ κατὰ συγκοπὴν ξωθικῆ ἔωθικῆ καὶ ἔουθικά. Ἄλβανιστὶ ἰάστεσμε-ja. Hahn, Albanaische, Studien. τ. I. σ. 461.)

² Ἀλβανοὶς ¹, καλοῦνται καλαὶ κυράδες, ἢ καλαὶ ἀρχόντισσαι, ἢ ἀπλῶς κυράδες. οὐχὶ κατ' εὐφημισμόν, ὡς τινας ὑπέθεσαν², ἀλλ' ἔνεκα τῶν εὐεργετημάτων, ἅτινα πολλάκις παρέχουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τῆς ὑψηλοτέρας τάξεως αὐτῶν· διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν αἱ Fées ἔντισι χωρίοις τῶν Πυρρήναιων καλοῦνται les Dames³, καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα bonnes Dames ἢ bonae mulieres⁴. (ἔπεται συνέχεια.)

4 H a h n, αὐτ. σ. 464. «man bezeichnet sie gewöhnlich mit den Wörtern... φατ' μίρε, die glücklichen.» — Vgl. W a c h s m u t h, Das alte griechenland im neuen. σ. 53.

2 Κοραή, Ἄτακτα Ι. IV. σ. 214. — Καὶ ἐκ τοῦτου P a s h l e y, Travels in Crete. τ. II σ. 246. — Πιττάκις, ἐν ἐφημερίδι Ἀρχαιολογικῇ 1852 σ. 648. «Ἡ συνήθεια τοῦτο ποιεῖ μέχρι τοῦδε· τὰς Εὐμενίδας καλοῦνται καλεῖ ὁ λαὸς καὶ ταῦται προσφέρει· μέχρι τοῦδε μελίγματα ἐκ πλακουτίνου καὶ μέλιτος· ἴδον αὐτὸς ἐγὼ πρὶν τῆς ἐπαναστάσεως ἡμῶν τὸ 1818 τὴν ἑσπέραν, ἄνδρα καὶ γυναῖκα νὰ φέρωσι τὰ μελίγματα ταῦτα ἐντὸς τοῦ σπηλαίου, ὅπερ λουτρὰ καλοῦσι, καὶ ὅπερ δεσμοτήρια ἦν τὸ πάλαι, ὡς ἡ κατάστασις καὶ ἡ διαίρεσις αὐτοῦ ἐμφαίνει, καὶ αἱ μαρτυραὶ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων συμφωνοῦσι. Ταῦτα ἦσαν ἐντὸς τριβλίου καθαροτάτου ἐλισσομένου ἐντὸς λευκοτάτου χειρομάκτρον. Ἄφ' οὗ ἐπλησίασαν μετὰ μεγίστης σιωπῆς καὶ τρόμου, καὶ ἐναπέθεσαν αὐτὰ ἐντὸς τοῦ σπηλαίου ἐπέστρεψαν ταχύποδι δρόμῳ, ἐφέρπυσαν ἄστροφα, ἥτις χαμηλὰ σκυφτὰ, ἔφυγαν χωρὶς νὰ ἐπιστρέψωσι τὴν κεφαλὴν των, ἕνα ἰδωσιν ὀπίσθεν αὐτῶν.» — Βλ. καὶ Ross, Reise auf den griechischen Inseln τ. III σ. 45. «Der Glaube an die Neraiden oder wie sich auch heissen, die Guten Frauen (ἢ καλαὶ κυράδες) geht durch ganz Griechenland; man opfert ihnen bei Athen in einer alten Grabkammer unter dem Museumn, bei Kephisia in einer Crotte, und so noch an vielen andern Orten.» καὶ σελ. 482. «Auch ist es eine bekannte Sache, dass bei Athen, bei Theben und anderen Orten, nach den Neraiden oder den Guten Frauen (ἢ καλαὶ κυράδες) mit Honigkuchen und aehnlichen geopfert wird.» Πλακουτίντα προσφέρουσι καὶ εἰς τὰς Μοίρας.

3 T r e y e r r e t, ἐν Revue des cours littéraires. t. V. p. 586. — ὑπὸ τῶν γάλλων χωρικῶν ἀποκαλοῦνται bonnes, bonnes-dames, bonnes et franches pucelles. (M a u r y, Les fées au moyen âge. p. 35.)

4 Romma de la Roux Méon 18637. — G u i l i e l m u s A l v e r u s, ἐν Grimm, Deut-

ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΒΓΥΣΣΙΝΙΑΝ
ΟΜΟΡΡΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ ΤΟΥ ΝΕΙΛΟΥ

ΥΠΟ

ΣΑΜΟΥΗΛ ΒΕΪΚΕΡ

(Συνέχεια.)

Οὐδέποτε ἤκουσα χορὸν τόσον καταπληκτικὸν ὅσον ὁ τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκείνων βαρυτόνων φωνῶν, ἠνωμένων πρὸς τὸν κρότον τῆς λύχμης. Ἄλλ' ἡ ἀρμονία αὐτῆ, ἥτις ἀρέσκει εἰς τὰ ὄτα ἡμῶν, δὲν τέρπει καὶ τὸν διερμηνέα καὶ τὴν πτωχὴν Βαρακέ. Ὅπως τοὺς ἐγκαρδιώσωμεν διηγοῦμεθα φρικώδεις ἱστορίας· ἀμιλλώμεθα τὶς νὰ ἐνθυμηθῇ τὰς τρομερωτέρας. Οἱ ἀγκαζὶρ ἐκ διαδοχῆς ἀρχοῦνται λέγοντες περὶ τῶν Βαζές, καὶ τὰ γεγονότα τὰ ὅποια ἀναφέρουσιν ἐπισκιάζουσιν οὕτω πάντα τὰ ῥηθέντα περὶ τῶν ἀγρίων θηρίων, ὥστε εἰς λέων ἤθελεν ἦδη εἶναι εὐπρόσδεκτος, εἰάν μόνον συνῆναι νὰ ὑπερασπίσῃ τοὺς ἀκροατὰς κατὰ τῶν φοβερῶν τούτων ἀνθρώπων.

Ἄμα τῇ ἔφ' ἀνεζήτησα τὸν κλέπτην τοῦ βουβάλου ἡμῶν. Ἐπανηρχομένη μηδὲν εὐρῶν, οἱ δὲ ἀγκαζὶρ εἶχον ἄρτι περάνει τὴν ἐξέλασιν. Εἶχον οὐτοὶ ἀνακαλύψει τὰ ἴχνη ἀγέλης ἐλεφάντων καὶ καὶ μὲ παρεκάλουν νὰ συμπορευθῶ μετ' αὐτῶν ἐσπευσμένως. Δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπιμείνωσιν.

Εὐρισκόμεθα μετ' οὐ πολὺ ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὄχθης. Ἡ ἀναγνώρισις τοῦ ἴχνους ὑπάρχει ὑπεράγαν δυσχερῆς. Ἡ γῆ εἶναι τόσον σκληρὰ ὥστε ἀποβαίνει σχεδὸν ἀδύνατος ἡ διάκρισις τῶν μᾶλλον προσφάτων τύπων ἀπὸ τῶν ἀπὸ δύο ἤδη ἡμερῶν χρονολογουμένων. Δὲν δύναται τις νὰ παράσχη πίστιν ἢ εἰς τὴν κόπρον καὶ αἱ ἀποστάσεις καθιστῶσι τὸ ἔργον τοῦτο ἀηδὲς ἅμα καὶ ἐπίπονον,

sche Mythologie σ. 1042. (γ'. ἐκδ.) — Θεά τις τῶν μαγισσῶν ἐκαλεῖτο Bensoria, Bona socia, bona domina, καὶ bona mulier. (G r i m m, ἐνθ. ἀν. σ. 479. 596.)

Ἡ ἡμέρα προβαίνει. Διέβημεν τὸν ποταμὸν ἐπανειλημμένως καὶ τέλος ἀφικόμεθα εἰς καμπύλην, τῆς ὁποίας ὁ ἀμμώδης βυθὸς κατακλύζεται κατὰ τοὺς μεγάλους ὑετοὺς καὶ ἤτις ἐκτεινομένη ἐπὶ πολλὰ πλέθρα, περιορίζεται ὑπὸ δρυμοῦ. Οἱ ἀγκαζῖρ, οἵτινες φαίνονται γινώσκοντες ἕκαστον δάκτυλον τοῦ ἐδάφους τῆς χώρας, ἀποφαίνονται ὅτι ἐὰν οἱ ἐλέφαντες μὴ ἐγκατέλιπον τὸ μέρος, ἀναμφιβόλως εἰσὶν ἐκεῖ. Ἐνῶ ἡμεῖς ζητοῦμεν τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου, ἀκούεται ἡ σάλπιγξ καὶ ἐλέφας ἐξαιρέτος, ἐξερχόμενος τοῦ δάσους, προχωρεῖ μεγαλοπρεπῶς πρὸς τὸν ποταμὸν.

Ἡμᾶς δὲ καλύπτει ἀμμόλοφος ὀπισθεν τοῦ ὁποίου ἀφιππεύομεν. Ὁ καταρράκτης ὁ χωρίζων τὸ δάσος ἀπὸ τῆς ὄχθης τοῦ ὕδατος ἔχει πλάτος τριακοσίων ποδῶν περίπου. Εἶναι, ὡς ἤδη εἴπομεν, μικρὸς κόλπος τοῦ Σεπτιίου, ὅστις ἐκείθεν στρέφεται ὀρθογωνίως, καὶ παραμβίβεται τὴν ὑπώρειαν ἀπορρώγος, συνεστηκυίας ἐκ καλλήκων συνδεδεμένων διὰ μίγματος τιτανώδους. Γίνεται τὸ σχέδιον προσβολῆς· θέλω ἀποπειραθῆναι νὰ ἐπικαταλάβω τὸ ζῶον ἔρπων ἀσφαλῆς διὰ τοῦ ἀμμολόφου· ἐὰν δὲ ἀποτύχω οἱ ἀγκαζῖρ ἀποκλείσουσι τὴν ὑποχώρησιν εἰς τὸν ἐλέφαντα, ὅτε ἔσται περίπτωσις μάχης διὰ τοῦ ξίφους. Προπορεύομαι, μοὶ ἀκολουθεῖ δὲ εἰς τῶν ἐμῶν Τακρουρῖς, φέρων τὴν ἐτέραν караβίαν μου. Συμπορεύεται μεθ' ἡμῶν ὁ Φλοριάν. Διερχόμεθα σπεύδοντες τὸ ἡμισυ τῆς ἀποστάσεως· ἀπέχομεν ἔτι ἑκατὸν πεντήκοντα βήματα ἀπὸ τοῦ ζώου, τὸ ὁποῖον ἀφίκετο εἰς τὸν ποταμὸν καὶ πίνει.

Τὸ ὕψος τοῦ ἀμμολόφου ἐλαττοῦται, δὲν εἶναι ὑψηλότερος δύο ποδῶν. Ἡ ἀσφάλεια εἶναι μηδαμινή, ὅθεν ἐπιτινομεν τὰς προφυλάξεις. Οὔτε ἐν δένδρον, οὔτε εἰς λίθος· ἡ ἄμμος ἐστὶ γυμνή, καὶ τόσοσιν εὐκίνητος ὥστε βυθίζεται τις μέχρι τοῦ ἀστραγάλου. Οὐχ ἤττον προχωροῦμεν. Ὁ ἐλέφας παύεται πίνων ὅπως ἐξακοντίσῃ κρουνὸν ὕδατος ὅστις ἀναπίπτει ἐπ' αὐτὸν ὡσεὶ ὄμβρος·

εἶτα πίνει καὶ βρέχεται ἐναλλάξ χωρὶς νὰ ὑποπτεύσῃ τὴν παρουσίαν ἡμῶν. Ἡμεῖς ἐξακολουθοῦμεν προβαίνοντες. Πεντεκαίδεκα βήματα τὸ πολὺ μᾶς χωρίζουσιν ὅτε στρέφει τὴν κεφαλὴν καὶ μᾶς βλέπει. Ἄνορθοὶ τὰ τεράστια ὠτά του, ἠχεῖ διὰ τῆς προβοσκίδος καὶ ταλαντεύεται μεταξὺ τῆς προσβολῆς καὶ τῆς φυγῆς. Τρέχω πρὸς αὐτὸν κραυγάζων· αὐτὸς στρέφεται πρὸς τὸ δάσος, ἐγὼ δὲ τὸν πυροβολῶ κατὰ τὸν ὦμον. Ἐχω τὴν μεγάλην караβίαν μου, τὴν ὁποίαν οἱ Ἄραβες ὠνόμασαν «τὸ τέκνον τοῦ τηλεβόλου» ἐγὼ δὲ καλῶ κατὰ συγκοπὴν Βεβέ. Φέρει ἐν αὐτῇ εἴκοσι καὶ δύο γραμμὰς πυρίτιδος, σφαῖραν δὲ ἡμισείας λίτρας. Ὡς πάντοτε, ἡ τρομερὰ ἀνακοπή τῆς σχεδὸν μὲ ἀνέτρεψεν· ἀλλὰ βλέπω τὸ σημεῖον ἐπὶ τοῦ ὦμου τοῦ ἐλέφαντος καὶ εἰς γραμμὴν ἐξαιρέτων, καὶ μικρὸν ἀνωτέρω. Ἄλλ' ὅμως τὸ μόνον ἀποτέλεσμα τῆς βολῆς εἶναι ὅτι φεύγει ἐν τάχει τὸ ζῶον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἤδη ἐγγὺς τοῦ δάσους, ὅτε οἱ ἀγκαζῖρ ἀποκωλύουσιν εἰς αὐτὸ τὴν ὑποχώρησιν, ὡς εἶχε συμφωνηθῆ. Τὸ ζῶον ἐκμανεὶν τρέχει κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν ἐχθρόν. Τότε δὴ ἄρχεται τὸ ἡρωϊκὸν καὶ ἀνόητον μέρος τῆς θήρας. Ἄντι τοῦ ἐπασχολῆσαι τὸν ἐλέφαντα διὰ τῆς φυγῆς ἐνὸς ἱππέως, κατὰ τὴν συνήθη μέθοδον, οἱ ἐμοὶ τρεῖς ἀγκαζῖρ πηδῶσιν ἀπὸ τοῦ ἵππου συγχρόνως, καὶ, πεζῆ ἐπὶ τῆς ψάμμου ἐν ἧ βυθίζονται, προσβάλλουσι τὸ τεράστιον ζῶον.

Ὅσον ἀφορᾷ παιδιὰν, οὐδὲν εἶδον τόσον ὠραίαν καὶ τόσοσιν ἀφρόνως κινδυνώδη. Παρὰ τὴν κατέχουσιν αὐτὸν μανίαν ὁ ἐλέφας ἐπιγινώσκει οὐδὲν ἤττον ὅτι σκοπὸς τῶν θηρευτῶν εἶναι νὰ παρελθῶσιν ὀπισθεν αὐτοῦ, τοῦτ' ὅπερ αὐτὸς ἀποφεύγει μετ' ἀπιστεύτου δεξιότητος. Στρέφεται ἐν τάχει περὶ αὐτὸν, ἐφορμᾷ κατὰ τῶν τριῶν ἐπιτιθεμένων ἐκ διαδοχῆς, πάντοτε ἐνώπιον τοῦ ἐπιφόβου καθισταμένου, καὶ διαχέει εἰς τὸν ἀέρα νέφη ἄμμου, τὰ ὁποῖα ἐκσφενδονίζει διὰ τῆς προβοσκίδος τοῦ μέγα κραυγάζων ὑπὸ μανίας.

Οἱ ἀγκαζῖρ δὲν κατορθοῦσι νὰ θριαμβεύσωσι κατὰ τοῦ μηχανήματος τούτου· ἢ ἄμμος, ἣτις οὐδὲν ἔστι πρὸς τὸν κολοσσόν, ὑπάρχει οὕτως ἐναντία πρὸς αὐτούς, ὥστε δὲν ἀποφεύγουσι τὸν ἐχθρὸν εἰμὴ μετ' ἄκρας δυσκολίας. Μόλις διὰ τῆς ἀνδρίας καὶ τῆς ἀταραξίας σώζουσιν οὗτοι ἐκ περιτροπῆς ἐκεῖνον ἐξ αὐτῶν τὸν ὁποῖον τὸ ζῶον θέλει δράξει ὅσον οὕτω. Ἐν τοσοῦτῳ ἐγὼ διαβαίνω ἐπιπόνως τὴν παλαιστραν. Καθ' ἣν ζιγμὴν ἀφικνοῦμαι, ὁ ἐλέφας, ὅστις διέρχεται μέσον τῶν ἀγκαζῖρ, λαμβάνει συγχρόνως σφαῖραν, δι' ἧς πλήττω αὐτοῦ τὸν ὄμω καὶ ξίφισμα ὅπερ καταφέρει ὁ Ἀβὺν Δό. Δυστυχῶς οὗτος δὲν ἠδυνήθη νὰ πλήξῃ ὅπου ἤθελε, κατὰ λόγον πρὸς τὴν ὠκίτητα τοῦ ζώου.

Ὁ ἐλέφας στρέφεται, διαβαίνει τὴν ἄμμον καὶ ἀφικνεῖται εἰς τὸ δάσος. Διώκομεν αὐτόν· ποιεῖ τρέχων τετρακόσια ἢ πεντακόσια βήματα, καὶ πίπτει νεκρὸς εἰς τὴν κοίτην χειμάρρου ἀπεξηραμένου.

Ἐπανελθόντες ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ, βλέπομεν μακρὰν ἐν τέταρτον μιλίου δωδεκάδα ἐλεφάντων, οἰτινές, ἐν τῷ ὕδατι μέχρι τῶν ὤμων, διευθύνονται πρὸς τοὺς λωτούς. Δι' ἐλιγμοῦ ἀφικνούμεθα εἰς τὴν ἄκραν τῆς λόχμης. Ἀκούομεν τὸν κρότον τοῦ στερβροξύλου ἐκ δεξῶν καὶ ὁ κρότος ἐπὶ μᾶλλον αὐξάνει προφανῶς ἢ ἀγέλη πλησιάζει. Ὁ Τζαλί, ὅστις παρεσέδυσεν ἀθορύβως εἰς τοὺς θάμνους ἀναφέρει ὅτι ὑπάρχουσι τρεῖς ἐλέφαντες ἐν ἡμῖν καὶ τὸ σῶμα τῆς ἀγέλης, ἀλλ' ὅτι ἀδύνατος καθίσταται ἢ χρήσις ξίφους. Αἰτῶ νὰ μὲ ὀδηγήσωσιν ὅπου εἰσὶν οἱ πρότακτοι οὗτοι· καὶ ἐπομένων τοῦ Φλοριάν, τῶν ἀγκαζῖρ καὶ τῶν ἐμῶν ὀπλοφόρων, παρακολουθῶ τὸν ἀνδρεῖον μικρὸν θηρευτὴν, ὅστις εἰσέρχεται ἔρπων εἰς τὰς βάτους.

Ἦθελον αὐταὶ εἰσθαι ἀπολύτως ἀδιάβατοι ἄνευ τῶν διαύλων τοὺς ὁποίους διανοίγουσι τὰ βαρύσωμα ζῶα. Προχωροῦμεν εἰς ἓνα ἐκ τούτων. Αἴφνης ὁ Τζαλί ἐφίσταται, καὶ διαβλέπω, ὥσει ἀνὰ μέσον νέφους, δύο ἐλέφαντας τετοποιημένους ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ βήματα ὀπισθεν τοῦ

διαπλέγματος ἀκανθῶν. Ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν μοὶ παρουσιάζει τοὺς κροτάφους, ὅπου πυροβολῶ καὶ καταπίπτει νεκρὸς. Δὲν βλέπω ἰκανῶς ὅπως πυροβολήσω κατὰ τοῦ δευτέρου, ἀλλ' ὁ Φλοριάν διὰ βολῆς λίαν περιέργου τὸν ταράττει καὶ εὐκόλως δυνάμεθα νὰ ἐπικαταλάβωμεν αὐτόν.

Λαμβάνω караβιναν διπλῆν· μόλις ἔχω αὐτὴν ἀνὰ χεῖρας καὶ ὁ τρίτος ἐμφανίζεται. Ἀπόφασιν ἔχων νὰ ἀποπειραθῶ τῆς ἐπὶ τὸ μέτωπον βολῆς, μένω ἐν τῇ θέσει μου, καὶ ἀκοντίζω τὴν σφαῖράν μου — μόλυβδον καὶ ὑδράργυρον — ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον σημείου, σχεδὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ἦττον τῶν τεσσάρων βημάτων. Τὸ ζῶον ὀπισθοδρομεῖ, εἶτα ἀναθαρρύνεται πρὸς ἐφόρμησιν. Πυροβολῶ καὶ δεύτερον μικρὸν κατωτέρω. Ἐπισχεθεὶς κατὰ τὸν δρόμον του, ὁ ἐλέφας ὑποστρέφει πρὸς τὴν λόχμην ἠχῶν μανιωδῶς. Δράττων τὴν παρεχομένην μοι караβιναν, τρέχω κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ ζῶον καὶ σκοπεύω αὐτὸς εἰς τὸ μέσον τοῦ μετώπου· τὸ μόνον παραχθὲν ἀποτέλεσμα εἶναι ἐφόρμησις δραστηριωτέρα τῶν ἄλλων· πάντως πρόκειται ν' ἀνταλλάξωμεν κονδυλισμούς. Ἐπιχειρῶ νὰ πυροβολήσω καὶ αὐτὸς, ἀλλ' ὁ Τζαλί ἀφικνεῖται, καὶ διὰ τοῦ ξίφους ἀποτέμνει τὸν τένοντα τοῦ ὀπισθίου ποδός. Εὐγε, Τζαλί!

Αἱ τρεῖς σφαῖραι μου ἐκ τῶν δέκα εἰς τὴν λίτραν, ἐξακοντισθεῖσαι ἐκάστη ὑπὸ πλειονος τῶν δέκα γραμμῶν πυρίτιδος, ἐνεβλήθησαν ὅσον οἶόν τε ἀκριβῶς· εὐθυβόλησα ἀλλ' αἱ τρεῖς αὐταὶ σφαῖραι καθ' ἑαυτὰς δὲν κατέχουσιν ἐν τῷ μετώπῳ ἢ διάστημα τριῶν δακτύλων καὶ οὐδεμία ἐπήνεγκε τὸν θάνατον. Βασίμως ἔλεγον ὅτι δὲν ἔπρεπέ τις νὰ ἐλπίζῃ, ὡς πρὸς τὸν ἐλέφαντα τῆς Ἀφρικῆς ἐπὶ τῆς βολῆς ἐπὶ τὸ μέτωπον ἣτις τυγχάνει ὀλεθρία εἰς τὸν τῶν Ἰνδιῶν. Αὕτη διπλασιάζει τὸν κίνδυνον· ἐν Κεϋλάνῃ ἡμῃν βέβαιος περὶ τοῦ ζώου· ὠφείλον μόνον νὰ περιμείνω αὐτὸ καὶ νὰ τὸ πυροβολήσω ἅμα ὡς γενόμενον ἐγγὺς ἐμοῦ.

Ὁ Τζαλί λοιπὸν κατήνεγκε πληγὴν θαυμασίαν. Πληρῶ αἰθίς τὰ ὄπλα μου ἐνφῶ ὁ Ἄβου Δὸ καὶ οἱ ἄλλοι πορεύονται νὰ ἱππεύσωσι, λογιζόμενοι ὅτι ἡ ἀγέλη ἐξώρμησε. Σκοποῦν προτίθενται, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, νὰ ἐπαναγάγωσι τοὺς ἐλέφαντας καὶ εἰ δυνατόν νὰ τοὺς πέμψωσι πρὸς ἡμᾶς. Δὲν ἠθέλησα νὰ καταστρέψω τὴν γοητείαν τῶν πυροβόλων ὄπλων, ὑποδεικνύων ὅτι ἠθέλεν εἶναι ἱκανῶς δυσάρεστον εἰς ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν τὴν σύγκρουσιν τῆς ἐμμανοῦς ταύτης ἀγέλης, τῆς ὁποίας οἱ κολοσοὶ ἔχουσιν ἄτρωτα τὰ μέτωπα· ἀλλ' ὅμως εὐχομαι ἵνα ἡ ἀγέλη ἀφίχθῃ πρὸς ἡμᾶς ἥττον κατ' εὐθείαν παρ' ὅσον ἐπιθυμοῦσιν οἱ πέμποντες ἡμῖν αὐτήν.

Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ διατελοῦμεν ἀπὸ ἐνὸς τετάρτου, ὅτε αἴφνης ἀντηχοῦσιν αἱ κραυγαὶ τῶν τριῶν Ἀράβων κατὰ τινα ἀπόστασιν. Μετὰ τινα δὲ λεπτά, κρότος φρικτὸς, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν βοῶν τῶν ἀγκαζῖρ καὶ τῆς ὀξείας κραυγῆς τοῦ ἀγρίου ἐλέφαντος, ἀναγγέλλει εἰς ἡμᾶς ὅτι ἡ ἀγέλη ἐφορμᾷ ἐφ' ἡμᾶς κατ' εὐθείαν γραμμὴν. Συναθροίζω τοὺς ἀνθρώπους μου εἰς σύμπλεγμα πυκνὸν, συνιστῶ εἰς αὐτοὺς νὰ μοὶ δώσωσι τὰ ὄπλα μου ἐν καιρῷ, καὶ περιμένω τὸν ἐχθρὸν ὅστις ἐπέρχεται μετὰ τῆς ταχύτητος τοῦ κερανοῦ. Τὸ πᾶν διασχίζεται· πρὸ αὐτοῦ τὸ στερρόξυλον (jungle) σείεται καὶ συντριβεται· καὶ ταῦτα ἐν ἐνὶ δευτερολέπτῳ.

Ἡ φάλαγξ ὀδηγεῖται ὑπὸ πελωρίου ἀρχηγοῦ, ὅστις ἔρχεται κατ' εὐθείαν πρὸς ἐμέ· ἐκκενῶ ἐν τῷ μετώπῳ μου τὰς δύο σφαῖρας μου ὅσον οἶόν τε ἐμοὶ τάχιον. Ὁπισθοδρομεῖ ὑπὸ τῆς προσβολῆς· μεταστρέφει καὶ οἱ λοιποὶ ἀκολουθοῦσι. Μία ἄλλη караβίνα μοὶ ἐχρησίμωσε μετὰ θαυμασίου εὐστοχίας, καὶ ἐκκενῶ δύο βολὰς ἐπὶ δύο ἐλεφάντων οἵτινες, προσβληθέντες κατὰ τὸν κρόταφον δὲν ἐγείρονται. Τότε ἐμβάλλεται εἰς τὴν χεῖρά μου καὶ ἄλλο πυροβόλον ἀκριβῶς ἐν καιρῷ ὥστε νὰ σκοπεύσω κατὰ τοῦ τελευταίου τῆς ἀγέλης ἀφανιζομένης ἐν τῇ λόχμῃ· μὲν! στρέφο-

μαι ὡς ὁ ἀνεμοστρόφιγξ, τὸ αἷμα ἀναβλύζει ἐκ τῶν ῥωθῶν μου, ἀλλ' εἰμὶ βέβαιος ὅτι θέλω ἔχει τὸ ζῶον, τὸ ὀποῖον, φέρον σφαῖραν ἡμίλιτρον ὀπισθευ τοῦ ὤμου, δὲν θέλει δυνηθῆναι νὰ τρέξῃ ἐπὶ μακρὸν.

Ἀφικνοῦνται οἱ ἀγκαζῖρ διεσχισμένοι ὑπὸ τῶν ἀκανθῶν. Ἡ σπάθη τοῦ Ἄβου Δὸ ἐστὶν αἱματοφόρτος· οἱ ἐλέφαντες ἀπεμακρύνοντο ὅτε, τῶν Ἀράβων κατὰ νότου πρὸς αὐτοὺς γενομένων, ἐπανέστρεψαν. Ἐν τῇ καταδιώξει, ὁ Ἄβου Δὸ κατάρθρωσε νὰ ἐπικαταλάβῃ ἓνα ἐξ αὐτῶν καὶ ἔταμεν αὐτοῦ τὴν ἰγνύν.

Τὸ δ' ὄλον· ἐπτὰ ἐλέφαντες νεκροὶ καὶ τρεῖς τρωθέντες· οἱ δύο ὑπὸ τοῦ Φλοριάν, ὁ τρίτος ὑπ' ἐμοῦ, βληθεὶς κατὰ τὸν ὄμον. Ἐστὶ λίαν ὀνέ ἵνα τοὺς καταδιώξωμεν, ἤδη συσκοτίζει ἀλλ' οἱ ἀγκαζῖρ ἐλεύσονται αὔριον ὅπως τοὺς ἀναζητήσωσιν.

— Αναζητήσις τῶν τρωθέντων. — Πτώσις τοῦ Τζαλί. — Οἱ τέσσαρες ἀδελφοὶ Σερῖφ. — Ροδάρ ὁ ἔχων τὸν βραχίονα ἀπέψραμένον. — Ἰχνη πάμπολλα ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐλέφαντες. — Περιπλάνησις τῆδε κάκεϊτε. — Συνωρίς ῥινόκερωτων. — Προσβολὴ καὶ καταδιώξις. — Δρόμος τεράστιος. — Ἀνταγωνισμός. — Ἀπόγνωσις τοῦ Ἄβου Δὸ. — Ἐσχάτος ἀγών. — Ἡ νίκη μᾶ· ἐκφεύγει. — Ὁ ῥινόκερος· ἔξει αὐτοῦ· παγίς ἐπ' αὐτῷ ἵσταμένην.

Εἰς τῶν τριῶν τρωθέντων ἐλεφάντων εἶχεν ἐπανέλθει εἰς τοὺς θάμνους, ἔνθα οἱ ἐμοὶ ἀγκαζῖρ εὐρέθησαν ἀντιμέτωποι πρὸς αὐτόν. Οὐδεμία ἐξάδος πλαγία ἐν τοῖς τριβόλοις τούτοις· στροβιλιζουσα, ἡ ἵππος τοῦ Τζαλί, ἀπωθουμένη ὑπὸ τοῦ ἀκανθώδους τείχους, εἶχε πέσει καὶ ῥίψει τὸν κύριόν της ὑπὸ τὰ βήματα τοῦ ἐλέφαντος. Οὗτος, προσελκυσθεὶς ὑπὸ τοῦ ἵππου, ὅστις, ἀνορθωθείς παραχρήμα, εἰς φυγὴν ἐτράπη, δὲν προσέσχε παντάπασιν εἰς τὸν θηρευτήν· ἀλλ' ὅμως τρέχων ἔθηκε τὸν πόδα ἐπὶ τοῦ σκέλους αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον καὶ ἔθραυσεν.

Ὀλίγου χρόνου διεληθόντος, οἱ ἀδελφοὶ Σερῖφ, μαθόντες τὰ ἀποτελέσματα τῆς θήρας ἡμῶν, προσῆλθον αἰτοῦντές

με νὰ μετᾶσχωσι τῆς περιόδου ἡμῶν. Ἦσαν τὸν ἀριθμὸν τέσσαρες, οἱ ὀνομαστότατοι πάντων τῶν ἀγκαζίρ. Ὁ Ἀβουὸ Δὸ αὐτὸς, ὅστις δὲν ἤθελε συμφωνήσει περὶ τούτου, ἠσθάνετο ἑαυτοῦ ὑποδεεστέρου ὄντος τοῦ πρεσβυτέρου τῶν τελείων τούτων sportsmen (κυνηγῶν). Τοὺς ἐξήλου, καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἐὰν ἐδεχόμενι τοὺς νέους τούτους συμμαχοῦς, αὐτὸς θ' ἀπήρχετο μετὰ τοῦ Σολιμάν. Ἄλλ' ὅμως ἀπεφάσισε νὰ διατηρήσωμεν τοὺς Σεριφ μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ θηρευτοῦ ὅστις ἔμελλε ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν Τζαλί· ὁ Ἀβουὸ Δὸ δὲν εἶχε πλέον τι ν' ἀπαντήσῃ.

Ὁ δευτερότοκος τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν, καλούμενος Ῥοδάρ ἦν μονόχειρ. Ἡμέραν τινα ὁ ἐλέφας, φονεύσας τὸν ἵππον του, διέτεμε τὸν ἀριστερὸν αὐτοῦ βραχίονα ἀμυνόμενος. Θραυσθέντα ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος μέχρι τοῦ καρποῦ τῆς χειρὸς, τὰ ὅσα εἶχον ἐξέλθει εἰς συντρίμματα· αἱ σάρκες, ἐρρύτιδωμέναι, εἶχον ἤδη τὴν ὄψιν τεμαχίου δέρματος συνησπασμένου, καὶ ἡ χεὶρ συνησπασμένη, ὁμοία πρὸς ὄνυχας γυπὸς, δὲν ἠδύνατο πλέον ἢ νὰ δέχεται τὸν χαλινὸν, ὃν ἐκράτει ὡς ἀρπάγη. Ὁ Ῥοδάρ ἦν οὐδὲν ἤττον ὁ τῆς φυλῆς ὀνομαστότατος ἐπὶ ἡγήσει θήρας.

Τὴν ἐπαύριον, 4 ἰανουαρίου, ἀνεχωρήσαμεν πρῶτ'. Πληθὺς ἰχνῶν προσφάτων παρὰ τὸ ὕδωρ· ἀλλ' οὐδὲ ἐν ἴχνος ἐλέφαντος. Ζητήσαντες ἐπὶ μακρὸν, εἶχομεν καταλίπει τὴν ὄχθην, καὶ περιεπλανώμεθα ἐντρυφῶντες, καταρρίπτοντες τοὺς ὀρίμους καρποὺς τῶν baobabs¹, συλλέγοντες ἀπὸ τῶν ἀκακιῶν τὸ κόμμι, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἦσαν κεκαλυμμένοι καὶ ὄπερ, παρεμφερές πρὸς τοπάζια, ἐξωμοίου αὐτὰς πρὸς τὰ δένδρα τῶν μαγικῶν κήπων. Ἐκαστος τῶν ἀγκαζίρ εἶχε πληρώσει ἐξ αὐτοῦ τὸ δερμάτινον ἐπίστρωμα, τὸ ἀποτελοῦν τὴν ὅλην ἀπάρτισιν τοῦ ἐφιππίου των, καὶ λάβει τὸ φορτίον του, ὅτε ὁ Ταχέρ, ὁ πρεσβύτατος τῶν

¹ Baobab δένδρον τερατώδες τῆς Ἀφρικῆς, διαρκοῦν πολλοὺς αἰῶνας καὶ ἔχον 90 ποδῶν περιμέτρον.

Σεριφ, ἐπιστὰς, ἔδειξεν ἡμῖν ἀκανθώδη τινα κυκεῶνα παρὰ τῷ ὁποίῳ ὑπῆρχεν ὄγκος τις δύσμορφος. Κατέβην ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ, συνοδεύοντος τοῦ Σολιμάν προὔχωρησα μετὰ προφυλάξεως. Πλησιάσας πρὸς τὰς βάτους, εἶδον δύο ῥινοκέρωτας καθύπνους ὑπὸ πυκνοὺς θάμνους, ἔθθα ἦσαν κατακεκλιμένοι ἐγγύτατ' ἀλλήλων. Εἶπον τῷ Σολιμάν νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τοὺς ἀγκαζίρ ν' ἀναλάβῃ τὸν ἵππον του, νὰ κρατῇ τὸν ἐμὸν ἐφ' οὐχὶ μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ προὔχωρησα ἐτι βήματι λύκου μέχρι τριάκοντα μέτρων καὶ ἔλαττον ἀπὸ τῶν ῥινοκερῶτων. Πιθανὸν ὅτι ἐν μέσῳ τῶν ὄντων αὐτῶν, ἠσθάνθησαν τὴν παρουσίαν ἐχθροῦ, καθότι ἡγήθησαν αἴφνης μετὰ ταχύτητος καταπληκτικῆς, καὶ ἐκπέμπων ἐν οὐτῷ, οὐτῷ, οὐτῷ ἐκ τῶν ὄξυτάτων, ὁ ἕτερος αὐτῶν ὤρμησε κατ' ἐμοῦ.

Ἦν ἀνοφελές νὰ σκοπεύσω τὴν κεφαλὴν, ἣν προὔφύλαττον τὰ δύο κέρατα. Ἐπυροβόλησα εἰς τὸν λαιμόν· ἡ σφαῖρά μου τὸν μετέστρεψεν, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο παρήγαγεν ἀποτέλεσμα· καὶ τὰ δύο ζῶα ἀπεμακρύνθησαν μετὰ καταπληκτικῆς ὠκύτητος.

Εἰς ἡμᾶς ἤδη ἀπόκειται νὰ τὰ καταδιώξωμεν. Τὸ κόμμι ρίπτεται εἰς τὸν ἄνεμον· οἱ ἀγκαζίρ ἐξορμῶσι κατόπι τοῦ ζεύγους. Ἰππεύω χωρὶς νὰ λάβω καιρὸν νὰ γεμίσω πάλιν τὸ ὄπλον μου, καὶ πτερινίζω τὸν ἵππον μου ὅπως καταφθάσω τοὺς ἄλλους. Τὸ ἔδαφος εἶναι ἀπρόσφορον εἰς δρόμημα ταχύ· αἱ ὀνόκλειαι (mimosas), καὶ περ ἀραιαί, δὲν εἶναι ἤττον ἐπιφοβοί, ἔνεκα τῶν κλάδων αὐτῶν τῶν εἰς μικρὸν ὕψος ἐκπεπταμένων, καὶ ὧν αἱ ἀκανθαὶ καθιστῶσι πᾶσαν σύγκρουσιν δεινὴν. Μένω ἐπὶ τινα χρόνον ὀπίσω· ἀλλὰ μετὰ ἐν μίλιον. ἐξορμήσας εἰς τὴν πεδιάδα, προχωρῶ μικρὸν κατὰ μικρὸν καὶ φθάνω τοὺς ἀγκαζίρ.

Θέαμα ἱκανὸν νὰ ἐκμάνῃ τὸν θηρευτὴν! Οἱ δύο ῥινοκέρωτες φεύγουσι παραλλήλως δίκην διζυγίας καλῶς συνηρμοσμένης, καὶ πηδῶσι μετ' ὠκύτητος προξενούσης· σκοτοδυσίασιν δέκα μέτρα

μακρὰν τοῦ Ταχέρ, ὅστις τὸ ξίφος διὰ χειρὸς, τὴν κόμην εἰς τὸν ἀνεμον, ἐπιρρίπτει τὸν ἵππον του ἐν μέσῳ τοῦ νέφους κόμιος τὸ ὁποῖον ἀνεγείρουσι τὰ δύο ζῶα. Ὁ Ῥοδάρ, ὁ ἀπεξηραμένον ἔχων τὸν βραχίονα, κρατῶν διὰ τοῦ ἐπιλοιπού τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ὡς δι' ὀνύχων γυπὸς τὰ ἡνία, ἀφικνεῖται μετὰ τὸν ἀδελφόντου. Τρίτος ἐπέρχεται ὁ Ἄβου Δό· οἱ πτεριστῆρές του πλήττουσι τὸν ἵππον, τὸν ὁποῖον παροτρύνει διὰ τῶν κραυγῶντου, ἐν ᾧ αὐτὸς προνεύων, τὸ μακρὸν αὐτοῦ ξίφος ἔχων τεταμένον, μέλλει ἤδη νὰ πηδήσῃ ὅπως πλήξῃ, ἔστω καὶ ἐν τῷ κενῷ.

Οἱ πτεριστῆρές μου! Οἱ πτεριστῆρές μου! Δέον ἤδη οὗτοι νὰ τελέσωσι τὸ ἔργον των. Ἰσχυρῶς ἐμβαλλόμενοι, βιάζουσι τὸν Τετὲλ εἰς πῆδημα τεράστιον· ἐν ἐνὶ δευτερολέπτῳ εἰμὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων, τῶν ἵππων, τῶν γυμνῶν ξιφῶν. Ὑπερβᾶς τὸν Ἄβου Δό, ὅστις αἰσθάνεται ἐκλειπούσας τὰς δυνάμεις τοῦ ἵππου του καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ μορφή ἐκφράζει τὴν ἀπόγνωσιν, τοποθετοῦμαι παρὰ τῷ Ῥοδάρ, ὅστις ἐστὶ μετ' οὐ πολὺ ὀπισθεν ἐμοῦ.

Ἐπάρχει ἀντιζηλία μεταξὺ τῶν δύο συμμοριῶν· ἀνταγωνίζονται τίς τὴν ἐτέραν νὰ ὑπερβάλῃ. Πειρῶμαι νὰ διαβῶ πρὸς ἀριστερὰν τοῦ ἐτέρου τῶν ῥινοκερῶτων ὅπως κατ' αὐτοῦ ἐκκενώσω κατὰ σκοποῦ τὴν δευτέραν σφαῖραν τῆς καρβίνης μου· ἀλλ' ἐστὶν ἀδύνατον νὰ φθάσῃ τις τὰ δύο ζῶα, τὰ ὁποῖα φεύγουσιν αἰεὶ καλπάζοντα. Τὸ μόνον ἡμῖν ἐφικτὸν ἐστὶ τὸ νὰ ἐμμείνωμεν τρία ἢ τέσσαρα βήματα κατόπιν αὐτῶν. Ἡ μόνη τύχη ἣτις ἡμῖν ὑπολείπεται ἐστὶ νὰ διατηρήσωμεν τὸ βάδισμα ἡμῶν μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν οἱ δραπεταὶ ἀναγκασθῆσονται νὰ βραδύνωσιν.

Ἐχομεν ἤδη διανύσει δύο μίλια καὶ οὐδὲν φαινόμενον καμάτου· αἰέποτε ἡ αὐτὴ ταχύτης, τὸ αὐτὸ πηδητικὸν δρόμημα, νῦν μὲν ἐν τῇ πεδιάδι, νῦν δὲ ἐν τοῖς ταπεινοῖς ἀκανθῶδεσι δρυμοῖς, ἢ ἐν τοῖς τριβόλοις ἔνθα οἱ ἵπποι σκληρὰς ὑφίστανται δοκιμασίας.

Ἡ συμμορία ἡμῶν παρεκτείνεται· ἀραιούμεθα, μόνον τινὲς διετήρησαν τὰς θέσεις των. Ἀφικνούμεθα εἰς τὴν κορυφὴν σειρᾶς λόφων, τῶν ὁποῖου ἡ κλιτύς, περίπου ἐν μίλιον, ἐπικλίνει ἡρέμα πρὸς τὴν ὄχθην. Κάτωθι τῆς κλιτύος ὑπάρχει λόχη. Οἱ διωκόμενοι ἐπαυξάνουσι τὴν ὠκύτητα· ὅσον οὐπω θέλουσιν ἀφίχθῃ εἰς τὸ ἀδιάβατον τοῦτο ἄστυλον.

Ἡμεῖς αὐτοὶ, ὀρώντες τὸ τέρμα ὅπου μέλλει νὰ λήξῃ ἡ θήρα, ἐπιτείνομεν τὰς προσπαθείας. Ἀπὸ εἴκοσιν ἤδη λεπτῶν διαρκεῖ τὸ τρομερὸν τοῦτο δρόμημα. Ὁ ἵππος τοῦ Σολιμὰν παραιτεῖται αὐτοῦ. Ὁ Τετὲλ δὲν εἶναι ἐκ τῶν ὠκνῶτων, ἀλλ' ἀντέχει καὶ τὴν ῥώμην αὐτοῦ ἀποδεικνύει, καθόσον ἐγὼ βαρύνω τοῦλάχιστον κατὰ εἴκοσι καὶ πέντε λίτρας πλέον τῶν ἄλλων.

Τέσσαρες μόνον ἐξ ἡμῶν κατέρχονται τὸν λόφον. Ὁ Ταχέρ ἡγείται αἰεὶ ἡμῶν. Ὁ Ἄβου Δό ἐστὶν ὁ ἕστατος· ὁ ἵππος του θέλει ὅσον οὐπω ὑποχαλάσει τὸ βῆμα· ἀλλ' αὐτὸς, ἐν πλήρει καλπασμῷ, πηδᾷ κάτω καὶ ἐξακολουθεῖ τὴν καταδίωξιν. Ἐχει σκέλη αἰγάγρου· ἐπὶ ἑκατὸν μέτρα πιστεύω ὅτι θέλει μᾶς ὑπερβῆ καὶ ὅτι ἔξει τὴν τιμὴν νὰ κατενέγκῃ τὴν πρώτην πληγὴν· ἀλλ' ἡ ἀπόστασις ἐστὶ λίαν μακρὰ, καὶ νικᾶται ὑπὸ τῶν ἵππων.

Τρεῖς μόνον θηρευταὶ, οἱ δύο Σεριφ καὶ ἐγώ. Ὁφείλον νὰ παραχωρήσω τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὸν Ῥοδάρ· ἀλλὰ τὸν ἀκολουθῶ ἐγγύθεν. Ἡ συγκίνησις ἐστὶν ἄκρα· πλησιάζομεν πρὸς τοὺς θάμνους. Οἱ ῥινοκέρωτες φαίνονται ἤδη ἀποκαμόντες· τὴν ῥίνα ἔχοντες πρὸς τὴν γῆν, φυσῶσι τρέχοντες· ἡ κόμης ἵπταται πρὸ τῶν ῥοθῶνων των. Ἐὰν εἶχον ἵππον ἀκάματον! «Ἴππον! Ἴππον! τὰ πάντα ἀντὶ ἐνὸς ἵππου!»

Ἡ λόχη μόλις ἀπέχει διακόσια μέτρα· καὶ οἱ ἵπποι ἡμῶν εἰσὶ κατάκοποι! ὁ ἐμὸς κλονεῖται καὶ προσπταίει. Ἄλλ' οἱ ῥινοκέρωτες τριποδίζουσιν· εἰσὶ κατάκοποι. Θάρρει, Ταχέρ! Ἐμπρός! Ἐμπρός! Παρακολουθεῖ τὰ δύο ζῶα· προνεύων ἐπὶ τοῦ ἀνχένος τοῦ ἵππου του,

τὸ ξίφος μετάρσιον, ἔτοιμον νὰ πλήξῃ, φθάνει τὸ πλησιέστερον. Δύο δευτερόλεπτα, καὶ οἱ δραπέται τὸν ἐκφεύγουσι. Νέα προσπάθεια· τὸ ξίφος μαρμαίρει καὶ ἐξαστράπτει καθ' ἣν στιγμήν ὁ τελευταῖος ῥινόκερος ἀφανῆς γίνεται ἐν τοῖς θάμνοις, φέρων ἐπὶ τῆς ῥάχews διατομῆν μήκους ἐνὸς ποδός.

Ἔτι διακόσια μέτρα καὶ ἡ νίκη θ' ἀνῆκεν εἰς ἡμᾶς! Ἀδιάφορον! «Εὐγε, Ταχέρ!» τῷ ἐφώνησα. Εἶχε πλήξῃ ἐνωτέρω.

Παρὰ τὴν ἦταν ἡμῶν, οὐδέποτε οὔτε πρότερον, οὔτε ὕστερον, ἡ θήρα μοι παρέσχε τοιαύτην ἡδονήν. Ὁ δρόμος ὑπῆρξεν ἐκπληκτικός· ἀλλ' ἔτι ἐκπληκτικωτέρα ἐστὶν ἡ ἰδέα ὅτι εἰς ἀνθρώπος δύναται νὰ προσβάλλῃ καὶ νὰ νικήσῃ ἀνευ οὐδενὸς ἄλλου ὄπλου ἢ δι' ἐνὸς ξίφους, τὰ ἰσχυρότερα τῆς κτίσεως ζῶα. Ὁ ῥινόκερος ἐστὶ τὸ μᾶλλον δυσκόλιως σπαθιζόμενον ζῶον, ἕνεκα τῆς τεραστίας αὐτοῦ ὠκύτητος. Ὁ Σερῖφ, ὅστις εἶχε φονεύσει πολλοὺς ῥινοκέρωτας, οὐδέποτε κατώρθωσε τοῦτο εἰμὴ μετὰ μακρὰν καταδίωξιν. Ὅταν ἀποκάμῃ, τὸ ζῶον στρέφεται καὶ ἀνθίσταται πρὸς τὸν ἐχθρόν· εἰς τῶν ἀγκαλῖρ ἀποσπάται, καὶ πορεύεται ἵνα τάμῃ αὐτοῦ τὴν ἰγνύν· ἀλλ' ἐνῶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἐλέφας σχεδὸν ἀμηχανεῖ, τὸ κερασφόρον ζῶον καλπάζει ἄριστα ἐπὶ τῶν τριῶν σκελῶν, τοῦθ' ὅπερ αὐξάνει τὸν κίνδυνον ἐκείνων οἵτινες προκαλοῦσιν αὐτό.

Δὲν εὔρομεν ἐν τῇ Ἀβυσσιῖα εἰμὴ ἐν μόνον εἶδος ῥινοκερώτων, τὸν μέλανα δικέρωτα, ἐκείνου τὸν ὁποῖον ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἀφρικῇ καλοῦσι κεῖτλόα. Ἔχει ὕψος μέχρι τοῦ ὤμου ἐν γένει πέντε ποδῶν καὶ ἐξ ἕως ὀκτῶ δακτύλων (ἐν μέτρον καὶ ἐβδομήκοντα ἐπτά ἢ ἐν μέτρον καὶ ὀγδοήκοντα δύο.) Καίπερ ὀγκωδέστατον εἶναι ἐκ τῶν ὠκυτάτων, ὡς ἄρτι εἶδομεν.

Οὐδὲν ζῶον ἐν τῷ κόσμῳ φύσεως πονηροτέρας· εἶναι ἐκ τῶν σπανίων ζῶων τὰ ὁποῖα ἐπιτίθενται ἀπρόκλητα. Θεωρεῖ ὡς ἐχθροὺς πάντα τὰ κτίσματα· καὶ, καίπερ ἔχον κακοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν

ἀκοὴν μετρίαν, ἀνακαλύπτει οὐδὲτ ἧτον οἰουδήποτε ἐν μακρὰν ἀπέχον πεντακόσια ἢ ἑξακόσια βήματα, ἐὰν ὁ ἀνεμος ἦναι οὖριος, τόσον λεπτὴν ἔχει τὴν ὄσφρησιν. Δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ τὸ ἴδῃ ὅπως ἐφορμῆσῃ ἐπὶ τὸ ἐξοργίζον αὐτὸν ἀντικείμενον· εἰσέρχεται εἰς τὸν χόρτον ἢ εἰς τὴν λόχμην ἣτις σᾶς ἀποκρύπτει εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του, εἰσέρχεται ἐμμανῶς ἅμα αἰσθόμενον ὑμῶν, καὶ παραιντικὰ ἐφορμᾷ συρίττον τρίς. Ἐπειδὴ ἐστὶ σχεδὸν ἀδύνατον νὰ τὸ ἀποκτείνῃτε ὅταν ἐπέρχηται μετωπηδόν, ἢ ἀπρόοπτος αὐτῇ ἐφόρμησις, ἐν λόχμῃ ἀκαιθῶδει, ἐστὶ ἐξόχως δυσάρεστος, μάλιστα δὲ ἂν ἦτε ἔφιππος.

Τὸ εἶδος τοῦτο πορεύεται συνήθως κατὰ ζεύγη ἢ κατὰ οἰκογενείας, τούτεστιν ὁ ἄρρην, ἡ θήλεια καὶ ὁ νέος. Ἡ μήτηρ ἐστὶν ὑπεράγαν ἀγρία, λίαν ἀφωσιωμένη πρὸς τὸ νεογνὸν αὐτῆς, καὶ ἐπαγρυπνεῖ αὐτῷ μετ' ἄκρας μερίμνης.

Ὁ ῥινόκερος ὑδρεύεται τὴν ἐσπέραν, δύο ὥρας μετὰ τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν. Καταλείπει τότε τὴν κυλινδήθραν του, κειμένην συνήθως τέσσαρα ἢ πέντε μίλια ἀπὸ τῆς ὄχθης, καὶ ἀφικνεῖται παρὰ τὸν ποταμὸν δι' ὁδῶν τὰς ὁποίας διατέμνει εἰς ἑαυτὸν αὐτὸς οὗτος, φροντίζων νὰ μεταβάλλῃ συχνάκις ὁδόν. Πιῶν, ἀποσύρεται σχεδὸν ἀεὶ ὑπὸ δένδρον ἐν τινι τῶν θέσεων τὰς ὁποίας ἐξελέξατο, καὶ τὰς ὁποίας ἐπισκέπτεται τακτικῶς. Εὐρίσκει τις ἐκεῖ μεγάλους σωροὺς κόπρου τὴν ὁποῖαν ἐπισωρεῖ ἐν τινι γωνίᾳ. Οἱ θηρευταὶ ἐπωφελοῦνται τὴν ἐξιν ταύτην ὅπως στηῶσι παγίδας κατὰ τὴν ὁδὸν ἣτις ἄγει εἰς τὸ ἀναχώρημα τοῦ ζῶου· ἀλλὰ τὸ ζῶον ἐστὶ τοσοῦτον ὑποπτον, καὶ ἔχει τὴν ὄσφρησιν οὕτως ὀξεῖαν ὥστε ἡ τῆς παγίδος ἔνθεσις ἀπαιτεῖ ἄκραν διξίότητα. Λάκκος κυκλοτερῆς, ἔχων βάθος δύο περίπου ποδῶν καὶ διάμετρον πεντεκαίδεκα δακτύλων, ὀρύσσεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄσυλου, οὐ μακρὰν ἀπὸ τοῦ δένδρου τὸ ὁποῖον ἐπισκέπτεται ἀπὸ τινος χρόνου. Ἐπὶ τοῦ λάκκου τίθεται κύκλος ξύλι-

νος, περιβεβλημένος ἐσωτερικῶς ἀκίδας ὀξείας, πεποιημένας ἐκ ξύλου εὐκάμπτου καὶ ἰσχυροτάτου, καὶ πρὸς τὸ κέντρον ἀκτινωειδῶς διακειμένας· φαντάσθητε τροχὸν μὴ ἔχοντα παραξονίτιδα καὶ τοῦ ὁποίου αἱ εὐθῆκτοι ἀκτίνες συνάπτονται συνεπικαλυπτόμεναι. Ἐπὶ τῆς παρασκευῆς ταύτης, ἐπιμελῶς ἐνηρμοσμένης εἰς τὸ στόμιον τοῦ λάκκου, τίθεται ὁ κρίκος βρόχου πεποιημένου ἐν τῷ ἄκρῳ ἐκ κάλου στερεωτάτου. Τὸ ἕτερον ἄκρον τοῦ κάλου στερεοῦται ἐν τῷ κορμῷ δένδρου τοῦ ὁποίου ἀρτίως κατέρριψαν, καὶ τὸ ὁποῖον φέρει βαθεῖαν ἐντομὴν ἐν ἣ τὸ σχοινίον ἐμπλέκεται. Εἶτα ὀρύττουσι παρὰ τῷ τροχῷ λάκκον ἔνθα τιθέασιν τὴν δοκὸν ταύτην ἔχουσαν βάρος πεντακοσίων ἢ ἑξακοσίων λιτρῶν καὶ καλύπτουσι τὸ πᾶν διὰ χώματος, τὸ ὁποῖον φροντίζουσι ν' ἀπλώσωσι διὰ κλάδου· ἀνευ ταύτης τῆς προνοίας, ἡ ἐπαφή τοῦ ἀνθρώπου ἠθέλεν εἶναι αἰσθητὴ εἰς τὸν ῥινόκερων, ὅστις πάντως θὰ παρεξέκλινε. Τέλος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ὑποκρύπτουτος τὴν παγίδα, διαχέουσι, αἰείποτε διὰ τοῦ κλάδου, στρώσιν κόπρου ληφθείσης ἐκ τοῦ σωροῦ, περὶ τοῦ ὁποίου εἶπομεν ἤδη.

Ἐὰν τὸ ζῶον μὴδὲν αἰσθανθῆ, βαίνει ἐπὶ τοῦ τροχοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ πούς του βυθίζεται· ἀποπειρώμενον νὰ τὸν ἀνεκλύσῃ, συσφίγγει τὸν βρόχον, ὅστις περιβάλλει αὐτοῦ τὸ σκέλος καὶ τὸ ὁποῖον τὰ προβόλια τοῦ τροχοῦ εἰσχωρήσαντα εἰς τὰς σάρκας κωλύουσι νὰ διαφύγῃ. Συλληφθὲν, τὸ ζῶον, ἀγωνίζεται ἐν ἀπαλλαγῇ, ἀνασπᾷ τὴν δοκὸν ἣτις κρατεῖται ὑπὸ τοῦ κάλου καὶ τὴν παρασύρει ἐν τῇ φυγῇ αὐτοῦ· αὐτὴ περιπλέκεται εἰς τὰς ῥίζας, ἐμπλέκεται εἰς τοὺς θάμνους, λειτουργεῖ ὡς δίκτυον, καὶ δὲν βραδύνει νὰ καταπονήσῃ τὸν ῥινόκερων.

Τὴν ἐπαύριον οἱ θηρευταὶ ἀνακαλύπτουσι εὐχερῶς τὴν εὐρείαν αὐλακὰ τὴν ὁποίαν ὁ συρόμενος κορμὸς ἐχάραξεν. Ἐκτοσε κατέχουσι τὸ ζῶον καὶ τὸ ἀποκτείνουσι πλήττοντες διὰ τοῦ ξίφους ἢ τῆς λόγχης.

Ἐπέλευσις ἐκ τῆς Delladilla.—Σκηνοῦμεν ἐκαίδεκα μίλια ἀνωτέρω. — Θηρευταὶ ἵπποποτάμων. — Κροκόδειλος ἀγρευθεὶς διὰ τῆς κάμακος. — Οἰκογένεια ἵπποποτάμων. — Προσβολὴ τοῦ ἄρρενος. — Πάλῃ παρατεταμένη. — Σύλληψις.

Ἐΐχομεν καταλίπει τὸ νησίδριον ὅπως ἐγκαταστῶμεν εἰς Delladilla, τὴν παλαιστραν ταύτην ἔνθα εἶχον φονεύσει ἓνα ἐλέφαντα κατὰ τὴν πρώτην μου κυνηγεσίαν μετὰ τῶν ἀγκαζίρ. Οὐδεὶς Εὐρωπαϊὸς ὑπερέβη τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ὄχθης· ὁ Φλοριὰν καὶ ὁ συνοδίτης αὐτοῦ, Ἰωάννης Σμιδτ (Johann Schmidt), ἦσαν μάλιστα οἱ μόνοι οἵτινες ἐπεσκέψαντο αὐτὸ ποτέ.

Ἐμπρήσαντες τὸν χόρτον, τοῦ ὁποίου ἡ καλάμη, ὕψος ἔχουσα ἀπὸ δύο ἕως τριῶν μέτρων, οὐ μόνον ἀπέκρυπτεν ἡμῖν τὸ θήραμα, ἀλλὰ καὶ ἐκώλυεν, ἀνακαλύψαντες αὐτὸ, νὰ τὸ ἐπικαταλάβωμεν, ἀπεφάσισα νὰ κατασκοπήσω τὸν τόπον ἐπὶ ἡμισυν μῆνα, τοῦθ' ὅπερ θὰ παρῆρχεν εἰς τὰ ζῶα, τὰ ἐκδιωχθέντα ὑπὸ τῶν φλογῶν, τὸν καιρὸν ἵνα ἐπαγέλθωσιν εἰς τὸ ἐνδιατημὰ των.

Ἐκολουθήσαμεν τὸν ποταμὸν μέχρι τῶν προπόδων τῶν ὀρέων, καὶ ἐσκηνώσαμεν ἐκαίδεκα μίλλια ἀνωτέρω τῆς Delladilla, ἐν ἣ ἀκριβῶς θέσει, τὸ παρελθὸν ἔτος, τινὲς ἐκ τῶν Basés εἶχον κατασφαγῆ ὑπὸ τινων ἀγκαζίρ. Οἱ ἡμέτεροι θηρευταὶ διετείνοντο ὅτι ὁ ἐχθρὸς θ' ἀπεπειρᾶτο νὰ ἐκδικηθῆ· ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ἐφοβεῖτο τὰς καρὰβίνας ἡμῶν, καὶ ἐγίνωσκε προσέτι ὅτι ἡμεῖς ἡμεθα πολλάριθμοι. Δωδεκάς θηρευτῶν ἵπποποτάμων (houarti) ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Χαμρὰν εἶχον ἐνωθῆ μετὰ τῆς συμμορίας ἡμῶν· ἠδυνάμεθα λοιπὸν νὰ καταστῶμεν σεβαστοί.

Οἱ houarti οὗτοι εἰσὶ πλήρεις δεξιότητος καὶ ἀνδρείας. Ἡ κυνηγεσία αὐτῶν ἐστὶν ἐπικίνδυνος ἥττον ἐκ τοῦ ἵπποποτάμου ἢ ἐκ τῶν κροκοδείλων ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων βιοῦσι διηκεῖται ἄνευ οὐδενὸς μέσου ἀμύνης. Δὲν ὑπάρχουσι ἀνθρώποι μᾶλλον αὐτῶν ἀμεριμῶντες τοῦ κινδύνου. Ἡ κάμαξ ἢ χρώται ἐστὶ τεμάχιον χάλυβος ἀπεστομωμένου, ἀπο-

τελούν λεπίδα μὴ ἔχουσαν δύο ἑκατοστημορίων πλάτος καὶ μόνον μίαν ἀρπάγην. Εἰς τὸ ὄπλον τοῦτο, τὸ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀσήμαντον, προσδέεται σημαντῆρ ἔχων ὄγκον κεφαλῆς παιδός. Τὸ σχοινοῖον εἰς τὸ ὅποιον ἀπαρτᾶται ὁ ἐπιπλευστής οὗτος ἔχει μήκος εἴκοσι περίπου ποδῶν ἢ κάμαξ εἶναι ἐνηρμοσμένη εἰς κάλαμον (bambou) μήκους δέκα ἢ ὀρμιὰ εἶναι περιτετυλιγμένη εἰς τὴν κάνναν ταύτην, τὴν ὅποίαν ὁ ἀγρευτῆς κατέχει διὰ τῆς δεξιᾶς, ἐνῶ ὁ σημαντῆρ ὑπάρχει ἐν τῇ ἀριστερᾷ.

Ὁρθρου βαθέος, ὀκτὼ ἢ δέκα ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀφίξεως αὐτῶν, συνεπορευόμην μετὰ τῶν houarti οὔτινες ἀπήρχοντο ἐπὶ θήραν. Ἦσαν δύο· δὲν ὀμιλῶ περὶ τῆς ἀκολουθίας τῶν. Οὐκ ὀλίγοι ἵπποπόταμοι κατόκουν τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ποταμοῦ καὶ μετ' οὐ πολὺ συνηγηθήσαμεν ἐξ αὐτῶν. Αἱ κάμακες ἠστόχησαν πολλῶν· ἀλλ' ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἐξανέστησαν ἕνα κροκόδειλον ἦν περιεργότατος. Ἦν οὗτος κατακεκλιμένος ἐπὶ ἀμμολόφου τῆς ἀντιπέρας ὄχθης παρὰ συστάδι κάλαμων. Τραπέντες κατὰ τὸν ἄνεμον, οἱ houarti ἤλασαν ἀνὰ τὴν ὄχθην ἐπὶ τέταρτον μιλίου καὶ εἰσήλθον εἰς τὸν Σεττίτην, τὴν κάμακα ἐν τῇ χειρὶ ἔχοντες. Ἀφίκοντο εἰς τὴν ἐτέραν ὄχθην, καὶ ὅτε μὲν νηχόμενοι, ὅτε δὲ βαίνοντες παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς ἀπορρώγος, παρεκτρεπόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἢ ἔρποντες ἐπὶ τῆς ἄμμου, ἐπὶ τέλους ἀφίκοντο εἰς τὸν καλαμῶνα ὀπισθεν τοῦ ὁποίου ἦν τὸ τέρας καθεύδον προσήλην. Ἦσαν ἐν τῷ ὕδατι μέχρι τῆς ζώνης καὶ προὐχώρου, μετάρσιον τὴν κάμακα φέροντες, ἔτοιμοι νὰ πληξῶσι τὸν κροκόδειλον, ἅμα ὡς ὑπερβάντες τὴν λόχμην ἠδυνατο νὰ βλέπωσι τὸ θηρίον.

Ὅτε ἀφικνοῦντο εἰς τὴν γωνίαν τοῦ προκαλύμματος, τὸ τέρας, τοῦ ὁποίου ἀπέιχον ἔτι σχεδὸν εἴκοσι καὶ τέσσαρα βήματα, τοὺς εἶδεν ἢ τοὺς ἠσθάνθη καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸν ποταμὸν. Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμήν αἱ κάμακες ἐξηκοντίστησαν· ἢ ἐτέρα αὐτῶν ὠλισθήσεν ἐπὶ τῶν φολιδῶν, ἀλλ' ἢ ἐτέρα ἐνεπάγη εἰς τὸ

περισιδήρωμα· καὶ τὸ φονικὸν ὄπλον, ἀποσπασθὲν τοῦ καλάμου, ἐνέμεινεν ἐκεῖ εὐπαγῶς, ἐνῶ ὁ σημαντῆρ, τρέχων μετὰ τοῦ θηρίου, ἐνεδείκνυε τὴν τούτου φυγὴν.

Οἱ οὐαρτὶ ἐξελέξαντο μέρος ὅπως αὐθις διαπεράσωσι τὸ ὕδωρ, καὶ ἐπανήλθον νηχόμενοι, καὶ δὲν ἐφαίνοντο φροντίζοντες περὶ τῶν κροκοδείλων πλέον ἢ ὅσον ἀνησυχεῖ τις ἐπὶ τοῖς ἴσοξι (ποταμίοις ἰχθύσιν ἐκ τῶν σιαγονωτῶν) λουόμενος ἐν τοῖς ἡμετέροις ποταμοῖς.

Ἀναχωρήσαντες ὅπως συλλάβωσιν ἵπποπόταμον δὲν ἠθέλησαν νὰ βραδύνωσι διώκοντες τὸ ἔρπετόν των, τὸ ὅποιον ἦσαν βέβαιοι ὅτι θέλουσιν ἀνεύρει βράδιον, τοῦ σημαντῆρος ἐνδεικνύοντος τὴν θέσιν.

Ἐξηκολουθήσαμεν λοιπὸν ἀναζητοῦντες τὰ ἀμφίβια ἡμῶν, τὰ ὅποια ἐφαίνοντο περιφόβα γενόμενα. Ἀγνοῶν ἐὰν αἱ κάμακες ἐμελλον εἶναι εὐτυχέστεραι ἤδη ἢ ἐν ἀρχῇ, ἐσκόπευσα ὀπισθεν τοῦ ὠτὸς κατὰ τοῦ πρώτου ἐμφανισθέντος ζώου καὶ τὸ ἐκεραύνωσα διὰ τῆς βολῆς.

Ἐπὶ τέλους ἀφικόμεθα ἐγγὺς εὐρείας λίμνης, ἐγκλειούσης πολλοὺς ἀμμολόφους καὶ νησίδρια πετρώδη. Μεταξὺ τῶν πετρωμάτων ὑπῆρχεν οἰκογένεια ἵπποποτάμων συναποτελουμένη ἐξ ἐνὸς γέροντος ἄρῆρους καὶ ἕκ πολλῶν θηλειῶν. Εἰς νεαρὸς ἴστατο ὄρθιος, δυσειδὴς ἀνδριαντίσκος, ἐπὶ βράχου προέχοντος, ἐνῶ ἄλλος τις νήπιος, ἐν τῇ αὐτῇ στάσει, ἀλλ' ἐπὶ τῶν νώτων τῆς μητρός του, ἐθαλασσοπύρει ἀμέριμος.

Ἡ θέσις ἦν ἀρίστη· οἱ οὐαρτὶ μὲ παρεκάλεσαν νὰ κατακλιθῶ, καὶ παρεισέβρευσαν εἰς τοὺς θάμνους ἔνθα ἀφανεῖς ἐγένοντο. Εἶτα εἶδον αὐτοὺς κατερχομένους λάθρα ἐπὶ τὴν ἀκτὴν, καὶ ἔρποντας ἐκεῖ μέχρι διακοσίων βημάτων μακρὰν τῶν βράχων ἔνθα οἱ ἵπποπόταμοι ἐθερμαίνοντο πανήλιοι.

Ἡ σκηνὴ ἀπέβαινεν ἄκρως κατασκευαστικὴ· οἱ ἡμέτεροι θηρευταὶ ἦσαν ἀπὸ γῆς, καὶ ἀκολουθοῦντες τὸ ρέυμα τοῦ ποταμοῦ, κατηυθύνοντο πρὸς τὸν γέ-

ροντα ἄρρενα ὅστις οὐδὲν ὑπώπτευν. Ἐγγὺς γενόμενοι τῶν βράχων κατέδυσαν ἀμφοτέροι, καὶ ἀνέδυσαν μικρὸν ὕστερον κατὰ τὴν γωνίαν τοῦ βράχου, ἔνθα ἐφαίνεται αἰὲ ὁ μικρός.

Ὁ νεαρὸς ἵπποπόταμος ἐρρίφθη εἰς τὸ ὕδωρ πρὸ τῆς βολῆς τῶν καμάκων, ἢ αἱ κάμακες πρότερον ἐξηκουτίσθησαν ἐκ τῶν χειρῶν τῶν θηρευτῶν; Δὲν δύναμαι νὰ ὀρίσω ὅπως δῆποτε, ταῦτα ἐγένοντο ἐν ἐνὶ δευτερολέπτῳ. Οἱ οὐαρτὶ κατέδυσαν πάραυτα, καὶ, ἀνελθόντες ἐκ τῆς διαστήματος, ἀφίκοντο εἰς τὴν ὄχθην ἐσπευσμένως, φοβούμενοι μὴ συλληφθῶσιν ὑπὸ τοῦ τρωθέντος· ἢ ἐτέρα τῶν καμάκων εἶχεν ἐμπαγῆ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ γέροντος ἄρρενος, καθ' ἣς εἶχεν ἀκουτισθῆ σταθερᾶ τῇ χειρὶ· ἢ ἐτέρα ἠστόχησεν.

Ἄγρα ὠραία! Τὸ ἐμμανὲς ζῶον ἐπιπηδᾷ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος, μυχθίζον καὶ φυσῶν ἐν τῇ ἀνισχύρῳ αὐτοῦ ὄργῃ. Ἐγκεντριζόμενον ὑπὸ τοῦ σιδήρου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου δὲν ἠδύνατο ν' ἀπαλλαγῆ, ἐπειράτο νὰ φύγῃ τοὺς φαντασιώδεις διώκτας του, καὶ κατεδύετο καὶ ἀνήρχετο παραυτίκα ὅπως ἀνακαλύψῃ τὸν ἐχθρόν! Ἄλλὰ τοῦτο διήρκεσε μικρὸν. Οἱ θηρευταί, ἐν ὄλῃ τῇ σφοδρότητι τῆς πράξεως, εἶχον καλέσει τοὺς ἑαυτῶν, οἷτινες ἦσαν ἐν τοῖς πέριξ μετὰ τῶν δύο μου ἀγκαζίρ, Ἄβου Δὸ καὶ Σολμάν.

Σύμπασα ἡ συμμορία, ἐφωδιασμένη κάλους οἷτινες συμπεριλαμβάνονται εἰς τὸν ὄπλισμὸν τοῦ ἀκουτισμοῦ, παρετάχθη ἐπὶ τῆς ὄχθης. Δύο ἔλαβον τὴν ἄκραν τοῦ μακροτάτου σχοινίου καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὸ ὕδωρ· ἀφικόμενων εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην, εἶδον ὅτι δευτέρου σχοινίου ἦν ἐμπέδως ἐστερεωμένον εἰς τὸ μέσον τῆς κυρίας ὀρμιάς. Ἐπῆρχον οὕτω ἐκ τοῦ μέρους ἡμῶν δύο ἄκραι σχοινίου, ἐνῶ ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης ὑπῆρχε μία μόνη ἄκρα ὅπου ἐσχηματίζετο γωνία ὀξεία, τῆς ὁποίας ἡ μὲν κορυφή ἦν ἐν τῷ σημείῳ συμβολῆς τῶν δύο γραμμῶν, ἢ δὲ διάστασις πρὸ ἡμῶν.

Ὁ σκοπὸς τῆς διατάξεως ταύτης ἐγένε-

νέτο μοι δῆλος εὐθύς· δύο, ἐστῶτες παρ' ἐμοί, ἔλαβον ἑκάτερος μίαν τῶν δύο τούτων ἄκρων· ὁ ἕτερος αὐτῶν ἐτοποθετήθη δέκα βήματα μακρὰν τοῦ ἐτέρου. Ὁ κύριος κάλως εἰλκύσθη τότε ἐπὶ τῶν δύο ὄχθων ἕως οὗ ἐπέτυχον τοῦ σημαντήρος, ὅστις ἐπεπόλαξε τῆδε κάκεισε, κατὰ τὰς κινήσεις τοῦ ζώου ἐν τῷ βάθει τοῦ ὕδατος. Διὰ τιναγμοῦ ἐπιδεδίως μεταδοθέντος εἰς τὴν κυρίαν ταύτην ὀρμίαν, ὁ σημαντῆρ ἐτέθη μεταξὺ τῶν δύο κάλων, καὶ συνελήφθη παραυτίκα ἐν τῇ ὀξυγωνίᾳ, τῆς ὁποίας αἱ δύο πλευραὶ προσήγγισαν. Πάραυτα οἱ δύο ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ὄχθης ἐχάλασαν τὴν ἄκραν τῆς μεγάλης ὀρμιάς, ἐνῶ ἐκεῖνοι οἷτινες ἦσαν παρ' ἐμοί ἐφείλκυσαν τὸν σημαντῆρα, ἰσχυρῶς συγκρατούμενον ὑπὸ τῶν δύο σχοινίων.

Ἐβοήθουν, ἀλλ' οὐδέποτε εὗρον ἀντίστασιν ὁποία ὑπῆρξεν ἢ τοῦ ἡμετέρου αἰχμαλώτου, πρὸς δὲν ἐνεδίδομεν κατὰ στιγμὰς ὅπως τὸν κακομεταχειρισθῶμεν ὕστερον. Ἐμμανέζερος παρὰ ποτὲ, ἐπήδησεν ἐκτὸς τοῦ ὕδατος, ἔτριξε τοὺς ὀδόντας, καὶ ἔρρηξε πλήρης ὄργῆς ἐγγείρων κύματα ἀφροῦ· εἶτα καταδύς, κατηθύνθη ἀνοήτως πρὸς ἡμᾶς. Ἡ ὀρμιὰ χαλασθεῖσα προσήχθη ἐν τάχει καὶ περιτυλίχθη εἰς βράχον κείμενον παρὰ τὴν ὄχθην. Ὁ ἵπποπόταμος ἀνεφάνη τότε δέκα βήματα μακρὰν τῶν θηρευτῶν, ἐπήδησεν αὐθις, καὶ, κρούων τὰς σιαγόνας, ἐπειράθη νὰ κατάσχη τὸ σχοινίον. Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν δύο κάμακες ἐπληξάν τὴν πλευράν του.

Πόρρω τοῦ νὰ φύγῃ, τὸ ζῶον, ἐμμανῶς ὠρμησεν, ἐπέβη ὑφάλου, ἠνώρθωσε τὸν τεράστιον αὐτοῦ ὄγκον, καὶ χαίνοντι στόματι, ἐπεπήδησεν εἰς τὸν ἀμμόλοφον, ὅπου ἦλθεν εὐτόλμως νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν θηρευτῶν. Ὀλίγον ἐγίνωσκε τὸν ἐχθρόν· οἱ τοὺς ὁποίους ἠπέλει δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφοβίσῃ στόμα χαίρον καὶ ἂν ἔτι τοῦτο ἦν ὀπλισμένον διὰ φοβερᾶς ὀδοντοστοιχίας. Ἐλαβεν εὐθύς ἡμίσειαν δωδεκάδα λογῶν, ὧν τινες, ἀκουτισθεῖσαι ἀπὸ πέντε ἢ ἑξ ποδῶν εἰσήλθον εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ. Συγχρό-

νωσ ἄλλοι ἐπέρριπτον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του δράκας ἄμμου, αἷτινες ὑπῆρξαν αὐτῷ μᾶλλον ἐπαισθηταί. Εἶχε θραύσει τὰς λόγχας ὡσεὶ κάρφος, ἀλλ' ἡ ἄμμος τὸν ἠνάγκασε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ.

Κατὰ τὴν ἀνόητον ἐπίθεσίν του, δύο θηρευταὶ εἶχον δράξει τὰς ὀρμιάς τῶν τριῶν καμάκων αἷτινες ἐπέιχον αὐτόν. Αἴφνης ἐν τῶν σχοινίων ἐχαλάσθη, ἀποτμηθὲν ὑπὸ τῶν ὀδόντων τοῦ θηρίου, τὸ ὅποιον ὑπῆρχεν ἐν τῷ βάθει τοῦ ὕδατος. Πάραυτα τὸ ζῶον ἀνέδου, καὶ, μὴ διστάσας, ἔδραμε τὸ τρίτον ἤδη ἐπὶ τοὺς θηρευτάς, ἀνοίγων στόμα τόσον εὐρὺ ὥστε δύο ἀνθρώποι ἠδύνατο νὰ εὐρωσιν ἐν αὐτῷ θέσιν.

Ὁ Σολιμὰν ἐπήδησε λογχήρης, καὶ ἐπληξε τὴν φρικώδη κεφαλὴν, ἀλλ' ἄνευ τινὸς ἀποτελέσματος. Ὁ Ἄβου Δὸ, ταυτοχρόνως, προὐχώρει, φέρων μετάρσιον τὸ ξίφος, ἀναπαριστῶν μοι οὕτω τὸν Περσέα ὅστις πορεύεται ν' ἀποκτείνῃ τὸ τέρας τὸ ὅποιον ἔμελλε νὰ καταβροχθίσῃ τὴν Ἀνδρομέδαν· ἀλλὰ τὸ τραῦμα ὑπῆρξεν ἐντομὴ μικροῦ ἀξία. Νεαὶ δράκες ψάμμου ἐπιρρίφθησιν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἠνάγκασαν τὸ ζῶον νὰ καταδύσῃ ὅπως πλύνῃ τοὺς ὀφθαλμούς του. Ἐξάκις ἐν τῇ μάχῃ κατέλιπε τὸ ὕγρον ἀποχώρημά του καὶ ἐφόρμησε θαρράλεως κατὰ τῶν ἀντιπάλων του. Εἶχε συντρίψει πάσας τὰς λόγχας τὰς ὁποίας ἐδέξατο τὸ στόμα του· ὁ σίδηρος τῶν ἄλλων, ὅστις εἶχεν ἀμβλυθῆ, πίπτων ἐπὶ τοῦ βράχου, δὲν διεπέρα τὸ παχὺ αὐτοῦ δέρμα.

Ἡ πάλῃ εἶχε διαρκέσει τρεῖς ὥρας· ὁ ἥλιος ἔκλινε περὶ τὴν δύσιν αὐτοῦ καὶ ὁ ἀνδρείος ἵπποπόταμος, ἀνεκκυσθεὶς ἐγγὺς τῆς ὄχθης, ἠμύνετο αἰεὶ. Οἱ οὐαρτί, φοβούμενοι μὴ τάμη τὸ σχοινίον, μὲ παρεκάλεσαν νὰ ρίψω τὴν συγγνώμης βόλην. Ἀνέμειναι περίστασιν ἀρμοδίαν· ἤγειρεν ἀγερώχους τὴν κεφαλὴν ὑπὲρ τὸ ὕδωρ τρία βήματα ἀπὸ τῆς καραβίνης μου· καὶ ἡ σφαῖρα, πλήξασα αὐτὸν μέσον τῶν ὀφθαλμῶν, ἐπέρανε τὸ περιπαθὲς τοῦτο δράμα. (Ἀκολουθεῖ.)

ΡΗΓΑ ΤΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΔΟΣ

ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ
ΤΗΣ ΡΟΥΜΕΛΗΣ κτλ.

Πρὸς τοὺς Φιλίστορας καὶ ἑραστάς
τῶν μνημείων τῆς πατρίου δόξης.

Ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ τοῦ καθηγητοῦ Νικολάου Μανιάκη, ὡς εἶπον ἐν τῇ βιογραφίᾳ αὐτοῦ, εὔρον τὸν πολιτικὸν κανονισμόν τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας Ῥήγα Φεβραίου. Αὐτὸς φέρει ἐπιγραφὴν «Ῥήγα τοῦ Φιλοπατρίδος. Νέα πολιτικὴ διοίκησις τῶν κατοικῶν τῆς Ρούμελης, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῶν Μεσογειῶν νήσων καὶ τῆς Βλαχουπογδανίας.» Ὑπὲρ τῶν νομίμων ἐλευθερία, ἰσοτιμία, ἀδελφότης, καὶ τῆς πατρίδος.

Ἐν τῷ προγράμματι προτίθεται προσιμῶν ἐν ᾧ ἐκδηλοῦνται αἱ αἰτίαι τῆς ἐπαναστάσεως τῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς Τουρκίας χριστιανῶν, καὶ ἡ ἀνάγκησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Εἶτα κατὰ κεφάλαια διεξοδικὰ καὶ ἀρθρα νόμων ἐκτίθεται τὸ πολίτευμα αὐτῶν, ἡ στρατιωτικὴ διοργάνωσις καὶ τὰ σύμβολα τῆς ἐθνικῆς σημαίας.

Εἰς τὴν σύνταξιν τῆς πολιτείας φαίνεται ὅτι ὁ φιλοεθνὴς Ῥήγας εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ δημοκρατικὸν τότε πολίτευμα τῆς Γαλλίας· διότι οὐχὶ μοναρχικῶς ἀλλὰ δημοκρατικῶς καὶ κατὰ τὴν Γαλλικὴν δημοκρατίαν θέλει νὰ συντάξῃ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν πολιτείαν.

Παράξενον ἴσως ἤθελε φανῆ εἰς ἡμᾶς τοὺς μεταγενεστέρους τοῦ πολιτικοῦ μεταμορφωτοῦ ἐκείνου, πῶς ἤθελε δυνηθῆ αὐτὸς νὰ συμπεριλάβῃ εἰς δημοκρατικὴν ἐνότητα τοσοῦτους λαοὺς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ Μικρᾶς Ἀσίας, οὓς ἔμελλε νὰ ἀπελευθερώσῃ ἐκ δεινῆς δουλείας, ἐνῶ εἶναι διαχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλων κατὰ μεγάλας διαστάσεις περιχώρων, καὶ διάφοροι κατὰ γλῶσσαν, ἥθη, κλίσεις, θρησκείαν, καὶ αὐτὴν τὴν φύσιν τῆς χώρας. Τοιοῦτο ἀποδοτέον εἰς τὰς ἐπικρατούσας τότε δημοκρατικὰς ἰδέας, εἰς τὴν ἀποστροφὴν τῶν μοναρχικῶν, εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν τῶν λαῶν ὑπὲρ ἰσότητος, ἐλευθερίας καὶ ἀδελφότητος, εἰς πολεμοφόρον σχέδιον πρὸς πληρεστάτην ἀνεξαρτησίαν καὶ καταστροφὴν τυραννίας. Τὰ ὅπλα τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, ὀδηγούμενα ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Βοναπάρτου, μετέφερον τὴν δῆδρα τῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις κατέφλεγε ὀρόνους δυναστῶν, καὶ ἐκ τῆς κόψεως αὐτῆς ἀνεγεννᾶτο ὡς φαίνεται φαιδρὰ ἡ ἐλευθερία. Πάντες δὲ οἱ λαοὶ, ἐνθουσιώμενοι εἰς τὴν πολεμούραχτον φωνὴν τῆς ἐλευθερίας, συναδελφοῦντο καὶ συνεμάχουν μετὰ τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, ὅπως συνταχθῶσι κατὰ τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα αὐτῆς. Ὁ μεγάλου βουλος Ῥήγας οὐν συσχετιζόμενος μετὰ τοῦ δημοκρατικοῦ Βοναπάρτου, καὶ εἰς τὴν βοήθειαν τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας στηρίζων τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τῶν ὑποδοῦλων εἰς τὸν Σουλτᾶ-

νον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατ' οὐδὲν ἄλλο εἶδος πολιτεύματος ἔπρεπε νὰ σχεδιάσῃ τὴν κυβερνήσιν τῶν ἀπελευθερουμένων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, εἰμὴ κατ' ἐκεῖνο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας· χρόνος δὲ καὶ φορὰ τῶν πραγμάτων ἤθελε διδάξωσιν αὐτὸν πῶς ἔπρεπε νὰ κατεχῆται ἡ ἐνότις τοσοῦτων μεγάλων λαῶν, καὶ ἔμελλε νὰ διατηρῆται ἀκέραιος ἡ ἀνεξαρτησία. Ἡ πετρα αἰεὶ ὁδηγὸς εἰς τὰ πράγματα. Τὸ δύσκολον ἡ ἀνεξαρτησία νὰ προαχθῇ καὶ ἡ συνένωσις ἐπιτύχη.

Τὸ πολιτικὸν τοῦτο σὺνταγμα τοῦ Ῥήγα ἔως τοῦ νῦν ἐνομιζέτο ἀπωλεσμένον. Περρβαῖδός ὁ βιογράφος τοῦ Ῥήγα λέγει· «Ὁ Ῥήγας συνάξας ἅπαντα τὰ συγγράμματά του καὶ ἐναποθέσας εἰς κιβώτια, τὰ μὲν μυστικοποιηθέντα ὑποκάτωθεν, τὰ δὲ ἐλευθεροτυπωθέντα ἄνωθεν, προὔπεμψεν ἐσφραγισμένα εἰς Τεργέστην πρὸς τινα Ἀντώνιον Κορωνιὸν Χίον. Εἶτα μετέβη εἰς Τεργέστην ὁ Ῥήγας καὶ Περρβαῖδός. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κίνδυνος ἀμφοτέρων ὑπῆρχε πλέον ἀναπόδρατος, ὑπενθύμισεν ὁ Περρβαῖδός τὸν Ῥήγαν νὰ καύσῃ καὶ ἀφανίσῃ τὰ μυστικὰ ἔγγραφα τῆς ἐταιρίας. Συγγήνεσεν εἰς τὴν πρότασιν ὁ Ῥήγας. Ἄλλ' ὁ Περρβαῖδός ἐμποδίσθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. Ἐπειδὴ ὁμῶς ὁ Ῥήγας ἐκολάκευσε τοὺς στρατιώτας, δώσας ἕν φλωρίον, ὁ Περρβαῖδός ὠφελήθει τῆς χρονοτριβῆς, εὐρε τὴν ἐγκαίριαν, καὶ ἔβρισεν ἐκ τῆς θυρίδος εἰς τὴν θάλασσαν τὰ ἔγγραφα καὶ τὴν σφραγίδα.» Τοῦτοις δὲ ὑποσυνάπτει ὁ Περρβαῖδός· «Διὰ τοὺς φόβους τῆς Αὐστριακῆς ἀστυνομίας κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ὠφελὸν οἱ ὀρκιζόμενοι εἰς τὴν ἐταιρίαν νὰ διατηρῶσιν ἐγχεμύθειαν καὶ μυστικὴν ἐκδοσιν τῶν ἀναγκαίων ἐγγράφων καὶ τῶν ποιημάτων. Διὸ ὁ μὲν γεωγραφικὸς χάρτης, ὁ Δ' τόμος τοῦ Ἀναχάρσιδος, ἡ Φυσικὴ καὶ ὁ Τρίπους ἐξεδόθησαν ἐλευθέρως, τὰ δὲ ἄλλα, ποιημάτων τὴν στρατιωτικὸν ἐγκόλιον καλούμενον, καὶ τινες προσωρινοὶ πολιτικοὶ κανονισμοὶ ἐτυπώθησαν τὴν νύκτα ἐν ἄκρα μυστικότητι καὶ προσοχῇ. Ἐξ ὧν ἐστάλησαν τινὰ κρυφίως εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος.» Ἐκ τῆς μαρτυρίας αὐτῆς ἐξάγεται ὅτι ὁ εὐρεθείς οὗτος κανονισμὸς πολιτικὸς τοῦ Ῥήγα ἐτυπώθη, καὶ διεδόθη μυστικῶς εἰς τὰς χεῖρας τῶν συνεταίρων. Ἐκ τῶν τυπωθέντων τούτων ὁ καθηγητὴς Ν. Μανιάκης θὰ ἔλαβεν ἀντίτυπον, καὶ δέξωσεν ἀντιγράψας ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ του μετὰ τῶν θυριῶν φεμάτων τοῦ Ῥήγα.

Τὸν πολιτικὸν κανονισμὸν τοῦτον οὐδέποτε εἶδομεν τυπωμένον, ἀλλὰ καὶ παρ' ὅλων ὁμολογούμενον ὡς ἀπωλεσμένον· ἐπειδὴ καὶ ὁ Παπαδόπουλος Βρετὸς δὲν τὸν συναριθμεῖ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν τυπωθέντων συγγραμμάτων τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας. Νῦν δὲ λαθόντως τὴν ἄδαιαν τοῦ φίλου ἡμῶν Κωνσταντίνου Μανιάκη υἱοῦ τοῦ καθηγητοῦ Νικολάου, οὗ κτῆμα ἦν τὸ περισωθὲν ἀντίγραφον, σπεύδομεν νὰ δημοσιεύσωμεν καὶ τὴν ἀπώλειαν τοιοῦτου ἱστορικοῦ μνημείου τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας νὰ πληρώσωμεν, οἱ δὲ φιλόστοροι καὶ ἐρασταὶ τῆς δόξης τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, εὐμενῶς τὸ νῦν ἐκδιδόμενον ἄς ὑπο-

δεχθῶσιν ὡς νέον μαρτύριον τῆς φιλοπονίας ἡμῶν εἰς πατέριους ἀναμνήσεις καὶ εὐκλείας.

Ἐγγραφον ἐν Ζακύνθῳ 15 ἰουλίου 1874.

Π. ΣΙΩΤΗΣ

ΡΗΓΑ ΤΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΔΟΣ

ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ
ΡΟΥΜΕΛΗΣ, ΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ, ΤΩΝ ΜΕΣΟΓΕΙΩΝ
ΝΗΣΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΛΑΧΟΜΠΟΓΔΑΝΙΑΣ

ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ, ΙΣΟΤΙΜΙΑΣ, ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Συμβούλους προκομμένους μὲ πατριωτισμὸν
Νὰ βάλωμεν εἰς ὅλα νὰ δίδωσιν ὀρισμὸν·
Ὁ νόμος νὰ ᾖ πρῶτος καὶ μόνος ὁδηγὸς
Καὶ τῆς πατρίδος ἕνας νὰ γίνῃ ἀρχηγός.
(Ῥήγα Θεούριος.)

Ὁ λαὸς ἀπόγονος τῶν Ἑλλήνων, ὁποῦ κατοικεῖ τὴν Ρούμελην, τὴν μικρὰν Ἀσίαν, τὰς Μεσογείους νήσους, τὴν Βλαχομπογδανίαν, καὶ ὅλοι ὅσοι στενάξουν ὑπὸ τὴν δυσφορωτάτην τυραννίαν τοῦ Ὀθωμανικοῦ βδελυρωτάτου δεσποτισμοῦ, ἡ ἐβιάσθησαν νὰ φύγουν εἰς ξένα βασίλεια διὰ νὰ γλυτώσωσιν ἀπὸ τὸν δυσβάστακτον καὶ βαρὺν αὐτοῦ ζυγὸν, ὅλοι λέγω χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι, χωρὶς κανέναν ξεχωρισμὸν θρησκείας, (ἐπειδὴ ὅλοι πλάσματα Θεοῦ εἶναι, καὶ τέκνα τοῦ πρωτοπλάστου), στοχαζόμενοι ὅτι ὁ τύραννος ὀνομαζόμενος Σουλτάνος κατέπεσεν ὀλοτελῶς εἰς τὰς βρωμερὰς θηλυμανεῖς ὀρέξεις του ἐπερικυκλώθη ἀπὸ εὐνούχους καὶ αἰμοβόρους ἀμαθεστάτους αὐλικούς, ἐλησμόνησε καὶ κατεφρόνησε τὴν ἀνθρωπότητα, ἐσκληρύνθη ἡ καρδία του κατὰ τῆς ἀθωότητος, καὶ τὸ πλέον ὠραιότερον βασίλειον τοῦ κόσμου, ὁποῦ ἐκθειάζεται πάνταχόθεν ἀπὸ τοὺς σοφοὺς, κατήντησεν εἰς μίαν βδελυρὰν ἀναρχίαν τόσον, ὥστε κανένας ὀποιασδήποτε τάξεως καὶ θρησκείας, δὲν εἶναι σύγγουρος μῆτε διὰ τὴν ζωὴν του, μῆτε διὰ τὴν τιμὴν του, μῆτε διὰ τὰ ὑποστατικά του. Ὁ πλέον ἡσυχος, ὁ πλέον ἀθῶος, ὁ πλέον τίμιος πολίτης κινδυνεύει κάθε στιγμήν νὰ γίνῃ

ἐλευνὴ θυσία τῆς τυραννικῆς φαντασίας, ἢ τῶν ἀγρίων τοποτηρητῶν, καὶ ἀναξίων Μεγιστάνων τοῦ τυράννου, ἢ τέλος (ὕπερ συνεχέστερον συμβαίνει) τῶν κακοτρόπων θηριωδεσάτων μιμητῶν του χαιρόντων εἰς τὸ ἀτιμώρητον κῆρυγμα, εἰς τὴν σκληροτάτην ἀπανθρωπότητα, εἰς τὴν φονοκτονίαν, χωρὶς καμμίαν ἐξέτασιν, χωρὶς καμμίαν κρίσιν. Οὐρανέ, ἐσὺ εἶσαι ἀπροσωπὸληπτος μάρτυς τῶν τοιούτων κακουργημάτων. Ἥλιε, ἐσὺ βλέπεις καθημερινῶς τὰ τοιαῦτα θηριώδη τολμήματα. Γῆ, ἐσὺ ποτίζεσαι ἀδιακόπως ἀπὸ τὰ ρεῖθρα τῶν ἀθῶων αἱμάτων. Ποῖος ἔχει στόμα νὰ μὲ εἰπῇ τὸ ἐναντίον; ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁ τίγρις ὁμόψηφος τῶν τοσούτων ἀνομημάτων, ἃς εὐγῆ εἰς τὸ παρόν, καὶ διὰ πολέμιόν του μάρτυρα, θέλει ἀποκτήσει ὅλην τὴν κτίσιν, ἥτις ἀγλώσσωσ γογγῶ διὰ τοὺς ἀδίκους ὧδε ἐκχυνομένους ρύακας τῶν ἀνθρωπίνων αἱμάτων.

Ὁ μέχρι τοῦδε λέγω δυστυχεῖς οὗτος λαὸς βλέπωντας ὅτι ὄλαι του αἰ θλίφεις καὶ ὀδύνας, τὰ καθημερινὰ δάκρυά του, ὁ ἀφανισμὸς του, προέρχονται ἀπὸ τὴν κακὴν καὶ ἀχρειαστάτην διοίκησιν, ἀπὸ τὴν στέρησιν καλῶν νόμων, ἀπεφάσισεν ἐνανδριζόμενος μίαν φορὰν νὰ ἀτενίσῃ πρὸς τὸν οὐρανὸν, νὰ ἐγείρῃ ἀνδρείως τὸν καταβεβαραμένον τράχηλόν του, καὶ ἐνοπλιζώντας ἐμμανῶς τοὺς βραχίονάς του μὲ τὰ ἄρματα τῆς ἐκδικήσεως καὶ τῆς ἀπελπισίας νὰ ἐκβοήσῃ μεγαλοφώνως ἐνώπιον πάσης τῆς Οἰκουμένης, μὲ βροντώδη κραυγὴν τὰ ἱερὰ καὶ ἄμωμα δίκαια ὅπου θεόθεν τῷ ἐχαρίσθησαν διὰ τὴν ζήσιν ἡσύχως ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Ὅθεν διὰ τὴν ἡμποροῦν ὁμοθυμαδὸν ὅλοι οἱ κάτοικοι νὰ συγκρίνωσι πάντοτε μὲ ἄγρυπνον ὄμμα τὰ κινήματα τῆς Διοικήσεως τῶν διοικούντων, μὲ τὸν σκοπὸν τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν νομοθεσίας, ἐκτινάζοντες ἀνδρικῶς τὸν οὐτιδανὸν ζυγὸν τοῦ δεσποτισμοῦ, καὶ ἐναγκαλιζόμενοι τὴν πολυτίμον ἐλευθερίαν τῶν ἐνδόξων προπατόρων των, νὰ μὴν ἀφεθῶσιν οὐδέποτε νὰ καταπατῶνται ὡς σκλάβοι εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὴν

ἀπάνθρωπον τυραννίαν, νὰ ἔχῃ ἕκαστος ὡσὰν λαμπρὸν καθρέπτην ἐμπροστὰ εἰς τὰ ὀμμάτιά του τὰ θεμέλια τῆς ἐλευθερίας, τῆς συγυρότητος, ⁽¹⁾ καὶ τῆς εὐτυχίας του, νὰ γνωρίζουν ἐμφανέστατα οἱ κριταὶ ποῖον εἶναι τὸ δυσπατόφενκτου χρέος των πρὸς τοὺς κρινομένους ἐλευθέρους κατοίκους, καὶ οἱ νομοθέται καὶ πρῶτοι τῆς διοικήσεως τὸν εὐθύτατον κανόνα καθ' ὃν πρέπει νὰ ρυθμίζεται καὶ ν' ἀποβλέπῃ τὸ ἐπάγγελμά των πρὸς εὐδαιμονίαν τῶν πολιτῶν, κηρύττεται λαμπροφανῶς ἡ ἀκόλουθος δημοσία φανέρωσις τῶν πολυτίμων δικαίων τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ ἐλευθέρου κατοίκου τοῦ βασιλείου.

Τὰ δίκαια τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄρθρ. 1. Ὁ σκοπὸς ὅπου ἀπ' ἀρχῆς κόσμου οἱ ἄνθρωποι ἐσυμαζώθησαν ἀπὸ τὰ δάση τὴν πρώτην φορὰν διὰ τὰ κατοικήσου ὅλοι μαζὺ κτίζοντες χώρας καὶ πόλεις, εἶναι διὰ τὴν συμβοηθῶνται, καὶ νὰ ζῶσιν εὐτυχεσμένοι, καὶ ὄχι νὰ συναντιτρώγωνται, ἢ νὰ ρουφῶ τὸ αἷμα τους ἕνας.

Τότε ἔκαμαν βασιλέα διὰ τὴν ἀγρυπνῆ εἰς τὰ συμφέροντά των, διὰ τὴν ἦναι βέβαιοι εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν φυσικῶν δικαίων, τὰ ὅποια δὲν ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ τοὺς τὰ ἀφαιρέσῃ κανένας ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἄρθρ. 2. Αὐτὰ τὰ φυσικὰ δίκαια εἶναι, πρῶτον τὸ νὰ εἴμεθα ὅλοι ἴσοι, καὶ ὄχι ὁ ἕνας κατώτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον — δεύτερον, νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι καὶ ὄχι ὁ ἕνας σκλάβος τοῦ ἄλλουνοῦ. — τρίτον, νὰ εἴμεθα σύγουροι ²⁾ εἰς τὴν ζώην μας, καὶ κανένας νὰ μὴν ἡμπορεῖ νὰ μᾶς τὴν πάρῃ ἀδίκως, καὶ κατὰ τὴν φαντασίαν. — καὶ τέταρτον, τὰ κτήματα ὅπου ἔχομεν, κανένας νὰ μὴν ἡμπορῇ νὰ μᾶς ἐγγίξῃ, ἀλλ' εἶναι ἰδικὰ μας καὶ τῶν κληρονόμων μας.

Ἄρθρ. 3. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, Χρι-

(1) Ἀσφαλείας.

(2) Ἀσφαλείας.

στιανοὶ καὶ Τούρκοι, κατὰ φυσικὸν λόγον εἶναι ἴσοι· ὅταν πταίσῃ τινὰς, ὁ ποιοσδὴποτε καταστάσεως, ὁ νόμος εἶναι ὁ αὐτὸς διὰ τὸ πταῖσμα καὶ ἀμετάβλητος· ἡγοῦν δὲν παιδεύεται ὁ πλούσιος ὀλιγώτερον καὶ ὁ πτωχὸς περισσότερον διὰ τὸ αὐτὸ σφάλμα, ἀλλ' ἴσια ἴσια.

Ἄρθρ. 4. Ὁ νόμος εἶναι ἐκείνη ἢ ἐλευθέρα ἀπόφασις, ὅπου μὲ τὴν συγκατάθεσιν ὄλου τοῦ λαοῦ ἐγγιενεν· ἡγοῦν ὄλοι θέλομεν ὅτι ὁ φονεὺς νὰ φονεύεται, αὐτὸς λέγεται νόμος, καὶ εἶναι ὁ ἴδιος διὰ ὄλους μας εἰς τὸ νὰ παιδεύσῃ καὶ πάλιν ἄλλος ὅπου ὑπερασπίζεται ἡγοῦν ὄλοι θέλομεν νὰ ἐξουσιάζωμεν τὰ ὑποστατικά μας, κἀνένας λοιπὸν δὲν ἔχει τὴν ἀδειαν νὰ μᾶς πάρῃ δυναστικῶς τίποτε· αὐτὸς εἶναι νόμος, ἐπειδὴ μοναχοὶ μας τὸν δεχόμεθα καὶ τὸν θέλομεν. Ὁ νόμος ἔχει πάντοτε νὰ προσταξῇ ὅ,τι πρᾶγμα εἶναι δίκαιον καὶ ὠφέλιμον εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῆς ζωῆς μας, καὶ νὰ ἐμποδίσῃ ἐκεῖνο ὅπου μᾶς βλάπτει.

Ἄρθρ. 5. Ὅλοι οἱ συμπολίται ἡμποροῦν νὰ ἔμβουν εἰς ἀξίας, καὶ δημόσια ὀφθίκια¹⁾. Τὰ ἐλεύθερα γένη δὲν γνωρίζουν καμμίαν ἀξίαν προτιμήσεως εἰς τὰς ἐκλογὰς των, παρὰ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν προκοπὴν· ἡγοῦν καθένας ὅταν ἦναι ἄξιος καὶ προκομμένος διὰ μίαν δημοσίαν δούλευσιν ἡμπορεῖ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ· ἐξ ἐναντίας δὲ, μὴ ὄντας ἄξιος ἀλλὰ χυδαῖος, δὲν πρέπει νὰ τῷ δοθῇ, διότι μὴ ἡξεύρωντας πῶς νὰ τὴν ἐκτελέσῃ προσκρούει, καὶ βλάπτει τὸ κοινὸν μὲ τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν ἀνεπιδεξιότητά του.

Ἄρθρ. 6. Ἡ ἐλευθερία εἶναι ἐκείνη ἢ δύναμις, ὅπου ἔχει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ νὰ κάμῃ ὄλον ἐκεῖνο, ὅπου δὲν βλάπτει εἰς τὰ δίκαια τῶν γειτόνων του· αὐτὴ ἔχει ὡς θεμέλιον τὴν φύσιν, διατὶ φυσικὰ ἀγαπῶμεν νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι· ἔχει ὡς κανόνα τὴν δικαιοσύνην, διατὶ ἢ δίκαια ἐλευθερία εἶναι καλή· ἔχει ὡς φύλακα τὸν νόμον, διατὶ αὐτὸς προσδιο-

ρίζει, ἕως τοῦ πρέπει νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι. Τὸ ἠθικὸν σύνορον τῆς ἐλευθερίας εἶναι τοῦτο τὸ ῥητόν. Μὴν κάμῃς εἰς τὸν ἄλλον, ἐκεῖνο ὅπου δὲν θέλεις νὰ σὲ κάμουν.

Ἄρθρ. 7. Τὸ δίκαιον τοῦ νὰ φανερώωμεν τὴν γνώμην μας καὶ τοὺς συλλογισμοὺς μας, τόσον μὲ τὴν τυπογραφίαν, ὅσον καὶ μὲ ἄλλον τρόπον· τὸ δίκαιον τοῦ νὰ συναθροισώμεθα εἰρηνικῶς, ἢ ἐλευθερία κάθε εἵδους θρησκείας χριστιανισμοῦ, τουρκισμοῦ, Ἰουδαϊσμοῦ, καὶ τὰ λοιπὰ, δὲν εἶναι ἐμποδισμένα εἰς τὴν παρούσαν διοίκησιν.

Ὅταν ἐμποδίζονται αὐτὰ τὰ δίκαια, εἶναι φανερόν πῶς προέρχεται τοῦτο ἀπὸ τυραννίαν, ἢ πῶς εἶναι ἀκόμη ἐνθύμησις τοῦ ἐξοστρακισθέντος δεσποτισμοῦ, ὅπου ἀπεδιώξαμεν.

Ἄρθρ. 8. Ἡ συγουρότης¹⁾, εἶναι ἐκείνη ἢ διαφέρτευσις²⁾, ὅπου δίδεται ἀπὸ ὄλον τὸ ἔθνος καὶ τὸν λαὸν εἰς τὸν κάθε ἄνθρωπον διὰ τὴν φύλαξιν τοῦ ὑποκειμένου του, τῶν δικαίων του, καὶ τῶν ὑποστατικῶν του· ἡγοῦν ὅταν βλάβῃ τινὰς ἕνα μόνον ἄνθρωπον, ἢ πάρῃ ἀδίκως τίποτε ἀπ' αὐτόν, ὄλος ὁ λαὸς πρέπει νὰ σηκωθῇ κατ' ἐπάνω ἐκείνου τοῦ δυνάστου, καὶ νὰ τὸν ἀποδιώξῃ.

Ἄρθρ. 9. Ὁ νόμος ἔχει χρέος νὰ διαφεντεύῃ³⁾ τὴν κοινὴν ἐλευθερίαν ὄλου τοῦ ἔθνους, καὶ ἐκείνην τοῦ κάθε ἀνθρώπου, κατοίκου εἰς ταύτην τὴν αὐτοκρατορίαν⁴⁾, ἐναντίον τῆς καταθλίψεως καὶ τῆς δυναστείας τῶν διοικητῶν· ὅταν αὐτοὶ διοικοῦν καλῶς, νὰ τοὺς διαφεντεύῃ, εἰ δὲ κακῶς, νὰ τοὺς ἀποβάλλῃ.

Ἄρθρ. 10. Κανένας ἄνθρωπος νὰ μὴ ἐγκαλῆται εἰς κριτήριον, νὰ μὴ φυλακῶνται κατ' ἄλλον τρόπον, παρὰ καθὼς διορίζει ὁ νόμος, ἡγοῦν ὅταν πταίσῃ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὄχι κατὰ τὴν φαντασίαν καὶ θέλησιν τοῦ κριτοῦ. Κάθε κάτοικος ὅμως ὅταν κραχθῇ εἰς τὴν κρι-

(1) Ἡ ἀσφάλεια.

(2) Ὑπεράσπισις.

(3) Ὑπερασπίζη.

(4) Ἐννοεῖται ἡ κυριαρχία ὑπὸ τὴν λέξιν αὐτοκρατορία.

σιν, ἢ κατὰ νόμον πιασθῆ ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας τοῦ κριτηρίου, πρέπει νὰ ὑποταχθῆ εὐθὺς καὶ νὰ πηγαίη νὰ κριθῆ, διατι ἂν ἀντισταθῆ καὶ δὲν θέλῃ νὰ πηγαίη εἰς τὴν κρίσιν, γίνεται πταιστής, καὶ ἀρκετὸν σφάλμα εἶναι, ὅταν ὁ νόμος κράξῃ κἀνέναν ἄνθρωπον, καὶ ἐκεῖνος ἀντιστέκεται μὲ τὸ κακὸν, καὶ δὲν ὑπακούει νὰ πηγαίη, ὄντας σύγυρος ὅτι δὲν παιδεύεται ἂν ἦναι ἀθῶος.

Ἄρθρ. 11. Κάθε δυναστικὸν ἐπιχειρημα, ὅπου ἤθελαν κάμη ἐναντίον ἑνὸς ἀνθρώπου ὅπου δὲν ἔπαισε, καὶ χωρὶς προσταγῆν τοῦ νόμου θέλουν νὰ τὸν καταδικάσουν, ἐκεῖνο φαίνεται, πῶς εἶναι μόνον ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ κριτοῦ, καὶ ἔργον τυραννικόν. Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν τὸν ὁποῖον θέλουν νὰ δυναστεύσουν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, ἔχει δίκαιον καὶ ἄδειαν νὰ ἀντισταθῆ ἐξ ὅλης του τῆς δυνάμεως, νὰ τὸ ἀποβάλῃ μὲ βίαν καὶ νὰ μὴν ὑποταχθῆ.

Ἄρθρ. 12. Ἐκεῖνοι ὅπου ἐκδίδουν προσταγὰς, ἢ ὅπου ἤθελε ταῖς ὑπογράφουν, ἢ ὅπου ἤθελε ταῖς ἐκτελέσουν, ἢ ὅπου ἤθελε βάλουν ἄλλους νὰ ταῖς τελειώσουν, λέγοντές ταις πῶς εἶναι πράγματα ἀναγκαῖα, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν εἰδησιὴν ἢ διοικήσεις, εἶναι πταίσται, καὶ ἔχουν νὰ τιμωρῶνται αὐστηρῶς.

Ἄρθρ. 15. Κάθε ἄνθρωπος ὅπου φαίνεται πῶς εἶναι ἀθῶος, ἂν τὸν συκοφαντήσουν πῶς ἔπαισεν, ἐν ὄσφ νὰ βεβαιωθῆ πῶς εἶναι πταίστης, πῶς εἶναι ἀνάγκη νὰ πιασθῆ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κριτηρίου, κάθε αὐστηρότης, καθὼς δέσιμον, ὕβρισμοί, δαρμοί ὅπου δὲν εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν κατακράτησιν τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖνου, ἐν ὄσφ νὰ κριθῆ, νὰ ἦναι ἐμποδισμένα, καὶ μόνον ἀφοῦ ἀποδειχθῆ πταίστης, τότε νὰ γίνεται ἀρχὴ τῆς τιμωρίας εἰς τὸ ὑποκείμενόν του καθὼς διαλαμβάνει ὁ νόμος.

Ἄρθρ. 14. Κἀνέναν ἄνθρωπον νὰ μὴ κρίνεται, καὶ νὰ μὴ τιμωρῆται ἀλλέως παρὰ ἀφοῦ εἶπῃ ὅλα τὰ δικαιολογήματά του, καὶ ἀφοῦ κατὰ τοὺς νόμους κραχθῆ εἰς τὴν κρίσιν, καὶ τιμωρεῖται τότε μό-

νον ὅταν ἦναι ἕνας νόμος καμωμένος, προτοῦ νὰ κάμη ἐκεῖνος τὸ πταῖσμα. Ὁ νόμος δὲ ὅπου ἤθελε τιμωρήσῃ ἐγκλήματα ἄπερ ἔγειναν εἰς τὸν καιρὸν ὅπου αὐτὸς δὲν εἶχε συστηθῆ, λέγεται τυραννία· καὶ τὸ νὰ τιμωρήσῃ ἕνας νέος νόμος παλαιὰ ἐγκλήματα λέγεται ἀνομία. Ἦγουν ἕνας ἄνθρωπος ἐπῆρε, δὲν ἦτον κἀνέναν νόμος ὅπου τὸ ἐπῆρε, δὲν ἦτον κἀνέναν νόμος ὅπου νὰ ἐμπόδιζε ταύτην τὴν ἀρπαγῆν, ἐξεδόθη ἔπειτα νόμος· νὰ μὴν ἀρπάξῃ ἕνας τοῦ ἄλλου πράγματα· ὁ ἀρπαξ δίδει ὀπίσω τὸ βόδι, μὰ δὲν παιδεύεται, ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν ἤξευρε πῶς ἡ ἀρπαγὴ εἶναι κακῆ.

Ἄρθρ. 15. Ὁ νόμος ἔχει νὰ προσδιορίσῃ παιδείας¹⁾ ἀκριβῶς καὶ ἀποδεικτικῶς ἀναγκαῖας, αἱ παιδεῖαι αὗται νὰ ἦναι ἀνάλογοι κατὰ τὸ ἐγκλημα, καὶ ὠφέλιμοι εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῶν πολιτῶν. Ἦγουν ἂν ἔδειρε τινὰς ἕναν ἄλλον, νὰ δαρθῆ μὰ ὄχι νὰ ἀποκεφαλίσθῃ.

Ἄρθρ. 16. Τὸ δίκαιον τοῦ νὰ ἐξουσιάζῃ καθ' ἕνας εἰρηνικῶς τὰ ὑποστατικά του, εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς κάθε κάτοικον· ἦγουν νὰ τὰ χαίρεται, νὰ τὰ μεταχειρίζεται κατὰ τὴν θέλησίν του, νὰ ἀπολαμβάνῃ τὰ εἰσοδήματά του, τὸν καρπὸν τῆς τέχνης του, τῆς ἐργασίας του, καὶ τῆς φιλοπονίας του, χωρὶς νὰ ἡμπορέσῃ ποτε κἀνέναν νὰ τὸν πάρῃ στανικῶς μῆτε ἕνα λεπτόν.

Ἄρθρ. 17. Δὲν εἶναι ἐμποδισμένον εἰς τοὺς κατοίκους κἀνένα εἶδος ἐργασίας, τέχνης, γεωργικῆς, πραγματείας, ἢ ὅποιοιδήποτε ἐπιχειρήματα ὠφέλιμον εἰς τὴν συγκοινωνίαν. Ἡ φιλοπονία ὅλων τῶν πολιτῶν ἡμπορεῖ νὰ ἐκτείνεται εἰς ὅλας τὰς τέχνας καὶ μαθήσεις.

Ἄρθρ. 18. Κάθε ἄνθρωπος ἡμπορεῖ νὰ δουλεύσῃ ἕναν ἄλλον ὡς ὑπηρέτης, προσφέρωντας τὸν καιρὸν του εἰς χρῆσιν ἐκεῖνου, δὲν ἡμπορεῖ ὅμως νὰ πωλήσῃ τὸν ἑαυτὸν του μῆτε ἄλλος νὰ τὸν πωλήσῃ, ἐπειδὴ καὶ τὸ ὑποκείμενόν του δὲν εἶναι εἰς μόνην τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ καὶ τῆς πατρίδος· ὁ

(1) Τιμωρίας.

νόμος δὲν γνωρίζει καμίαν ὑποδούλωσιν μήτε σκλαβίαν καὶ εἰς τοὺς ἰδίους δούλους, σώζεται μόνον μία ὑπόσχεσις νὰ φροντίξῃ ὁ ὑπὲρ τῆς διὰ τὴν ἐργασίαν του, καὶ νὰ ἦναι εὐνώμων πρὸς ἐκεῖνον ὁποῦ τὸν πληρώνει μισθὸν, ὅστις δὲν ἔχει ἄδειαν μήτε νὰ τὸν ὑβρίσῃ, μήτε νὰ τὸν δειρῇ· ἀναίρει ὅμως τὴν συμφωνίαν, τὸν πληρώνει ἕως ἐκείνην τὴν στιγμήν, καὶ τὸν ἀποβάλλει.

Ἄρθρ. 19. Κανένα δὲν ἔχει νὰ ὑστερηθῇ τὸ παραμικρότερον μέρος τῶν κτημάτων του χωρὶς τὸ θέλημά του· ἂν ὁ μὲν καὶ εἶναι καμία δημοσία χρεία, ἤγουν ζητεῖ ἡ πατρίς τὸν κηπὸν του διὰ νὰ κάμῃ ἀγορὰν, ἢ ἄλλο κανένα κτίριον, τότε νὰ ζητιμαῖται ὁ κηπὸς, νὰ πληρώνεται ὁ οἰκοκύριος, καὶ οὕτω νὰ γίνεται ἡ ἀγορὰ ἢ τοι κτίριον.

Ἄρθρ. 20. Κάθε δόσιμον ἔχει νὰ γίνεταί μόνον διὰ τὸ δημόσιον ὄφελος, καὶ ὄχι δι' ἀρπαγὰς ἑνὸς καὶ ἄλλου. Ὅλοι οἱ ἐγκατοικοὶ ἔχουν τὸ δίκαιον νὰ συντρέξουν εἰς τὸ ρίψιμον τοῦ τευτερίου¹⁾, νὰ ἀγρυπνοῦν εἰς τὸ σύνταγμα τῶν δοσιμάτων, καὶ νὰ πέρνουν λογαριασμὸν ἀπ' ἐκεῖνον ὁποῦ τὰ ἐσύναξε.

Ἄρθρ. 21. Αἱ δημόσιοι συνδρομαὶ καὶ ἀνταμειβαὶ εἶναι ἓνα ἱερὸν χρέος τῆς πατρίδος· τὸ κοινὸν χρεωστεῖ μίαν βοήθειαν εἰς τοὺς δυστυχεῖς ἐγκατοίκους, τόσον εἰς τὸ νὰ τοὺς προμηθεύσῃ νὰ ἔχουν τι νὰ ἐργάζωνται, ὅσον καὶ νὰ δώσῃ τρόπον ζωῆς εἰς ἐκείνους, ὁποῦ δὲν ἤμποροῦν πλέον νὰ δουλεύσουν· ἤγουν ἓνας γεωργὸς μὴν ἔχοντας βόδια κάθεταί ἀργός, ἡ πατρίς ἔχει χρέος νὰ τὸν δώσῃ καὶ νὰ τὸν προσμένῃ ὥστε νὰ τὰ πληρώσῃ· ἓνας ἐσακατεύθη εἰς τὸν ὑπὲρ πατρίδος πόλεμον, αὐτὴ πρέπει νὰ τὸν ἀνταμείψῃ καὶ νὰ τὸν τρέφῃ ἐν ὅσῳ ζῇ.

Ἄρθρ. 22. Ὅλοι χωρὶς ἐξαιρέσιν ἔχουν χρέος νὰ ἠξεύρουν γράμματα, ἡ πατρίς ἔχει νὰ καταστήσῃ σχολεῖα εἰς ὅλα τὰ χωρία διὰ τὰ ἀρσενικά καὶ θηλυκὰ παιδιὰ. Ἐκ τῶν γραμμάτων γεννᾶται ἡ προκοπὴ μὲ τὴν ὁποίαν λάμ-

πουν τὰ ἐλεύθερα ἔθνη· νὰ ἐξηγούνται οἱ παλαιοὶ ἱστορικοὶ συγγραφεῖς. Εἰς δὲ τὰς μεγάλας πόλεις νὰ παραδίδεται ἡ Γαλλικὴ καὶ ἡ Ἰταλικὴ γλῶσσα, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ νὰ ἦναι ἀπαραίτητος.

Ἄρθρ. 23. Ἡ κοινὴ ἐπιβεβαίωσις καὶ συγυρότης τοῦ κάθε πολίτου, συνίσταται εἰς τὴν ἐνέργειαν ὅλων τῶν πολιτῶν. Ἦγουν νὰ στοχαζώμεθα, πῶς ὅταν πάθῃ ἓνας τίποτες κακὸν, ἐγγίξονται ὅλοι, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ βεβαιώσωμεν εἰς τὸν καθ' ἓνα τὴν μεταχείρισιν καὶ τὴν προφύλαξιν τῶν δικαίων του. Αὐτὴ ἡ συγυρότης θεμελιώνεται ἐπάνω εἰς τὴν αὐτεξουσιότητα τοῦ ἔθνους, ἤγουν ὅλου τοῦ ἔθνους ἀδικεῖται, ὅταν ἀδικῆται ἓνας μόνος πολίτης.

Ἄρθρ. 24. Αὕτη ἡ αὐτεξουσιότης δὲν ἔχει τὸ κῦρος, ἂν τὰ σύνορα τῶν δημοσίων ὀφθικίων δὲν ἦναι προσδιωρισμένα ἀπὸ τὸν νόμον, καὶ ἂν δὲν ἦναι ἀποφασισμένοι ῥητῶς τὸ νὰ δώσουν λογαριασμὸν ὅλοι οἱ ἀξιωματικοί.

Ἄρθρ. 25. Ἡ αὐτοκρατορία¹⁾ εἶναι θεμελιωμένη εἰς τὸν λαόν, αὐτὴ εἶναι μία, ἀδιαίρετος, ἀπροσδιόριστος, καὶ ἀναφαίρετος. Ἦγουν ὁ λαὸς μόνον ἤμπορεῖ νὰ προστάξῃ, καὶ ὄχι ἓνα μέρος ἀνθρώπων, ἢ μία πόλις, καὶ ἤμπορεῖ νὰ προστάξῃ δι' ὅλα χωρὶς κανένα ἐμπόδιον.

Ἄρθρ. 26. Κανένα μέρος τοῦ λαοῦ δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν δύναμιν ὅλου τοῦ ἔθνους, κάθε μέλος ὅμως τοῦ αὐτοκράτορος λαοῦ συναγόμενον ἔχει δίκαιον νὰ εἰπῇ τὸ θέλημά του μὲ μίαν σωστὴν ἐλευθερίαν.

Ἄρθρ. 27. Κάθε ἄνθρωπος ὁποῦ ἠθελεν ἀρπάσῃ τὴν αὐτοκρατορίαν, καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἔθνους εὐθὺς νὰ φυλακῶνεται ἀπὸ τοὺς ἐλευθέρους ἄνδρας, νὰ κρίνεται καὶ κατὰ τὸν νόμον νὰ παιδεύεται.

Ἄρθρ. 28. Ἐνα ἔθνος ἔχει τὸ δίκαιον πάντοτε νὰ μετασχηματίσῃ, καὶ νὰ μεταλλάξῃ τὴν νομοθεσίαν του· μιᾶς γεγεῆς πρόσωπα δὲν ἤμποροῦν νὰ κα-

(1) Τιμωρίας.

(1) Κυριαρχία.

θυποτάξουν εἰς τοὺς νόμους τῶν τὰ πρόσωπα, ὅπου θέλουν γεννηθῆ κατὸ πιν τους.

Ἄρθρ. 29. Κάθε πολίτης ἔχει ἕνα ἴσον δίκαιον μὲ τοὺς ἄλλους εἰς τὸ νὰ συντρέξῃ νὰ κατασταθῆ ἕνας νόμος, ἢ νὰ ὀνοματίσῃ τοὺς ἀξιοματικούς, βουλευτάς, καὶ ἐπιτρόπους τοῦ ἔθνους.

Ἄρθρ. 30. Τὰ ὀφθίκια ¹⁾ τῆς πατρίδος εἶναι καθ' αὐτὸ πρὸς καιρὸν, ὅσον θέλει καὶ κρίνει εὐλογον ἢ διοίκησις· αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ξεχωρισταὶ τιμαὶ, μήτε ὡς ἀνταμοιβαὶ, ἀλλ' ὡς χρέη ἀπαραίτητα τῶν πολιτῶν εἰς τὸ νὰ δουλεύουν τὴν πατρίδα των.

Ἄρθρ. 31. Τὰ ἐγκλήματα τῶν ἐπιτρόπων τοῦ ἔθνους, καὶ τῶν ἀξιοματικῶν, ποτὲ δὲν ἔχουν νὰ μείνουν ἀτιμώρητα. Κανένας δὲν ἔχει τὸ δίκαιον νὰ σοχάζεται τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπαραβίαιον περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἦγουν ὅταν σφάλῃ μεγάλος ἢ μικρὸς, ὁ νόμος τὸν παιδεύει ἀφεύκτως κατὰ τὸ σφάλμα του, ἄς εἶναι καὶ ὁ πρῶτος ἀξιωματικός.

Ἄρθρ. 32. Τὸ δίκαιον τοῦ νὰ δίδῃ ὁ κάθε πολίτης ἔγγραφον ἀναφορὰν, καὶ νὰ προσκλαίεται διὰ κάμμίαν ἐνόχλησιν, ὅπου τῷ γίνεται πρὸς ἐκείνους, ὅπου ἔχουν τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἔθνους εἰς τὸ χέρι τους, δὲν ἔχει νὰ ἐμποδίζεται κατ' οὐδένα τρόπον, μήτε νὰ τὸν εἰποῦν πῶς δὲν εἶναι καιρὸς ἢ τόπος, ἀλλ' ὅποιαν ὦραν καὶ ἂν πηγαίῃ ὁ παραπονούμενος πολίτης νὰ ἦναι δεκτὴ ἢ ἀναφορὰ του.

Ἄρθρ. 33. Τὸ νὰ ἀντιστέκεται ὁ κάθε πολίτης, ὅταν τὸν καταθλίβουν καὶ τὸν ἀδικοῦν, εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἄνω ῥηθέντων δικαίων του· διότι κανένας δὲν ἀντιστέκεται ὅταν ἠξέυρη πῶς θεὸς νὰ λάβῃ τὸ δίκαιόν του μὲ τὴν συνδρομὴν τοῦ νόμου.

Ἄρθρ. 34. Ὅταν ἕνας μόνος κάτοικος τοῦ βασιλείου τούτου ἀδικηθῆ, ἀδικεῖται ὅλον τὸ βασιλεῖον· καὶ πάλιν ὅταν τὸ βασιλεῖον ἀδικῆται ἢ πολεμῆται,

ἀδικεῖται ἢ πολεμεῖται κάθε πολίτης. Διὰ τοῦτο δὲν ἠμπορεῖ ποτὲ κανεὶς νὰ εἰπῆ ὅτι ἡ τάδε χώρα πολεμεῖται, δὲν μὲ μέλει, διατί ἐγὼ ἠσυχάζω εἰς τὴν ἐδικήν μου· ἀλλ' ἐγὼ πολεμοῦμαι ὅταν ἡ τάδε χώρα πάσχη, ὡς μέρος τοῦ ὅλου ὅπου εἶμαι· ὁ Βούλγαρος πρέπει νὰ κινήται ὅταν πάσχη ὁ Ἕλληνας, καὶ τοῦτος πάλιν δι' ἐκείνον, καὶ ἀμφοτέροι διὰ τὸν Ἀλβανὸν καὶ Βλάχον.

Ἄρθρ. 35. Ὅταν ἡ διοίκησις βιάσῃ, ἀθετῆ, καταφρονῆ τὰ δίκαια τοῦ λαοῦ, καὶ δὲν εἰσακούῃ τὰ παράπονά του, τὸ νὰ κάμῃ τότε ὁ λαὸς ἢ κάθε μέρος τοῦ λαοῦ ἐπανάστασιν, νὰ ἀρπάξῃ τὰ ἄρματα, καὶ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς τυράννους του, εἶναι πλεόν ἱερὸν ἀπὸ ὅλα τὰ δίκαιά του, καὶ τὸ πλεόν ἀπαραίτητον ἀπ' ὅλα τὰ χρέη του. Ἄν εὐρίσκωνται ὁμοῦ εἰς τόπον, ὅπου εἶναι περισσότεροι τύραννοι, οἱ πλεόν ἀνδρείοι πατριῶται καὶ φιλελεύθεροι πρέπει νὰ πιάσουν τὰ περάσματα τῶν δρόμων ¹⁾, καὶ τὰ ὑψητῶν βουνῶν, ἐν ὅσῳ ν' ἀνταμωθοῦν πολλοὶ, νὰ πληθύνῃ ὁ ἀριθμὸς των, καὶ τότε νὰ ἀρχίσουν τὴν ἐπίδρομὴν κατὰ τῶν τυράννων, κάμνοντες εἰς κάθε δέκα ἀνθρώπους ἕνα δέκαρχον, εἰς τοὺς 50 πεντηκόνταρχον, εἰς τοὺς ἑκατὸν ἑκατόνταρχον· ὁ χιλιάρχος ἔχει δέκα ἑκατοντάρχους, καὶ ὁ στρατηγὸς τρεῖς χιλιάρχους, ὁ δὲ ἀρχιστράτηγος πολλοὺς στρατηγούς.

Τὰ χρέη τῶν πόλεων, πολιτειῶν, χωρῶν, καὶ τῶν κατὰ μέρος πολιτῶν, ὅπου ἐχρεωστοῦντο παρθέντα πρὸ πέντε χρόνων, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα ἐπληρώνετο διάφορον εἰς τοὺς δανειστάς, ἢ παρούσα διοικήσις τὰ ἀναιρεῖ, καὶ οἱ δανεισταὶ δὲν ἔχουν νὰ ζητοῦν εἰς τὸ ἐξῆς μήτε κεφάλαιον, μήτε διάφορον ἀπὸ τοὺς χρεώστας, ὡσὰν ὅπου ἐπῆραν τὰ δάνειά των, διότι διπλώνουν τὰ κεφάλαι εἰς πέντε χρόνους.

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

(1) Δημόσια ἐπαγγέλματα.

(1) Ἴσως ἐδῶ ἐννοεῖ τὰ ὁδοφράγματα.

ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΡΙΑΙ ΚΑΙ ΜΑΓΙΣΣΑΙ

ΕΠΙ ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΥ ΙΔ΄.

(Συνέχεια.)

VIII

Ἐν τῶν σπουδαιοτάτων προσώπων ἐκ τῶν ἐνόχων τῆς μακρᾶς ἐκείνης διαδικασίας ἦν ἡ φυγόδικος κόμησσα Σοασσὼν, ἡ περίφημος γυνή, ἣς ἐξωγράφισε τόσον ζωηρῶς τὰ ἴχνη ἢ πολυγράφος φιλολογία τοῦ αἰῶνος ἐκείνου, ἡ μόνη ἴσως, μετὰ τὸν Φουκὲ, δι' ἣν ὁ βασιλεὺς μετὰ τὸ δαίπνον τῆς 22 δεκεμβρίου 1679 ἔδωκεν εἰς τοὺς δικαστικούς τοὺς κληθέντας ἐπίτηδες παρ' αὐτῷ τὴν ἔντονον ἐντολὴν «να ἀπονεύμωσιν αὐστηρὰν δικαιοσύνην ἐπὶ τῆς υποθέσεως τοῦ ἀθλίου ἐμπορίου τῶν δηλητηρίων, ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως προσώπου, τάξεως ἢ φύλου,» καὶ κατόπιον εἰς τὸν κ. Ρεϋνὸν ἰδιαίτερος νὰ προβῆ δραστηρίως διότι «δὲν πρόκειται περὶ τῶν δηλητηρίων μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄλλου ἐγκλήματος.»

Ἡ Ὀλυμπία Μαντσίνη, ἡ τελευταία τῶν ἀνεψιῶν τοῦ Μαζαρίνου, ἀνετράφη οὕτως εἰπεῖν μετὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ΄, εἰς οὗ τὴν καρδίαν, νεωτάτη ἀκόμη, διεδέχθη τὴν ἀδελφὴν τῆς Μαρίας, μὴ κατορθώσασα ὅμως νὰ διατηρήσῃ τὴν κυριαρχίαν τῆς ἐπὶ πολὺν χρόνον.

Δὲν ἦτο ὠραία ἂν καὶ ἐκέντησε τὴν εὐαισθησίαν τῶν πλείστων συγχρόνων τῆς. Μελάγχρους καὶ ὠχρὰ, ἀλλ' ὠχρὰ καὶ οὐρα, ἐπίμηκες ἔχουσα πρόσωπον, πώγωνα προέχοντα, κόμην μέλαιναν, ὀφθαλμοὺς μαύρους καὶ σκοτεινοὺς καὶ βλέμμα ἀβύσσους ἀνοιγόν, ἤξευρε ν' ἀγαπάται καὶ ν' ἀρέσκη, ὡς λέγει ἡ κυρία Λαφαγέτ. Τὸ πνεῦμά τῆς δὲν ἦτο ἔκτακτον κατὰ τὴν κυρίαν ἐκείνην, «ἀλλὰ φυσικὸν καὶ εὐχάριστον» ἦτο, κατὰ τὴν Λορέ, «πνεῦμα θεῖον τοῦ ὁποίου ἡ δύναμις ἤξευρε νὰ ἀφίη τὰ ἴχνη τῆς εἰς τὰς καρδίας τῶν μοναρχῶν.»

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ — ΕΤΟΣ Α΄.]

Ὁ Μαζαρίνος ἐφαντάσθη δι' αὐτὴν ἓνα θρόνον, καὶ αὐτὴ ἐνόμισεν ἐπὶ τινὰ καιρὸν ὅτι τοιαύτη ἐλπίς δὲν ἦτο χιμερικὴ. Τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ πηγὴ τῶν κακιῶν τῆς. Ἡ ἰσχυρότης αὐτῆς, ἡ κατὰ τὴν νεαρωτάτην ἡλικίαν τῆς, τῇ ἐπροξένησε τὰς πρώτας λύπας· διότι τὴν καθίστα ἄσχημον. Εἶδε τὸν πρίγκηπα τοῦ Κοντι ἀρνούμενον αὐτὴν, τὸν Ἀρμάνδον Μελλιστρέ προτιμῶντα τὴν ἀδελφὴν τῆς Ὀρτευσίαν καὶ τὸν Καρινιαὺν ἀποκρούοντα τὴν χεῖρά τῆς, καὶ ἡ ψυχὴ τῆς ἐπόθησεν ἐκδίκησιν, ἢ ἐπεζήτησε διὰ θαυμαστῆς τινος ἀνυψώσεως. Τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐνίσχυσεν ἡ περίοδος τῆς ἐφηβότητος, ἰδίως τὸ 18 ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς, ὅτε εὐσαρκία τις «ἔδωκε ζωηρότητα πολλὴν εἰς τὴν μετρίαν τῆς καλλονῆν,» ὡς ἔλεγεν ἡ κυρία Μοττεβίλ.

Ἰδοῦσα παρελθόντα τὸν βασιλικὸν ἔρωτα καὶ τὰς μεγάλας ἐλπίδας δυούσας, ἐδέχθη τὴν χεῖρα τοῦ κόμητος Σοασσὼν, τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου εὐγενοῦς, τοῦ ἀκάκου συνεύνου, τοῦ τ ε λ ε ἰ ο υ σ υ ζ ύ γ ο υ. Ἀλλὰ διὰ τούτου δὲν ἔπαυσε διαμφισβητοῦσα πρὸς τὰς διαδόχους τῆς θέσιν διαπρηπῆ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ βασιλέως, ἣτις εἶχε καταστῆ ἀληθὲς ξενοδοχεῖον. Μεγάλῃ κυρία τῆς Μαρίας Θηρεσίας οὖσα, ἐδέχεται καθ' ἐκάστην σχεδὸν ἐσπέραν τὸν βασιλέα ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς. Τότε ἐφιλονείκησε μετὰ τῆς ἀδελφῆς τῆς Μαρίας περὶ πρωτείων ἐν τῷ ἔρωτι τοῦ Λουδοβίκου, τότε συνεμερίσθη αὐτὸν μετὰ τῆς Βαλλιέρ, τότε ἐπολέμησε περὶ αὐτοῦ κατὰ τῆς Φοντάνζ καὶ τῆς Μοντεσπὰν, ἀλλὰ πάντοτε ἐνικᾶτο διατηροῦσα μόλις τὰ δευτερεῖα. Ὁ Λουδοβίκος τὴν ἐβαρύνθη καὶ κατώρθωσε νὰ τῇ προσκολληθῇ τὸν διεφθαρμένον Βαρδ, μεθ' οὗ κατόπιον συνειργάσθη εἰς ὅλας τὰς ἐναντίον τῶν εὐνοουμένων πλεκτάνας τῆς, ἕως οὗ ἐγκατελείφθη καὶ παρ' αὐτοῦ χάριν τῆς κυρίας Ἐρρίετης. Τότε ἐμμανῆς γενομένη ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης πληγῆς τῆς φιλοτιμίας τῆς, κατήγγειλε τοὺς ἔρωτας τῆς Ἐρρίετης πρὸς τὸν Λουδο-

βικον καὶ ἔστησε καὶ κατ' αὐτῆς δίκτυα ραδιοσυρῶν.

Εἶναι πλέον παρά πιθανή ἡ γνώμη τῶν φρονούντων, ὅτι ὁ αἰφνίδιος τῆς Ἐρρί-
έτης θάνατος ἦτο ὁ καρπὸς τῶν ρα-
διοσυρῶν ἐκείνων. Κατηγορήθησαν δι'
αὐτὸν ὁ Ἐφφιά, ὁ ἱππότης τῆς Λορραί-
νης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως δούξ
τῆς Αὐρηλίας, καὶ αὐτὴ ἡ Σοασσών. Ἡ
ἱστορία ἀθώωσε τοὺς τρεῖς πρώτους,
καὶ δὲν εὔρε μὲν ἀποδείξεις τῆς ἐνοχῆς
τῆς τελευταίας, ἀλλ' ὅμως ὁμολογεῖ ὅτι
παρὰ τοῖς συγχρόνοις τῆς κομήσεως γε-
νικῆ ἐπεκράτει κατ' αὐτῆς ὑπόνοια.

Ἐξορισθεῖσα δι' ὀλίγον ἔνεκα τῶν
κατὰ τῆς Βαλλιέρ ἐνεργειῶν της καὶ
ἐπανελθοῦσα εἰς Παρισίους τῷ 1665,
ἐφάνη ἐγκαταλείψασα τὸν βασιλικὸν
ἔρωτα, καὶ παραδοθεῖσα ὀλόκληρος εἰς
τὸν δούκα τοῦ Βιλλεροῦ. Ἐξ ἔτη μετὰ
τοῦτο ἀπεβίωσεν ὁ ἀγαθὸς κόμης
Σοασσών... Φῆμαι διέτρεχον περὶ τὸ
πτῶμά του, φῆμαι κακαὶ περὶ τοῦ θα-
νάτου του, φῆμαι δηλητηρίου. Εἰς ὅμως
ἀπλοῦς συλλογισμὸς, ὁ συλλογισμὸς
ὅτι μετ' αὐτοῦ εἶχεν ἀποκτήσει ὀκτὼ
τέκνα, καὶ ὅτι ἡ ἀγαθότης του δὲν
τῆ παρεῖχε κώλυμα, ὅπερ αὐτὴ νὰ θελή-
σῃ νὰ ἐξομαλύνῃ διὰ τοῦ ἀρσενικοῦ, διε-
σκέδαζε καὶ τὰς ὑποψίας ἐκείνας. Οἱ
κριτικοὶ τῶν συλλογισμῶν τούτων ἐλη-
σμόνησαν τὴν ὁμοιότητα τῆς φωνῆς
τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ.

IX

Ὅτε ἐδικάζετο ἡ Μπρενβιλιέρ, παρε-
τηρήθη κυρία τις τῆς κομήσεως Σοασ-
σών, ἡ Ῥεφούζ, ἱσταμένη ἐν τῷ ἀκροα-
τηρίῳ καὶ ἀκροωμένη ἂν κατήγγειλεν ἡ
κατηγορουμένη συνενόχους. Ὅταν δὲ ἡ
περιώνυμος φαρμακὸς ἐκρατήτο εἰς τὸ
Δεσμωτήριον, μετὰ τῶν περιέργων
ἐπισκεπτῶν της ἦτο καὶ ἡ κόμησσα.
Ταῦτα παρετηροῦντο τότε, ἀλλὰ δὲν
ἔσχον σημασίαν εἰμὴ τὴν 25 ἰανουαρίου
τοῦ 1680 ὅτε ἐγένοντο αἱ συλλήψεις.

Τὴν ἑσπέραν ταύτην τῆς 22, διηγεί-
ται ἡ κυρία Σεβινιέ, ἡ Σοασσών εἶχεν
ἐσπερίδα ἐν τῇ οἰκίᾳ της. «Ἐπαίξε

τὴν μπασσέττα μετὰ κυρίων καὶ κυριῶν
ὅταν ἐκλήθῃ ὑπὸ τῆς Βουλῶν ἰδιαιτέ-
ρωσ. Συνομίλησαν ὀλίγον, καὶ μετὰ τινὰς
στιγμὰς, αὐτὴ καὶ ἡ μαρκεσία Ἄλουῆ
ἐχάθησαν, ἡ δὲ ὀμηγυρίς ἐταράχθη καὶ
διελύθη, διαδοθείσης τῆς φήμης ὅτι ἡ
οικοδέσποινα ἔφυγεν ἔνεκα τῶν διαδι-
δομένων. Περιττὸν νὰ εἰπῶμεν πῶς
ἐσχολιάσθη ἡ τοιαύτη φυγὴ, ἥτις ἐθεω-
ρήθη καθαυτὸ ὁμολογία πλήρους ἐνο-
χῆς. Ὁ βασιλεὺς εἶπε περὶ τούτου εἰς
τὴν πριγκηπέσσαν Καριγιάν. «Ἐπεθύ-
μουν νὰ σωθῇ ἡ κόμησσα, ἀλλ' ἴσως
διὰ τοῦτο θὰ δώσω λόγον εἰς τὸν Θεὸν
καὶ εἰς τὸν λαόν μου!»

Ἡ φίλη τῆς κομήσεως, ἡ Ῥεφούζ,
ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἦτο εἰς χεῖ-
ρας τῆς δικαιοσύνης· ἡ δὲ κόμησσα πρὸ
τῆς ἀναχωρήσεώς της ἐπώλησε τῇ κυρίᾳ
Μοντεσπὰν τὸ ἀξίωμα τῆς ἀντὶ 200,000
σκούδων, πρᾶξις, ἥτις ἐλογίσθη πάνυ
δικαίως ὡς δείγμα τοῦ σκοποῦ της ἢ τῆς
βεβαιότητος ἣν εἶχεν ὅτι δὲν θὰ ἐπανελ-
θῃ εἰς Βερσαλλίας. Αἱ ἐξομολογήσεις
τῶν ἀλητῶν, ἰδίᾳ τῆς Βοαξέν, τῆς Ῥε-
φούζ, τοῦ Γκιμποῦρ καὶ τοῦ Νταβῶ
θὰ μᾶς ἐξηγήσωσι κατόπιν κάλλιον τὰ
περὶ τῶν πράξεων, δι' ἃς κατηγορήθη καὶ
τὴν βασιμότητα τῶν συμπερασμάτων,
ὅσα οἱ συγγραφεῖς ὑπὲρ αὐτῆς συνήγαγον.

Ὁ γνωστὸς συνήγορος τῶν Μαντζίνη
λέγει περὶ τῆς Σοασσών ὅτι αὐτὴ ἰδίαις
λέξεσιν εἶπε περὶ τῆς φυγῆς της. «Ὁ Κ.
»Λουβοῦ εἶναι θανάσιμος ἐχθρὸς μου,
»διότι ἠρνήθη τὴν θυγατέρα μου εἰς τὸν
»υἱόν του· κατορθώσας νὰ μὲ κατηγο-
»ρήσῃ ἔχει καὶ ψευδομάρτυρας. Ἄφου
»ἐξεδόθη διαταγὴ κατ' ἐμοῦ, θὰ τελειώσῃ
»τὸ ἔγκλημα καὶ θὰ μὲ φέρῃ ἐπὶ τοῦ ἱκρι-
»ώματος, ἡ τοῦλάχιστον θὰ μὲ καθείρξῃ
»διὰ βίου. Ἀγαπῶ περισσότερο τὴν ἐλευ-
»θερίαν καὶ δικαιολογοῦμαι κατόπιν.»

Ὁμολογῶ μετ' ἄλλων καὶ μετὰ τοῦ
Ἀχιλλέως Ἀρλέν, ὅτι δὲν τὴν ὑπερδικαιο-
λογεῖ ἡ τοιαύτη αἰτιολόγησις τῆς φυγῆς
της, οὐδὲ τὸ ὑπὸ τοῦ ἰδίου συγγραφέως
λεγόμενον ὅτι τὴν ἐξεφόβισεν ἡ ἀντιζη-
λία τῆς Μοντεσπὰν καὶ ἡ παρὰ τῷ βα-
σιλεῖ εὐνοια αὐτῆς· διότι ἦτο ἀρκετὰ

έδραία ἢ θέσις τῆς γυναικὸς ταύτης ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Λουδοβίκου καὶ ἀρκετὰ ἀσήμαντος ἢ τῆς Σοασσῶν, ἵνα μὴ πεισθῆ τις ὅτι ἠδύνατο ἐκείνη νὰ προσφύγῃ εἰς τοσοῦτον μυστράν συκοφαντίαν διὰ νὰ καταστρέψῃ ταύτην.

Ὁ ἀμερόληπτος ἀληθῶς Ἀμεδαῖος Ρενέ, φαίνεται ὅτι ἠγνόει τὰ κατόπιν ἀνακαλυφθέντα ἔγγραφα περὶ τῆς κομῆσεως ὅταν ἐκήρυσσεν αὐτὴν ἀθῶαν ὡς τὰς ἀνεψφίαις τοῦ Μαζαρίνου διότι «αἱ κατηγορίαι ἔμειναν πολὺ ἀόριστοι καὶ δὲν ἐστηρίζοντο εἰμὴ εἰς τὰς καταθέσεις τῶν ἀθλίων ἐκείνων (μαγισσῶν) καὶ δὲν ὠρίσθη κανὲν ἄλλο πρόσωπον ἐκτὸς τοῦ συζύγου τῆς (δι' ὃν ἡ κατηγορία δὲν ἐπιθανολογεῖτο),» «διότι δὲν ἐπρόκειτο εἰμὴ περὶ ἀνακτῆσεως τοῦ βασιλικοῦ ἔρωτος καὶ μετὰ τὰ ἐπιζήσαντα τῇ νεύτητί τῆς πάθη, ἢτο ἀκόμη ἱκανῶς γυνὴ, ὥστε νὰ ζητῆ μαγικὰς συνταγὰς διὰ ν' ἀγαπηθῆ,» καὶ τέλος διότι «ἡ Βοαζὲν καὶ οἱ ἄλλοι ἔλεγον τὰ φάρμακά των κόνεις διαδοχῆς, ἢ δὲ Σοασσῶν δὲν εἶχεν ἄλλην κληρονομίαν νὰ περιμένῃ, εἰμὴ τὴν τῆς πενθερᾶς τῆς, μεθ' ἧς ὅμως συνέζη ἠεῖρητικῶς.»

Τοιαῦται δικαιολογήσεις καὶ ἡ προσθήκη τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ Σοαζὺ ὅτι ὁ Δουβοᾶ τὴν κατεδίωξε μέχρις ἄδου, ὅτι εἰς ὅλας τὰς πόλεις καὶ κόμας ὅθεν διήλθεν ἠρνήθησαν νὰ τὴν δεχθῶσι τὰ μεγάλα ξενοδοχεῖα καὶ ἠναγκάσθη νὰ κατακλιθῆ πολλάκις ἐπὶ ἀχύρου καὶ νὰ ὑπομείνῃ τὰς ὑβρεῖς λαοῦ φανατικοῦ, ὅστις τὴν ἀπεκάλει ἱερόσυλον καὶ φαρμακεύτριαν,» εἰσὶ (κατ' ἐμὲ δικαστὴν) ἤκιστα ἰσχυρὰ ὑπεράσπισις κατὰ τῶν περιστατικῶν ὅσα διαδοχικῶς καὶ ἄνευ συνεννοήσεως οἱ τριοῦνται παρέδωκαν εἰς τὴν ἀνάκρισιν.

X

Ἄν ὁ ἀναγνώστης ἀπαντήσῃ που ἐπαλαμβανόμενον γεγονός τι ἤδη ἀφηγηθὲν, θέλει συγχωρήσει τὴν ἐπανάληψιν ταύτην, ἀποτέλεσμα οὐσαν τῆς ἀνάγκης, εἰς ἣν εὐρίσκομαι νὰ συλλέγω ἐπὶ τὸ

αὐτὸ ὅλα τὰ σχέσιμ ἔχοντα μὲ τὴν κατὰ τῆς Σοασσῶν κατηγορίαν· ἄς ἐξηγήσῃ τοῦτο ὁ ἀναγνώστης καὶ ὡς φυσικὸν σφάλμα τῆς πληθῆος τῶν περιστάσεων ἐντὸς τῶν ὁποίων εἰσέβην, καὶ ἐξ ὧν ἐν σπουδῇ συλλέγω τὰ προστυχόντα ἐκ τῶν ἐμφανεστέρων, ἵνα προφθάσω τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ «Παρθενῶνος.»

Ἡ διαβόητος Βοαζὲν κατέθεσεν ὅτι ἡ κόμησσα ὠδηγήθη τὸ πρῶτον παρ' αὐτῇ συνοδευομένη ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς τῆς κυρίας Βουλλίων καὶ ὑπὸ τῆς φίλης τῆς Μαγδαληνῆς Δ' Ἀυζὲν (κυρίας Φερτέ). Ἐφόρει προσωπίδα καὶ ἦτο τετυλιγμένη εἰς τὸ ἐπανωφόριόν τῆς· ἀλλ' ἡ νεκρομάντις δὲν ἠπατήθη διὰ τούτου, καὶ ἐκ πρώτης θέας τῆς παλάμης τῆς· «Ἐχετε, κυρία, τῇ εἶπεν, ἀπολαύσει τὸν ἔρωτα μεγάλου ἡγεμόνος. — Εἶναι ἀληθὲς διὰ τὸ παρελθόν, τῇ ἀπήντησεν ἐκείνη, ἀλλ' εἰς τὸ ἐνεστὸς δὲν ὑπάρχει τοῦτο καὶ πρέπει νὰ ἐπανέλθῃ.» Ἐκτοτε, ἐξηκολούθησεν ἡ φαρμακὸς, ἡ κόμησσα ἐπανῆλθε πολλάκις καὶ ἐζήτηε μυστικὰ μέσα νὰ κερδίσῃ αὐθις τὸν ἔρωτα τοῦ βασιλέως καὶ νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν Δαβαλλιέρ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ μυστήρια δὲν ἐπέφερον τὸ ζητούμενον· «ἐὰν δὲν ἐπανέλθῃ τοῦτο (ἐφώνησε μίαν ἡμέραν ἐμμανῆς ἡ κόμησσα) καὶ ἂν δὲν δυνηθῶ ν' ἀπαλλαγῶ τῆς γυναικὸς αὐτῆς, θὰ φέρω τὴν ἐκδίκησίν μου μέχρις ἄκρων καὶ θ' ἀπαλλαγῶ καὶ αὐτῆς καὶ Ἐκείνου.»

Ἐψεύδετο ἡ γυνὴ αὐτῆς; Ἐψεύδετο καὶ ἡ Αἰκατερίνα Μπουλὲ χήρα Τριανὸν, καταθεῖσα, ὅτε ἠρωτήθη περὶ κυριῶν τῆς αὐτῆς, ὅτι μίαν τῶν ἡμερῶν τὴν ἐπεσκέφθη κυρία τις μεγάλης περιωπῆς μεταμφιασμένη καὶ ῥυπαρῶς ἐνδεδυμένη, ἣτις ἐζήτησε νὰ τῇ δείξῃ τὴν τύχην, καὶ ὅτι διὰ τὴν κυρίαν αὐτὴν εἰργάσθη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Λουδοβίκου Βουρβόνου μαντεύσασα δῆθεν ὅτι ἤθελε κατηγορηθῆ ἐπὶ ἐγκλήματι ἐσχάτης προδοσίας;

Ἐψεύδετο ὁ βδελυρὸς ἱερεὺς Νταβῶ, ὅστις ἐξομολογηθεὶς περὶ τῶν σχέσεώ του μετὰ τοῦ Λεσάζ, περὶ τῶν ἱεροσύλων ἱεροτελεστιῶν, ἄς μετ' αὐτοῦ ἐτέλεσεν ἐν Σορβόνῃ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ

τῶν Ἰακωβίνων, εἶπεν ὅτι ὁ Λεσαῶς ἐκεῖνος τῷ ὠμολόγησεν ὅτι ἡ ὑψηλὴ καὶ ἡλιοκαῆς κόρη τοῦ ναοῦ τῶν Ἰακωβίνων ἦτο ὑπηρέτρια μιᾶς κυρίας ἣτις ἐξήτει διὰ τοῦ γραμματίου τῆς τὸν θάνατον τοῦ Β...; καὶ ὅτι ἡ κυρία αὕτη ἦτο ὑψηλῆς περιωπῆς;

Ἐψεύδετο ἡ Nanon Aubert, ἣν ἡ δικαιοσύνη ἔθηκεν ὡς κατάσκοπον ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὑπηρετρίας παρὰ τῇ θυγατρὶ τῆς Βοαζέν, ἡ ὁποία τῇ ἐνεπιστεύθη ἐν τῇ φυλακῇ ὅτι ὁ φάκελλος τοῦ ἀγίου Γερμανοῦ «ἦν προωρισμένος νὰ φαρμακεύσῃ τὸν βασιλέα; ὅτι τὸν εἶχεν ἐτοιμάσῃ ἡ Τριανὸν διὰ μιαν μεγάλην κυρίαν; ὅτι ἡ Τριανὸν εἶπε περὶ αὐτοῦ «ἄς τὸν ἀνοίξῃ) ὁ βασιλεὺς καὶ τοῦτο ἀρκεῖ;»

Ἐψεύδετο ἡ κόρη τῆς Βοαζέν ἣτις ἰδίῳ στόματι ὠμολόγησεν ὅτι ὁ Ῥομανὺ (ἄνθρωπος πολυτεχνίτης) ἔλαβε τὴν ἐντολὴν μετὰ τοῦ φίλου τοῦ Μπερτρὰν ν' ἀπαλλάξωσι τὴν κυρίαν Μαντσίνη τῆς δουκίσσης δὲ Φοντάνζ;

Ἐψεύδετο ἡ ἰδία ὅταν κατέθετεν ὅτι πρὸς τοῦτο οἱ δύο χρήσιμοι αὐτοὶ ἄνθρωποι παρεσκεύασαν διὰ τὴν εὐνοουμένην (τὴν Φοντάνζ) ἐν φόρεμα δηλητηριασμένον, ὅπερ θὰ τὴν ἔκαμε ν' ἀποθάνῃ ἐκ μαρασμοῦ; ὅταν ἔδιδε τὰς λεπτομερείας, ὅτι διὰ νὰ καταστήσωσιν ἐπιθυμητὸν τὸ ὕφασμα εἰς τὴν βασιλικὴν παλλακίδα ἀπετάθησαν εἰς ἐμπόρους τῆς Ἀνατολῆς, ἔφερον τεμάχια μικρὰ καὶ μεγάλα ἐκτάκτου πολυτελείας καὶ χάριτος ἐκ διαφόρων μερῶν καὶ ἐκλέξαντες προητοίμασαν καὶ χειρόκτια κατὰ τὸν ἰταλικὸν τρόπον πρὸς δηλητηρίασιν;

Ἐψεύδετο ἡ ἰδία ὅταν, ἐρμηνεύουσα τὴν πρώτην κατάθεσίν τῆς, ἔλεγεν ὅτι ὁ θάνατος τῆς βασιλικῆς ἐταίρας ἤθελε παρακολουθήσει τὸν τοῦ βασιλέως «ὃν ἤθελον φαρμακεύσει πρότερον διὰ δηλητηρίου δραστικωτέρου;» ὅτι ἡ κυρία Μαντσίνη «ἔκαμε τοιαύτην ἀπόφασιν διότι αἱ ἐπιθυμίαι τῆς δὲν ἐξεπληροῦντο;» ὅτι ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ δεύτερος ὁ θάνατος τῆς Φοντάνζ «διότι ἤθελεν ὁ κόσμος εἶπει ὅτι ἡ κυρία αὕτη ἀπέθα-

νεν ἐκ τῆς λύπης τῆς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ βασιλέως;» ὅτι «ἡ κυρία Μαντσίνη ἤθελε πληρώσει τὰ ἔξοδα τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης;» ὅτι ἡ μήτηρ τῆς κακοήθους ταύτης Βοαζέν τρίβουσα τὰς χεῖρας ἔλεγεν, ὁσάκις ὠμίλου περὶ τῶν δηλητηριάσεων τούτων «εἶναι ὠραῖον πρᾶγμα, τέκνα μου, ἐν πάθος ἐρωτικόν;»

Ἐψεύδετο ἡ μιὰρὰ κακοῦργος αὕτη ὅταν προσέθετεν ὅτι ἡ μήτηρ τῆς πολλάκις ἔφερε κόνεις καὶ συνειργάζετο μετὰ τῶν Γκιμποῦρ, Λατοῦρ καὶ Λαπιέρ, ὧν ὁ πρῶτος ἔκαυσε πολλὰ φρύγανα λέγων... «ταῦτα εἶναι τὸ σῶμα, ἡ ψυχὴ, τὸ πνεῦμα, ἡ καρδιά καὶ ἡ διάνοια τοῦ Λουδοβίκου Βουρβόνου;»

Ἐψεύδετο ὅταν διηγῆτο ὅτι ἡ κυρία Ντεσεὺλ ἣτις εἶχε μὲν πνευματικὸν τὸν Λαπιέρ, ὑπηρετεῖ δὲ παρὰ τῇ Σοασσῶν, μετέβαινε πολλάκις ἐπὶ δύο ἔτη παρὰ τῇ Βοαζέν ἵνα λαβῇ διαταγὰς; «Ὅταν ἰστορεῖ τὸ ῥηθὲν ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ, ὅτι «ἡ κόμησσα ὁσάκις ἔβλεπε μειουμένην τὴν πρὸς αὐτὴν εὐνοίαν τοῦ βασιλέως ἤρχετο νὰ ζητῇ κόνεις; ὅτι αὕτη ἐσκέφθη τὴν ἐν φακέλλῳ ἀναφορὰν;»

Ἄν δὲ αὕτη ἐψεύδετο, πῶς οἱ ἀπολογηταὶ τῆς κομήσεως δικαιολογοῦν τὰ κατωτέρω; πῶς δὲν μνημονεῦον κἂν αὐτὰ;

Ἴδου ἐν δικανικῇ ἀκριβείᾳ, ὅσα περὶ τῆς Σοασσῶν ἐξετυλίχθησαν ἐνώπιον τῆς ἀνακρίσεως. Ἄς τὰ κρίνῃ ὁ ἀναγνώστης καὶ ἄς συμπεράνῃ ὅπόσον εἰς τὸ βάσιμα τὰ ὑπὲρ τῆς γυναικός, ἣτις κρατεῖ τοῦ λόγου ἡμῶν ἤδη, ἐκτεθέντα ὑπὸ διαφόρων συγγραφέων.

Ὁ συστασιώτης τῶν Μπερτρὰν καὶ Ῥομανὺ, ὁ Δωφινὰ, τὴν 25 ἰουλίου ἐβεβαίον μὲν πάντα τὰ ῥηθέντα ὑπὸ τῆς νέας Βοαζέν, προσέθετε δὲ ὅτι κάποιος Μελεσσῆ τῷ ἀνέθεσε τὴν ἐντολὴν νὰ φέρῃ μέχρι τοῦ βασιλέως τὴν ἀναφορὰν τὴν δηλητηριασμένην· ὅτι ὁ Λαπιέρ τὴν ἀντέγραψε καὶ ὅτι ἡ Βοαζέν τῷ τὴν παρέδωκεν ἐτοιμὴν μεθ' ἑνὸς οἰκιακοῦ φορέματος προωρισμένου διὰ τὸν μαρκέσιον Δεθέρμ.

Ὁ Ῥομανὺ ἐπεκύρωσε διὰ τῆς καταθέσεώς του πάντα ταῦτα. Ἄλλητις συν-

ένοχος αὐτῶν κατέθεσε τὰ ἐξῆς· «Εἰσ-
ῆλθον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς κυρίας Φου-
τάνζ ἀπὸ ἐπιθυμίαν ν' ἀναδείξω τὴν οὐ-
κογένειάν μου. Ἡ Σιαπελαῖν μοὶ ὑπε-
σχέθη τὰ φορέματα καὶ ὅ,τι μοὶ ἐχρει-
άζετο διὰ τὴν ὑπηρεσίαν ἐκείνην. Ὁ
Γκαλὲ μοὶ ἔδωκε κόνεις ἵνα ἐμπνέω ἔρω-
τα, «ὁμοίως μ' ἐκείνας ἃς ἐλάμβανεν ἡ
κυρία Μαντσίνη διὰ τὸν βασιλέα.» (τὸ
διώρθωσε!) Ὁ Γκιμποῦρ μοὶ ὡμολόγησεν
ὅτι ἔκαμε λειτουργίας ὅπως ἐπιτύχωσιν
αἱ ἐπιθυμίαι τῆς κυρίας Μαντσίνη.»

Τὴν κατάθεσιν τῆς κόρης ταύτης θέ-
λομεν ἀπαντήσαι κατωτέρω εἰς τὴν ἀφή-
γησιν ἀπεχθῶν τινῶν κακουργιῶν σχέ-
σιν ἐχουσῶν μετὰ τοῦ Κολβέρ καὶ Φουκὲ
καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἐγκλημάτων τῶν
ἐπιφανεστέρων ἐκείνων μ. α. γ. ν.

Δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὅτι ὡμολό-
γει ἀλήθειαν κατόπιν, ὅταν ἀνῆρει ὅσα
κατέθεσε κατὰ τῆς κυρίας Σοασσῶν τὸ
γύναιον τοῦτο βασανιζόμενον, διότι ὅ,τι
εἶπεν ἐν ἀρχῇ, ὅταν ἐξεφώνει «Μὲ τιμω-
ροῦσιν, ἐμὲ διότι παρευρέθην εἰς μίαν
μόνην ἱερούργιαν. Μὲ τιμωροῦσιν ἐμὲ ἐνφ' ἡ
Σιαπελαῖν μὲ μετεχειρίσθη εἰς τὴν ἀνα-
ζήτησιν κόνεων διὰ τὴν κυρίαν Μαντσι-
νή καὶ δηλητηρίων διὰ τὴν κυρίαν Φου-
τάνζ!» ἦτο ἀλήθεια φυσικὴ καὶ ἀπροσ-
ποίητος, ἐξερχομένη ἀπὸ χειλέων πο-
ούντων καὶ ἐν στιγμῇ καθ' ἣν δὲν ἠδύ-
νατο νὰ πλάσῃ ψεύδη. Τοῦναντίον, ὅ,τι
κατέθεσε κατόπιν ἀναιρούσα ταῦτα ἦτο
ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν ὅσας ὁμολο-
γουμένως κατέβαλον οἱ φίλοι τῆς Σο-
ασσῶν.

Ὁ Γκαλὲ ἀντιπαραστάς πρὸς τὴν
Φιλὰτρ συνωμολόγει ὅτι τῷ ἔδωκε «σκό-
ναις διὰ τὴν κυρίαν Μαντσίνη διὰ νὰ
ταῖς μεταχειρισθῆ εἰς τὸν βασιλέα.»

Ἡ Λαμπελιὲ συνεφώνει εἰς ὅλα, ἡ
δὲ ἀποτυχοῦσα ὑπόπειρα φαρμακεύσεως
τῆς Λαβαλιέρ καὶ ἡ αἰφνιδία φυγὴ τῆς
κηδεμόνος τῶν ἀνηλικῶν τέκνων τῆς κο-
μῆσεως, ἣν μάτην ἀνεζήτησεν ἡ δικαιο-
σύνη πανταχοῦ, τίθησι κορωνίδα ἀναμ-
φισβήτητον εἰς τὰς ἀληθείας τῶν κατα-
θέσεων ἐκείνων.

Ἀλλὰ τέλος, τέλος, οὐδένα τῶν θε-

λησάντων νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν φιλά-
ρεσκον αὐτὴν γυναῖκα, βλέπομεν ὄχι
λογικῶς ἢ διὰ πραγμάτων ἀλλ' ἀπλῶς
κἂν ἀναιροῦντα, τὴν ἐμπεριστατωμέ-
νην διήγησιν τοῦ μιαιοῦ Γκιμποῦρ, ἣν
παραδίδομεν ὀλόκληρον εἰς τοὺς ἀνα-
γνώστας μας ἵνα κρίνωσιν ὀρθότερον ὅτι
ὁ ἄνθρωπος αὐτός, οὐ μόνον ἀληθείας
βεβαιωθείσας παρ' ἄλλων κατέθεσεν,
ἀλλὰ καὶ τὰ πράγματα ἐκτίθησι μετὰ
φυσικότητος ἀποτρεπούσης πᾶσαν καὶ
τὴν ἐλαχίστην ὑπόνοιαν.

ΧΙ

Ἰδοὺ συνεπτυγμένη ὅσον ἔνεστιν ἡ
κατάθεσις τοῦ Στεφάνου Γκιμποῦρ, ἱε-
ρέως, δοθείσα τὴν 20 ὀκτωβρίου.

«Πρῶτος ὁ Λεροᾶ μοὶ ὠμίλησε νὰ
ἐργασθῶ διὰ τὴν κ. Μαντσίνη. Μοὶ ὑπε-
σχέθη δῶρον πενήτηκοντα πιστολῶν καὶ
μίαν ἀποζημίωσιν δισχιλίων λιβρῶν.

«Ἡ πρώτη πράξις ἐγένετο δι' ἓνα ἐγ-
κληματικὸν σκοπὸν τῆς κυρίας ταύτης
ἐπὶ τῆς κοιλίας μιᾶς γυναικὸς πλησίον
τοῦ Μουθερύ· ἡ ἀπαγγελθεῖσα ἐπὶ τῆς
γυναικὸς ταύτης εὐχὴ ἡ πρόσκλησις ἦτο
αὕτη·

«Ἀστορόθε, Ἀσμοδαῖε, βασιλεῖς τῆς
φιλίας, σᾶς ἱκετεύω νὰ δεχθῆτε τὴν θυ-
σίαν ἣν σᾶς παρουσιάζω ἐν τῷ ἐμβρύῳ
τούτῳ, διὰ τὰ ἀντικείμενα ἄπερ σᾶς
ζητῶ καὶ ἄτινα εἰσὶ τὸ νὰ παραταθῆ
ἢ πρὸς ἐμὲ φιλία τοῦ Β... νὰ τιμῶμαι
ὑπὸ τῶν πριγκήπων καὶ πριγκηπιστῶν
τῆς Αὐλῆς, νὰ μὴ μοῦ ἀρνηθῶσι τίποτε
ἐξ ὅσων ἠθελον ζητήσῃ τόσον διὰ τοὺς
συγγενεῖς ὅσον καὶ διὰ τοὺς ὑπὲρ-
τάς μου.»

Εἰς τὰς ἐρωτήσεις ὅσας τοῦ ἐγένοντο
περὶ τῆς κ. Σοασσῶν ἀπήντησε πολλάκις
ὅτι «τὸνομα τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς κυρίας
Μαντσίνη ὑπῆρχεν ἐν τῇ εὐχῇ ἐκείνῃ.»

Αἱ λεπτομέρειαι ὅσας ἔδωκε περὶ τῆς
ἐμβρυοκτοίας ἣτις παρηκολούθησε τὴν
ἄνω ἱεροσυλίαν καὶ περὶ τῶν ἀπεχθῶν
φαρμάκων καὶ ἐνώσεων εἰσὶ πλέον παρα-
εἰδεχθεῖς. Θέλομεν ἐν ἰδιαιτέρῳ παρα-
γράφῳ διαλάβει περὶ αὐτῶν.

«Διὰ τὴν κυρίαν Μαντσίνη ἐχρησί-

μευσε μέρος τῶν ἐντοσθίων καὶ τῆς καρδίας τοῦ τεθνεώτος ἐμβρίου!» ἐξηκολούθησεν.

«Τοιαύτη ἱερόσυλος εὐχὴ ἐγένετο τρίς· Ὡς πρὸς τὰς ἐποχὰς ἢ κατὰθεσις τοῦ κακούργου ἦτο ἄτακτος· τελευταίου δὲ προσέθηκε· «Πρὸ πέντε σχεδὸν ἐτῶν ἕκαμον ὁμοίαν εὐχὴν ἐπὶ τῆς κοιλίας τῆς ἰδίας γυναικὸς ἦτις ὡς μοι ἔλεγον πάντοτε ἦτο ἡ κ. Μαντσίνη. Ὅταν δ' ἐτελείωσεν ἡ εὐχὴ καὶ ἡ κυρία ἀνελάμβανε τὸ ἐπανωφόριόν της ἀποθεμιμένον ἐπίτινος καθίσματος, εὔρον κάτωθεν αὐτοῦ ἐν συμβόλαιον, ἢ μᾶλλον ἀντίγραφον συμβολαίου, διότι τὰ πρωτότυπα πρέπει νὰ γράφονται ἐπὶ παρθένου περιγαμνηῆς καὶ ἐκεῖνο ἦν γεγραμμένον ἐπὶ χάρτου. Ἡ περιέργεια μὲ ὤθησε νὰ τὸ ἀναγνώσω ταχέως καὶ νὰ κλέψω ἀντίγραφον τοῦ συμβολαίου ἐκείνου οὗτινος ὁ τύπος ἦτο οὗτος·

«Ἡ () θυγάτηρ τοῦ () ζητεῖ ἵνα ἡ φιλία τοῦ Β... καὶ ἐκείνη τοῦ κ. Δ... πρὸς αὐτὴν παρατείνηται· ἵνα ὁ Β... ἢ στείρος, ἵνα ὁ Δ... ἐγκαταλείπη τὴν κλίνην καὶ τὴν τράπεζάν του δι' ἐμέ· ἵνα ἀπολαμβάνω παρ' αὐτοῦ ὅ,τι ἤθελον τῷ ζητήσῃ δι' ἐμέ καὶ τοὺς συγγενεῖς μου, ἵνα οἱ ὑπηρετῆται καὶ οἰκετοὶ μου τῷ ὧσιν εὐάρεστοι, ἵνα ᾧ ἀρεστὴ καὶ σεβαστὴ παρὰ τοῖς μεγάλους κυρίοις, ἵνα καλῶμαι ἐν τοῖς συμβουλίοις τοῦ Β... καὶ μανθάνω ὅ,τι ἐν αὐτοῖς συμβαίνει, καὶ ἵνα ἡ φιλία αὐτῆς πολλαπλασιαζομένη τῆς τοῦ παρελθόντος κάμη τὸν Β... ὥστε νὰ ἐγκαταλείψῃ καὶ νὰ μὴ παρατηρῇ πλέον τὴν Β... καὶ ἵνα ὁ Β... διαζευχθῇ αὐτὴν καὶ συζευχθῇ ἐμέ...»

«Μέχρι τούτου εἶχον φθάσει (ἐξηκολούθησεν ὁ κακούργος) ὅταν ἡ κυρία ἀναμνησθεῖσα, ἐνῶ ἦν ἐτοίμη νὰ φύγῃ, τοῦ χαρτίου ἐπανέστρεψε καὶ λαβοῦσα ἔσχισε τὸν χάρτην.»

Ὅσῳ μᾶλλον εἰσήρχετο εἰς λεπτομερείας τόσῳ πλέον προσδιώριζε τὰς ἱεροσύλους εὐχὰς τὰς γενομένας διὰ τὴν Μαντσίνη. Ἀντιπαρασταθεὶς πρὸς τὴν νέαν Βοαζὲν προσδιώρισεν ὅτι τὴν 25

ὀκτωβρίου πρὸ 4 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐξετάσεώς του ἔψαλλε τὴν εὐχὴν κατὰ παραγγελίαν τῆς κ. Μαντσίνη, δι' ἣν ἤνοιξε τὴν καρδίαν νηπίου, καὶ ἐξήγαγεν ἐντὸς κρυσταλλίνου ἀγγείου τὸ αἷμα ὅπερ ἤνωσε μετὰ ἀγιασμένου ἄρτου (ὄστιας) καὶ ἐξήγησεν αὐτό.»

Ὁ ἄξιος οὗτος ἱερεὺς ἦτο ὅτε ἐξετάζετο ἠλικίας ἐβδομήκοντα ἐνὸς ἐτῶν!

Συνυπεῖα τῶν καταθέσεων τούτων ἡ Σερδὰν καὶ ἡ Πολυνὴ ἐκρεμάσθησαν τὴν 16 ἰουλίου 1680 καὶ ἡ Ρουφὲ τὴν 2 ἰανουαρίου 1681. Τὴν 15 ἰανουαρίου ἰδίου ἔτους ἐκρεμάσθη ἡ ταπητουργὸς Μελὶν, ἣς τὸ τέκνον ἐφαρμακεύθη (ἐκούσης αὐτῆς!) καὶ ἐχρησίμευσεν εἰς μίαν θυσίαν.

Ἡ Πουναρὰ καθεύρα δι' ἐννέα ἔτη ὡς ἀναμικθεῖσα εἰς ἐκτρώσεις καὶ διότι ὁ ἔγγονος αὐτῆς ἐθυσιάσθη ἐπίσης ἐκούσιως ὑπὸ τοῦ Γκιμποῦρ καὶ ἐξωρίσθη.

Ὁ Φραγκίσκος Δωνδ' ἐκάη, ὁ Βαρεζῶν ἐτροχίσθη ὡς καὶ ὁ συνεταιρὸς του Μορῶ. Ἡ Ζολὺ ἐκάη ζῶσα. Ὁ Λουῖζὸν Δὸζ ἐκρεμάσθη, ὁ Ἰωάννης Μελλιὰρ ἀπεκεφαλίσθη, καὶ ἄλλοι ἐστάλησαν εἰς τὰ κάτεργα, εἰς τὰ φρούρια ἢ εἰς ἐξορίαν.

Καθ' ὅλην τὴν μακρὰν διαδικασίαν περὶ τῶν κακούργων τούτων (λέγει εἰς σύγχρονος συγγραφεὺς) ἡ ἐνέργεια τῆς Σοασσῶν φαίνεται πανταχοῦ, ζητούσης εἰς τὴν μαγείαν τὰ μέσα νὰ κυριεύσῃ τὸν βασιλέα καὶ νὰ διαθέσῃ τὸ μυστικὸν ὄπλουργεῖον τῶν μαγικῶν συνομοσιῶν πρὸς καταστροφὴν αὐτοῦ καὶ τῶν εὐνοουμένων του.»

Δὲν πιστεύω ἀκόμη νὰ ὑπάρχῃ τις τῶν ἀναγνωστῶν μου ἔχων ἀμφιβολίας περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ γυναικοῦ ἐκείνου. Ἐν τελευταίον ἀκόμη θὰ ὑπεραρκέσῃ φρονῶ εἰς ἐνίσχυσιν τῆς πεποιοῦσῆς ἡμῶν περὶ αὐτῆς. Τὸ τελευταίου τοῦτο εἶναι ὅτι ἐνῶ τόσαι δεκάδες καὶ ἑκατοντάδες ἄλλων ἀλητῶν παρεδόθησαν εἰς ποικίλους θανάτους οἱ ἀρχηγοὶ, ἢ μᾶλλον οἱ περιφανέστεροι μεταξὺ αὐτῶν, δηλονότι ὁ Γκιμποῦρ, ὁ Μελεσις, ὁ Λεσάζ καὶ ἡ καταχθονία Ρεφούζ ἐμειναν σχεδὸν ἀτιμώρητοι· διότι ἔκαμον

οὐ σιώδεις καὶ εἰλικρινεῖς ἀνακαλύψεις! τὰς ὁποίας δὲν ἤθελον ἐντούτοις νὰ φέρωσιν εἰς φῶς ἵνα μὴ ἐξευτελισθῇ ἡ βασιλικὴ ἀξιοπρέπεια. Τί μαρτυρεῖ τοῦτο εἰμὴ ὅτι ἀνεγνωρίσαν τὰ βασιλικά δικαστήρια ἐκεῖνα, τὴν ἀλήθειαν τῶν αἰτίων ἅτινα ὄθουν τὴν Σοασσῶν εἰς τοιαῦτα ἐγκλήματα καὶ τὴν πραγματικότητα τῶν ἐγκληματικῶν αὐτῆς κατὰ τοῦ βασιλέως ἀποπειρῶν;

Ἡ Σοασσῶν ἠγάπησε τὸν βασιλέα καὶ ἀντηγαπήθη παρ' αὐτοῦ. Ἐζήτησε ν' ἀνακτήσῃ τὸν ἔρωτα τοῦτον καὶ ἀπέτυχεν. Ἡθέλησε νὰ ἐκδικηθῇ. Ἡθέλησε νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὸν ἄστατον ἔραστον καὶ ὅλας τὰς παρανόμους συνεύρους αὐτοῦ καὶ διαδόχους τῆς. Τοῦτο ἐμαρτύρει ἡ διαδικασία καὶ τοῦτο ἤθελον ἀχθῆ ἐνώπιον τοῦ κόσμου ὡς δικαιολόγησις μιᾶς καταδίκης τῆς κομήσεως, καταδίκης ἢ ἐμφρόνως ἀπέτρεψεν ὁ Δουδοβίκος ΙΔ', καὶ τοι ἴσως δόσας διὰ τὴν διαγωγὴν του ταύτην λόγον εἰς τὸν Θεόν, ὡς εἶπε καὶ μόνος. Ἡρκέσθη εἰς τὴν ἐξορίαν αὐτῆς, καὶ τῇ ἐδώρησε τὴν ζωὴν ἐν τῇ ἐκουσίᾳ φυγῇ τῆς ἀπομακρύνας αὐτὴν ἐφ' ὅσον ἔζη τῆς Γαλλίας διὰ τῆς ἀπειλῆς ἐκκρεμοῦς ἐναντίον τῆς μυστικῆς ὅσον καὶ φοβερᾶς κατηγορίας.

Ἄλλ' ἡ ἐπιείκειά του αὐτῇ, ἡ οὐχὶ ἄλογος ἐτιμωρήθη. Ἡ Σοασσῶν δὲν ἦτο ἐκ τῶν κακιῶν, αἵτινες τήκονται ἐν τῇ ἀργίᾳ, ἡ σιωπῶσι καταδικώμεναι· εἶχεν ἀποφασίσει ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ προδότου ἔραστοῦ καὶ μὴ δυνηθεῖσα νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτὴν ἀμέσως ἐναντίον του, τὴν ἔστρεψε κατὰ τῶν προσφιλῶν αὐτῶ, κατὰ τῶν συγγενῶν του, καθ' οἴουδῆποτε, οὕτινος ἤξυεν ὅτι τὸ πάθημα ἤθελε λυπήσει καὶ προξενήσει πόνον εἰς τὸν Δουδοβίκου.

Ἐδῶ εἰς τὸν μετὰ τὴν ἐξορίαν βίον τῆς εὐρίσκομεν καὶ διὰ τοὺς ἀμφιβολοτάτους περὶ τὰς ἀποφάσεις, ἐπικύρωσιν τοιαύτην τῶν ἐγκλημάτων ὅσα τὸ «Δικαστήριον τοῦ Πυρὸς» ἀνεκάλυψε κατεργασθέντα παρ' αὐτῆς κατὰ τοῦ βασιλέως, ὥστε πρέπει νὰ εὕρωμεν ὅρον

ἀνύπαρκτον εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν διὰ νὰ προσδιορίσωμεν τὴν δυσπιστίαν αὐτῶν πρὸς τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ἂν ἐξακολουθῶσιν ἐπιμένοντες.

Ἄς ἴδωσι τὴν Μαντσίνην ἐν τῇ περιηγήσει τῆς, ἃς κρινῶσι τὸν βίον καὶ τὰς πράξεις αὐτῆς ὅσα ἐκτίθεμεν ἀμέσως καὶ τότε πλέον ἃς ἀποφανθῶσιν ἂν χωρῆ ἐπιφύλαξις ἢ ἐνδοιασμός εἰς νοῦν μὴ παύσαντα τὴν φυσικὴν αὐτοῦ ἔσω καὶ κοινοτάτην λειτουργίαν.

ΧΙΙ

Ὁ πρῶτος μετὰ τὴν φυγὴν τῆς σταθμὸς ἦσαν αἱ Κάτω Χῶραι. Ὁ Σοαζῦ, ὁ πιστός τῆς, εἶδομεν ὅτι τὴν εἰκουρίζει ἀσπλάγχχνως καταδιωκομένην ὑπὸ τῶν ἐν Βερσαλλίαις ἐχθρῶν τῆς καὶ ἰδίως τοῦ Δουβοᾶ, ὅστις τὴν κατεδίωκεν, ὡς λέγει ὁ κ. Φ. . . ἦτο, ἡ περιφρόνησις καὶ ἡ ἀπέχθεια τῶν ἐντίμων Φλαμανδῶν.

Μία ἡμέραν ἐν Βρυξέλλαις ἡ κόμησσα ἐπορεύθη εἰς ἐν κατάστημα ν' ἀγοράσῃ τρίχαπτα, ἀλλὰ πολὺ πλῆθος λαοῦ ἰδὼν αὐτὴν συνήχθη ἐν τῇ θύρᾳ τοῦ καταστήματος καὶ τὴν ἐπερίμενε νὰ ἐξέλθῃ ἵνα τὴν κατακερματίσῃ. Ἐδέησε δὲ ὁ διοικητῆς, κόμης τοῦ Μοντερεῦ νὰ προστατεύσῃ αὐτὴν κατὰ τῆς μανίας τοῦ λαοῦ ἵνα τὴν σώσῃ. Τὸ ἴδιον γεγονός διηγῆθη ἡ κ. Σοασσῶν ἐν τῇ ἀπὸ 20 φεβρουαρίου 1680 ἐπιστολῇ τῆς. Ἐν δὲ τῇ ἀπὸ 21 ἰδίου μηνὸς ὁμοίᾳ ἐπιστολῇ τῆς αὐτῆς κυρίας ἀπαντῶμεν ὅτι «Βεβαιοῦται ὅτι ἐκλείσαν τὰς θύρας τοῦ Ναμοῦρ, τῆς Ἀμβέρσης καὶ πολλῶν ἄλλων πόλεων τῆς Φλανδρίας εἰς τὴν κόμησσαν, λέγοντες πρὸς αὐτὴν «Δὲν θέλομεν φαρμακευτριάς.»

Πρέπει τῶ ὄντι καὶ ἡμεῖς νὰ συνομολογήσωμεν μετὰ τοῦ συγγραφέως ὅτι διὰ ν' ἀποδώσωμεν ἑκτακτον δύναμιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Δουβοᾶ πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡδύναντο οὗτοι νὰ κινῶσι τοιαύτας ὀχλαγωγίας εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῶν Κάτω Χωρῶν, ὅπως εὕρωμεν εὐλογον τὴν ἀπολογίαν τοῦ Σοαζῦ.

Ἡ Ὀλυμπία Μαντσίνη ἦτο τότε ἡλικίας 42 ἐτῶν, καὶ ὁμῶς διετῆρει τὴν κα-

τακτητικὴν ἐκείνην δυνάμιν ἣτις τὴν διέκρινε κατὰ τὴν κατόπιν τῆς νεανικῆς ἡλικίας τῆς περιόδου.

Ἡ μήτηρ τοῦ στρατηγοῦ Δεβιλλὰρ μᾶς διηγείται εἰς τὰς ἐπιστολὰς αὐτῆς καὶ ἰδίως εἰς τὴν ἀπὸ 16 ὀκτωβρίου 1680 ἐκ Μαδρίτης τὴν κατάκτησιν ἣν ἡ κόμησα ἐποιήσατο τοῦ πρίγκηπος τῆς Πάρμας.

Ὁ πρίγκηψ οὗτος δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἔρωτολήπτων ἐκείνων οἵτινες ῥίπτονται κατόπιν πάσης γυναικὸς, καὶ ὅμως ἡ κόμησα ἐγένετο ἡ ἐν τίτλῳ θεὰ τῆς μικρᾶς αὐλῆς αὐτοῦ.

Τὰ προσόντα αὐτῆς καὶ οἱ λόγοι οἵτινες ἐδικαιολογοῦν τὴν κατάκτησιν αὐτῆν, τουτέστιν ὅτι ἐν Γαλλίᾳ εἶχεν ἀφήσει βαθέα ἴχνη τῆς ὑπάρξεώς της, ὀλόκληρον κόμμα, μεγάλην περιουσίαν, πέντε υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας, τὴν μάμμην τῆς πριγκηπέσσαν τοῦ Καρινιαν, ἀναμνήσεις τῆς μεγάλης κοινωνικῆς θέσεώς της καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Μαζαρίνου, ἤρχισαν κατ' ὀλίγον νὰ ἐλαττοῦνται ἢ νὰ ἐκλείπωσιν. Ἡ καλλονή, ἡ περιουσία, αἱ σχέσεις ἠλαττώθησαν ἢ ἐξέλιπον· τὰ τέκνα τῆς ὑπανδρεύθησαν ἢ ἀπέθανον καὶ ἡ ἡχὴ τῆς δυνάμεως τοῦ Μαζαρίνου ἐξηφανίσθη. Εἰς μόνος υἱὸς της ἔδιδε μικρὰς ἐλπίδας εἰς τὴν μητρικὴν φιλοδοξίαν. Οὗτος ὅμως ἦτο ὁ καχεκτικώτερος, ὁ ἀφανέστερος, εἶδος νάνου τὸν ὁποῖον ὠνόμαζον ἀββᾶν τῆς Σαβοῦας. Οὗτος ἐπεθύμησε τὸ ξίφος, προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸν βασιλέα, ἀλλ' ὁ Λουδοβίκος καὶ ὁ Λουβοᾶ ἀπέκρουσαν τὴν προσφορὰν. Μίαν ἡμέραν ἐγνώσθη ὅτι ὁ μικρὸς ἀββᾶς ἀνεχώρησε μετὰ τινων τρελῶν, ἐνὸς Κοντι, ἐνὸς Τυρέν καὶ ἄλλων ἵνα πολεμήσωσι κατὰ τῶν Τούρκων. — «Μεγάλην ἀπώλειαν ὑπέστην ἐκ τούτου, εἶπεν ὁ βασιλεὺς ὑψῶν τοὺς ὤμους ὅταν ἔμαθε τούτο.» Ἄλλος υἱὸς της, ὁ πρίγκηψ Εὐγένιος, ὁ φοβερὸς οὗτος ἐχθρὸς τῆς ἐκφραλισθείσης Γαλλίας, καὶ ἐκδικητὴς τῆς μητρὸς του, εἶχεν ἀποθάνει πρὸ ὀλίγου. Οὕτως οἱ ὄροι τοῦ ἔρωτος τῆς φυγάδος κομῆσεως ἐχαλαρώθησαν κατὰ

μικρὸν καὶ ἐκείνος παρήκμασεν, ἡ δὲ κόμησα μετὰ ὀκταετῆ διαμονὴν εἰς τὰς Κάτω χώρας, εἰς Γερμανίαν καὶ εἰς Ἀμβούργον κατέφυγεν εἰς Ἰσπανίαν.

Ὁ Τάκιτος τοῦ XVII αἰῶνος μᾶς ἐξηγεί τὸ αἴτιον τῆς ἐκεῖ προσφυγῆς της. «Ὁ κόμης Μανσφὲλδ ἦτο πρέσβυς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ ἡ κόμησα συνήψε μετ' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀφίξεώς της σπουδαίας σχέσεις. Ἡ βασίλισσα ἐπεθύμησε μεγάλως νὰ τὴν ἴδῃ, ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας ὅστις εἶχεν ἀκούσει πολλὰ περὶ αὐτῆς καὶ πρὸς ὃν ἤρχοντο βροχηδὸν ἀπὸ τινος αἰ εἰδοποιήσεις, ὅτι ἤθελον νὰ φαρμακεύσωσι τὴν βασίλισσαν ἀντέστη πολὺ εἰς τὸ νὰ συγκατατεθῆ. Φαίνεται ὅτι ἡ κόμησα ἐπὶ τέλους ἤρχετο ἐνίοτε μετὰ μεσημβρίαν παρὰ τῆς βασιλίσσης διὰ μυστικῆς κλίμακος καὶ τὴν ἔβλεπε μόνην μετὰ τοῦ βασιλέως. Αἱ ἐπισκέψεις αὐταὶ ἐπολλαπλασιάζοντο ὁσημέραι καὶ τοι τοῦ βασιλέως δεικνύοντος πάντοτε ἀπαρέσκειαν. Ἐζήτησεν ὁ βασιλεὺς παρὰ τῆς βασιλίσσης τὴν χάριν νὰ μὴ γεύηται οὐδενὸς πράγματος πρὶν γευθῆ αὐτὸς πρῶτος διότι ἐγνώριζεν ὅτι δὲν ἤθελον νὰ φαρμακεύσωσιν αὐτόν· ἦτο καύσων πολὺς καὶ τὸ γάλα ἦν σπάνιον εἰς Μαδρίτην, ἡ βασίλισσα ἐπεθύμησε γάλα καὶ ἡ κόμησα ἣτις κατ' ὀλίγον ὑπεξήρει στιγμᾶς προσεγγίσεων μετ' αὐτῆς τῇ ἐκαυχῆθη ὅτι εἶχε τοιοῦτον ἄριστον, τῇ ὑπεσχέθη νὰ τῇ φέρῃ ἕξ αὐτοῦ ἐντὸς κρουστάλλου. Διατείνονται ὅτι προητοιμάσθη αὐτὸ παρὰ τῷ Μενσφὲλδ, ὅπως δῆποτε ἡ κόμησα προσέφερε τοιοῦτο εἰς τὴν βασίλισσαν ἣτις τὸ ἔπιε καὶ ἀπέθανεν ὀλίγον κατόπιν.»

Ἡ βασίλισσα τῆς Ἰσπανίας Μαρία Λουίζα τοῦ Ὁρλεᾶν, ἦτο ἡγεμονὺς τῆς Γαλλίας καὶ ἀδελφὴ τοῦ μόνου ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως. Ὅτι ἀπέθανε δὲ ἐκ δηλητηρίου δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. Συζήτησις μόνον γίνεται περὶ τοῦ εἶδους τοῦ δηλητηρίου. Κυρία τις λέγει ὅτι ἀπέθανεν ἕξ ὀστρέων. Ὁ Δανζῶ διηγείται ὅτι ὁ βασιλεὺς δειπνῶν εἶπεν ὅτι αἱ

Βασίλισσα ἀπέθανε φαρμακευθεῖσα διὰ πλακουντίου ἐξ ἐγγέλεων» ἡ δὲ κ. Σεβινιέ ὅτι «ἡ βασίλισσα ἀπέθανεν ἐν δυσὶν ἡμέραις μετὰ μεγάλων πόνων ὕπερ μαρτυρεῖ κανένα νέον φάκελλον καὶ ἡ κυρία Λαφαγέτ ἀποδίδει τὸν θάνατον εἰς σοκολάταν κερασθεῖσαν τῇ βασιλίσῃ ὑπὸ τοῦ Μανσφέλδ.

Λόγον τοῦ τοιοῦτου ἐγκλήματος εἰς ὃ συμμετέσχεν εἰς πρέσβυς εὐρίσκουσι τὸ ὅτι ἡ βασίλισσα προσεπάθει νὰ συνδέσῃ διὰ συμμαχίας τὸν σύζυγόν της Κάρολον VIII μετὰ τοῦ Λουδοβίκου XIV καὶ πρέπει νὰ ὑποπτευθῶμεν τὴν χεῖρα τῆς Αὐστρίας θελούσης νὰ ματαιώσῃ τὴν συμμαχίαν ταύτην. Ἡ δὲ κόμησσα; προφανῶς, ἡ βασίλισσα ἐκείνη ἦν θυγάτηρ τῆς ἀτυχοῦς Ἐρρίέτης, ἧς ὁ θάνατος δὲν ἠκύρωσε τὴν ἐκδικητικὴν ζηλοτυπίαν τῆς ἐμπαθοῦς γυναικὸς καὶ ἀνεψιά τοῦ βασιλέως. Μετὰ τῆς Γαλλίας οὐδεμίαν εἶχε σχέσιν διατι νὰ μὴ ἦναι μετὰ τῆς Γερμανίας;

Καὶ ὅμως ὁ ἐπιεικὴς Κ. Ρενέ διστάζει. — Ἀκούσωμεν καὶ τὰς λεπτομερείας, ὅπως σαφηνισθῇ τὸ πρᾶγμα.

Ἐπῆρχε τὸ 1688 ἐν Ἰσπανίᾳ πρέσβυς τῆς Γαλλίας ὁ κόμης Ῥεμπενάκ τὴν ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ σωζομένην εἰς τ' ἀρχεῖα τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας συμβουλευόμενοι μαυθάνομεν ὅτι ἅμα ἡ κόμησσα ἐπάτησεν εἰς Μαδρίτην ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἤρχισε ν' ἀνησυχῇ. «Φρόντισον, ἔγραφεν εἰς τὸν πρέσβυν, νὰ λαμβάνης πάντοτε καλὰς πληροφορίας περὶ τῶν ῥαδιουργιῶν της καὶ νὰ διδάσκῃς περὶ αὐτῶν τὴν βασίλισσαν πρὸς τὸ συμφέρον της.» Ὁ πρέσβυς παρατηρεῖ καὶ δὲν ἀποκαλύπτει κίνδυνον τοιοῦτου, ἡ κόμησσα διάγει περιέργου βίου περιτοχιζομένη ἀπὸ γαστριμάργους καὶ μικρανθρώπους, οἵτινες τὴν ἐπισκέπτουται ἵνα δειπνώσι παρ' αὐτῇ καὶ οἵτινες εἰσὶν ὄπλισμένοι διὰ μικρῶν ξιφῶν καὶ ἐγγχειριδίων. Ὁ ἀσθενὴς Κάρολος συλλαμβάνει ὑπονοίας, φοβεῖται μᾶλλον τὴν μάγον ἢ τὴν φαρμακόν. Φαντάζεται ὅτι αὕτη ἔκαμε μάγισσα διὰ νὰ μείνῃ

ὁ γάμος τοῦ ἄγονος. Δύο κακοῦθεις εἰς Ὀροπέζας καὶ ὁ Μανσφέλδ ἐπωφελοῦνται τῆς βασιλικῆς μικρονοίας πρὸς βλάβην τῆς ἀτυχοῦς βασιλίσης μεθ' ἧς συνάπτει νέας στενὰς σχέσεις ἢ κόμησσα.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης οἱ εἰδότες τὴν Σοασσὼν δὲν ἀμφιβάλλουν ὅτι ἡ ἀτυχὴς ἡγεμονὶς ἀπόλλυται. Ἡ βασίλισσα ὑπέστη μικρὰν ἀλλὰ περιέργου ἀσθένειαν περὶ ἧς ὁ Ῥεμπενάκ γράφει εἰς τὸν Λουδοβίκον ὅτι, «ὁ κόσμος πείθεται ὅτι ἦτο ἀποτέλεσμα δηλητηρίου καὶ περὶ τούτου οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία.» Ἀρνοῦνται εἰς τὸν πρέσβυν τοῦτον νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν ἀσθενῆ, ἀρνοῦνται νὰ δεχθῶσι τὸν ἱατρὸν καὶ τὸν χειρουργὸν οὓς αὐτὸς προσφέρει. «Τὴν ἐπιούσαν ἡ βασίλισσα εἶχε τὸ πρόσωπον κατακύανον.» Ἀποδίδει τὸν θάνατον εἰς πτώσιν ἀπὸ τοῦ ἵππου, ὅπερ ἦτο ψευδές, καὶ εἰς τὸ γάλα τὸ ψυχρὸν ὅπερ ἔφαγεν. «Ἡρεύνησα ὅλας τὰς φήμας ταύτας τὰς ψευδεῖς, (γράφει ὁ πρέσβυς) καὶ εἶναι βεβαιότατον, βασιλεῦ, ὅτι ἡ βασίλισσα ἀπέθανεν ἀπὸ φοβερώτατον θάνατον.» Τί λέγετε καὶ μετὰ τοῦτο;

Ἡ κόμησσα ἀναχωρήσασα καὶ ἐκ τῆς Ἰσπανίας κατόπιν, ἐξηκολούθησε καὶ ἐξ Ἰταλίας νὰ θέλῃ νὰ ἐκδικηθῇ, δὲν ἠδύνατο ὅμως καὶ δὲν μέλει ἡμῖν περὶ τοῦ τέλους αὐτῆς ἀφοῦ δὲν ἔχομεν, μετὰ τὸ ἀνωτέρω κακούργημα, ἀλλῃν αὐτῆς πράξιν, οὕτωσὶ τραυῶς ἀποδεικνυομένην, νὰ καταχωρίσωμεν ἐνταῦθα, καὶ σχέσιν ἔχουσαν μὲ τὸ θέμα τῆς παρουσίας διατριβῆς.

Μένει ἀκόμη ἡ ἀφήγησις τῶν μαγικῶν καὶ δολοφονικῶν ῥαδιουργιῶν τοῦ Φουκὲ, καὶ ἡ διήγησις λεπτομερειῶν τινῶν ἀηδῶν καὶ ἀπαισιῶν τῶν μαγειῶν τῶν κακούργων, καὶ ταῦτα θέλω διαλάβει εἰς ἐν τῶν προσεχῶν φύλων τοῦ ὑπομονητικοῦ «Παρθενῶνος.»

(Ἀκολουθεῖ.)

Η. ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΓΟΡΑ

ΚΩΜΩΔΙΑ

ὑπὸ Δ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

(Ἀθήναι, 1871)

Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ δέκατος ἔννατος αἰὼν, κατὰ τὸν ὁποῖον καυχώμεθα ὅτι ζῶμεν, ὑπερτερεῖ ὅλων τῶν ἄλλων κατὰ τὸν ἐγωϊσμόν. Αἰωνίως ἐγκωμιάζομεν ἑαυτοὺς καὶ ἐναβρῦόμεθα δι' ὅσα κατ' αὐτὸν διεπράξαμεν, ἂν ὅμως μετ' αὐταπαρηγήσεως στρέψωμεν τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ φιλοσοφικώτερον ἐξετάσωμεν τὴν ὁδὸν, τὴν ὅποیان ἐν μέσῳ τόσων πανηγυρικῶν διηγήσαμεν, θέλομεν μετ' ἀπορίας ἰδεῖ ὅτι ἡ πρῶτος εἶναι πρῶτος κατ' ἐπιφάνειαν, καὶ ἂν δὲν κατατρίβωμεν σήμερον δέκα ὅλα ἔτη ὅπως ὑπὸ τῆς Τροίας μεταβῶμεν εἰς τὴν Ἰθάκην, ὡς ὁ Ὀμηρικὸς Ὀδυσσεύς, δὲν εἴμεθα ὅμως καὶ τούτου εὐτυχέστεροι.

Πόθεν τοῦτο προέρχεται;

Ὁ εὐφυνέστατος Γάλλος μυθιστοριογράφος Alphonse Karr λέγει πού, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ἢ μᾶλλον ὁ ἀνθρώπινος βίος, ὁμοιάζουσι πρὸς τὴν αἶγα, τὴν ὅποیان προσδέουσι εἰς τὰς ρίζας δένδρου, ὅπως βοσκήσῃ τὸ ἰδιότροπον ζῶον βόσκει πάντοτε τὴν χλόην τὴν ἐνυπάρχουσαν εἰς τὰ ἄκρα τῆς περιφερείας, ἣν διαγράφει διὰ τοῦ σχοινοῦ, δι' οὗ εἶναι προσδεδεμένοι, ἀρνούμενοι πάντοτε νὰ βοσκήσῃ τὴν πρὸ τῶν ποδῶν του ἄφθονον τροφήν· προσδένεται εἰς ἄλλο δένδρον, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐξακολουθεῖ νὰ βόσκη τὴν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ σχοινοῦ χλόην, μέχρι τοῦ μέρους ὅπου δύναται νὰ φθάσῃ ὁ τράχηλός του ὑπὸ τῶν δεσμῶν κρατούμενος· καὶ ἐποφθαλμιᾷ τὴν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του τροφήν ἣν δὲν δύναται νὰ ἀπολαύσῃ, παρορῶν

1) Εἰς 12ον ἐκ σ. 291. Τιμᾶται δραχ. 3 καὶ εὐρίσκεται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῶν ἀδελφῶν Περρῆ.

τὴν πρὸ ποδῶν, ἣν ἔχει προχειροτάτην.

Ἴδου ἐν ἐπιτυχεστάτῃ παρομοιώσει ὀλόκληρος ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ πρῶτος ἀνθρώπος ἐγενέθη τῶν καρπῶν τῆς γνώσεως.

Ὁ ἄνθρωπος προχωρεῖ, προχωρεῖ πάντοτε! Δυστυχῶς τὸ σημεῖον εἰς ὃ ποτὲ θὰ καταλήξῃ, δὲν θὰ ἦναι ἴσως ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον ἠλπιζε νὰ φθάσῃ...

Ἦδη κατὰ τὸν αἰῶνά μας οἱ σιδηροὶ τῆς θετικότητος βραχίονες συντρίβουσιν ὅ τι ἰδανικὸν ἢ ἀνθρωπίνην φαντασίαν ἠδυνήθη νὰ πλάσῃ, καὶ εἰς τοὺς καπνοὺς τῶν μηχανῶν κινδυνεύει νὰ πνιγῇ ἢ ποιήσῃ. Ἡ δὲ κοινωνία, πιστὴ ἀκόλουθος τῆς τοιαύτης καταστάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, διεμορφώθη ἀναίσθητος, ψυχρὰ καὶ σκληρὰ, ὡς οἱ σιδηροὶ μοχλοὶ τῶν μηχανῶν.

Πολλοὶ καὶ ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι ὠνειροπόλησαν εὐδαιμονεστέραν κατάστασιν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ διέπλασαν ἐν εὐτοπίας τὴν κοινωνίαν. Ἀρκεταὶ ἰδανικὰ πολιτεία ἐθεμελιώθησαν, ἀλλὰ ἐν τῷ ἡλίῳ, ἢ ἐν τοῖς ἄστροις, ἀλλὰ ἐν ἐσχατιαῖς ἀγνώστοις τῆς γῆς, καὶ ἀλλὰ ἐν τῇ τῶν εὐτοπιστῶν κεφαλῇ· ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ ἀνθρωπότης οὐδόλως εἰσέτι ἠσπάσθη τὰ σχέδια τῶν ὑπὲρ αὐτῆς δαπανῶντων τὴν φαντασίαν των.

Ἡ Ἀγορὰ τοῦ κ. Παπαρρηγοπούλου, εἶναι εἶδος εὐτοπίας· ἐν αὐτῇ καταδεικνύεται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπεχθῆς ὁ σημερινὸς πολιτισμὸς καὶ σαθραὶ αἱ βάσεις, ἐφ' ὧν στηρίζεται, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐν ἀντιθέσει ἐξάιρεται ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ κοινωνία, ὡς μᾶλλον σύμφωνος πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Ἐν τῇ δευτέρῃ τῆς κωμωδίας πράξει, ὅπου ἐν μεστῷ ὑψηλοτάτων ἰδεῶν διαλόγῳ ἐκτίθεται παραλληλισμὸς τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ θρησκευματος πρὸς τὸ χριστιανικόν, ἐγκεῖται ἡ βάσις τῆς κωμωδίας, διότι ἡ θρησκεία εἶναι ἡ βάσις τῶν κοινωνιῶν. «Ἡ λατρεία ὑμῶν, λέγει πρὸς τοὺς ἄλλοις ὁ ἀναβιώσας Ἀριστοφάνης πρὸς σύγχρονον Ἀθηναῖον νεανίαν, τὸν Κίμωνα, ἡ λατρεία ὑμῶν εἶναι ἡ λα-

τρεία τῆς μέσης ἡλικίας τῆς ἀνθρωπότητος, λατρεία λελογισμένη, δὲν ἔχει τὸ κάλλος καὶ τὴν ἀφέλειαν τῆς νεότητος. Βεβαίως ἡ νεότης ἐφαντάζετο τὸν κόσμον πολὺ καλλίτερον παρ' ὅ,τι εἶναι, ἀλλ' ἡ πλάνη αὕτη εἶναι τοῦλάχιστον εὐγενῆς, καὶ ἡ δοξασία, εἰς ἣν ἔδωκεν ἀφορμὴν εἶναι προτιμότερα τῆς ὑμετέρας δοξασίας. Ὅχι! Ὁ κόσμος δὲν εἶναι τόσοσ κακός, ὅσον μᾶς διδάσκουσιν, ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι τόσοσ διεστραμμένος ὅσον ἐπέισθητε· ἡ ζωὴ αὕτη δὲν εἶναι πράγματι ἐξορία· αἱ αἰσθήσεις δὲν ἀπατῶσι πάντοτε καὶ πάντοτε τὸ λογικὸν δὲν παραλογίζεται.» καὶ κατωτέρω: «ἡ ἀρχαία θρησκεία δὲν ἦτο θρησκεία εἰμὴ καθ' ὅσον ἐτράπη εἰς τὴν λατρείαν τοῦ καλοῦ καὶ τότε παρήγαγεν ὀλόκληρον πολιτισμὸν, τὸν κάλλιστον ἴσως τῶν ἀνθρωπίνων πολιτισμῶν.»

Ἡ Ἄγορὰ κυρίως εἶπεῖν δὲν φέρεται τὸν τύπον κωμωδίας, προωρισμένης διὰ τὸ θέατρον ἀλλ' εἶναι σειρὰ σκηνῶν, χαλαρῶς πρὸς ἀλλήλας ἐνουμένων, κατ' εἶδος παραπλήσιον πρὸς τὸν Faust τοῦ Goethe, ἢ τὸν χωλὸν Διάβολον καὶ τὸν Gilblas τοῦ Lesage. Διαιρεῖται δὲ εἰς πέντε πράξεις μετὰ προλόγου. Ὁ πρόλογος εἶναι εἰσαγωγή εἰς τὸ θέαμα, ὅπερ θὰ ἐκτυλιχθῆ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀναγνώστου.... Εἶναι ἡ νύξ τοῦ Ψυχουσαββάτου τοῦ ἔτους 1870. Ὁ Κίμων, νέος ποιητῆς, κάθηται ἐπὶ μαρμάρου ἐν τῇ πλατεῖα τῶν στηλῶν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, ἀπελὶς καὶ στένων· πρὸ μικροῦ τὸν ἐγκατέλειψεν ἡ μόνη γυνὴ, ἣν ἠγάπησε, καὶ μελετᾷ νὰ δώσῃ τὸν θάνατον εἰς τὸ σῶμα, οὗ τὴν καρδίαν συνέτριψεν ἡ Χαρίκλεια. Ἡ Χαρίκλεια... ἀλλὰ δὲν φονεύεται χάριν αὐτῆς· οὐδεὶς, λέγει, ἔνεκεν ἀτυχοῦς ἔρωτος αὐτοκτονούμενος, αὐτοκτονεῖται δὲ ὄρισμένον πρόσωπον· θνήσκει διότι ἠπίστησεν εἰς τὸν ἔρωτα, ἄνευ τοῦ ὀποίου οὐδεμία εὐγενῆς καρδία δύναται νὰ ζήσῃ... Αἴφνης, ἐν ᾧ ἀνασηκώσας τὴν σφύραν τοῦ πολυκρότου αὐτοῦ, ἐτοιμάζεται νὰ δώσῃ τέλος εἰς τὴν ὑπαρξίν του, παρουσιάζεται ὁ Δισχύλος, διότι

ἡ νύξ ἐκείνη εἶναι ἡ νύξ τοῦ ψυχουσαββάτου καὶ οἱ νεκροὶ ἀναβιοῦσιν... ἔπειτα ὁ Πλάτων, ὁ Λουκιανός, ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Περικλῆς, ὁ ἔξοχος οὗτος ἀνὴρ ὁ λαμπρῦνας διὰ τῆς καλλιτεχνίας τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας καὶ ὅστις ἔρχεται νὰ ἴδῃ τὸ πτώμα τῶν Ἀθηνῶν του· ἔπειτα ἡ Θρασύκλεια καὶ ἡ Κλεονίκη, φαιδραὶ τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἐταῖραι, ἀναβιοῦσαι.

Ὁ ὄμιλος τῶν ἐνδόξων νεκρῶν προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τὸν Κίμονα ὅπως μὴ αὐτοκτονήσῃ, ἀναπτύσσων αὐτῷ θεωρίας περὶ τοῦ ἔρωτος, οἷας ὁ ἀρχαῖος κόσμος ἐπρέσβευεν. Οὗτος δὲ, πεισθεὶς, συναινεῖ ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ὀδηγὸς αὐτῶν εἰς τὰς νέας Ἀθήνας.

Καὶ δὴ ἀπὸ τῆς πρώτης πράξεως δεικνύει αὐτοῖς πόσον πενθίμως εὐθυμούσιν οἱ νέοι ἐν τοῖς ζυθοπωλείοις, καὶ πόσον θορυβωδῶς καὶ κτηνωδῶς ἐν τοῖς οἰνοπωλείοις οἱ τραμποῦκοι ἐκλογεῖς. Εἰσάγει αὐτοὺς εἰς διαφόρους χοροὺς, καὶ ὁ ποιητῆς εὐρίσκει ἐνταῦθα εὐκαιρίαν ὅπως, ὡς ἐπιτήδειος ἀνατόμος, παρουσιάσῃ πρὸ ἡμῶν τὰς χαινούσας εἰδεχθεῖς πληγὰς τῆς κοινωνικῆς ἀθλιότητος· εἰσέρχονται ἀκολούθως οἱ παλαιοὶ εἰδωλοδᾶτραι εἰς τὴν μητρόπολιν, μετὰ τοῦ θείου Πλάτωνος, τοῦ προδρόμου ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ Ἐκείνου, πρὸς λατρείαν τοῦ ὀποίου οἱ χριστιανικοὶ ναοὶ ὀκοδομήθησαν· ἐκεῖ, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν, ἐν μέσῳ ὑψηλοτάτων ἰδεῶν διαλόγῳ ἐκτίθεται παραλληλισμὸς τῆς ἀρχαίας θρησκείας πρὸς τὴν σημερινήν, καὶ ἐκτυλίσσονται λαμπραὶ θεωρίαι περὶ καλοῦ, ὃ παρημέλησεν ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἐν τῇ λατρείᾳ αὐτῆς.

Καὶ ταῦτα ἐν ταῖς δυσὶ πρώταις πράξεσιν. Ἐν μόνον παρατηροῦμεν εἰς τὸν κύριον Παπαρῆρηγόπουλον· θέλουν νὰ παραλληλίσῃ τὸν ἀρχαῖον πρὸς τὸν νεώτερον πολιτισμὸν, καὶ ἐκείνον πολλῶ τούτου ὑπέρτερον νὰ ἀποδείξῃ, κακῶς καθ' ἡμᾶς ποιῶν ἔλαβεν ὡς ἀντιπρόσωπον τῆς διεφθαρμένης συγχρόνου κοινωνίας τὰς Ἀθήνας· ἡ ἀπτική καὶ καθόλου ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία δὲν παρουσιάζει ὅλας τὰς κακίας τοῦ νεωτέρου πο-

λιτισμοῦ τῆς παρηκμακίας Εὐρώπης· διατηρεῖ εἰσέτι ἐν μέρει τὴν ἀγνότητα ἐκείνην τῶν ἠθῶν, ἣτις εἶναι ἔμφυτος εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς τοὺς ἐμμένοντας εἰς τὰ πάτρια ἤθη, ἣ δὲ ἑλληνικὴ κοινωμία δὲν ἀπεχωρίσθη ὀλοτελῶς τῶν ἠθῶν τούτων. Οὐδέποτε ἑλληνὶς μήτηρ ἄφησε κινδυνεῦον τὸ τέκνον τῆς, ὅπως ὑπάγη εἰς τὸν χορὸν, καὶ ἤκουσε μετὰ ψυχρᾶς ἀδιαφορίας ἐπιστρέφουσα αὐτοῦ, ὅτι ἀπέθανεν· οὔτε σύζυγος δὲν ἔπαιξε ποτὲ κλειδοκούμβalon καὶ δὲν ἐχόρευσε μετὰ νεαίου ἐραστοῦ, ἐν ᾧ ὁ σύζυγός τῆς εἰς παρακείμενον δωμάτιον ἐψυχορῶράγει, ὡς ὁ ποιητὴς πλάττει ἐν τῇ ε' καὶ ζ' σκηνῇ τῆς πρώτης πράξεως. Ἄλλ' ὁ ποιητὴς ὑπέθετο βεβαίως ὡς τόπον τῆς σκηνῆς τὰς Ἀθήνας, ἐπειδὴ καλλιτερον ἐξυπηρετεῖται οὕτως ἡ οἰκονομία τῆς κωμωδίας. Δὲν ἔπρεπεν ὅμως δι' αὐτὸ καὶ νὰ ἐπιρρίψῃ ἐπὶ τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωμίας, ὡς ἐπὶ ἀποδιοπομπαίου τράγου, ὅλα τὰ ἐλαττώματα τῶν εὐρωπαϊκῶν.

Ἐν ταῖς ἀνωτέρω πράξεσι παρενεῖρει ὁ ποιητὴς καὶ τινα ποιήματα, τὰ πλεῖστα ἐμβεβαπτισμένα εἰς τὸν βόρβορον τοῦ ῥομαντισμοῦ, ὅπως ἐννοοῦσιν αὐτὸν οἱ ἀδέξιοι ποιηταί. Ἐκ τοῦ διαλόγου τῶν ἀρχαίων νεκρῶν μετὰ τοῦ ποιητοῦ τῆς Φαίδρας, ποιήματος, ὅπερ θὰ ἦτο ὠραῖον, ἂν δὲν συνηγόρει ὑπὲρ κακῆς ὑποθέσεως, ἀποσπῶμεν τὰ ἐπόμενα ὡς εὐφυῆ ἀλλ' οὐχὶ καὶ δίκαιον ἀντίδοτον, κατὰ τῶν ἐν τοῖς Ἀθλιόις καὶ τῇ Τελευταίᾳ ἡμέρᾳ ἐνὸς καταδίκου τοῦ Victor Hugo ἰδεῶν.

«ΠΟΙΗΤΗΣ. Τὸ ἔγκλημα! Ἄλλὰ τίς οἶδε τὰς περιστάσεις εἰς τὰς ὁποίας εὐρέθη ὁ πράξας τὸ ἔγκλημα; τίς οἶδεν ἂν δὲν ἔκλεψεν ἄρτον διότι αὐτὸς ἐλιμοκτόνει, διότι τὰ τέκνα του ἴσχνά καὶ σκελετωδῆ ἄρτον ἐζήτουν· διότι ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἦν ὑπερηγάπα, δὲν εἶχε πλέον γάλα νὰ θηλάσῃ τὰ τέκνα τῆς;

»ΠΕΡΙΚΛΗΣ. Καὶ δὲν ἐννοεῖς; λοιπὸν ὅτι ὑποθάλας τὸ ἔγκλημα διὰ τοιούτων ἀρχῶν, ὅτι ἡ ἐπιείκεια εὐρίσκεται εἰς τὸ στόμα τῶν θεομένων ἐπιεικίας, ὅτι ὁ ἁμαρτίσας πρέπει νὰ τιμωρηθῇ; Τίς σὲ ἐδῶκε τὸ δίκαιωμα νὰ ἐξαγιάξῃς τὸ ἔγκλημα διὰ τὸ ὅποσον χύνεις περισσότερα δάκρυα ἢ διὰ τὸ θῆμα; βλέπεις τὸν φονέα; ἀλλὰ δὲν βλέ-

πεις τὰ τέκνα τοῦ φονευθέντος, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἣτις ἐμεινεν ἔρημος, ἄνευ στηρίγματος, καὶ ἀφ' οὗ ἐμεινεν ἔρημος αὐτῆ, ἥς ὁ ἀνὴρ δὲν ἔπαισε, διατὶ νὰ μὴ μείνῃ ἐκείνη ἥς ὁ ἀνὴρ ἡμάρτησεν; ...

»ΠΟΙΗΤΗΣ. Συμπαθῶ ὑπὲρ τοῦ δυστυχοῦς ὅστις ἡμάρτησεν.

»ΠΕΡΙΚΛΗΣ. Ἄ! ἔχεις καρδίαν δι' αὐτὸν καὶ δὲν ἔχεις καρδίαν διὰ τὸν ἀδικηθέντα· ὕψος· μέχρι τρίτου οὐρανοῦ τὴν κακίαν καὶ δὲν βλέπεις ὅτι ἐλησμονήθη ἡ ἀρετὴ καὶ ὅτι ὁ χρηστός ἄνθρωπος ὁ ἐργαζόμενος ἐν γωνίᾳ καὶ παραβύστω, ὁ ἐναρξίας ζῶν παρέργεται χωρὶς οὐδεὶς νὰ ἐρωτήσῃ τίς εἶναι· ἐνῶ ἂν αἰφνης φονεῦσθαι ἄνθρωπον, ἂν μεταβληθῇ εἰς κακοῦργον, θὰ σπεύσετε κραυγάζοντες· ἐπιείκεια, ἀσθένεια τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐλεήσατε! Καὶ οὕτω μαραινέται ἡ ἀρετὴ καὶ πολλαπλασιάζεται τὸ ἔγκλημα.»

Ἐν τῇ τρίτῃ πράξει ἡ σκηνὴ ὑποτίθεται ἐν τῷ θεάτρῳ· ἐκεῖ παρίσταται ἐν δράματι εἰς πράξεις τρεῖς ὁ Βίος ὄνειρος (*) καὶ μία κωμωδία Τὸ Χειρόγραφο, πρὸς ἀντίθεσιν τῶν ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Διούσου τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων ἐν τῇ δ' πράξει παρασταθησομένων Ἡρακλέους μαινομένου καὶ Πλούτου.

Ἄν ὁ ποιητὴς ἐσκοπεῖ διὰ τοῦ βίου ὄνειρου νὰ δώσῃ μικρὸν «δείγμα τῶν ῥομαντικῶν δραμάτων, ὁ σκοπὸς τοῦ βεβαίως δὲν ἐπέτυχε, διότι κατὰ ἐν μόνον σημεῖον τὸ δράμα τοῦτο ὁμοιάζει πρὸς τὰ ῥομαντικά: Ἡ ἐνότης τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου παρεβιάσθη τερατωδῶς. Τὸ δράμα ἀρχίζει ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, πρὸ τῆς πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου, καὶ καταλήγει μὲ τὴν καταστροφὴν τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κατοικούντων· ἡ σκηνὴ ὑπόκειται ἐν τῷ οὐρανῷ, ἐν τῇ γῇ, ἐν τῇ σελήνῃ· πρόσωπα εἶναι οἱ ἀρχαῖοι τῶν Ἑλλήνων θεοί, Δευκαλίων καὶ Πύρρα, οἱ πρωτόπλαστοι, καὶ οἱ τελευταῖοι ἄνθρωποι, οἱ ἐν τῇ καταστροφῇ τῆς γῆς ἀπολλύμενοι.

Ὁ Βίος ὄνειρος εἶναι παράδοξον εἶδος δράματος, ἀνάλογον μὲ τοῦ Βύρωνος τὸν Κάιν καὶ τὸν Οὐρανὸν καὶ γῆν, πρὸς ὃν παρουσιάζει ὁμοιοτήτάς τινας κατὰ τὸ τέλος. Ἐν αὐτῷ τὴν ἀνθρωπότητα πλάττει πρὸς

(*) Οὕτως ἐπιγράφεται καὶ ἐν δράματι τοῦ Ἰσπανοῦ ποιητοῦ Καλοδερῶνος.

ψυχαγωγίαν τῶν θεῶν ἢ Δίσα. Ἡ σκληρὰ αὐτῆ θεότης δίδει λογικὸν εἰς τὰ ὄντα, ἄτινα ἀνθρώπους ἀπεκάλεσεν, ἀλλὰ κρατεῖ νήματα ἀόρατα, δι' ὧν ἰθύνει πᾶσαν ἐνέργειαν αὐτῶν, καὶ εἰς πᾶσαν ματαίαν προσπάθειάν των ὅπως τὸν ζυγὸν τῆς πεπρωμένης ἀποτινάξωσιν, ἐκφωνεῖ σαρκαστικῶς **ΑΝΑΓΚΗ!**...

Ἄν ἀ γ κ η ! . . . ὁ ἀπαίσιος βράχος, καθ' οὗ συντρίβεται ὡς εὐθραυστος ἕλος ὁ ἐγωῖσμός τοῦ ἀνθρώπου!

Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος ἐπροικίσθη μὲ λογικὸν καὶ ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς υπάρξεώς του ἀσχάλλει ἐπὶ τῇ ἀδυναμίᾳ του καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐκτινάξῃ τὸν μοιραῖον ζυγόν. Μάταιαι προσπάθειαι!.. Κύπτει ἐπὶ τέλους δύσκαμπτον τράχηλον εἰς τὴν μαυίαν τῶν στοιχείων, ἀ ἐξήγειρεν ἡ τῶν θεῶν ὀργή, ἀλλὰ κύπτει ἔχων συνείδησιν τῆς ἀξίας του καὶ ἀναφωνῶν·

«Ὁ ἄψυχος καὶ ἀνάληπτος φύσις ὦ οὐρανοί· καὶ ἂν πάντες ἐπιπέσετε κατ' ἐμοῦ καὶ μὲ συντρίψετε, πάλιν εἶμαι ἀνώτερος· διότι σεῖς μὲν δὲν ἔχετε τὴν συνείδησιν ὅτι μὲ φονεύετε, ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν συνείδησιν ὅτι ἀποθνήσκω.» 4).

Οὕτω καταλήγει ὁ Βίος ὄνειρος· τὸ δράμα τοῦτο, μικρὸν καλλιτέχνημα, φέρει τὴν σφραγίδα τοῦ ποιητικοῦ ὕφους τοῦ κ. Παπαῤῥηγοπούλου, τῆς ψυχρᾶς ἐκείνης καρδίας, τῆς κατορθούσης νὰ συζευγνύῃ ὑπὸ τὸν ὥραιον καὶ θερμὸν τῆς Ἑλλάδος ἥλιον τὴν φιλοσοφίαν μετὰ τῆς ποιήσεως. Ὁ Δευκαλίων, ὁ πρώτος ἄνθρωπος, ὀμιλεῖ ἐν αὐτῷ, ὅπως καὶ ὁ Κίμων, ὁ σύγχρονος Ἀθηναῖος, αὐτοκτονούμενος· ἐν γένει ἡ αὐτὴ ἰδέα δεσπόζει ἐν τῷ Βίῳ ὄνειρῳ, μὲ τὴν ἐν τῇ Ἀγορᾷ καὶ ταῖς ἄλλαις τοῦ κ. Παπαῤῥηγοπούλου ποιήσεσιν.

(1) Ὅμοιαν ἰδέαν ἐξέφερε καὶ ὁ Pascal: «L'homme n' est qu' un roseau, le plus faible de la nature; mais c' est un roseau pensant. Il ne faut pas que l' univers entier s' arme pour l' écraser. Une vapeur, une goutte d' eau, suffit pour le tuer. Mais quand l' univers l' écraserait, l' homme serait encore plus noble que ce qui le tue, parcequ' il sait qu' il meurt; et l' ayant ange que l' univers a sur lui l' univers n' en sait rien. Ainsi toute nobilité consiste dans la pensée.» (Pensées. Partie I art. iv, § 6).

Ἐρχεται ἀκολούθως τὸ Χειρόγραφο, ὡραιότατη κωμῳδία εἰς μίαν πράξιν, μικρὰ καυστικὴ σάτυρα κατὰ τῆς σχολαστικότητος. Ὁ κύριος Παπαῤῥηγοπούλος εἶναι γνωστός ὡς κωμικὸς ποιητῆς καὶ ἐκ τῆς Ἐκλογῆς συζύγου, πολιτικῆς κωμῳδίας, ἣτις μετεφράσθη εἰς τὸ ἰταλικὸν ὑπὸ τοῦ κ. Gubernatis, καὶ μεταφράζεται ἤδη γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ μαρκησίου Quai-de-St Hilaire καὶ ἐκ πολλῶν χαρακτήρων του. Αἱ κωμῳδίαὶ αὗται ἀμιλλῶνται πρὸς τὰς ἀρίστας τῶν γαλλικῶν (scènes et proverbes), οὐχὶ δὲ ἄνευ λύπης παρατηροῦμεν ὅτι οὐδεμία τούτων ἀνεπιβάσθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ καλουμένου ἐθνικοῦ θεάτρου ἡμῶν, τῶν διευθυντῶν αὐτοῦ μεριμνόντων περὶ τῆς παραστάσεως ἀηδῶν τιανῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γελαστικῶν κωμῳδιῶν (farces) ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ μεταπεφρασμένων. Τὴν μὴ παράστασιν τῆς Ἐκλογῆς συζύγου ἀποδίδομεν εἰς ἀβροφροσύνην πρὸς τὴν αὐτὴν ἵνα μὴ ἄλλην τραχυτέραν λέξιν εἴπωμεν· ἀλλὰ τὴν μὴ παράστασιν τῶν ἄλλων κωμῳδιῶν, ἀφ' οὗ μάλιστα τόσ ὀλίγας πρωτοτύπους ἔχομεν, δὲν ἔννοομεν ἐν ἐθνικῷ θεάτρῳ, λαμβάνονται καλέπιχορήγησιν παρὰ τῆς κυβερνήσεως.

Ἐν τῇ τετάρτῃ πράξει ἡ σκηνὴ ὑποκεῖται ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις, ὅπου τελοῦνται τὰ μεγάλα Διονύσια· ἐκεῖ πᾶσα τάξις ἀνθρώπων εὐθυμιαὶ καὶ ἡ εὐθυμία συνδέεται μετὰ τῆς θρησκείας.

«Αἱ ἰδικαί σας διασκευάσεις, λέγει ὁ Ἀριστοφάνης πρὸς τὸν Κίμωνα, εἶναι οἰκτραὶ παρῳδαὶ τοῦ ἐνώπιον ὑμῶν θεάματος καὶ περιορίζονται μεταξὺ πέντε ἢ δέκα γνωστῶν καὶ αἰωνίως τῶν αὐτῶν ἀνθρώπων. Ζῆτε ἐντὸς περιωρισμένου κύκλου, ὁμοιάζοντες τὰ ἄνθη τὰ διατηρούμενα εἰς γάστρας. Ἐδῶ μία πανήγυρις, μία πομπὴ διὰ πάντας. Ἐκ τούτου παρ' ἡμῖν ἐπικρατεῖ ὁ λαὸς παρ' ἡμῖν δὲ τὸ ἄτομον· τὸ ἄτομον τὸ ὅποσον διετήρησε μόνον τὴν φιλαυτίαν αὐτοῦ χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τοὺς ἄλλους αὐτήν.»

Καὶ τῷ ὄντι τὸ πᾶν ἐν τῇ πανηγύρει ἐκείνῃ ἀποπνέει εὐθυμίαν, διότι ἡ ἀρχαία θρησκεία ἐγεννήθη ἐκ τῆς ποιήσεως, οὐχὶ ἐκ τῆς φιλοσοφίας, καὶ ἡ ποίησις ὡς ἄρωμα διαχέει γύρω τῆς τὴν χαρὰν καὶ τὴν ποικιλίαν. — Ἀκούσατε

μετὰ πόσης ἀφελοῦς δηκτικότητος ὁ
ἐξ ἀμάξης στηλιτεύει ἐκδεδιγημένην
τινὰ νεάνιδα :

Ἡ Μυρσίνη διαβαίνει
σοβαρὰ ὡς Ἄθηνᾶ·
ὅστις βλέπει τὰς ὄφρες τῆς
ἐκλαμβάνει ὡς σκληρὰν
τὴν καρδίαν τῆς Μυρσίνης.
Ἄλλ' ἐγὼ γνωρίζω ὅτι
λάβρα περὶ μέσας νύκτας
τὴν οἰκίαν καταλείπει,
κ' ἐπανερχεται πρὶν ἔτι
ἢ Ἡῶς ἀναφανῆ.
Ποῦ βαδίζει δὲν εἰξεύρω.
Ἄλλὰ ἀσφαλὲς δὲν εἶναι
νὰ βαδίζῃ νύκτα μόνη·
διὰ τοῦτο προσλαμβάνει
νέον μετ' αὐτῆς καλόν.
Εἰς ὑγίαν των ὁ οἶνος!

Ἡ δευτέρα σκηνὴ τῆς αὐτῆς πράξεως
παριστᾷ τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου, ἐν
ᾧ διδάσκεται ἡ τραγωδία Ἡρακλῆς
μαινόμενος, κατὰ μίμησιν τῆς ὁμο-
νύμου τοῦ Εὐριπίδου ποιηθεῖσα. Ὁ Ἡ-
ρακλῆς μαινόμενος τοῦ κυρίου Πα-
παρῤῥηγοπούλου, εἶναι κατ' οὐσίαν
δρᾶμα ἀρχαϊκόν, παρουσιάζον ὅλας τὰς
καλλονὰς τῶν κλασσικῶν δραμάτων,
ποιηθὲν δὲ κατὰ τὸ εἶδος τοῦ Σοφοκλέ-
ους μᾶλλον, ἢ τοῦ Εὐριπίδου, ἐξ οὗ καὶ
ἡ ὑπόθεσις ἐλήφθη· σφάλλει ὅμως ὁ
ποιητὴς ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ
δράματος μορφήν, διότι καὶ στάσιμα
ᾄσματα τοῦ χοροῦ ἐλλείπουσιν ἐνίοτε
μετὰ τὰ ἐπεισόδια καὶ ἀποτόμως οὕτω
διαδέχεται ἕτερον ἐπεισόδιον τὸ πρῶτον,
χωριζόμενον μόνον διὰ τοῦ τέλους τῆς
πράξεως, ὅπερ εἶναι σολοικισμὸς εἰς
ἀρχαῖον δρᾶμα, ἐν οἷς δὲν ὑπῆρχεν ἡ
διαίρεσις τῶν πράξεων, οὐδὲ ἡ αὐλαία
ἀνηγείρετο κατὰ τὸ μέσον τοῦ δράμα-
τος.*) Ἀποτόμως ἐπίσης γίνεται καὶ ἡ
μετάβασις τοῦ Ἡρακλέους εἰς μανιώδη
κατάστασιν, ἐνῶ παρ' Εὐριπίδῃ παρεν-
τίθεται χορικὸν ᾄσμα· καὶ τοσοῦτω
μᾶλλον ἦν τοῦτο ἀναγκαῖον, καθ' ὅσον
δύο διακεκριμένοι ὅλως ἀπ' ἀλλήλων
μῦθοι, ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου μόνον ἐνω-
θέντες, ἰσχυρὰς συγκινήσεις ἐπιζητοῦν-

(*) Ὅπερ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν καταβίβασιν τῆς
αὐλαίας ἐν τοῖς σημερινοῖς θεάτροις.

τος, ἀπαρτιζοῦσι τὴν τραγωδίαν ταύτην,
ὁ μῦθος τῆς ἐλευθερώσεως τῶν τέκνων
τοῦ Ἡρακλέους ἀπὸ τῆς ἐπαπειλουμένης
σφαγῆς, καὶ τῆς μανίας αὐτοῦ. Τὰ
αἰσθητάματα προσέτι, ὅσα ἐκφράζει ὁ
Ἡρακλῆς μετὰ τὸν φόνον τῶν τέκνων
του, πρὸς τὸν Θησέα διαλεγόμενος,
εἶναι μᾶλλον ἄξια κοινοῦ θνητοῦ, καὶ
οὐχὶ ἡμιθέου, οἷον οἱ ἀρχαῖοι ἐφαντά-
ζοντο καὶ ἡ δραματικὴ τέχνη ἀπῆτει·
εἰς τὸ σφάλμα τοῦτο ὑπέπεσε καὶ ὁ
Εὐριπίδης, ἀλλὰ μετριώτερον τοῦ ἐν τῇ
Ἄγορᾷ Ἡρακλέους μαινομένου.

Ἡ τραγωδία τοῦ κυρίου Παπαρῤῥηγο-
πούλου ἔχει τὴν αὐτὴν σχεδὸν καθ' ὅλο-
κληρίαν πλοκὴν μὲ τὸ Εὐριπίδειον δρᾶ-
μα· ἐν αὐτῇ ὅμως καὶ οἱ χαρακτήρες καὶ
ἡ σύγκρουσις τῶν αἰσθημάτων, τολ-
μῶμεν εἰπεῖν, ἐπιτηδειότερον τοῦ Εὐ-
ριπίδου ἐξεικονίζονται· εἴθε ὁ νέος
Ἡρακλῆς μαινόμενος νὰ ἦναι πρό-
δρομος ἐπ' αἰσίους οἰωνοῖς ἀναπλάσεως
τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας συμφῶ-
νως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαιότητος,
ὅπερ συνδυαζόμενον καὶ μετὰ τινων
ἀπαιτήσεων τῆς συγχρόνου κοινῆς,
θέλει ἀποδειχθῆ πεποῖθαι ἐπὶ τέλους
ὡς τὸ μόνον ἀρμόζον εἰς τὸν χαρακτή-
ρα καὶ τὴν καλαισθησίαν ἡμῶν τῶν Ἑλ-
λήνων.

Τὸν Ἡρακλέα μαινόμενον ἀκο-
λουθεῖ ὁ Πλούτος, κωμωδία κοινὸν μὲν
τὸν τίτλον ἔχουσα πρὸς τὴν ἀριστοφά-
νειον, διεσκευασμένη ὅμως κατὰ τοὺς
κανόνας τῆς μέσης κωμωδίας. Ἡ ὑπό-
θεσις εἶναι κοινὴ, ἀλλ' ὁ ποιητὴς διε-
ξέρχεται αὐτὴν μετὰ χάριτος, καὶ ἀφει-
δῶς ἐγκατασπεῖρει τὸ κωμικὸν ἄλας.

Ἐν ταῖς δυσὶ τελευταίαις πράξεσιν
ὁ ποιητὴς φαίνεται σπεύδων νὰ ἀποθέ-
σῃ τὸν κάλαμον αὐτοῦ. Ἐπιτροχάδην
διεξέρχεται τὰ τοῦ ἀρχαίου βίου, καὶ
παραδόξως ἐν τῇ πέμπτῃ πράξει εἰσά-
γει τὴν διάσημον ἐταῖραν, Ἀσπασίαν
τὴν Φωκαίδα, ἔχουσαν περὶ κόσμον,
περὶ ἔρωτος καὶ ἐν γένει περὶ ὅλων τῶν
πραγμάτων, τὰς παγετώδεις καὶ ἀπελ-
πιστικὰς ἰδέας αὐτοῦ τοῦ κ. Παπαρῤῥη-
γοπούλου. . . . Μετὰ τὴν σκηνὴν ἐν ἧ

εισάγει τὴν Ἀσπασίαν, αἴφνης τὰ πάντα ἀφανίζονται, καὶ ὁ Κίμων μένει εἰς τὴν πλατείαν τῶν Στηλῶν, εἰς τὴν θέσιν, ἐν ᾗ ἦτο καὶ κατὰ τὸν πρόλογον. Εἶναι τρίτη ὥρα μετὰ μεσονύκτιον ὁ οὐρανὸς εἶναι νεφελώδης, καὶ ἀστραπαὶ διασχίζουσι τὸν ὀρίζοντα. Ὁ Κίμων ὡς ἐκ βαθυτάτου ὄνειρου ἐγερθεὶς ἀνακαλεῖ τὰ συμβάντα αὐτῷ, καὶ ἤδη λαβὼν τελευταίαν ἀπόφασιν πυροβολεῖ ἐπὶ τῆς καρδίας του καὶ πίπτει ἄψυχος.

Τοιαύτη ἡ Ἀγορὰ τοῦ κυρίου Παπαρρηγοπούλου· εἶναι ἀληθὲς ὅτι πολλαχοῦ ὁ ποιητὴς προσπαθεῖ σοφιστικῶς πῶς νὰ ὑφαρπάσῃ τὸ ζήτημα περὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἀρχαίας ἐπὶ τῆς νεωτέρας κοινωνίας· ἀλλ' ἕνεκα τῆς εὐφυΐας μεθ' ἧς τὰ σοφιστεύματα ἐκφράζονται ὁ ἀναγνώστης παραβλέπει τὸ μικρὸν τοῦτο ἐλάττωμα. Ἐν γένει δὲ πανταχοῦ τῆς Ἀγορᾶς καταφαίνεται τὸ εἶρον καὶ εὐτράπελον τοῦ ποιητοῦ πνεῦμα, ἅμα δὲ τὸ ἐμβριθὲς καὶ ὀξύουρον αὐτοῦ. Ἀνὰ πᾶσαν φράσιν ἐξακουτίζονται ὡς ἠλεκτρικοὶ σπινθήρες ἰδέαι λαμπραὶ καὶ ὑψηλαί, καὶ σκέψεις ἀποδεικνύουσαι μελέτην βαθεῖαν ἐπὶ τῆς κοινωνίας. Ἡ Ἀγορὰ εἶναι ἐν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς φιλολογίας· Ἄν ἀδιαφορία ψυχρὰ ὑποδέχεται νῦν τὰ καλλίτερα ἔργα, ἀλλ' ὅμως ἂς προσμένωμεν εὐέλπιδες εὐτυχέστερον φιλολογικὸν μέλλον.

N. Γ. ΡΟΑΙΤΗΣ

Ο ΜΑΓΕΙΡΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

ΚΩΜΩΔΙΑ ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΟΣ

(Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ.)

ΠΡΟΣΩΠΑ

Ο ΚΟΜΗΣ ΣΕΝΦΑΡ, πλούσιος εὐγενής.

Ο ΥΠΟΚΟΜΗΣ ΤΟΥ ΣΟΒΙΚΟΥΡΤ, φίλος του.

ΕΛΙΖΑ, θυγάτηρ τοῦ κόμητος.

ΑΛΦΟΝΣΟΣ, υἱὸς τοῦ υποκόμητος, ἔραστής τῆς Ἐλιζας.

ΣΟΥΦΑΕ, μάγειρος.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ, ἐπιστάτης τῆς οἰκίας τοῦ κόμητος.

ΓΙΑΝΝΗΣ, ὑπηρέτης.

ΕΙΣ ΘΕΡΑΠΩΝ

(Ἡ Σκηνὴ εἰς Παρισίους.)

ΣΚΗΝΗ Α'.

[Ἀΐθουσα μεγαλοπρεπής· τέσσαρες θύραι πλάγιαι, καὶ μία ἐν τῇ μέσῳ· ἡ κοινὴ δεξιόθεν· ἐμπροσθεν ἐστὶ ἀνηρητημένη καὶ μία τράπεζα, ἀριστερόθεν ἑτέρα τράπεζα μετὰ χρειώδη πρὸς γραφῆν.]

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. (Μόνος μετὰ φάκελλον ἐπιστολῶν εἰς τὰς χεῖρας λαλῶν πρὸς τὴν κοινὴν θύραν.)— Σᾶς τὸ ξαναλέγω, πέστε πῶς δὲν εἶμαι εἰς τὸ σπῆτι. Τὶ διάβολο ἠθέλησεν αὐτὸς ὁ αὐθέντης μου ὁ κόμης τοῦ Σενφάρ νὰ γίνῃ πρέσβυς τῆς Κοπεγχάγης. Ἀπὸ τὸν καιρὸν ποῦ ἔλαβε αὐτὸν τὸν βαθμὸν, ὄλων τὰ κεφάλια ἐδῶ εἰς τοῦτο τὸ σπῆτι ἐπῆραν ἀέρα, καθένας θέλει νὰ κάμῃ τὸν μεγαλείτερον, ὅλοι ἔχουν μία ὑπερηφάνεια..... ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ αὐτὴ ἡ κυρία παραμὰνα θέλει νὰ γείνῃ κυρία τῆς τιμῆς ποῦ λένε! Ἐγὼ, ὡς ἐπιστάτης εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ φροντίζω γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπητιοῦ ὅπου ἔρχονται νὰ ὑπηρετήσουν. Πόσα γράμματα συστατικὰ δὲν ἔλαβα αὐταῖς ταῖς ἡμέραις! 72 μοναχὰ διὰ τὴν θέσιν τοῦ θαλαμηπόλου. Ἀλλὰ δὲν πρέπει κανεὶς νὰ θαυμάζῃ· θαλαμηπόλος ἐνὸς μεγάλου κυρίου, ἐνὸς πρέσβυ, μὰ τὴν ἀλήθεια εἶναι μία θέσις ὄχι τόσον κακὴ. Τώρα δὲν μοῦ μένει ἄλλο παρὰ ἡ θέσις τοῦ μάγειρα καὶ τοῦ γραμματικοῦ, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς δύο θέσεις πρέπει νὰ ᾔῃαι πρόσωπα καλὰ διότι θὰ ἔρχονται καὶ

μεγάλοι ἄνθρωποι, καὶ τὴν αὐγὴν θὰ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τὸν γραμματικὸν, καὶ τὸ βράδυ ἀπὸ τὸν μάγαιρα. Ἄλλὰ ποιοὺς ἔρχεται νὰ μ' ἀνησυχῆσῃ. (Θεωρεῖ.)

ΣΚΗΝΗ Β΄

Ὁ ὑποκόμης τοῦ Σοβικοῦρτ εἰς ὑπηρέτης καὶ ὁ ἄνω.

ΥΠΟΚΟΜΗΣ. (Εἰσερχεται σπρώχνων τὸν ὑπηρέτην θέλοντα νὰ τῷ ἐμποδίσῃ τὴν εἰσοδον.) Ἐ! πῆγαινε σ' τὸν διάβολον (πρὸς τὸν Ἀντώνιον) ποῦ εἶναι ὁ κόμης τοῦ Ξενφάρ;

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Κατὰ τὸ παρὸν εἶναι ἐνασχολημένος.

ΥΠΟΚΟΜΗΣ. Ἄ! ἀφοῦ εἶναι ἐνησχολημένος ἄλλο πράγμα, ἕνας μέγας κύριος ὅταν ἦναι ἐνησχολημένος, δὲν πρέπει νὰ τὸν ταράττωμεν... Θὰ τῷ εἰπῆτε ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ ὑποκόμης τοῦ Σοβικοῦρτ. Πότε ἀναχωρεῖ διὰ τὴν πρεσβείαν;

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Αὔριον τὸ πρῶτ' τὰ πράγματά του, καθὼς καὶ τῆς κυρίας Ἐλίζας, εἶναι ἔτοιμα.

ΥΠΟΚΟΜΗΣ. (Ἄχ! ἡ θυγάτηρ του τὸν συνοδεύει;... λοιπὸν δὲν πρέπει νὰ χάνω καιρόν.) Εἰπέ μου ποιοὺς εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων του, ὁ ἐπιστάτης του;

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Βλέπετε καὶ τοὺς δύο ἐδῶ, κυριέ μου, ἐγὼ εἶμαι ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος.

ΥΠΟΚΟΜΗΣ. Ἦθέλησα μόνον νὰ σὰς εἰδοποιήσω ὅτι θέλει παρουσιασθῆ ἐδῶ ἐντὸς τῆς ἡμέρας νέος μὲ καλὴν συμπεριφορὰν, καλοκαμωμένος... ὁ ὁποῖος θὰ ἔλθῃ νὰ σὰς ζητήσῃ τὴν θέσιν τοῦ γραμματέως, διὰ ν' ἀναχωρήσῃ αὔριον μὲ τὸν πρέσβυν.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. (Ἐκατάλαβα! καὶ ἄλλη σύστασις.)

ΥΠΟΚΟΜΗΣ. Σὰς παρακαλῶ νὰ μὴ τὸν ἀφήσετε νὰ φύγῃ ἀπὸ ἐδῶ ἐὰν πρότερον... πάει νὰ εἰπῇ...

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. (διακόπτων αὐτόν.) Πάει νὰ εἰπῇ ὅτι ἐνδιαφέρεσθε διὰ τὸν νέον; καὶ φαίνεται ὅτι θὰ λάβῃ αὐτὴν τὴν θέσιν.

ΥΠΟΚΟΜΗΣ (μετ' ὀργῆς). Τί διάβολον λέγετε; (δὲν θὰ μὰς λείπῃ ἄλλο τίποτε, ὁ υἱός μου γραμματεὺς καὶ ὁ Γιόκευ διπλωμάτης.) Ὁχι!... ὄχι... δὲν θέλω νὰ λάβῃ αὐτὴν τὴν θέσιν... ἀλλὰ θέλω νὰ τὸν

κρατήσετε μέχρις ὅτου ἐγὼ ἐπιστρέψω, καὶ ἕως ὅτου ὀμιλήσω μὲ τὸν κύριον Ξενφάρ. Πότε δύναμαι νὰ τὸν ἴδω; σταθῆτε κατὰ ποίαν ὥραν προγευματίζει; ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Εἰς τὰς ἑνδεκα...

ΥΠΟΚΟΜΗΣ (Παρατηρεῖ τὸ ὰρολόγιον.) Ἐντὸς μιᾶς ὥρας, πολὺ καλά· νὰ σοῦ εἰπῶ ἀλήθεια, ἔχει αὐτὸς κανένα καλὸν μάγειρον;

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Ἄλλά... δὲν ἠύραμεν ἕως τώρα.

ΥΠΟΚΟΜΗΣ. Διάβολε! φροντίζω ἐγὼ, τὸν εὔρηκα... Λοιπὸν εἴμεθα σύμφωνοι, ὑγιαινε· θὰ σὲ ἐπαναϊδῶ μετὰ μίαν ὥραν. (Ἄναχωρεῖ.)

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. ὦ! δὲν εἶναι τοῦτο μία δυστυχία! ἐγὼ ἤθελα νὰ ἐκλέξω τὸν μάγειρον καὶ τοῦτο διὰ πολλοὺς καλοὺς λόγους... ἀλλὰ δὲν πειράζει... ἂς φροντίσω διὰ τὸν γραμματέα... ἄχ! αὐτὸν πρέπει νὰ τὸν διαλέξω νὰ ἦναι τῆς γνωριμίας μου... σιωπῆ! ἰδοὺ ἔρχεται ἡ κυρά μου ἡ Ἐλίζα.

ΣΚΗΝΗ Γ΄

ΕΛΙΖΑ καὶ ὁ ἄνω.

ΕΛΙΖΑ. Ἄ! Εἶσαι ἐδῶ, Ἀντώνιε!... σὲ εὔρισκω εὐτυχῶς διότι σὲ ζητοῦσα... Ἐχω νὰ σὲ ἐρωτήσω κάτι τι.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. ὦχ!... Κυρία μου... εἶμαι πολὺ εὐτυχής!..

ΕΛΙΖΑ. Εἰπέ μου, παρουσιάσθη κανεὶς αὐτὴν τὴν πρῶταν διὰ τὴν θέσιν τοῦ γραμματέως;

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Ὁχι, Κυρία, κανεὶς ἀκόμη, ... ἂν καὶ ἐγὼ παρὰ πολὺ ἐφρόντισα.

ΕΛΙΖΑ. Μοῦ ἐσύστησαν ἕνα νέον... ὅστις πρέπει νὰ παρουσιασθῆ σήμερον.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ (Φτοῦ κ' ἀπὸ τσ' ἀρχῆς). Περιμείνατε ὀλίγον, ἕνας νέος; θὰ τὸν γνωρίζῃ βέβαια ὁ κύριος ὑποκόμης τοῦ Σοβικοῦρτ.

ΕΛΙΖΑ. (Ἦ Θεέ!) Τίς σὲ τὸ εἶπε;... ναί... ναί, πιστεύω ὅτι τὸν γνωρίζει.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Ἐ!... κυρία μου!...

ΕΛΙΖΑ. Εἶπον, φαίνεται, κακὸν δι' αὐτόν;

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Ἄλλά . . . με εἰδοποίησαν
νὰ μὴν τὸν πάρω . . .

ΕΛΙΖΑ (Ἐμποδίζει αὐτόν). Κυτάξατε κα-
λά, γνωρίζετε! . . . θὰ ἦσαν ἠπατημένοι
βεβαίως. Ἐκεῖνος εἶναι ἕνας νέος τοῦ
πλέον γλυκυτέρου χαρακτήρος, τοῦ πλέον
ἀγαπητοῦ . . . πολὺν πεπαιδευμένος, ἂν
καὶ δὲν ἦναι εἰμὴ 22 ἐτῶν.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Εἰκοσιδύο χρόνων . . . εἶναι
παρὰ πολὺ νέος!

ΕΛΙΖΑ. Εἶναι τριάκοντα, κύριε Ἀντώ-
νιε, εἶναι τριάκοντα . . .

ΑΝΤΩΝΙΟΣ (Μεἰδιῶν). Ἡ Κυρία τὸν γνω-
ρίζει;

ΕΛΙΖΑ. Ναι! . . . πῶς νὰ εἰπῶ ὄχι . . .
μοῦ τὸν ἐσύστησαν πολὺ ἐνδιαφερόντως.
Ἄχ! εἶναι ἕνας νέος κάλλιστος, τί
πνεῦμα! πόση γλυκύτης . . . θὰ ἰδῆς, θὰ
ἀρέσῃ εἰς ὄλους. Γνωρίζει νὰ ζωγραφί-
ξῃ, νὰ τραγοῦδῇ! . . . τί ὠραία φωνὴν ποῦ
ἔχει! καὶ κοντὰ εἰς ὅλα ταῦτα δὲν γνω-
ρίζετε πόσον ὠραία χορεύει! . . . βλέπε-
τε λοιπὸν, ὅτι ὁ πατέρας θὰ προσλάβῃ
ἕναν ἐξάαιρετον γραμματέα . . . καὶ θὰ με
ὑποχρεώσετε παρὰ πολὺ.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Ὦχ! ἀπὸ τὴν στιγμήν ποῦ
ἦ κυρία τὸν ἐσύστησε . . . Ἄλλ' ὁ κύριος
πρέσβυς πρέπει ν' ἀναχωρήσῃ, καὶ ἐὰν
αὐτὸς δὲν παρουσιασθῇ ἐντὸς τῆς ἡμέ-
ρας . . .

ΕΛΙΖΑ. Ἄχ! θὰ παρουσιασθῇ, κύριε
Ἀντώνιε, θὰ παρουσιασθῇ.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Καὶ πῶς ὀνομάζεται αὐτὸς
ὁ νέος;

ΕΛΙΖΑ. Ὀνομάζεται . . . (Ὦ Θεε! Ὁ Ἄλ-
φόνσος δὲν μοῦ εἶπε τὸ ὄνομά του). Ὀνομάζε-
ται . . . δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον. Κύριε Ἀν-
τώνιε, σὲ παρακαλῶ λάβε τὴν καλο-
σύνην νὰ γυρίσῃς τὴν κεφαλὴν σου ἀπὸ
τὸ ἄλλο μέρος. (Ὁ Ἀντώνιος στρέφει καὶ
ἐκεῖνη ἐξάγει μικρὸν βαλάντιον.) Καταδέχθητι
νὰ μοῦ δώσῃς τὴν χεῖρά σου. (Ὁ Ἀντώ-
νιος προσφέρει αὐτὴν καὶ ἐκεῖνη τῷ θέτει τὸ βα-
λάντιον.) Κύριε Ἀντώνιε, σοὶ συσταίω
νὰ προσέχῃς πολὺ τὸν νέον. (Φεύγει.)

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. (Θέτων τὸ βαλάντιον εἰς τὸ θυ-
λάκιον.) Θὰ ἦτο μεγάλο ἀμάρτημα ἂν ἀφοῦ
ἦ ἀγαπητὴ μου κυρὰ θέλῃ ἔτσι, νὰ μὴ
κάμω καὶ ἐγὼ ἔτσι. Ἄλλὰ ποῖος νὰ ἦναι

τώρα ἐκεῖνος ὁ γραμματικὸς, ποῦ τὸν
συσταίουν καὶ τὸν καλοσυσταίουν;

[Συλλογιζόμενος.]

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΓΙΑΝΝΗΣ, εἰς ἄλλος ὑπηρέτης,
καὶ ὁ ἄνω.

ΓΙΑΝΝΗΣ. Κύρ Ἀντώνη! κύρ Ἀντώνη!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Μιὰ στιγμή, εἶμαι ἐδῶ!

ΓΙΑΝΝΗΣ. Ὁ κύριος πρέσβυς σὲ θέλει.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Πηγαίνω ἀμέσως. (Ἀναχωρεῖ.)
Ὦ, διάβολε! καὶ ὁ γραμματικὸς; Ἄκου-
σε, Γιάννη, ἐὰν ἔλθῃ κανένας νέος καὶ
μὲ ζητήσῃ, νὰ τὸν παρακαλέσῃς νὰ με
περιμένῃ καὶ νὰ ἔλθῃς νὰ με εἰδοποιήσῃς.

[Φεύγει.]

ΣΚΗΝΗ Ε'.

[Σουφλὲ ἀπὸ τὴν κοινὴν θύραν καὶ οἱ δύο ὑπη-
ρέται διευθετοῦντες τὴν αἴθουσαν.]

ΣΟΥΦΛΕ. (Ὁμιλῶν κατὰ τὴν θύραν ἐνδοθεν.)
Σᾶς λέγω ὅτι ἔρχομαι γιὰ δουλειά.
(Ἐμβαίνει.) Ἄχ! διάβολε! λόγια καὶ πα-
ράκλησις σ'τὸ θυρωρὸ, λόγια καὶ πα-
ράκλησις εἰς τὸν φύλακα . . . ὦ! εἶναι τὸ
ἴδιο σὰν νὰ μὴ μιλήσῃς με κανένα . . .
(Θεωρῶν γύρωθεν.) Φύ. Ἐ . . . Ἐ . . . Ἐδῶ
ἐδῶ εἶναι μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι . . . ἄ . . .
ἄ . . . ἄ . . . κύτταξε λιβρέαις μανφικαῖς!
Κύτταξε παλάτι! κατ' ἐτυχίαν εἶμαι
ντυμένος ὡς κύριος καὶ κατὰ τὴν μόδα . . .
τούλάχιστον ἔτσι μοῦ εἶπεν ἐκεῖνος ποῦ
μοῦ ἔδωκε αὐτὸ τὸ φόρεμα με ἐνοίκιον.

ΓΙΑΝΝΗΣ. Ὁ κύριος εἶναι χωρὶς ἄλλο
ἐκεῖνος ποῦ θέλει νὰ ὀμιλήσῃ με τὸν
ἐπιστάτην.

ΣΟΥΦΛΕ. Κύριε . . . (Πιάνει τὸ φόρεμα.)
βλέπετε καμμία λέρα ἐπάνω εἰς τὸ φό-
ρεμά μου; Ναι, ἐπιθυμοῦσα νὰ ὀμιλήσω
με τὸν ἐπιστάτην . . .

ΓΙΑΝΝΗΣ. Τώρα εἶναι ἐνασχολημένος
με τὸν κύριον πρέσβυν . . . σᾶς παρα-
καλῶ περιμένετε, πάω νὰ εἰδοποιήσω.

(Οἱ ὑπηρετὰ ἀναχωροῦν.)

ΣΟΥΦΛΕ. Ἄλλὰ! καλὰ, θαυμάσια! καὶ
ἐκεῖνο τὸ ὑποκείμενο με ταῖς λιβρέαις
του δὲν εἶναι παστρικότερο ἀπὸ ἐμέ!

Ἔ! Σουφλέ, ἔκαμες τὸ πρῶτο βῆμα... Γνωρίζω πολὺ καλὰ ὅτι εἶναι μεγάλη ἀδιαντροπία νὰ ἔλθω χωρὶς σύστασιν καὶ ἴσως χωρὶς νὰ με θέλουν καὶ νὰ λάβω μὲ τὸ χέρι μου τὴν θέσιν τοῦ πρωτομάγειρα μιᾶς ἐξοχότητος, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἓνα εἶδος τὸλμης, τὸ ὅποσον δὲν προξενεῖ κακὸν ποτέ. Ἐγὼ εἶχα καλὴν θέσιν εἰς τὸ μαγειρεῖον τοῦ κυρίου ὑποκόμητος τοῦ Σοβικούρτ! Ἐνας ἄνθρωπος παντρεμένος ὁ ὅποιος ἐξοῦσε σὰν ἀνύπανδρος· γιὰτὶ ἐγὼ δὲν εἶδα ποτέ οὔτε τὴν γυναῖκά του οὔτε τὸ παιδί του· αὐτὸς ἤθελε νὰ φάγη καλὰ καὶ ἐγνώριζεν ἀκόμη καλλίτερα τὰ φαγητὰ· καὶ ἐγὼ ἐκέρδιζα ὄχι ὀλίγα, νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια! Μίαν ἡμέραν ἐθύμωσε διότι ἐπεινοῦσε καὶ ἐγὼ δὲν εἶχα ἔτοιμον τίποτε καὶ τὸν ἔκαμα νὰ περιμένῃ. — Εἶναι ἀλήθεια... τὸν ἔκαμα νὰ περιμένῃ... ἀλλὰ τί διάβολο! στή στιγμή δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ μαγειρέψῃ, καὶ γιὰ τοῦτο μοῦ ἔδωκε τὰ διαβατήριά μου χωρὶς ἐπιθεώρησιν... Ἐτσι πάντα εἶναι οἱ μεγάλοι... τώρα ἐγὼ ποῦ ἔκαμα φαγητὰ γιὰ ὅλον τὸν κόσμον, δὲν ἔχω νὰ εὔρω ἓνα γιὰ τὸν ἑαυτὸν μου· ἐγὼ ἀπὸ τὸν Πρέσβυν ἔχω σκοποῦν νὰ ζητήσω 800 φράγκα τὸν χρόνον... Ἀλλὰ κάποιος φθάνει... θάρρος, μὴ τὰ χάσωμεν καὶ τὰ καλλίτερα.

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ καὶ ὁ ἄνω.

ΓΙΑΝΝΗΣ. Μάλιστα, κύριε, ἰδοὺ αὐτὸς ἐκεῖ.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Καλὰ, πῆγαινε· κύριε, ὀρίστε καὶ πέτε μου τὸ ὄνομά σας;

ΣΟΥΦΛΕ. Κύριε! ὀνομάζομαι Σουφλέ.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Ποῦ εἴσθε ὑπάλληλος πρότερον;

ΣΟΥΦΛΕ. (Δὲν ἤξεύρω καλὰ ἀνὰ πρῆπην νὰ τραβηθῶ). Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κυρίου ὑποκόμητος τοῦ Σοβικούρτ.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Κάλιστα, τὸν εἶδα αὐτὴν τὴν πρῶταν... καὶ μοῦ ὠμίλησε δι' ἐσᾶς...

ΣΟΥΦΛΕ. Αὐτὸς δὲν με ἀγαπᾷ πολὺ, δὲν εἶναι ἀληθές;

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Ναί... δὲν εἶναι βέβαια ὁ καλλίτερός σου φίλος.

ΣΟΥΦΛΕ. Ἔ! τὸ ἐγνώριζα.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Ἀφ' ὅ,τι φαίνεται, ἐκεῖνος ἦτο πληροφορημένος ὅτι ἐμέλλετε νὰ ἔλθετε ἐδῶ, διότι με παρεκάλεσε νὰ σᾶς δεχθῶ, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ εἶναι φίλος τοῦ κυρίου μου...

ΣΟΥΦΛΕ. Βλέπω καλῶς... (διὰ νὰ ἀναχωρήσῃ.)

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Εὐτυχῶς διὰ σᾶς, ἡ κυρία Ἐλίζα, ἡ θυγάτηρ τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος, πολὺ ἐνδιαφέρεται.

ΣΟΥΦΛΕ (Ἐκπληττόμενος). Ἡ κυρία Ἐλίζα!.. Ἐκατάλαβα, ἐκατάλαβα, θὰ με εἶδεν ὅταν ἦλθεν εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ κυρίου Σοβικούρτ.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Ἐτσι θὰ ἦναι, ἡ ἰδία σᾶς ἐσύστησε καὶ βλέπετε πολὺ καλὰ ὅτι δὲν ἤμπορούσα ν' ἀρνηθῶ... διὰ τοῦτο ἀπὸ αὐτὴν τὴν στιγμήν θὰ θεωρησθε ὡς μέλος αὐτῆς τῆς οικογενείας.

ΣΟΥΦΛΕ (Θέτων τὸ καπέλλον του). Τέλος!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Ἐδῶ εἶναι ἡ θέσις σας, ὅσον θὰ ἐργάζεσθε.

ΣΟΥΦΛΕ. Ἐδῶ;... δὲν βλέπω πῶς... (Δὲν βλέπω οὔτε ἓνα φουγάρο.)

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Πόσον λοιπὸν θέλετε δι' ἀντιμισθίαν σας;

ΣΟΥΦΛΕ. (Ἀντιμισθία! λόγος ἀρχοντικὸς! Ἐγὼ ἤθελα νὰ εἴπω γιὰ τὸν κόπον μου τὸν μῆνα) Ἡ ἀντιμισθία μου λοιπὸν;

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Θὰ ἀναβαίνῃ ἕως πέντε χιλιάδας φράγκα.

ΣΟΥΦΛΕ. (Ἐκθαμβος) Οὐμ! οὐμ! σπήτι!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Μάλιστα θὰ τρώγετε μαζὺ με τὴν αὐτοῦ ἐξοχότητα.

ΣΟΥΦΛΕ. Ἐχ! τοῦτο εἶναι πολὺ· δὲν στέκει, δὲν στέκει. Ὅσον γιὰ ταῖς 5,000 τὰ φράγκα τὰ δέχομαι, ἀλλὰ νὰ τρώγω με τὴν αὐτοῦ ἐξοχότητα, ὄχι, ὄχι, δὲν στέκει· ἐκεῖνος θὰ με τιμᾷ πάντοτε εἰς τὴν τράπεζαν καὶ θὰ με κάμνῃ νὰ κοκκινίζω.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Ἐπὶ τέλους με ἔξοδά του θὰ τρώγετε καὶ θὰ ἐνδύεσθε.

ΣΟΥΦΛΕ. Τοῦτο δὲν κοστίζει πολὺ· διότι εἰς τὴν τέχνην μας δὲν ἐξοδεύονται πολλά, καὶ εἰάν δὲν ἦναι λερωμένα...

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Βέβαια, όταν γράφετε μάλιστα καθ' υπαγόρευσιν... Ἰδοὺ λοιπὸν ἐδῶ ἔχετε ὅ,τι σᾶς χρειάζεται· χαρτί, κονδύλια, μελάνην.

ΣΟΥΦΛΕ (Ἰδοὺ ἓνα εἶδος νέου μαγειρείου.) Εἰπέτε μου, σᾶς παρακαλῶ, ποία εἶναι ἡ θέσις τὴν ὁποίαν ἐξήτησε γιὰ μὲ ἡ κυρία Ἐλίζα;...

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. ὦρα! ὦρα! ἐκείνη τοῦ γραμματέως...

ΣΟΥΦΛΕ. Τοῦ γραμματέως! πῶς! εἶμαι γραμματικός;

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Καὶ τί; δὲν εἶσαι εὐχαριστημένος;

ΣΟΥΦΛΕ. Ἄλλο κι' ἄλλο· παρεξενεύθην μοναχὰ διότι εἶδα πράγματα διαφορετικά. Ἄλλ' ἀφοῦ ἡ κυρία Ἐλίζα ἐξήτησε γιὰ μὲ τὴν θέσιν τοῦ γραμματικού καὶ 5,000 φράγκα διὰ μισθόν... δέχομαι.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Τώρα θέλετε διευθυνθῆ εἰς τὸ δωμάτιόν σας... Δάβετε τὴν καλοσύνην νὰ περάσετε ἐκεῖ εἰς τὸ βάθος. Ἐν τούτοις δὲν θὰ ἦναι κακὸν νὰ κάμετε τὴν ντουαλέτα σας... Θὰ εὑρετε ὅ,τι σᾶς χρειάζεται, φορέματα, κάλτσες, ὑποκάμισα καὶ χιτῶνα.

ΣΟΥΦΛΕ. Ὅσον γιὰ ὑποκάμισα ἔχω... (Ἀναχωρεῖ.) Πηγαίνω λοιπόν... (Ἀναχωρεῖ πρὸς τὸ μέσον δεξιῶθεν.)

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Σᾶς χαιρετῶ... Ἐ! ποὺ πηγαίνετε; σεῖς καταβαίνειτε... δὲν εἶναι ἐκεῖ... ὑπάγετε κατ' εὐθείαν εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα... καλὰ... τώρα μάλιστα... (Ἐπιστρέφω). Ἐὰν τὸν ἄφωνα ἤθελεν ὑπάγει κατ' εὐθείαν εἰς τὸ μαγειρείον. Εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος ἀπὸ αὐτὸν τὸν γραμματικόν· βλέπω ὅτι ἡ κυρία μου ἔχει δίκαιον· τώρα δὲν μᾶς λείπει εἰμὴ ὁ μάγειρος, καὶ πότε ὁ κύριος ὑποκόμης θὰ μᾶς φέρῃ ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον μᾶς ἐσύστησε;

ΣΚΗΝΗ Ζ΄.

ΑΛΦΟΝΣΟΣ καὶ ὁ ἄνω, ἔπειτα ὁ ΓΙΑΝΝΗΣ.

ΑΛΦΟΝΣΟΣ (Ἐπὶ τῆς θύρας.) Αὐτὸς εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ ἐπιστάτης περὶ τοῦ ὁποῖου ἡ Ἐλίζα μοῦ ὠμίλησε.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Δύναμαι νὰ σᾶς ὑπηρετήσω, κύριε;

ΑΛΦΟΝΣΟΣ. Κύριε, ἐγὼ ὀνομάζομαι Δουβάλ, καὶ ἔρχομαι διὰ τὴν θέσιν...

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Ποῖαν θέσιν;...

ΑΛΦΟΝΣΟΣ. Τὴν θέσιν ἣτις εἶναι κενή.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Ἄ!... ἂ... ἤλθατε κομμάτι ἄργά... διότι προσελάβομεν ἓνα παρὰ πολὺ συστημένον... καὶ...

ΑΛΦΟΝΣΟΣ. Κύριε, ἔχω καὶ ἐγὼ ὑπερασπιστάς... ἀναγνώσατε αὐτὸ τὸ γραμματίον, καὶ θὰ ἰδῆτε...

ΑΝΤΩΝΙΟΣ (Ἀναγινώσκει.) Πῶς! ὁ κύριος μαρκέσιος... ἓνας ἀπὸ τοὺς γνωστότερους φίλους· τὸν εἶδα πολλάκις εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ κυρίου μου (ἀναγινώσκει δυνατὰ) «Σᾶς συσταίνω τὸν κομιστήν τῆς παρούσης ἐπιστολῆς, ὅστις εἶναι ἄνθρωπος τῆς μεγαλειτέρας ἀξίας, καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον τρέφω ὑπόληψιν ἰδιαιτέραν.» Διάβολε, τοῦτο εἶναι φούρκα! ὁ κύριος ὑποκόμης τοῦ Σοβικουρτ ὅστις ἔχει καὶ αὐτὸς τὸν ἄνθρωπόν του...

ΑΛΦΟΝΣΟΣ (Τί ἀκούω! ὁ πατήρ μου! τί θέλει νὰ εἴπῃ τοῦτο!) Κύριε, σᾶς ἐξορκίζω... κάμετε ὅ,τι δύνασθε διὰ τὴν σύστασιν τοῦ κυρίου μαρκεσίου (Τῆ διδοί νομίσματα).

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. (Μὰ τὸν Βάχχον! αὐτὸς ὑπηρετήσεν εἰς μεγάλας οἰκίας.) Κύριε, βλέπω ὅτι ἀξίζετε· θὰ σᾶς δοκιμάσωμεν καὶ ἂν ἐξακολουθήσετε νὰ φέρεσθε καλῶς, θὰ προσπαθῆσω καὶ θὰ μένετε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν.

ΑΛΦΟΝΣΟΣ. (Ποῖα τύχη!)

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Ὅρισατε εἰς τὸ ἐξιατόριον.

ΑΛΦΟΝΣΟΣ. Δὲν πειράζει, δὲν πεινώ.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Συγχωρήσατε... δὲν πρόκειται ἐδῶ περὶ τῆς πείνας σας, ἀλλὰ περὶ ἐκείνης τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος. Νὰ ἦναι ἓνα πρόγευμα τὸ συνειθισμένον· καὶ τοῦτο θὰ σκεφθῆτε ὁ ἴδιος· πιστεύω ὅτι δὲν εἶναι εἰμὴ τρεῖς... Ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης, ὁ ὑποκόμης καὶ ὁ κύριος Σουφλέ ὁ νέος του γραμματεῦς.

ΑΛΦΟΝΣΟΣ. Τί λέγετε; ὁ νέος του γραμματεῦς;...

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Μάλιστα, ἓνας νέος ὅστις πρὸ ὀλίγου ἔλαβε τὴν θέσιν, καὶ ὅστις ἀναχωρεῖ μαζί μας διὰ τὴν Δανιμαρκίαν...

ΑΛΦΟΝΣΟΣ. (Ἀχ! Θεέ! ἦλθα πολὺ ἀργά.)
Ἄλλὰ σεῖς διὰ ποίου με ἐκλαμβάνατε;

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. ὦ! ὦ! ὦ! ὦ! ὦ! ὦ! ὦ! ὦ! ὦ! ὦ! ὦ!
Ἄλλὰ σεῖς διὰ ποίου με ἐκλαμβάνατε;

ΑΛΦΟΝΣΟΣ. Ναι, βεβαιότατα... τὴν
κενὴν θέσιν... διότι ἐγὼ ἐνόμιζον...
(καὶ αὖριον ἀναχωρεῖ! δὲν γνωρίζω πῶς νὰ εἰδο-
ποιήσω τὴν κυρίαν Ἐλίξαν περὶ τούτου.)

[Ἦχος κώδωνος ἔσθθεν, εἰσέρχεται ὁ Γιάννης.]

ΓΙΑΝΝΗΣ. Ἀμέσως τὴν κοκολάταν διὰ
τὴν Κυρίαν.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Ἀμέσως γίνεται... Ἐμπρὸς
λοιπὸν διὰ τὸ πρόγευμα τῆς αὐτοῦ ἐξο-
χότητος, εἶναι ἀκόμη ὀλίγος καιρὸς...
Ἄλλὰ ἡ κοκολάτα τῆς Κυρίας... πρέ-
πει νὰ γίνῃ ἀμέσως καὶ νὰ τὴν φέρῃς
εἰς αὐτήν.

ΑΛΦΟΝΣΟΣ. Νὰ τὴν φέρω... με εὐχα-
ρίστησιν.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ (Πρὸς τὸν Γιάννην.) Φέρετε ἐδῶ
τὴν κοκολατιέρα καὶ τὰ χρειαζόμενα,
ἀλλὰ γρήγορα.

ΓΙΑΝΝΗΣ. Ἀμέσως (Ἀναχωρεῖ.) Ἄ! ἐλη-
σμόνησα νὰ σὰς δώσω αὐτὸ τὸ χαρτί
ποῦ μοῦ ἔδωσαν ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης. (Ἀνα-
χωρεῖ.)

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. (Ἀνοίγει τὸ χαρτί.) Εἶναι μία
παραγγελία... Ἐχομεν καιρὸν.

[Βλέπει ἐρχόμενον τὸν Σουφλέ ἀπὸ τὸ μέσον.]

(Ἐπεταί τὸ τέλος.)

Η ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ

(Μετὰφρασις)

Συγχώρησόν με!... ἡ λέξις αὕτη ἔ-
σεται ἡ πρώτη καὶ τελευταία μου κραυ-
γή, ὑπερτάτη κραυγή τοῦ ἀνθρώπου ὃν
ἡ τύψις τοῦ συνειδότης θέλει καταπι-
βάσει εἰς τὸν τάφον. Τὶ παράφρων
εἶμαι!... ἔχω ἀρά γε τὸ δικαίωμα μό-
νον νὰ σὲ ἐνθυμῶμαι, σὲ τὴν ὅποιαν
κατεδίκασα εἰς λύπην αἰωνίαν;

Μὴ φοβηθῆς ὅτι θὰ ἐπιχειρήσω ποτὲ
νὰ ὑπερπηθῶ τὴν μεταξὺ ἡμῶν σή-
μερον ὑπάρχουσαν ἀβυσσον. Μαγδα-
ληνή, εἶμαι λίαν ἔνοχος. Γονυπετῆς καὶ

μὲ χεῖρας συμπεπλεγμένας σὲ ἱκετεύω
νὰ με ἀκούσῃς!

Ἦμην εἰκοσαετής, ἦσο δεκαεξαέτις.
Ἡμέραν τινα σὲ εἶδον διερχομένην εἰς
τὸν βραχίονα τοῦ πατρός σου. Τὴν ἡ-
μέραν ἐκείνην, ἡ εἰκὼν σου δὲν ἐξηφα-
νίσθη ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου. Τὴν ἐ-
πιούσαν σὲ ἠκολούθησα, προσηλώθη
εἰς τὰ βήματά σου, ἐγενόμην ὁ κακὸς
δαίμων σου. Καὶ ἐν τούτοις σοὶ ὀμνύω,
Μαγδαληνή, ὅτι σὲ ἠγάπων.

Κατὰ τὴν ὥραν ταύτην καθ' ἣν μόνη,
ἔρημος, τεθλιμμένη, δυστυχῆς καὶ με-
τανοοῦσα ἡ καρδία μου, πάλλει εἰς τὴν
ἀνάμνησίν σου, σοὶ λέγω, Μαγδαληνή,
ὅτι ὑπῆρξες ὁ μοναδικὸς τοῦ βίου μου
ἔρως, ὅτι σὲ ἠγάπησα ἀγίως!

Φρικώδης σύμπτωσις ἦτις μὰς ὤθη-
σε τὸν ἕνα πρὸς τὸν ἄλλον, ἡ ἦτις με
ἔρριψεν εἰς τὰ βήματά σου καὶ ἐπέτρε-
ψεν ἵνα ἡ φιλεύσπλαγχος ψυχὴ σου
συμπαθήσῃ πρὸς τὰς θλίψεις μου. «Μὴ
με ἀγαπᾷς, με εἶπες μίαν ἐσπέραν, θὰ
ἀναγκασθῶ νὰ σὲ ἀγαπήσω καὶ ἐγὼ,
καὶ φοβοῦμαι τὸν ἔρωτα.» Ἦσο κατα-
δικασμένη. «Ἀγάπα με λοιπὸν, με εἶπες
ἑτέραν τινα ἐσπέραν καθ' ἣν κλαίων εἰς
τὰ γόνατά σου παρεδιδόμην εἰς τὴν ἀ-
πελπισίαν μου ἀγάπα με αὐτὴ εἶναι ἡ
εἰμαρμένη σας. — Ἦτο λοιπὸν ἡ ἰδικὴ
σου νὰ ὑποφέρῃς τόσον; — Ἀγάπα με,
λέγουσιν ὅτι ὁ ἔρως φέρει εὐτυχίαν εἰς
τὴν γυναῖκα ἣτις ἐμπνέει αὐτόν. Εἶθε
νὰ γίνῃ οὕτω! Ἀγάπα με, εἶναι ἀνάγκη
νὰ σὲ ἀγαπήσω καὶ ἐγώ.»

Ἐλεγες τὰς λέξεις ταύτας καὶ ἡ καρ-
δία σου ἔπαλλεν ἐπίσης ἰσχυρῶς ὡς ἡ
ἰδικὴ μου. Εὐτυχῆς ἐσπέρας! ὄχι, φρι-
κῶδες! ὑπέγραψες συμβόλαιον μετὰ
τῆς δυστυχίας!

Ναι, εἶμαι μόνος, εἶναι νύξ, καὶ
ἀγρυπνῶ. Ἀγρυπνῶ ὡς ὄλοι ἐκεῖνοι εἰς
τοὺς ὁποίους ἀρνεῖται τὸν ὕπνον ἡ τύ-
ψις τοῦ συνειδότης. Βαστάζω, ὡς φορ-
τίον βαρὺ βαρύνον με, ὄλον τὸ βάρος
τῆς ἀχαριστίας μου, τῶν ἀδυναμιῶν μου,
τῆς παραφορᾶς μου, τοῦ ἐγκλήματός μου..

Θὰ σὲ ἀγαπήσω ἀκόμη;... Συγχώ-
ρησόν μοι, εἶμαι ἄφρων! Νομίζω ὅτι

ἐπανεύρου τὰ ἔχνη τῶν βημάτων σου, ὅτι ἡ σκιά σου ὀρθοῦται ἐνώπιόν μου, καὶ ὅτι γονυπετῆς, κλίνων καὶ τὰ δύο γόνατα, καὶ κρατῶν τὴν κατάψυχρον χεῖρά σου ἐντὸς τῶν φλογερῶν χειρῶν μου, σοὶ λέγω χάριν!... ἔλεος!... μὲ φαίνεται ὅτι τὸ παρελθόν, ὡς κακὸν ὄναρ ὅπερ ἀποδιώκει ἢ ἐγγήγορσις, σβύνεται, ἐξαλείφεται, ἐξαφανίζεται, διαλύεται, καὶ ὅτι τὰ χεῖλη σου πιέζουσι τὸ μέτωπόν μου καὶ τὸ δροσίζουσι διὰ τοῦ ἀγνωτέρου τῶν φιλημάτων. Εἶμαι παράφρων!

Δι' ἐμὲ, αὖριον σημαίνει τὸ τριακοστὸν ἔτος, καὶ εἶμαι μακρὰν σου· τόσον μακρὰν ὥστε ἀγνωσθῆναι εὐρίσκεσαι καὶ ἐὰν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέλθῃ εἰς σέ. Τί πράττω ἤδη ἐν τῇ ζωῇ; Εἰς τί μὲ χρησιμεύει ἢ θλιβερά, ἢ μονότονος, ἢ ἄσκοπος καὶ μάλιστα ἀθόρυβος αὕτη ὑπαρξίς; Δὲν μὲ ἀποκρίνεσαι, Μαγδαληνή, ἢ ἐπιείκειά σου θὰ μὲ ἐκάλυπτεν αἰσχύου, αἰ ἐπιπλήξεις σου θὰ μὲ ἐφόβωνον.

Εἰς τί εἶμαι καλός; εἰς ποῖον γίνομαι κατὰ τι ὠφέλιμος; ἔπεσα τοσοῦτον χαμηλὰ ἐν τῇ ἰδίᾳ μου συνειδήσει ὥστε ἀπωθῶ τὸν σεβασμὸν τῶν ἄλλων. Ἡ γυνὴ ἦτις ἠθελε μὲ ἀγαπήσει σήμερον δὲν ἠθελε λάβει ὡς ἀντάλλαγμα εἰμὴ ἀδιαφορίαν ὁμοίαν περιφρονησεως. Τοῦ ἀνθρώπου ὅστις θὰ μοὶ ἔτεινε τὰς χεῖρας δὲν θὰ ἐπίστευον μῆτε τὴν ἀγάπην μῆτε τὴν τιμιότητα.

Ἐπειτα, ποῖον οἶκτον δύναμαι νὰ ἐμπνεύσω; ὁ Θεὸς μοὶ εἶχε δωρήσει ὄσπην εὐδαιμονίαν δωρεὴ μόνον εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς του. Νέος, τὸ μέλλον ἔψαλλεν εἰς τὰ εἴκοσί μου ἔτη τὸ μᾶλλον παράφρον ἄσμά του. Ὁ πατήρ μου, διὰ τοῦ παραδείγματος τοῦ βίου του καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ ὀνόματός του, μοὶ ἐπέβαλλεν ἔργον τραχὺ καὶ γλυκὺ συγχρόνως, νὰ διαιωνίσω τὴν σεβαστὴν μνήμην του μεταξὺ τῶν συγχρόνων μου· καὶ ἡ μήτηρ μου, ἀγία καὶ ἀξία γυνὴ, εἶχεν ἐνσταλλάξει εἰς τὴν καρδίαν μου τὸ βάλαμον ὅλων τῶν πληγῶν τὴν ἀγάπην καὶ τὸ ἔλεος. Ὁ πατήρ μου μὲ ἐδίδαξε νὰ καταστῶ ἄξιος τοῦ σεβασμοῦ τῶν

ἀνθρώπων καὶ ἡ μήτηρ μου νὰ γίνω ἄξιος τῆς συμπαθείας ὅλων τῶν γυναικῶν. Εἰσῆλθον εἰς τὴν ζωὴν δι' ὅλων ἀνοικτῶν θυρῶν καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ ὅλων τῶν προνομίων τῆς εὐγενείας, τοῦ πλοῦτου, καὶ τοῦ ἰσχυροῦ ἐκείνου στηρίγματος ὅπερ δίδουσιν ἐξήκουτα ἔτη ἐνδελεχοῦς ἐργασίας στεφθέντα δι' αὐστηρᾶς ἀρετῆς.

Τότε σὲ εἶδον κατὰ πρῶτον. Ἐνεφανίζεσο εἰς τὴν πρῶταν τῆς ὑπάρξεώς μου ὡς ἵνα χαιρετίσης τὴν ἔλευσίν μου, καὶ, ὡς ἥλιος ζωογόνος, νὰ φωτίσης τὴν ὁδὸν μὲ τοὺς ἀπεράντους ὀρίζοντας ἦτις ἠνοίγετο ὑπὸ τὰ βήματά μου. Οὐδὲν μοὶ ἔμενε νὰ ἐπιθυμήσω. Ποῦ ἡδυνάμην ποτὲ νὰ εὕρω γυναῖκα ὁμοίαν σου; Εἰ καὶ ἦσο ὠραία, ἢ ψυχὴ σου ὅμως ἦτο ἔτι μᾶλλον ὠραία· τόσον ὠραία, ὥστε ἦρκει νὰ σὲ ἀκούσῃ τις διὰ νὰ σὲ συγχωρήσῃ καὶ ἐμφανισθῆς. Ἐκλαίεις συχνάκις, καὶ ὅταν τὰ δάκρυά σου ἐκυλίσουν σιωπηλῶς ἐπὶ τῶν ὠχρῶν παρεῶν σου, ἡ καρδία σου ἐπῆται ἀπὸ τὴν ζωὴν σου μέρος τῆς εὐεξίας της, ἕνα ὀβολὸν περισσότερον διὰ τὴν δυστυχίαν, σὺ δὲ αἰσχυνομένη νὰ δώσης τόσον ὀλίγον, προσέθετες μίαν ὥραν ἐκ τῆς χαρᾶς σου.

Συγχώρησόν με, αἰσθάνομαι ἀκόμη ὅτι σὲ ἀγαπῶ... Συγχώρησόν με, σὲ ἐπλήγωσα, σὲ ὑβρίσα, σὲ ἐβασάνισα, σὲ ἐφόβουσα ἴσως, καὶ ἀθλίως, ἀνάνδρως σὲ ἔφυγα... ἐφοβούμην τὴν σκιάν σου, ἔκρυψα τὸν ἀμέριμνον βίον μου, ἔδαπάνησα τὴν τελευταίαν ὥραν νεότητος ἐνοχοποιηθείσης. Ἡσχύνθην δι' εὐδαιμονίαν ἧς δὲν ἤμην ἄξιος, δὲν ὠπισθοχώρησα ἐνώπιον ἀναδρίας.

Τὴν ὥραν ταύτην, Μαγδαληνή, συσπειροῦμαι ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ πιέζοντός με ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως. Νὰ σοὶ τὸ ὁμολογήσω; αἰσθάνομαι ὅτι δὲν δύναμαι πλέον νὰ ζήσω ἄνευ σοῦ, καὶ ἔχω τὰς ἐλπίδας μου εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ὅπως ὁ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ὅστις δὲν ἔχει πλέον ἄλλο καταφύγιον εἰμὴ τὸ τῆς χάριτος. Ἐλπίζω καὶ λέγω κατ' ἐμαυτὸν: δὲν θὰ ὑπάγῃ μέχρῃς αὐτῆς ἢ ἐπιστολῆ μου;

Ἐὰν ἐν τούτοις φθάσῃ μέχρι σοῦ, Μαγδαληνή, ἀνάγνωσον αὐτὴν καὶ μὴ τὴν ἀπορρίψῃς μετ' ὀργῆς. Κλαῦσον, ἐὰν σοὶ μένῃ δύναμις, ἐκείνου ὅστις εἶχε τὸ θάρρος τῆς μετανοίας, ἢ λησμόνησον αὐτόν· εἶναι ἴσως ἢ μόνῃ ἀρετῇ ἦν σοὶ ἐπιτρέπει τόσον μεγάλη ἀτυχία.

Δὲν μὲ ἀπεκρίθης, καὶ ἔπραξας καλῶς. Τί θὰ μοὶ ἔλεγες ὅπερ νὰ μὴ γνωρίζω ἤδη ; . . . Ἐπιπλήξεις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκραγῶσιν ἐκ καρδίας τοσοῦτον ἐπεικοῦς ὡς ἡ ἰδική σου, καὶ δάκρυα συγγνώμης ἐκφύγοντα τοὺς ὀφθαλμούς σου δὲν θὰ ἐξήλειφον τὸ σφάλμα μου. Ἐν τούτοις . . . ὄχι, εἶχον ἄδικον νὰ ἐλπίζω . . . Μὴ μὲ γράψῃς, Μαγδαληνή, ἀλλ' ἄφησόν με νὰ συμπλέξω τὰς χεῖρας ἐνώπιον τῆς μητρός μου. Ἀνακουφίζομαι ἀνοίγων εἰς σὲ καρδίαν ἀναξίαν σου, ἀλλ' ἐν τῇ ὁποίᾳ θὰ δυνηθῆς νὰ ἀναγνώσῃς, μὲ αἱματηροῦς χαρακτήρας, τὴν αἰσχύνῃν τῆς χθὲς καὶ τὴν τύψιν τῆς σήμερον.

Τὴν πρωτὰν ταύτην, πτωχὴ τις μοὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα. Εἰς τεμάχιόν τι τοῦ ρακώδους ἐπωμίου τῆς ὑπῆρχε παιδίον κοιμώμενον. Πιστεύεις, Μαγδαληνή, ὅτι τὸ ἔδαφος ἦτο πεπηγὸς ὑπὸ τοὺς πόδας, ὅτι ἡ χιὼν ἔπιπτε κατὰ νιφάδας καὶ ὅτι τὸ ταλαίπωρον μικρὸν ἔκοιμάτο! Ἐρρίγησα εἰς τὴν θεάν τοῦ παιδίου καὶ εὐσπλαγχνίσθην τὴν μητέρα του. Ἐπλησίασα καὶ ἐκένωσα τὸν βαλάντιόν μου εἰς τὴν χεῖρα τῆς γυναικὸς ἐκείνης. Μὲ εὐχαρίστησε μὲ θρηνώδη φωνὴν καὶ μὴ τολμῶσα νὰ πιστεύσῃ ἀκόμη εἰς τὴν καλὴν τῆς τύχην. Ἐγὼ, ἀπέστρεψα τοὺς ὀφθαλμούς, σὲ μόνον σκεπτόμενος, Μαγδαληνή. Ἀπεμακρύνθην μὲ κεφαλὴν ὀλιγώτερον βαρεῖαν, μὲ σκέψεις καθαρωτέρας. Ἐνόμιζα ὅτι ἦσο ἐκεῖ, καὶ ὅτι μὲ εἶδες, ὅτι μὲ περιέμενες εἰς τὴν καμπὴν τῆς ὁδοῦ καὶ ὅτι ἡ φωνή σου ἔκραζεν εἰς τὸ ὠτίον μου: Δὸς, δὸς, δὸς ἀκόμη, εἴμεθα πλούσιοι, καὶ δὲν θὰ στερηθῶμεν οὐδέποτε. Ἐὰν ἡμέραν τινὰ μᾶς λείψωσι τὰ χρήματα, δὲν ἔχομεν τὸν ἔρωτά μας ; Δὲν προστατεύει ὁ Θεὸς τοὺς ἀγαπῶντας ἀλλήλους ; Δὸς, δὸς,

δὸς σήμερον πρὸ πάντων, κάμνει ψῦχος, αὔριον θὰ ἦναι θερμὸς ἥλιος.

Ἀγαθὴ πράξις γενομένη ἐπ' ὀνόματί σου μὲ κατέστησεν εὐτυχὴ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Ἀλλὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην ἢ πτωχὴ δὲν ἦτο πλέον ἐκεῖ, τὸ κοιμώμενον καὶ περιτετυλιγμένον εἰς τὰ ράκη τέκνον εἶχε γίνεαι ἄφαντον· ἐπανεύρου ἐντὸς τοῦ οἴκου ὄλην τὴν μελαγχολίαν ἦν τοσοῦτον ἐπιτυχῶς εἶχον καταπολεμήσει ἐκτός.

Πόσον τὸ μέρος ὅπου κατοικῶ εἶναι ψυχρὸν καὶ ἄθλιον ! Εἰς μάτην ζητῶ τὴν γωνίαν τὴν ὁποίαν ἐπροτίμας, καὶ ὅπου τὰ βήματά σου ἀπετυποῦντο ἐπὶ τοῦ τάπητος· ἡ γωνία κατελήφθη ὑπὸ ἐπίπλου μὴ ἀναμνησκουτός μοι εἰμὴ τὴν μόνωσιν τῆς ζωῆς μου. Ἡ καθέδρα ἐφ' ἧς τοσάκις εἶχον ριφθῆ μετὰ δυσθυμίας δὲν διετήρησε τὸν τύπον τῆς ὄνειροπόλου στάσεώς σου. Ἡ φλόξ τῆς ἐξίας δὲν σπιυθηρακίζει πλέον, φωτίζουσα διὰ τῶν τρεμουσῶν λάμπφεῶν τῆς τὸ ἐσκυμμένον μέτωπόν σου καὶ τὰ ἀγγελικὰ μειδιάματά σου. Τὸ ὠρολόγιον ὅπερ ἐσήμαινε τὰς ὥρας τὰς ὁποίας διηρχόμεθα ὁμοῦ σημαίνει ἤδη θλιβερῶς ἐν τῷ κενῷ· οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας σου δὲν ἀνταποκρίνονται πλέον εἰς αὐτὸ, καὶ αἱ ὥραι αὐταὶ αἰτινες διέρρουν τόσον ταχέως, νῦν διαδέχονται ἀλλήλας βραδέως, πενθίμως· ἢ ἡχῶ, ἢ νῦξ, μοὶ φέρει τὸν νεκρῶσιμον ἤχον διὰ μέσου τῶν ἀπελπιστικῶν παραπόνων μου καὶ τῶν λυγμῶν τοῦ δυσπνοοῦντος στήθους μου.

Εἰσῆλθον εἰς τὸ γραφεῖόν μου πρὸς στιγμὴν ἵνα σὲ λησμονήσω. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ τὰ πάντα μὲ ὠμίλουν περὶ σοῦ καὶ τὸ τοσοῦτον θελκτικὸν ἐκείνο ἀναχωρητήριον ὅπου ἡ διάνοιά μου ἠρέσκετο νὰ ἐξαπλῶνῃ τὰς πτέρυγὰς τῆς καὶ νὰ πετῆ ὑπὸ τὴν πνοὴν τῆς ἐμφανίσεώς σου, δὲν μὲ φαίνεται πλέον σήμερον εἰμὴ τᾶφος ἐν τῷ ὁποίῳ ζῶν κατεκλείσθην.

Εἶχον ἀνοίξει τὸ παράθυρον. Τὰ ἄνθη τὰ ὁποῖα ἐπότιζες διὰ τῆς χειρὸς σου δὲν ὑπάρχουσι πλέον. Ἀντικατεστάθηνσαν ὑπὸ ἄλλων ἀνθῶν ἐχόντων μὲν τὴν λάμψιν καὶ τὸ χρῶμα τῶν ἰδικῶν σου,

μη έχόντων ὅμως καὶ τὴν εὐωδίαν ἐκεί-
των.

Μαγδαληνῆ, δὲν σὲ ἐπανεύρισκω πλέον, καὶ ἡ τόσον γλυκεία, τόσον παραμυθη-
τικὴ εἰκὼν σου χάνεται ἐν τῷ νέφει τοῦ αἴσχους ὅπερ ἀναβαίνει εἰς τὸ πρόσω-
πόν μου. Ἐκεῖ ὅπου σὲ εἶδον, τοσοῦτον εὐγλωττον ἐν τῇ οὐρανίᾳ ἀπλότητι τοῦ ἔρωτός σου, ἄλλαι γυναῖκες ἦλθον νὰ καθήσωσι, ὡς διὰ νὰ μὲ τιμωρήσωσι σήμερον καὶ μὲ παρασύρωσι μέχρι τῶν ἰχνῶν τῆς διαβάσεώς σου. Εἰς μάτην θὰ ἀναζητήσω ἐν τῷ κατόπτρῳ πρὸ τοῦ ὁποίου ἠρέσκεσο νὰ λειαίνης τὰς δύο μελανὰς λωρίδας τῶν μακρῶν μαλλίων σου τὴν θερμότητα τῆς πνοῆς σου ἢ τὴν ἀνταύγειαν τοῦ μειδιάματός σου. Οὐδὲν πλέον ὑπάρχει ἐκεῖ ὅπου ὑπῆρχε τὸ πᾶν.

Ἄλλὰ διατί νὰ ἀναπολῶ τὰ πράγμα-
ματα ταῦτα, διατί νὰ ἀπογυμνῶν τὸ παρελθὸν ἀπὸ τὸ πένθιμον σουδάριον ὅπερ τὸ μέλλον κρατεῖ αἰωρημένον ἐπὶ ὀλοκλήρου τῆς ζωῆς μου; Δὲν ἐτελείω-
σαν τὰ πάντα, ἐτελείωσαν ὀριστικῶς, καὶ τῆς λύσεως ταύτης δὲν ὑπῆρξα ἐγὼ ὁ πρόξενος; Ἡμέραν τινα, ἐν ἐπιστο-
λῇ ψυχρῶς μελετηθείσῃ, ἐπὶ μακρὸν σχεδιασθείσῃ, δὲν σοὶ ὑπέδειξα τὰς ἀπαιτήσεις τῆς θέσεώς μου; Βαρυθεῖς τὴν εὐδαιμονίαν μεθ' ἧς περιέβαλλες τὴν νεότητά μου, δὲν σοὶ ἔγραψα: «Μαγδαληνῆ, πᾶς ἔχει πε-
πρωμένον τι· τὸ ἔμὸν εἶναι νὰ σὲ φύγω καὶ νὰ τρέξω πρὸς ὀρίζοντας εὐρυτέ-
ρους παρ' ὅσον τὸ ἐπιτρέπει ὁ ἔρωτός σου;»

Διψῶν ἐλευθερίαν καὶ λαμπρὰς τύ-
χας, παρηγορήθην μὲ λέξεις ὠραίας καὶ μὲ τὸν ψυχρὸν ὑπολογισμὸν τῶν ποταπῶν ψυχῶν. Πρέπει ἀρά γε νὰ σοὶ τὸ ὁμολογήσω; τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἤμην πεπεισμένος καὶ δὲν μὲ ἔτυψεν ἡ συν-
εἰδήσις· τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐβάδιζον ἐλαφρότερος καὶ φαιδρότερος ἐν τῇ ἰδῶ. Ἄπεσπᾶσθην ἀπὸ τὸ παρελθὸν τὸ ὁποῖον μοὶ ἐνεποίει τρόμου... ἤμην ἐλεύθερος, ἔμελλον νὰ ἀναζήσω...

Ναί, ἐπανέζησα... Συνητήθην μὲ ἀγενῆ πλάσματα φροντίδας μόνου πα-

ρασχόντα μοὶ καὶ ἀηδίας. Αἱ γυναῖκες αὐταὶ σὲ ἐξεδικήθησαν πολλῶν, Μαγδα-
ληνῆ. Ἐπανέζησα... ἀφοῦ ἔζησα πολὺ ἐν μέσῳ διεφθαρμένῳ ἀνθρώπων, ζῶ μόνος σήμερον, μόνος μετ' ἑμαντοῦ, φεύ-
γων τοὺς ὀλίγους φίλους οἵτινες μοὶ μένουσι, τοὺς φίλους τῶν ὁποίων φο-
βοῦμαι τὰς ἐπιπλήξεις καὶ τὰς ὑβρεῖς ὧν εἶμαι ἄξιος, μὴ συναναστρεφόμενος ἐνίοτε εἰμὴ ἐκείνους οἵτινες μὲ ὑπερα-
σπίζονται διὰ τῆς σιωπῆς των, ἢ ἐκεί-
νους οἵτινες μὲ ὑπερακοντίζουσι κατὰ τὴν ἀτιμίαν γεραίροντες τὴν ἀναυδρί-
αν μου.

Πέντε ἔτη διέρρυσαν. Ποσάκις ἔκ-
τοτε ἐζήτησα εἰς παντὸς εἶδους κραιπά-
λην τὴν λήθην παρελθόντος καταδιώκου-
τός με ἀκαταπαύστως καὶ ἀναπαριστω-
μένου ὑπὸ πάσας τὰς μορφάς! Οἴμοι!
ἐν μέσῳ τοῦ θορύβου τοῦ κόσμου ὅπου ἀπουσίαζεν ὁ νοῦς μου, ἡ εἰκὼν σου, ὡσεὶ κρεμαμένη ἀπὸ νήματος ἀοράτου, ὠρθοῦτο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. Οὐδα-
μοῦ ἐπανεύρισκον ὀλίγην ἡσυχίαν, μίαν ὥραν ἡδονῆς· καὶ τοῦτο διότι οὐδαμοῦ ὡσαύτως ἐπανεύρισκον τὴν λήθην.

Ἐπειτα γνωρίζεις, Μαγδαληνῆ, τὰ ὠραία ἐκεῖνα ὄνειρα τὰ ὁποῖα ἔπλαττες δι' ἐμὲ καὶ τὰ ὁποῖα ἐποικίλλομεν ὁμοῦ, τὰς τρέλας ἐκεῖνας τοῦ πνεύματός μου διὰ τὰς ὁποίας ἐμειδίας ἐνίοτε, ἀλλ' ἐνεθάρρυνες πάντοτε· ἠξέυρεις τὰς μα-
γικὰς ἐκεῖνας σκηνογραφίας αἵτινες ἐφαίνοντο ἐν ἀπόπτῳ καὶ τὰς ὁποίας σὺ ἀγαθὴ καὶ πιστεύουσα, μοὶ ἐδεί-
κνυες διὰ τοῦ δακτύλου· ἠξέυρεις τέλος ὅλας τὰς θελκτικὰς ἐκεῖνας χιμαίρας τοῦ εἰκοστοῦ μου ἔτους... Λοιπὸν! οὐδὲν πλέον! δὲν εἶμαι μῆτε ποιητῆς, μῆτε καλλιτέχνης, μῆτε ἐπιστήμων, εἶ-
μαι ὄν ἀδρανὲς, ἀνφελὲς εἰς πάντας, ἄχθος καὶ εἰς ἐμὲ αὐτόν.

Πλούσιος, ἐδαπάνησα εἰς ὀλίγα ἔτη τὴν βραδέως καὶ ἐπιπόνως ἀποκτηθεῖ-
σαν ὑπὸ τοῦ πατρός μου περιουσίαν. Πτωχὸς, δὲν ἠδυνήθην νὰ ὑψωθῶ οὔτε διὰ τῆς διανοίας οὔτε δι' ἀφανοῦς ἐργα-
σίας. Πτωχὸς, ἔμεινα πτωχὸς, κατα-
βαίνων μίαν πρὸς μίαν τὰς κοινωνικὰς

βαθμίδα, ἄνευ ἀξιοπρεπείας διὰ τὸ ὄνομά μου καὶ ἄνευ τρόμου διὰ τὴν αὐριον. Μήπως ἤξεύρω ποῦ θὰ κατέβαινον καὶ τί θὰ ἐγινόμην ἄνευ τῆς τυφλῆς τύχης ἣτις μὲ συνέλαβε καὶ ἐκ δευτέρου καὶ μὲ ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν ταπεινότητά μου; Ἡ τύχη αὕτη μὲ ἦλθεν ἐσπέραν τιὰ χωρὶς οὔτε βῆμα νὰ κάμω πρὸς συνάντησίν της. Ἄλλως τε δὲν θὰ εἶχον πρὸς τοῦτο μήτε τὴν δύναμιν μήτε τὸ θάρρος. Διὰ τοῦτο ὁ κόσμος εἶπε περὶ ἐμοῦ: Εἶναι εὐτυχής!... Ὁ κόσμος ἠπατήθη. Εἶμαι πλούσιος, ἀλλ' οὐδὲν περισσότερον· πλούσιος εἰς χρήματα, ἀλλὰ στερούμενος ὅλων τῶν προτερημάτων τῶν κοσμοῦντων τὸν ἄνδρα, στερούμενος ὅλων τῶν χιμαιρῶν τῶν πληρουσῶν τὴν καρδίαν.

Μαγδαληνῆ, κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν θὰ ἐπλήρωνα δι' ὅλης μου τῆς περιουσίας μίαν τῶν ὠραίων ἐκείνων ἐσπερίδων τῆς νεότητός μου καθ' ἄς, μόνος μετὰ σοῦ, τὴν κεφαλὴν ἔχων κεκλιμένην ἐπὶ τοῦ ὤμου σου, μὲ ὠμίλεις περὶ καλῶν ἔργων, περὶ εὐρυτάτων σχεδίων, περὶ μέλλοντος λαμπροῦ καὶ εὐδαιμονίας αἰωνίας...

Πόσον μακρὰν ἡμῶν εἶναι ὁ καιρὸς ἐκείνος, Μαγδαληνῆ, πόσον πρὸ πάντων εἶναι μακρὰν ἐμοῦ!...

Ἐπιστρέφω εἰς τὸν οἶκόν μου μὲ κεφαλὴν πυρέσσουσαν καὶ μὲ καρδίαν συντετριμμένην... φαντάσθητι, Μαγδαληνῆ... ὦ! ἔπρεπε νὰ τὸ περιμένω καὶ ὄχι νὰ ὑπάγω ἐκεῖ ὅπου μὲ ἔσυρεν ὁ δαίμων. Ἐξέρχομαι ἀπὸ τοῦ Φριδερίκου, ἤξεύρεις, τοῦ τρελοῦ ἐκείνου, τοῦ ἀσώτου, τοῦ καλλίστου φίλου μου ἄλλοτε, ἐκείνου τὸν ὁποῖον ἐπετίμας ἄλλοτε, ἐκείνου τὸν ὁποῖον ἠγάπας καὶ ἐξετίμας χωρὶς νὰ τὸ θέλῃς, τόσο ἡ διάνοια καὶ ἡ καρδίη εὕρισκον ἐπιείκειαν ἐν τῷ πνευματικῷ σου κλίνοντι πρὸς τὴν αὐστηρότητα. Δοιπὸν! σήμερον εἶναι ὅλος διαφορετικός. Μυσικῶς καὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἠγάπα ὡς φαίνεται ἀγνήν κόρην, ἀγαθὴν ὡς σὲ καὶ σχεδὸν ἐπίσης ὠραίαν. Ἡμέραν τιὰ ἀπεχαιρέτισε παρελθὸν ὅπερ ἤρχιζε νὰ τὸν πιέζῃ ὡς

μομφὴ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καὶ ἀπειλὴ διὰ τὸ μέλλον του· ἐνυμφεῦθη. Ἡ γυνὴ ἦν συνεζεύχθη ἦτο πτωχὴ ὡς αὐτός, ἀλλὰ τὴν ἠγάπα ἀγίως, καὶ ἐδέχθη τὴν πάλην ἦν ἔπρεπε νὰ ὑποστῇ διὰ νὰ τὴν ἐπιτύχῃ. Ἐκ τῆς πάλης ταύτης ἐξῆλθε τέλος νικητῆς, καὶ ἠνώθησαν.

Ἐγὼ πρὸ πολλοῦ δὲν τὸν εἶδον. Ὡς σὲ εἶπον, ἀποφεύγω τοὺς φίλους τῶν ὁποίων ἡ ἠθικότης μοι ἐμπνέει τρόπον, ἀλλ' ἀποφεύγω ἐπίσης καὶ τοὺς εὐτυχεῖς φίλους. Κατατρυχόμενος ὑπὸ τύψεων, δὲν ἀγαπῶ ἐκείνους οἷτινες μὲ ἀναγκάζουσι νὰ τοὺς σέβωμαι· μὲ φαίνεται ὅτι μοι κλέπτουσι φιλίαν τὴν ὁποίαν ματαίως προσπαθῶ νὰ τοῖς διαφιλονεικήσω. Δὲν ἀγαπῶ δ' ἐπίσης ἐκείνους οἷτινες δὲν ἔχουσι νὰ μοι προσφέρωσιν εἰμὴ αὐθάδη εὐδαιμονίαν...

Ἄλλ' ἡμέραν τιὰ ἡ τύχη μὲ ἔφερεν ἀπέναντι τοῦ Φριδερίκου, καὶ μὲ ἔσυρεν εἰς τὸν οἶκόν του· ἠθέλησα νὰ ἀντισταθῶ, διότι ἤξευρα ὅτι θὰ ἐβασανίζομην βλέπων τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ οἴκου περὶ οὗ μὲ ὠμίλει μετὰ γελοίας ἐμφάσεως. Ἐν τούτοις ἔπρεπε νὰ ἐνδώσω, καὶ ἐνέδωκα κατὰ τὸ ἡμισυ μετὰ λύπης καὶ κατὰ τὸ ἡμισυ μετὰ πικρᾶς χαρᾶς ἐπὶ τῇ ιδέᾳ ὅτι θὰ ἠὲφραινόμην ἅπαξ ἐπὶ ζωῆς μου ἐκ τῆς θεᾶς πράγματος τὸ ὁποῖον μοι ἦτο ἀπηγορευμένον νὰ ἴδω ποτὲ ἐκ τοῦ σύνεγγυς.

Μαγδαληνῆ, θὰ ἠδυνάμην ἐν τούτοις νὰ ἤμην καὶ ἐγὼ εὐτυχὴς ὡς αὐτός. Ἡ σύζυγός του εἶναι εἴκοσι καὶ τεσσάρων ἐτῶν, εἶναι δὲ ὠραιότερα παρ' ὅτε τὴν εἶδον κατὰ πρῶτον, πρὸ τριῶν ἐτῶν, καὶ καλλονῆς τοσοῦτον διαφερούσης καὶ τοσοῦτον πλησιαζούσης μὲ τὴν ἰδικὴν σου ὥστε δὲν ἠδυνήθην νὰ τὴν ἴδω χωρὶς νὰ ὠχραίωσω.

Θέε μου! πόσον ἀγαπᾶται ὁ Φριδερίκος!... Ὅταν ὀμιλῇ, τὸν ἀκούει προσεκτικῶς, καὶ εἰς ἐκάστην τῶν λέξεων του μειδιᾷ μειδιάμα θαυμασμοῦ. Πᾶν ὅ,τι λέγει εἶναι ὠραῖον, πᾶν ὅ,τι πράττει εἶναι μέγα. Ἐκάστη τῶν πράξεων τοῦ Φριδερίκου, ἔστω καὶ ἡ μᾶλλον παιδαριώδης, δι' αὐτὴν εἶναι λαμπρά. Εὐτυχῆ

Φριδερίκε! Είναι Θεός διὰ τὴν γυναῖκά του, καὶ δὲν εἶναι τίμιος εἰμὴ δι' αὐτῆς. Διέρχονται ἄλλως τε τὴν ὑπαρξίν των ἀνταγαπώμενοι. Ἐπειτα, ἤξεύρεις, Μαγδαληνή; ἔχουν τέκνα· τὸ πρεσβύτερον εἶναι πενταετής· εἶναι ὠραίου ὡς ἡ μήτηρ του, καὶ τὸ αὐτὸ μεϊδιάμα διανυγάζει τὴν νοήμονα φυσιογνωμίαν του. Τὸ ἐνηγκαλίσθην ἔνεκα τοῦ πρὸς σὲ ἔρωτός μου. Τὸ ἄλλο, ὅπερ εἶναι μόνου τριετῆς, ἀνεβρύχθη ἐπὶ τῶν γονάτων μου. Τότε αἱ λυπηραὶ ἰδέαι μου μὲ κατέλαβον καὶ ἀνεσκάλιζον τὸ πῦρ μετὰ λύσσης, ἀλλὰ τὸ παιδίον ποσῶς δὲν μὲ ἄφινεν εἰς ἡσυχίαν. — Κύριε, μὲ ἠρώτησεν, ἔχετε παιδάκι σὰν ἐμένα; — Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀπεκρινόμην, ἔξέλαβε τὴν σιωπὴν μου ὡς ἐπιβεβαίωσιν καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ τοῦ τὸ φέρω, διὰ νὰ συμμαρισθῇ μετ' αὐτοῦ τὰ παιγνίδια τῆς πρωτοχρονιάς.

Ὁ Φριδερίκος σχεδὸν δὲν ἐνθυμεῖται πλέον τὸν ἄλλοτε βίον του. Εἶναι ὑπερήφανος διὰ τὴν γυναῖκά του ὅσον καὶ ἐντυχῆς διὰ τὸν ἔρωτά της, καὶ ἀποκαλύπτεται ἐνώπιον αὐτῆς. Ἐργάζεται διὰ τὴν ὠραίαν του οἰκογένειαν εἰς ἣν θὰ ἐξασφάλισῃ ὑπαρξίν ἀνεξάρτητον θὰ καταστήσῃ τὸν υἱὸν του τίμιον ἄνθρωπον καὶ πεπαιδευμένον, καὶ τὴν θυγατέρα του ἀγνήν σύζυγον ὡς τὴν μητέρα της. Τοῦτο εἶναι τὸ μόνον ὄνειρόν του.

Ἐγὼ, ἐπιστρέφω εἰς τὸν οἶκόν μου μόνος, πάντοτε μόνος, καὶ καταρῶμαι τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ Φριδερίκου εἰ καὶ συγχωρῶν αὐτήν.

Μαγδαληνή, αὐτὸ τὸ ὅποιον σοὶ ἀπευθύνω δὲν δύναται πλέον νὰ ὀνομασθῇ ἐπιστολή, εἶναι ὀλόκληρος ἡ καρδιά μου ἐκρηγνυμένη. Ἡ κραυγὴ τὴν ὁποίαν ἀκούεις ἔσεται ἡ ὑπερτάτη κραυγὴ τῆς ἀπελπίσias μου. Ἡ θὰ μὲ ἀποκριθῆς ἢ θὰ φουεθῶ!... Ὅχι, δὲν θὰ φουεθῶ, θὰ ἀποθάνω...

Μαγδαληνή, σὲ ἀγαπῶ!

Ἐν ὀνόματι τοῦ ἔρωτος τούτου τὸν ὅποιον ἐν τούτοις ἐπέτρεψεν ὁ Θεός, ἐν ὀνόματι τῆς μητρός μου τῆς ἀναπαυόμενης εἰς τὸν τάφον, ἐν ὀνόματι τῆς μητρός

σου ἢν τόσοσ ἡγάπας, ἐν ὀνόματι παντὸς προσφιλεστάτου ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ... ἐπίτρεψον εἰς τὸν δυστυχῆ νὰ ἐξαγνισθῇ διὰ τῆς μετανοίας καὶ νὰ πέσῃ εἰς τὰ γόνατά σου!...

Μαγδαληνή, συγχώρησέ τον... ἔλεος! συγχώρησόν με... Κυλλίομαι εἰς τοὺς πόδας σου... δὲν εἰμπορῶ νὰ ζήσω μῆτε μίαν ὥραν πλειότερον ἄνευ σοῦ... Ἔσο ἰδική μου, ἔσο σύζυγός μου!...

Εἶμαι νέος ἀκόμη, Μαγδαληνή· μένουσι πολλὰ ἔτη νὰ διατρέξω... Τὰ ἔτη ταῦτα θὰ τὰ μεταχειρισθῶ οὕτως ὥστε νὰ λησμονήσῃς τὰς σκληρὰς ὥρας τῆς ἀποπλανήσεώς μου. Δὲν σὲ θέλω πλέον ὡς ἀδελφὴν, σὲ θέλω ὡς δικαστήν... Ἢ διατάττης.

Πᾶν ὅ,τι θέλεις, θὰ τὸ πράττω· ἡ λέξις ἣτις θὰ πέσῃ ἐκ τῶν χειλέων σου ἔσεται ἡ ἀνέκκλητος ἀπόφασις τῆς εἰμαρμένης μου...

ὦ! τότε... πῶς θὰ ἐργάζωμαι, πῶς θὰ σὲ ἀγαπῶ, πόσον ὠραίας ἡμέρας θὰ διερχώμεθα... πόσον τὸ τέκνον ὅπερ θὰ γεννηθῇ ἐκ τῆς ἐνώσεώς μας θὰ ἦναι ὠραῖον καὶ ὑγιές... πόσον... τὸ γῆράς μας ἔσεται μακρὸν καὶ ἡδὺν, προστατευόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνεκλαλήτου ἐκείνου ἔρωτος ὀλοκλήρου χαρμοσύνου βίου... πόσον... Ἄλλ' ὄνειρεύομαι... ὄνειροπολῶ... Μαγδαληνή, εἰπέ μοι ταχέως ὅτι δὲν ὄνειρεύομαι, καὶ εἴθε ὁ ἥλιος τῆς αὔριον νὰ φωτίσῃ τὴν ὁδὸν ὅπου θὰ σὲ περιμένω, μὲ τὸν πόδα εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου, μὲ τὰς χεῖρας τεταμένας πρὸς σὲ καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔστραμμένους πρὸς τὸν οὐρανόν!...

.

«... Διατὶ, Κύριε, ἐπιμένετε νὰ γράφετε πρὸς γυναῖκα μὴ αισθανομένην σήμερον τὰ δάκρυά σας; Πολὺ πρὶν ἢ ἡ λύπη σας ἀνακαλέσῃ αὐτὴν εἰς τὴν μνήμην σας, ἢ ἰδικῆ τῆς λύπῃ τὴν ἀνῆρπασεν ἐκ μέσου τῶν ζώντων. Ἀγνοεῖτε, Κύριε, ὅτι ἡ Μαγδαληνὴ ἀπέθανε;»

ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ ***

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΟΣ

(Αφιερούται Σπυριδωνι Βασιλειάδῃ.)

Εἰς μίαν ἄκραν τοῦ Παρθενῶνος,
Μνημόστυνον θεῖου λαμπροῦ αἰῶνος,
Λαμπρῶν πατέρων,
Ἐπίστου ἔργου πῆς εὐφροίας,
Ἦν ἀπαστράπτουσαν ὁ Φειδίας
Ἦντλησεν ἔνθους ἐκ τῶν ἀστέρων, —

Μίαν ἡμέραν — ἤμην παιδίον —
Ἐγραψα μέσφ γραφῶν μυρίων.
Τὸ ὄνομά μου,
Κ' εὐθὺς ἤσθάνθηεν πυρὰν ἐντός μου,
Κ' ἔκτοτ' ὑπῆρξαν ὄραίου κόσμου
Οἱ λογισμοὶ μου, τὰ ὄνειρά μου.

ὦ! ἐνθυμούμαι τὸ μέρος ἔτι,
Εἰ καὶ παρήλθον τοσαῦτα ἔτη,
Ἦ πρώτη ἤδη,
Εἰ καὶ στεφάνους δὲν πλέκω πλέον,
Εἰ καὶ πᾶν ὅ,τι χαρὰν ἦν πνέον
Τώρα μὲ θλίβει.

Ἄν αὔραι πάλιν ἔκετ μέ φέρουν
Ὅπου τὰ θεῖα κάλλη μαρμαίρουν
Τοῦ Παρθενῶνος,
Μετὰ τοσαύτας καιρῶν θεέλλας,
Μάχας τῆς γῆς μας πρὸς τὰς νεφέλας,
Στροφάς βαρείας συχνοῦ χειμῶνος, —

Θὰ ἴδουν τάχα τὰ ὄμματά μου
Ἐκεῖ ἀκόμη τὸ ὄνομά μου
Κεχαραγμένον;

Ἄν οὔτω, — γὰρ, φιλάτῃ Μοῖρα!
Τὸ ἔσπερ θὰ ψάλλ' ἡ λύρα
Θὰ ζήσῃ χρόνους ἡγαπημένον. . .

Βραβία τῆ 25 Νοεμβρίου 1874.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΠΑΠΠΑΖΟΓΛΟΥΣ

Ο ΚΡΩΒΥΛΟΣ (CHIGNON)

Ποῖος κατήργησε τὸ μαλακῶφ; Φόρμα,
ὄπερ καθίστα γελοιοδεστάτην τὴν
γυναικείαν μορφήν, ὄπερ ἔδωκεν ἀφορ-
μὴν καὶ χώραν εἰς μυρίους σαρκασμοὺς
καὶ πλεῖστα ὄσα ἀτοπήματα, καὶ τὸ
ὀποῖον, εἰς τὸ πείσμα τοςούτων ἀντιδρά-

σεων, εἶχε σχεδὸν γενικευθῆ παρὰ ταῖς
γυναιξί; πῶς γίνεται νὰ καταργηθῇ ἐν
μῇ στιγμῇ; ποῖα ἀμετάτρεπτος ἀπό-
φασις τὸ κατεδίκασεν ἄνευ παραπόνων;
Οἱ γονεῖς ἠπέλουν εἰς μάτην. Οἱ σύζυ-
γοὶ ἐν τῇ ἀγανακτῆσει αὐτῶν ἔκρυπτον
τὴν δυσμένειαν εἰς φράσεις μελαγχο-
λικὰς καὶ συμβολικὰς! Αἱ γελοιογραφι-
καὶ ἐφημερίδες ἐξηγτοῦντο εἰς ἐμπαιγ-
μοὺς καὶ θεωρίας, καὶ μολαταῦτα τὸ
κρινολίνον ἐθριάμβευε καὶ δὲν κατηρ-
γήθη, εἰμὴ ὅτε ἐσήμανεν ἡ ὥρα τῆς
καταδίκης του.

Διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν δὲ ὁ κόσμος ἀπὸ τὸν
κρόβυλον, ἀνάγκη πρωτοβουλίας ἰσχυ-
ρᾶς, ἐχούσης ὑποχρεωτικὴν ἰσχὴν διὰ
τὸ γυναικεῖον φύλον.

Αἱ Παρισίαι Κυρίαὶ συνέλαβον ἐ-
σχάτως τὴν ιδέαν τῆς προστασίας τῆς
Δημοκρατίας· ὁ κρόβυλος δὲν συνδυά-
ζεται μετὰ τῆς ἀπλότητος τῆς δημοκρα-
τικότητος· τὸ σημερινὸν πνεῦμα ἐν Πα-
ρισίοις ἀποστρέφεται τὰς πομπὰς τῆς
μοναρχίας καὶ τὴν πολυτέλειαν τοῦ
αὐτοκρατορισμοῦ· αἱ Γαλλίδες ἀνεγνώ-
ρισαν τὸν προορισμὸν τῆς πατρίδος των
κατὰ συνέπειαν ὁ κρόβυλος θυσιάζεται
διὰ τὰς ιδέας ταύτας.

Ἦ ἐφημερίς Charivari προτρέπει τοὺς
νέους νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ ποτὰ, καὶ
ιδίως τὸ ἀψίνθιον καὶ νὰ συμμορφωθῶσι
πρὸς τοὺς νέους στρατιωτικὸς νόμους.

Ὁ Δουμᾶς ἐξορκίζει γέροντας καὶ
νέους ὅπως παραιτηθῶσι τῶν ματαιο-
τήτων τῆς λαγνείας καὶ πάσης ἄλλης
βεβήλου ἡδονῆς αἵτινες ἤκμαζον ἐπὶ
τῆς αὐτοκρατορίας· ἡ Γαλλία ὀφείλει
ν' ἀλλάξῃ χροιάν καὶ δέρμα.

Ὅπως αἱ Ῥωμαῖαι ἔφεραν τὰ κο-
σμήματα αὐτῶν εἰς τὸ θησαυροφυλά-
κιον διὰ τὴν ἐξακολουθήσιν τῶν Καρχη-
δονικῶν πολεμῶν, οὕτω καὶ αἱ Παρισι-
ναὶ ὀφείλουσι ν' ἀποσπάσωσιν ἐκ τῶν
κεφαλῶν αὐτῶν τοὺς πολυδαπάνους κρω-
βύλους οἵτινες ἀσχημίζουσι μᾶλλον,
ἀντὶ νὰ προσθέτωσι θέληγτρα.

Ἄλλὰ καταργουμένου τοῦ κρωβύλου
τί θέλουσιν ἀπογίνει οἱ ὀβελίσκοι καὶ
αἱ πυραμίδες τῆς κεφαλῆς τῶν γυναι-

κῶν; ποῦ θέλει στηριχθῆ ὁ παμμεγέθης ὄγκος ὃν καταχρηστικῶς ὀνομάζουσι καπέλλον ὅταν ὁ κρώβυλος καὶ τὰ διάφορα αὐτοῦ παρακολουθήματα ἐκλείψωσι; ποία δὲ γυνὴ θέλει θέσει ἐπὶ τῆς ἰδίας αὐτῆς κόμης τὰς παντοίας ἐκεῖνας ὕλας ἃς συνεπάγεται ὁ κρώβυλος; τὰ κουρέλια, τὰς φωλεὰς τῶν σπουργιτῶν καὶ χελιδόνων, τὰ σάγματα, τὰ φρύγανα, τὰ ἄχυρα, τὰς οὐράς τῶν ἵππων, τὰ ἔρια τῶν προβάτων καὶ διάφορα ἄλλα ποτάμια τριχόχορτα, καὶ ὅλας τὰς ἐκ τῶν νοσοκομείων ἐξαγομένας κόμας ἀσθενῶν, καὶ θνησκουσῶν γυναικῶν;

Ἐὰν τῷ ὄντι αἱ Παρισιναὶ Κυραὶ ἀναλαμβάνωσιν ἀληθῶς καὶ σπουδαίως τὴν μεταρρῦθμισιν ταύτην, τὸ παράδειγμα αὐτῶν θέλει διαδοθῆ, καὶ ὁ κόσμος θέλει ἀπαλλαγῆ τοῦ ὄχληροῦ καὶ δαπανηροῦ τούτου στολισμοῦ ἄνευ δυσκολίας.

Οὐδέποτε ἐφευρέθη γελιοιδέστερος καὶ τερατωδέστερος συνάμα τοῦ κρωβύλου στολισμός· βάρος τοιοῦτον τιθέμενον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν γυναικῶν κατέστη ἐσχάτως δυσβάστακτον βασανιστήριον, ἔνεκεν τῶν ὑψιπτέρων ἐμβάδων, τῶν ὁποίων ἡ στενὴ καὶ ὀξεῖα συνάμα πτέρνα ἀναγκάζει ταύτας νὰ περιπατῶσι κεκυφύλαι.

Ὁ κρώβυλος ἠδίκησε πολὺ τὰς δασυκόμους γυναῖκας, αἵτινες μολαταῦτα ὄχι μόνον δὲν ἐξηγέρθησαν κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸν ἠσπάσθησαν. Ἐνῶ δὲ εὐηργέτησε πολὺ τὰς μεστὰς ἡλικίας γυναῖκας, κατήγησε νὰ ἐξομοιώσῃ ταύτας πρὸς τὰς νεάνιδας καὶ νὰ ἐμπνέῃ ἀδιακρίτως τὴν ἀμφιβολίαν, καὶ κατ' αὐτῶν ἀκόμη τῶν πλουσιοκόμων κεφαλῶν.

Ἐὰν λοιπὸν ὁ κρώβυλος καταργηθῆ εὐγνωμοσύνη δικαία πρέπει ν' ἀποδοθῆ εἰς τὰς γενναίας κυρίας αἵτινες πρῶται θέλουσι τὸν ἀποτινάξει.

Κων]πολις 15 Νοεμβρίου 1874.

M. ΛΙΒΑΝΙΟΣ

ΘΕΟΒΑΛΔΟΣ

I

Δὲν παρήλθε πολὺς χρόνος· ὅλοι οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὸ οἰκογενειακὸν τοῦτο δράμα δὲν ἀπέθανον, καὶ ὑπάρχει τις ὅστις θ' ἀνακράξῃ ἴσως ἀναγινώσκων τὰς σελίδας ταύτας, ἀναγνωρίζων ἐν πρὸς ἐν τὰ πρόσωπα ταῦτα τὰ περιβεβλημένα μὲ πλαστὰ ὀνόματα: «Ἴδου ἐγώ!...» Ἔστω! δὲν ὀπισθοχωρῶ ἐνώπιον τῆς ἀγανακτικῆς του· εἶναι γυνὴ καὶ ἐγὼ δυστυχῆς γέρον τῶν ὁποίου ἔθραυσε τὰς τελευταίας ἡμέρας.

Ἦτο κακοκαιρία ἐξ ἐκείνων αἵτινες συμβαίνουσι κατὰ τὴν ἰσημερινὰν καὶ κατὰ τὰς ὁποίας ἡ βροχὴ πίπτει μαστιζομένη ὑπὸ βιαίου ἀνέμου. Οὐδεὶς ἀνθρώπος, οὐδεὶς θόρυβος εἰς τὰς μονῆρας ὁδοὺς τὰς περὶ τὸ Δουξεμβούργον· μόνον ὄργανόν τι τῆς Βαρβαρίας ἔπαιζε παρατόνως καὶ μελαγχολικῶς κάτωθεν τῆς αὐλείου θύρας. Ὅκτὼ ὄραι ἐσήμαινον ὅταν εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ἀδελφῆς μου, τῆς κυρίας μαρκεσίας Πόνος.

Ἡ ἀδελφὴ μου ἦτο γυνὴ τῆς παρελθούσης ἐποχῆς· εἶχε διέλθει τὰ ὀραιότερα ἔτη τοῦ βίου της εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Μαρίας Ἀντωνιέττης· κάκισαι ἡμέραι διεδέχθησαν τοσαύτην λάμψιν καὶ περιουσίαν, ἔπειτα ἡ τύχη τὴν ἀνύψωσε πάλιν, καὶ τεσσαράκοντα ἔτη βραδύτερον ἐξῆ εὐτυχῆς μὲ ὅσα τῇ ἔμενον ἐκ τῶν συντριμμάτων τοῦ μεγάλου ἐκείνου ναυαγίου. Ἦτο ἐπιβλητικὴ κατὰ πρώτην ἐποψίαν καὶ ἀγαστὴ ἐν τῷ στενῷ κύκλῳ τῆς οἰκειότητος· ἔβλεπέ τις ἀκόμη ὑπὸ τὰς ῥυτίδας της τὴν ἄλλοτε καλλονὴν της, καὶ τὸ ὑψηλὸν της ἀνάστημα, τὸ πλήρες χάριτος καὶ ἀξιοπρεπείας, πολὺ ἀπέειχε τοῦ νὰ μαρτυρῆ τὰ ὀγδοηκοντὰ της ἔτη. Εἶχεν ἀπομείνει αὐτῇ ἐκ τῆς ὑψηλῆς σφαίρας ἐν ᾗ εἶχε ζήσει ψυχρόν τι καὶ ἐπιφυλακτικὸν ὕφος· ἀλλ' ἀμέσως μετὰ τὰς πρώτας φιλοφρονήσεις, καθίστατο εὐχαρις, ὁμιλητικὴ, καὶ, ὁ Θεὸς νὰ τὴν συγχωρήσῃ!

φλύαρος καὶ ἑλαφρὰ ὡς εὐτυχῆς δεκαπενταέτις κόρη. Ὅλη ἡ ἀγάπη τῆς κυρίας Πόνος καὶ ἡ ἐμὴ συγκεντροῦτο εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ ἀποθανόντος ἤδη μοινογενοῦς υἱοῦ τῆς, εἰς ἓνα ἄγγελον, εἰς τὴν Βαλερίαν Πόνος.

Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἡμεθα μόνοι. Ἡ κυρία Πόνος κατεγίνετο εἰς κέντημά τι ἡ Βαλερία, καθημένη πρὸ τῶν ποδῶν τῆς, ἀνείλισσε μεταξίνους κλωστάς. Εἶχεν ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς μεγάλην ἀνθοδέσμην ἐκ φθινοπωρινῶν ἀνθέων ἤδη ὡχραυθέντων ὑπὸ τοῦ ψύχους, ἀλλὰ τῶν ὁποίων τὰ ἑλαφρὰ ἀρώματα ἀνεδίδοντο γλυκύτερα ἐν τῇ θερμῇ ἀτμοσφαίρᾳ τῆς αἰθούσης. Ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους τῆς τραπέζης, ὁ Θεοβάλδος ἐσχεδίαζεν εἰς λεύκωμά τι τὸ βλέμμα του μετέβαινεν ἀδικόπως ἐκ τοῦ πρὸ αὐτοῦ θεημένου συμπλέγματος εἰς τὸ σχεδιάσμα του πρὸς ὃ ἐμειδία μετὰ χαρᾶς καλλιτέχρου. Μετὰ ἓνα μῆνα, ὁ Θεοβάλδος Μοντμὼρ ἔμελλε νὰ νυμφευθῇ τὴν Βαλερίαν μας.

Ἦμην πρὸ τῆς θερμάστρας μετὰ τοῦ κόμητος Ἀνατολίου Σαϊντ-Σερβιέν' ἔνεκα τῆς μετὰ τοῦ Θεοβάλδου συγγενείας του εἶχε δικαίωμα νὰ γίνεταί δεκτὸς παρ' ἡμῶν ἢ το καλὸς νέος, ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν ἀσήμενος, ἐξ ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους ἐκτιμᾷ τις καὶ ἀγαπᾷ χωρὶς νὰ αἰσθάνεται μήτε τὴν ἀπουσίαν των μήτε τὴν παρουσίαν των.

Εἰς τὴν θέαν τῆς ἀταράχου ἐκείνης οἰκογενειακῆς εἰκόνας ἠσθανόμην ἐμαυτὸν πλήρη καλῶν προαισθημάτων διὰ τὸ μέλλον. Ὁ Θεοβάλδος ἦτο ἀκριβῶς ὁ σύζυγος ὃν ἐπεθύμησα διὰ τὴν Βαλερίαν· ὄνομα ἔντιμον, ὀλίγη περιουσία, ἀλλὰ θέσις ἣτις ἔμελλε νὰ μεγαλυθῇ, φιλοδοξία μεμετρημένη, χαρακτήρ νομοταγῆς καὶ γενναῖος, βίος ἀνεπίληπτος. Ἡ Βαλερία ἐπίσης ἐφαίνετο μειδιῶσα πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν ἣν τῇ παρεῖξάμεν τὸ δειλὸν βλέμμα τῆς ὑψούτο πρὸς τὸν Θεοβάλδον μετ' ἀπεριγράπτου ἐκφράσεως ἐμπιστοσύνης καὶ τρυφερότητος, ἔπειτα ἐπανήρχετο πρὸς ἐμὲ πλήρες εὐγνωμοσύνης.

— Ἐλάτε ἐδῶ, θεϊέ μου, μὲ εἶπε δει-

κνύουσα καθέδραν πλησίον τῆς τραπέζης· πρέπει ὁ Κ. Θεοβάλδος νὰ σᾶς θέσῃ ὡσαύτως εἰς τὸ λεύκωμά μου.

— Φιλάρεσκος! ἀνέκραξα, θέλεις λοιπὸν νὰ γίνονται καταφανέστερα τὰ δεκαεπτὰ σου ἔτη πλησίον τῆς γηραιᾶς μορφῆς μου. Ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ οἰκογενειακοῦ συμπλέγματος ἀρκούσι νομίζω τὰ ὀγδοήκοντα ἔτη τῆς κυρίας μαρκεσίας. . .

— Ἄ! δὲν εἶχα σκεφθῇ τὴν ἀντίθεσιν, διέκοψεν ἀφελῶς ἡ Βαλερία· δὲν ἔχει κανεὶς τοιαύτας ματαιότητας ὅταν δὲν ἦναι ὠραῖος!

Καὶ ἐν τούτοις ἦτο θελκτικὴ ὁμιλοῦσα οὕτω ὑπῆρχε τοσαύτη γλυκύτης καὶ γαληνιότης εἰς τοὺς γλαυκοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς, τοσαύτη χάρις εἰς τὸ μειδίαμα καὶ τοὺς τρόπους τῆς!

Μετέβην ὀπισθεν τοῦ Θεοβάλδου· τὸ σχεδιογράφημα ἦτο θελκτικώτατον· μόνο ἡ κεφαλὴ τῆς Βαλερίας, ἐκ τῶν πολλῶν ἐπιδιορθώσεων, εἶχεν ὀλίγον παραμορφωθῇ ἠσθάνετο τίς ὅτι ὁ καλλιτέχνης ἠθέλε νὰ καλλύνη τὴν ὁμοίότητα καὶ δὲν τὸ κατῴρθωνε.

— Δεσποινὶς, εἶπεν ἐξαλείφων γραμμὴν τινα ἣν ἐχάραττε ματαιῶς, θέλετε νὰ κλίνετε ὀλίγον τὴν κεφαλὴν;

Ἡ Βαλερία ἐκλίνε πρὸς τὴν μάμμην τῆς, καὶ τὰ ὠραῖα ξανθὰ μαλλία τῆς, ἐπανέπεσαν κατὰ μακροὺς βοστρύχους ἐπὶ τῆς παρεῖας τῆς.

— Κάλλιστα, δεσποινὶς, εἶπεν ὁ Θεοβάλδος εὐχαριστηθεῖς.

Καὶ ἔσπευσε νὰ κρύψῃ, ὑπὸ τοὺς ἑλαφρῶς προχωροῦντας βοστρύχους, τὴν ὄχι κανονικὴν κατατομὴν τῆς Βαλερίας.

— Θεέ μου! ἐσκέφθην, βλέπει ὅτι ἡ κόρη αὕτη δὲν εἶναι ὠραία! . . .

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ βροχὴ ἐμάστιξε βιαίως τὰ παράθυρα καὶ βρονταὶ ἠκούσθησαν.

— Τί φρικώδης καιρὸς! ἀνέκραξεν ὁ κόμης Ἀνατόλιος, ὅστις πρὸ ἡμισείας ὥρας ἠκροάζετο τὴν βροχὴν χωρὶς νὰ λέγῃ λέξι.

— Τισοῦτώ μᾶλλον δυσανασχετῶ, εἶπεν ἡ ἀδελφή μου, ὅσω περιέμενα

ἀπόψε ἐπίσκεψίν τινα, τὴν κυρίαν Δὲ Λὰς Βερμέγιας.

— Τὴν κυρίαν Δὲ Λὰς Βερμέγιας! ἐπανάλαβεν ὁ κόμης ἐγειρόμενος, τὴν κυρίαν Δὲ Λὰς Βερμέγιας! Μίαν Ἰσπανίδα τῆς ὁποίας ὁ σύζυγος ἐφονεύθη εἰς τὴν Ναβάρραν, καὶ ἦτις αἰχμαλωτισθεῖσα ἀπὸ τοὺς καρλιστὰς διέφυγεν αὐτοὺς ὡς ἐκ θαύματος;

— Αὐτὴν τὴν ἰδίαν, κύριε κόμη.

— Ἄλλ' εἶναι ἥρωϊς αὐτὴ ἢ γυνὴ! Ὅμιλεῖ γαλλικὰ;

— Ὅπως ὑμεῖς. Ἄν καὶ Ἰσπανίς, ἀνετράφη εἰς Παρισίους.

— Ἄ! τόσον καλλίτερον! Πολὺ θὰ ἐλυπούμην ἐὰν δὲν τὴν ἐνόουν. Καὶ ἂν δὲν ἦτο αὐτὴ ἢ ἐλεεινὴ βροχὴ θὰ ἤρχετο ἀπόψε. Καὶ σεῖς, Θεοβάλδε, δὲν δυσανασχετεῖτε;

— Παντάπασιν, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος μειδιῶν ἠδέως πρὸς τὴν Βαλερίαν· ἢ ἐπίσκεψις αὐτῆ θὰ ἐτάραττε τὴν οἰκειότητα τῆς ἐσπερίδος μας. Τόσον εὐχάριστον εἶναι νὰ μένητις οἰκογενειακῶς πλησίον τοῦ πυρὸς, ὅταν ἢ θύελλα μυκᾶται καὶ νὰ κλείη τὴν θύραν του εἰς τοὺς πληκτικούς καὶ βαρετούς! Ἄλλως τε βλέπετε ὅτι δὲν ἀγαπῶ τὰς ἥρωϊνας. Πλειότερον συμπαθῶ πρὸς γυναῖκα γλυκεῖαν, χαρίεσσαν, δειλὴν, παρὰ πρὸς τὰς ἀνδρογυναίκας ἐκείνας αἰτινες ἰππεύουσιν ὡς θωρακοφόροι, καὶ πυροβολοῦσι χωρὶς νὰ κλείσωσι τοὺς ὀφθαλμούς. Μία ἥρωϊς! ἀλλ' αὐτὸ εἶναι τραγωδία.

— Τὰ, τὰ, τὰ, φίλτατέ μου, διέκοψεν ὁ κόμης παρατηρῶν τὴν Βαλερίαν. Ἐυνοῶ νὰ συμπαθῆτε πρὸς τὰς ἀδυνάτους, τὰς νέας, τὰς χαρίεσσας γυναῖκας, ἀλλ' ἐπιτρέπεται νομίζω εἰς ἐμὲ νὰ ἀγαπῶ τὰς ἰσχυρὰς γυναῖκας. Φαντάζομαι τὴν κυρίαν Βερμέγια ὑψηλὴν, μελαγχρινὴν, μὲ ὑπερήφανον βλέμμα, μὲ βάδισμα εὐγενές· ἀσχημον ἴσως, ἀλλ' ἔχουσιν ἀσχημίαν προτιμότεραν ὠραίας φυσιογνωμίας! Δὲν εἶναι τοιαύτη, Κυρία, ἢ κυρία Βερμέγια ὅπως τὴν φαντάζομαι;

— Ναί, περίπου, εἶπεν ἡ ἀδελφὴ μου

γελῶσα· θὰ σὰς παρουσιάσω προσεχῶς εἰς τὴν οἰκίαν της, καὶ θὰ ἰδῆτε.

— Τί δυστυχία μὲ αὐτὴν τὴν βροχὴν! ἀνέκραξε πάλιν ὁ κόμης Ἀνατόλιος προχωρῶν εἰς τὸ παράθυρον ὅπου τὸ ὕδωρ ἐθορύβει ὡς καταρράκτης.

Δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ τὰς λέξεις ταύτας καὶ ἄμαξά τις ἐστάθη πρὸ τῆς θύρας. Ἐπεκράτησε στιγμὴ σιωπῆς.

— Ἴδου ἀναμφιβόλως ἡ κυρία Βερμέγια, εἶπεν ἡ Βαλερία μειδιῶσα πρὸς τὸν Θεοβάλδον, ὡς διὰ νὰ τὸν παραγορήσῃ διὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην.

— Νομίζω ὅτι πάλλει ἢ καρδία μου, εἶπε χαμηλοφώνως ὁ κόμης Ἀνατόλιος ἀνυψῶν τὰ μαλλία του καὶ λαμβάνων στάσιον εἰς τὴν γωνίαν τῆς θερμάστρας.

Μετὰ ἐν λεπτόν ἀνηγγέλθη ἡ κυρία Βερμέγια. Ἐπροχώρησεν αὐτὴ ἐλαφρῶς, ἀφήρησε τὸν μέλανα πέπλον της, ἐχαιρέτισεν ὅλους τοὺς παρόντας, καὶ ἐκάθησε πλησίον τῆς κυρίας Πόνς.

Ἀδύνατον νὰ παραστήσω ποίαν ἐντύπωσιν θαυμασμοῦ καὶ ἐκπλήξεως μὲ ἐπροξένησεν ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ κυρία Βερμέγια· ἔπρεπε νὰ ἰδῆτις τὴν θαυμασίαν καλλονὴν της διὰ νὰ ἐννοήσῃ τὸ αἶσθημα ὅπερ ἠδύνατον νὰ ἐμπνεύσῃ. Φαντασθῆτε κεφαλὴν ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας ἐν γονίμῳ στιγμῇ πλάττει ἢ φαντασία τοῦ ζωγράφου καὶ τὰς ὁποίας ἀγανακτεῖ μὴ δυνάμενος νὰ παραστήσῃ ἐπὶ τοῦ πανίου τοσοῦτον ὠραίας, τοσοῦτον γλυκείας ὅσον τὰς συνέλαβεν· ἀνάστημα μεγαλοπρεπές, τράχηλον χαριέντα ἡμικρυπτόμενον ὑπὸ πληθὺν τριχάπτων μαύρων, καὶ χεῖρας λευκὰς καὶ λεπτοφυεῖς διεσταυρωμένας φιλαρέσκως ἐπὶ ἐσθῆτος πενθίμου.

Δὲν ἐνθυμούμαι τί εἶπε κατ' ἀρχὰς ἡ γυνὴ αὐτῆ, τόσον ἤμην ἀπεβρόφημένος εἰς τὴν ἄφωνον θεωρίαν τῆς καλλονῆς της· ὁ ἦχος τῆς φωνῆς της μὲ ἐξέπληξεν ἐν τούτοις· ἦτο γλυκὺς, ἀργυροῦς, καὶ ὁ τουρισμὸς εἶχεν ἐλαφρὰν ξενικότητα, ἂν καὶ ὠμίλει καθαρῶτα τὴν γαλλικὴν. Ὁ Θεοβάλδος ἐπίσης παρετήρει μετ' ἐκπλήξεως τὴν ἥρωϊδα· ἀλλ' ἐνόμισα ὅτι εἶδον ὅτι αἱ προκαταλήψεις

του δὲν εἶχον ἐντελῶς διαλυθῆ· ἐπανελάβε μετ' ὀλίγον τὸ σχεδιάσμα του καὶ εἰργάσθη χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν. Τότε ἡ κυρία Βερμέγια τὸν παρετήρησε καὶ αὐτῇ, ἔπειτα παρετήρησε τὸν Ἀνατόλιον. Δὲν ὑπῆρχε δυνατὴ σύγκρισις μεταξὺ τῶν δύο ἐκείνων ἀνθρώπων. Ὁ Θεοβάλδος ἔχει φυσιογνωμίαν ὀμιλοῦσαν εἰς τὴν φαντασίαν τῶν γυναικῶν, βλέμμα πλήρες σκέψεως, μεϊδιάμα ἀπερίγραπτον. ὁ κόμης Ἀνατόλιος, δροσερός, ῥαδινός, ὀλίγον μύωψ, ὁμοιάζει μὲ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους· ἐγένετο ὅσον τὸ δυνατὸν ἀξιοπαρατήρητος διὰ νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν τῆς κυρίας Βερμέγια ἣτις ἀδιαφοροῦσα διὰ τὰς φιλαρεσκείας του, μὴ προσέχουσα μήτε εἰς αὐτὸν ὅστις τὴν παρετῆρει πολὺ μήτε εἰς τὸν Θεοβάλδον ὅστις δὲν τὴν παρετῆρει, συνωμίλει μετὰ τῆς μαρκεσίας.

Ἡ ἀδελφὴ μου ἐθριάμβευεν· εἶχε τὴν μανίαν τῶν ἐκπλήξεων, καὶ ἡ παρούσα ἐκπληξίς ἦτο τελεία. Ἐν τούτοις ὁ Ἀνατόλιος δὲν ἐλησμόνει ὅτι ἡ κυρία Βερμέγια εἶχε μιαν ἱστορίαν νὰ διηγηθῆ, ἱστορίαν τῆς ὁποίας αὐτὴ ἦτο ἡ ἡρωὶς, καὶ ἣτις, δημοσιευθεῖσα διὰ τῶν ἐφημεριδῶν, ἐνσηχόλησε τοὺς Παρισίους ἐπὶ μιαν ὀλόκληρον ἡμέραν. Τόσον ἐπέμεινεν, ὥστε τῇ βοηθείᾳ τῆς μαρκεσίας ἡ κυρία Βερμέγια ἠναγκάσθη νὰ ὁμιλήσῃ. Ἴσως δὲν δυσηρεστεῖτο ἀρχίζουσα ἐκ νέου τὴν διήγησιν ἐκείνην καθ' ἣν εἶχε παίξει τοιοῦτο πρόσωπον καὶ τὴν ὁποίαν βεβαίως τῇ ἐξήτησαν πολλάκις. Ἐν τούτοις ἀπεκρίθη ἀπλῶς εἰς εὐθείαν τινα ἐρώτησιν τοῦ Ἀνατολίου: «Εἶναι ἀληθὲς ὅτι κατεδικάσθην νὰ τουφεκισθῶ ὡς στρατιώτης· ὁ θάνατος οὗτος ἦτο ὀλιγώτερον ἀτιμωτικὸς τῆς ἀγχόνης ἢ τῆς λαιμητόμου· ἀλλὰ, διὰ νὰ ὁμιλήσω εὐλακρῶς, ἡ παρηγορία αὐτὴ ἦτο λίαν ἀσθενὴς διὰ τοιαύτην στιγμὴν.»

— Καταδικασθεῖσα εἰς θάνατον! ἐπανελάβεν ἡ μαρκεσία· καὶ ἐγὼ ἐπίσης κατεδικάσθην εἰς θάνατον τῷ 95· ἀλλ' ἤμην κεκρυμμένη.... Καὶ σὰς ἐλυπήθησαν τὰ τέρατα ἐκεῖνα; δὲν ἐτόλμησαν νὰ σὰς φονεύσωσιν;

Ἡ κυρία Βερμέγια ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν.

— Ἐτόλμησαν, εἶπεν, ἀλλὰ θαῦμά τι μὲ ἔσωσεν.

Ἐσιώπησεν ὥσει προσβληθεῖσα ὑπὸ τῆς τρομερᾶς ἐκείνης ἀναμνήσεως· ἔπειτα ἐπανελάβε ῥίπτουσα βλέμμα ἐπὶ τοῦ Θεοβάλδου, ὅστις ἐσχέδιαζε πάντοτε μετὰ προσοχῆς· «Ὁ σύζυγός μου εἶχε φονευθῆ ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Βιττορίας· ἔμενα μόνῃ εἰς τόπον πολέμιον, μεταξὺ δύο κομμάτων ἀλληλοκτονουμένων. Ἐπρεπε νὰ φύγω εἰς τὰ ὄρη, νὰ κρυφθῶ εἰς χωρίον τι· καὶ πάλιν ποῖα θὰ ἦτο ἡ ἀσφάλειά μου; ποῖον διαβατήριον θὰ μὲ ἐπροστάτευεν ἀπὸ τοὺς ληστὰς τοὺς ὁποίους ὁ ἐμφύλιος πόλεμος περιβάλλει μὲ ἀτιμωρησίαν εἰς ὅλας τὰς ἐπιχειρήσεις; Ἀπεφάσισα νὰ καταφύγω εἰς τὴν Γαλλίαν.

Εἰς μόνος ὑπηρέτης μὲ συνόδευεν οὔτε διαβατήριον ἔλαβον οὔτε ἄλλο ἔγγραφον δυνάμενον νὰ διεγειρῇ ὑπονοίας περὶ τοῦ σχεδίου μου.

Ἀνεχωρήσαμεν ἐκ τῆς Βιττορίας ἐντὸς μιᾶς ἀμάξης μου, ὥσει διὰ νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν ἐξοχὴν. Δὲν εἶχον μετ' ἐμαυτῆς εἰμὴ ἐνδύματά τινα· εἶχα ῥάψει τὸν χρυσόν μου καὶ τὰ τιμαλφῆ μου κοσμήματα εἰς τὰ προσκεφάλαια τῆς ἀμάξης. Τί ὁδοιπορία! Διετρέχομεν τόπου πεινῶντα, κατεστραμμένον ὑπὸ τοῦαίματηροῦ ἐκείνου πολέμου... δρόμοι κεκομμένοι, ἀγροὶ ἀκαλλιέργητοι, χωρία τῶν ὁποίων οἱ δεκατισθέντες κάτοικοι φεύγουσιν εἰς τὴν θέαν μιᾶς στρατιωτικῆς στολῆς καὶ ἀποστρέφονται ὅλας τὰς σημαίας, διότι χριστινισταὶ καὶ καρλισταὶ κατεπίεσαν αὐτοὺς ἐξίσου!

Κατ' ἀρχὰς ὅλα εἶχον καλῶς· ἀπεφεύγαμεν διὰ μακρῶν περιδρομῶν τὰς ὑπὸ πολεμιστῶν κατεχομένας θέσεις, καὶ διήλθον δύο νύκτας ἐντὸς ἐγκαταλειμμένων οἰκιῶν. Τὴν ἑσπέραν τῆς τρίτης ἡμέρας ἔφθασα εἰς πτωχικὴν τινα βέντα εἰς τὰ περίξ τῆς Ἐστέλλας· αἱ ἡμίονοί μας εἶχον κουρασθῆ καὶ δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ προχωρήσωσιν. Ἠξέυρετε· τί πρᾶγμα εἶ-

ναι ἢ ἴντα; Εἶναι σταύλος, τρώγλη ὅπου τρῶσσι καὶ κοιμῶνται ἀναμιξ καλόγηρ, ἔμποροι, στρατιῶται, ἐπαίται καὶ λιοηλάται. Ἐδέησεν ἐν τούτοις νὰ αματήσωμεν. Μετὰ τὸ φαγητὸν, ὁ ὑπόπτης μου Περικός, κατεκλίθη ἐπὶ ὄλου ἀχύρου εἰς τὸ ὑπαιθρον. Ἀνέβην εἰς τὴν ἄμαξάν μου καὶ προσεπάθησα νὰ κοιμηθῶ. Ἡ νύξ ἦτο ἐκ τῶν ὠραίων εἶναι τῶν τοσοῦτον συνήθων εἰς τὴν Ἰπυλίαν. Ἡ ἄμαξα ἦτο ὑπὸ μεγάλην ῥεάν εἰς τὴν θύραν τῆς βέντας· ἐκ τῆς ὑψηλοῦ ἐκείνου μέρους ἡ δρῆσις ἐξείνετο μακρὰν. Περὶ τὸ μεσονύκτιον, σελήνη ἠγέρθη καθαρὰ καὶ λαμπροτάτη· θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ἐξημέρωσεν. Ἐπιόν μου ἐξετυλίσσετο εὐρεῖα κοιλὰ κατὰφυτος ἐκ δένδρων· εἰς τὸν ὀρίζον ὑψοῦντο, αἱ ἐπάλλξεις καὶ τὰ κωδωνοσάσια μικρᾶς πόλεως περικυκλουμένη ὑπὸ μελανῶν λοφιδίων. Τὰ πάντα ἐκοιμῶντο εἰς τὴν χλόην τῆς ὁδοῦ. Πόσον ὁ οἶανός ἦτο ὠραῖος! πόσον ἡ φύσις ἦτο ἡμερος κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν! πόσοι ὠραῖοι θὰ ἦτο νὰ ζῆ τις ἐπὶ τῆς εὐδύμονος ἐκείνης γῆς μυροβουλύσης ἐκ τῶν πρώτων ἀνθέων τοῦ ἔαρος! οὐδόλλως ἐπίτευέ τις ὅτι ἡ δῆψις, ἡ πυρπόλησις αἰὸ θάνατος ἦσαν τόσοσιν πλησίον!

Ἀφιερώθῃ εἰς τὴν θεωρίαν ταύτην· ἀλλ' ἐνίοτε σκεπηκότες ὀφθαλμοί μου ἠνοιγόντο καὶ παρετήρουν μηχανικῶς πρὸς τὸ λυκαγέσ. Μετ' ὀλίγον μὲ ἐφάνη ὅτι ἀπὸ ἰαστήματος εἰς διάστημα ἐνεφανίζετο διαδοχικῶς πυρὰ τῶν ὀπίων ἢ λάμψις ὠχρία εἰς τὰς ἀκτίνας τῆς σελήνης· ἔπειτα κραυγὴ ἀλλόκοτος ἀντήχηε μακρὰν καὶ ἐπανεληθήθη πλησίον μου. Ἐξύπνησα ἐντελῶς. Ὁ Περικός προσδραμε.

— Σενόρα, μὲ εἶπε μετὰ τινος ταραχῆς, ἂν καὶ ἦν ἀνδρείος, οἱ καρλισταὶ ἔρχονται ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ἑστέλλας· τί πρέπει νὰ πράξωμεν;

— Νὰ ἀναρχήσωμεν πάραυτα, ἀπεκρίθη ἐγώ.

Εἰς τοῦτο εἶα ἄδικον, ἔπρεπε νὰ μείνωμεν.

Μετὰ δέκα λεπτὰ ἐκινήσαμεν ὁ ξενοδόχος τὸν ὁποῖον εἶχα πληρώσει πλουσιοπαρόχως, ἔδραμε πάραυτα πρὸ τῶν καρλιστῶν διὰ νὰ μὲ προδώσῃ. Ὀδεύσαμεν δι' ὄλην τῆς νυκτὸς διὰ δρόμων φρικωδῶν, περιχειλουμένων ὑπὸ δασῶν καὶ βαράθρων· περὶ τὴν χαυραγὴν εὐρέθη εἰς τὴν εἴσοδον κοιλάδος ὅπου ἔρρεον τὰ ὕδατα τὰ ὑπερχειλίσαντα ἐκ τινος μικροῦ χειμάρρου· ὦ! ποτὲ, ποτὲ ἡ ζοφερὰ θέα τῶν μερῶν ἐκείνων δὲν θὰ ἐξαλειφθῆ ἐκ τῆς μνήμης μου. Ἐνθυμοῦμαι ἕκαστον δένδρον, ἕκαστον ἀνατετραμμένον κορμὸν, ἕκαστον λίθον, καὶ τὸν ξύλινον ἐκείνον σταυρὸν τὸν ἐμπεπηγμένον εἰς τὴν ἄκραν τῆς ὁδοῦ διὰ νὰ δεικνύη τὴν θέσιν ὅπου ἐχάθη δυστυχῆς τις ὁδοιπóρος.

Ἐφαινόμεθα ὀδεύοντες μόνοι, διὰ μέσου ἐρήμου, εἰς τὴν ἐσχατιὰν τοῦ κόσμου. Αἰφνης φωνὴ ἔκραξεν ὀπισθεν τῶν δένδρων· «Στάσου!...»

Ὁ Περικός παρώτρυνε τὰς ἡμιόνους· πυροβολισμοὶ ἠκούσθησαν ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ. Ὁ Περικός ἔπεσεν, αἱ ἡμιόνοι ἐστάθησαν, καὶ κατέβην ὀρμεμφύτως ἐκ τῆς ἀμάξης μου...

— Καὶ τότε, κυρία, διέκοψεν ὁ κόμης Ἀνατόλιος ὅστις δὲν ἀνέπνεε πλέον· τότε ἐπυροβολήσατε γενναίως κατὰ τῶν ληστῶν;

— Φεῦ! ὄχι, ἀπεκρίθη ἡ κυρία Βερμέγια μετ' ἀξιολατρεύτου ἀπλότητος· πολὺ ἐφοβήθη καὶ ἤρχισα νὰ κλαίω. Στρατιῶται περιεκύκλουν τὴν ἄμαξαν ἐκ τῆς ῥακάδους στολῆς τῶν ἀνεγνώρισα ὅτι ἦσαν καρλισταί. Ὁ διοικῶν αὐτοὺς ἀξιοματικὸς ἦλθε πρὸς ἐμὲ καὶ μὲ ἐξέτασεν.

Ἐκαθήμην εἰς τὴν ἄκραν τῆς ὁδοῦ, καὶ ἀπέστρεψα τὴν κεφαλὴν διὰ νὰ μὴ βλέπω τὸ σῶμα τοῦ δυστυχοῦς Περικού, ὅπερ ἐκεῖτο ἐκεῖ αἱματόφυρτον. Εἰς τὰς ἐρωτήσεις μὲ τὰς ὁποίας μὲ ἐστενοχώρουν, ἀπεκρίθη ὅτι εἶμαι Γαλλίς καὶ ὅτι μετέβαινον εἰς τὴν πατρίδα μου. Κατ' αὐτὸ τὸ διάστημα συνέτριβον τὸ κιβώτιόν μου, ἠρέωνον, διεσκόρπιζον τὰ περιεχόμενα, ἐκραύγαζον, ἐβλασφήμουν

περὶ ἐμέ. ὦ! ἐφοβούμην ἡσθάνομην ὅτι ἐκινδύνευα ν' ἀποθάνω, μόνη καὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων!»

Ἡ κυρία Βερμέγια ἐσιώπησε καὶ ἔφερε τὴν χεῖρα εἰς τὸ μέτωπον μετὰ κινήματος τρόμου. Ὁ Θεοβάλδος εἶχεν ἀφή-

σει τὴν γραφίδα του γὰ φέροι κατ' ἀρέσκειαν τὴν παρετήρει, καδιέκρινέ τις ἐν τῷ βλέμματι ἐκείνῳ ωθηματικόν τι ἦθος πλήρες αἰμοσταῶς ἀμφιβολίας.

(Ἀκολουθεῖ).

ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΝ Τῷ Η' ΦΥΛΛΑΔΙῳ ΑἰΝΙΓΜΑΤΟΣ

Σέριφος. — Ἐριφος.

Ὁ πρῶτος πέμφας τὴν λύσιν τοῦ ἀνωτέρω αἰνίγματος καὶ λαβὼν τὸ γοσχεθὲν βραβεῖον εἶναι ὁ Κ. Νικόλαος Πρωτοπαππᾶς.

Κατόπιν ἔπεμψαν τὴν λύσιν κατὰ χρονολογικὴν τάξιν ἡ Κυρία Ε. Γ. ἀπαρρηγοπούλου, ὁ Κ. Ἐμμανουὴλ Λεοντίδης, Β. Γ. Βασιλειάδης καὶ ὁ Α. Α. Μολοχάδης.

Αἶνιγμα ζ'.

Ἐγὼ πατέρα ἄναρχον, Κύριον τῆς εἰρήνης·

Ἄλλὰ τὰ πέντε πρῶτά μου καὶ ἡ κατ'ἀληξίς μου

Γενῶσι τὸν πατέρα μου.

Τὰ πέντε πρῶτ' ἀποβαλὼν, μένω θεὸς ἀρχαῖος·

Θεὸς ψευδὴς εἶν' ἀληθὲς, ἀλλ' ἔτυχον λατρείας

Παρ' ἔθλους λίαν ἰσχυροῦ.

Ἄνευ τῶν δύο πρῶτων μου καὶ τῶν τριῶν ἐσχάτων

Φεύγω τὴν γῆν κ' εἰς θάλασσαν προστρέχων ἀναβαίνω

Ἐπὶ τῶν πλοίων τοὺς ἰστούς.

Ἄνθη ναι ἡ καρδιά μου καὶ ἄνθη μυροδόλα·

Τὰ πέντε πρῶτ' ἀπόβαλε, τὰ τρία τελευτάτα,

Κ' ἰδοὺ τὰ ἔχεις, φίλτατε.

Ἄν θέλῃς γὰ τὰ μυρισθῆς, ἔχεις εὐθὺς τὸ μέσον·

Ἀπόκοπον τὴν κεφαλὴν, τὰ τρία πρῶτα λάβε

Καὶ μ' ἔχεις εἰς τὸ πρόσωπον.

Ἀκόμη ; . . . Εἶμαι βασιλεὺς καὶ σύγχρονός σου, φίλε·

Εὐδαίμονα μὲ λέγουσι καὶ εὐτυχῆ ὁ κόσμος,

Ἄν ἦν' εὐδαίμων ἐπὶ γῆς.

Τὸ ἔθνος μου δοκμασθὲν ἐσχάτως ἐν πολέμῳ,

Ἦττήθη ὑπὸ κολοσσῶν ἢ ἦττα ἦτο νίκη·

Ἦν ὁ ἐν Πύλαις νικητής.

Ε. ΣΧ.

Αἶνιγμα η'.

Εἰς Ἰωνίαν ἔλαμψεν ἡ σεβαστὴ εἰκὼν μου·

Τὸ Λάτιον ἐλάτρευσε τὸν ἀντιπρόσωπόν μου.

Εἰς ἄνθος μεταβάλλομαι τὸ σεβαστὸν ἂν φύγη·

Καὶ πάλιν ἂν τὸ σύμφωνον θελήσης γὰ ἀλλάξῃς,

Νῆσός τις τάφον ποιητοῦ περιδοξὸν ἀνοίγει.

Πλὴν ἂν εἰς τάφον, ὦ θνητὲ, τὸ ἄνθος μου σὺ φράξῃς

Παλινδρομεῖ τὸ σεβαστὸν, ἢ λάμψει τοῦ φωτός μου,

Φοδῆθῃ τὰ βέλη μου, θερμὴν λατρείαν δός μου.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΡΙΒΑΑΣ

Ὅστις τῶν ἐν Ἀθήναις, τῶν Ἐπαρχιῶν, καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ συνδοκητῶν πέμφῃ πρῶτος τὴν λύσιν ἀμφοτέρων τῶν αἰνιγμάτων θέλει λάβει βραβεῖον «Τοὺς Χαρακτήρας τοῦ Δ. Παπαρρηγοπούλου,» κομψότατον τομίδιον τιμώμενον δραχ. 4.